

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

1. (111.) ÉVFOLYAM 1. SZÁM

2006. február

Dr. Bendzsel Miklós

Fátyoltánc a szabadalmi titok körül

Dr. Ficsor Mihály

Tízéves szabadalmi törvényünkről I. rész

Dr. Gyenge Anikó – Dr. Békés Gergely

**A Digital Rights Management
szerzői jogi természetéről**

Dr. Munkácsi Péter

**1996 után – aktualitások az adatbázisok
nemzetközi szintű sui generis védelméről
II. rész: Az európai adatbázis-irányelv értékelése**

Dr. Ficsor Mihály

**A kiegészítő oltalmi tanúsítványokkal
kapcsolatos átmeneti szabályokról**

Dr. Vida Sándor

**Védjegyek összetéveszthetősége.
A LIFE/THOMSON LIFE-ügy
az Európai Bíróság előtt**

MAGYAR SZABADALMI HIVATAL

A GAZDASÁG VÁLASZTÁSA

AZ IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE ÚJ FOLYAMA ELÉ

Meggyőződésünk, hogy a hazai gazdaság a szellemi tulajdon pártján áll, vagy ha – mint az manapság látszik – nem így él is, előbb vagy utóbb végérvényesen annak pártjára kél. Nincs más választása. Untig ismert minden érv és tapasztalat arról, hogy a modern versenyképesség motorját a hozzáadott érték, az egyediség, a hasznos újdonság és a minőség energiája hajtja. Minden más út vagy eszköz csak esetlegesen, ideig-óráig és sebezhetően szolgálja a nemzetgazdaság egészséges növekedését. Magunk mögött hagyva azonban az első, az Európai Unióban teljes jogú tagként megélt esztendőt, intő jeleket kapunk: lomhasággal és hanyagsággal csak a versenyhátrányunk növekszik.

A *2005 European Innovation Scoreboard* tanúsága szerint Magyarország csupán a 15. a tagországi versenyben; még szomorúbb a helyezésünk, ha az értékelést kiterjesztjük tovább, mintegy fél tucat fejlett ipari országra. Az összevetés öt csoportba sorolt, mintegy negyedszáz indikátor alapján képzett komplex mutatóra támaszkodik. A csúcstechnológiát alkalmazó, egyébként külföldi kézben működtetett legnagyobb hazai gyártó- és fejlesztőkapacitások „kreatív termése” vagy a felsőoktatásbeli kutatásba fektetett erőforrások viszonylag magas aránya még szerez egy-egy felső harmados besorolást, ám a jövőtudatosság és a széles hazai innovációs tetterő dolgában csak az utolsó negyedben kapunk helyet. Legyen szó akár az élethosszig tanulás vagy a nyelvismeret és -használat nemzeti mutatóiról, igen hátul kullogunk. Az iparjogvédelmi indikátorokban mért hazai helyezés hasonlóan lesújtó: a népességre vetített szabadalmi bejelentések száma csakúgy, mint a közösségi védjegy- és designoltalmi kérelmek mennyisége töredéke (5-15%-a) az európai átlagnak! Nem okozhat meglepetést mindez, hiszen az ezredforduló óta eltelt fél évtizedben az innovációs politika újításai ellenére, a felvilágosító erőfeszítések dacára monoton csökken valamennyi kategóriában a hazai új oltalmi igények belföldi forrása is.

Bizonynal baj van a gazdasági boldogulást övező megfontolások több ágával is. A gazdasági környezet serkentő hatása nem merülhet ki a verseny önkényesen váltogatott, az érdekeltek bevonása nélkül kiejánlott állami segédeszközeinek gondozásában: kiszámítható és a hazai kis- és középvállalkozások valóságos szükségleteinek megfelelő infrastruktúra és kultúrafejlesztésre van szükség, az érdekeltek nem pótolható fáradozásától, befektetéseitől övezve. Bár nincs nyugalom a hazai szellemi tulajdon-védelmi támogatási rendszer pénzügyi forrásai körül, s mi több, a Magyar Szabadalmi Hivatal költségvetésének harmadát vonta ki a kormányzati akarat a hatósági szolgáltatásokat megfizető külföldi és belföldi ügyfelek érdekköréből, mégis lehet okunk a bizakodásra.

Európa legnagyobb, a szabadalmi politikának és a gazdasági növekedés innovációs forrásainak, az üzleti tájékozódás szellemi tulajdonnal összefüggő feltételeinek szentelt konferenciáját Budapesten rendeztük meg az Európai Szabadalmi Hivatallal és az EU brüsszeli Bizottságával közösen. Az *EPIC-PATINNOVA 2005* tavaly novemberi eseményei és utóéletük bizonyítják: tájékoztatási és képzési stratégiánk és programjaink összhangban állnak mind a középtávú fejlesztési célkitűzések megújított lisszaboni készletével, mind a mértékadó „legjobb gyakorlattal” – esetenként gazdagítva azt. Alakra szabott ismeretek, hatékony, önművelést támogató elektronikus adatforrások, hálózatoság regionálisan és virtuálisan; gyakorlati szemlélettel beoltott elméleti igényesség az új hidak kötőanyaga. Ebbe a folyamatba illeszkedik az idén 110 éves hivatal *Szabadalmi Közlöny és Védjegyértéktőjének* formaváltása is. Intézményünk honlapján jelenik meg 2006-tól a hivatalos hatósági közlemények e folyton megújuló, patinás szócsöve.

A csaknem két évtizede megszületett szakmai mellékletet, az időközben *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemlévé* fejlődött folyóiratot így önálló életre keltjük. A szellemi tulajdon két ágának elméleti és gyakorlati fejlődését feldolgozva, állandó nemzetközi kitekintéssel kívánunk tudományos igényű, egyszersmind gyakorlatias fórumot biztosítani minden megalapozott és színvonalas hozzájárulásnak. Kiforrott rovat szerkezetünk bővülése és a reményeink szerint mind tágabb szerzői kör lehetnek a továbblépés zálogai. A *Magyar Szellemi Tulajdonvédelmi Tanács Hírlevelének* és a hazai szakmai kultúrát és közállapotokat évente bemutató *Fehér Könyvnek* ezzel a lépéssel újjászületik a szándékaink szerint jövőre már havi rendszerességgel jelentkező, legszélesebb spektrumú kiadványtestvére.

Bizakodásunk másik, sokszor és sokak által elhanyagolt jó oka a személyes munkásságokban rejlő példák tanító ereje. Most ünnepli a világ *Benjamin Franklin* „nyomdász és az Amerikai Egyesült Államok teljhatalmú minisztere” születésének 300. évfordulóját. A *Financial Times* kolumnistája a vállalkozóvá válás franklini útjának reneszánszáról elmélkedik. „*Eripuit fulmen coelo sceptrumque tyranno*” – égből a villámot, zsarnoktól a jogart elragadta, idézi a szállóigét a „*Számadása életéről*” magyar fordítója, Bartos Tibor. Az Ész Századának egyik legtevékenyebb embere házának takarékosabb fűtésére kitalálja a róla elnevezett kályhát; hogy ki ne gyulladjon, feltalálja a villámhárítót, s tűzoltóegyletet alapít, hogy ha kigyulladna, legyen, aki eloltsa. Katéter és bifokális lencse: a személyes szükséglet briliáns találmányai. Ha a szenvedéllyel üzött nyomdászipart, lap- és kalendáriumszerkesztést, a Tartományi Gyűlés jegyzőségét, a postamesterséget és a villamos kísérleteket nem tekintjük is, egyéb közhasznú tevékenységeinek leltára is lenyűgöző: könyvtárat, városörtséget, utcakövezést és -világítást, akadémiát, kórházat, honvédelmet és filozófiai társaságot alapított, szervezett és erőszakolt ki. Első magyarul kiadott munkája: *A gazdagodás útja* (Aforizmák, 1914).

Jóllehet mindez a történelmi léptékű államférfi alkotmányozó és diplomáciai tevékenységét megelőzően, élete első hatvan évében történt, talán kulcsot ad a névjegyén használt, idézett kettős titulus értelmezéséhez is a még csak 25 éves ifjú ember „megfigyelése a tör-

ténelem olvastán”, 1731-ből: „A közemberek közt kevés az olyan , aki csupán hazája érdekeit tekinti, bárhogy játssza is a szentet; sőt, ha tevékenységük valóban áldásos hazájukra nézve, az is csak abból következik, hogy hazájuk s tulajdon érdekeiket egynek tekintik, nem mert elszántan önzetlenek.” Az utóbbi, szerencsés eset az övé: nem ingyen, de szívvel-lélekkel végzi megfizethetetlen munkáját a közösség számára, amellyel tökéletesen egybeforrt.

A gazdaság választásának ezt a szellemet kell erősítenie; ezt a tulajdont kell oltalmaznia. A franklini példa követése szolgálhatja jól az Iparjovédelmi és Szerzői Jogi Szemle célkitűzéseit is, amelyek legtömörebb foglalata mi más lehetne, mint: *Haza és Haladás*.

Dr. Bendzsel Miklós

FÁTYOLTÁNC A SZABADALMI TITOK KÖRÜL*

„A titok a kivételesség érzését kínálja, tisztán társadalmi meghatározottságú vonzerőt jelent. Alapvetően független attól a környezettől, melyet őriz, *ám természetesen fokozottan hatékony ott, ahol kizárólagos birtoklása jelentős és fontos...*

A titok... a valóság negatív vagy pozitív eszközök révén való elrejtése, az emberiség egyik *legnagyobb vívmánya* a gyermeki állapottal szemben, amelyben minden vállalkozást az ösz-szes ember szeme előtt hajtanak végre, a *titok az élet hatalmas mértékű kiszélesítését teszi lehetővé*, hiszen számos tartalma teljes nyilvánosság mellett fel sem merült volna.”

Georg Simmel érzékeny szavai kétségkívül sokfajta titokjelenségre érvényesek, ám kevés, a szabadalmi titok fogalmához fogható olyan területet ismerünk, amellyel kapcsolatban annyi téveszme forogna közszájon, mint a közkeletűen a technikai újdonságok kizárólagos birtoklását vagy a feltalálói tevékenységre terhelődő magatartási modellt felidéző szókapcsolat esetében. Egy rejtett közkinccs kinyilvánításának alakzatától a modern gazdasági hadviselés egyik kulcsfogalmáig terjed az az értelmezési spektrum, amely segíthet mind mélyebben megismernedni azzal a paradox jelenséggel, amely addig titok, amíg nem szabadalom, s amint elnyeri jogvédett státusát, nem titok többé, csakis felfedett ismeret lehet, igaz, az alkalmazás és a használat mások számára erős korlátozásával.

A szabadalmi titok jutalmaz és korlátoz, önmaga jó- és rosszhiszemű kisajátítására is sar-kallhat. Áttekintésünk két szálát, a történeti fejlődést és a lehetséges alternatív eszközök alakulását csak addig kívánja követni, amíg láthatóvá nem válik lényege: alig leplezett feltá-rulkozása, amit az egyén és a közösség érdekeinek egyidejű szolgálata ihlet. Felkínálkozása valódi szellemi fátyoltánc – most ehhez hasonlóan kívánjuk beavatni a gyanútlan olvasót e különös versenyeszköz létokának és működésének rejtelmeibe.

Természetesen a modern titokközösségek csakúgy, mint a hajdani céhek, más útját is vá-laszthatják a gyártási titkokra alapozott eredményességnek. Gondos mérlegelés és a jövő jó érzékű felmérése kell ahhoz, hogy felelősen dönteni lehessen a valódi titokban tartás, a tartós elrejtés haszna és esélyei, illetve a kötött időtartamú, de a jogrend által szavatolt sza-badalmi oltalom profitreményei között. Mindkét esetben számolni kell azonban a versenytársi küzdelem törekvéseivel, esetleges vadhajtásaival is. Más lesz tehát a gyógyszeripar, s megint más az üdítő- és szeszipar válasza a fenti kérdésre: az előbbi az igen tőkeigényes, gyors meg-térülést kívánó, valamint állandó megújulásra kényszerülő jellegéből fakadóan speciális szabályokkal megnyújtott élettartamú szabadalmi portfóliókban érdekelt, míg az utóbbi kedvező esetben évszázadnyi futamidejű terméksikerekről álmodhat, mint ez a Coca-Cola vagy az Unicum esetében közismert. Azt pedig kutassa a lázas utókor, hogy a Stradivari-és Guarneri-hegedűk hangjának titka miben rejtőzik – az minden bizonnyal a korunkban

ismét nagyra becsült személyes tudással szállt sírba, még ha időről időre többet és többet vélnek is felismerni belőle a kortárs tudomány teljes fegyvertárával vizsgálódó tudósok.

Járjuk hát körül a tudás korlátozott kisajátíthatóságától a közérdek szabályozott felhasználással való szolgálatáig ívelő jelenséget, a szabadalmi titok világát.

A TITOK INNOVÁCIÓS HAJTÓEREJE – TÖRTÉNETI PÉLDÁK

A középkori technikai fejlődés vívmányai Európában többnyire kulturális átvétel vagy az irigyelt tudás eltitkolását ostromló párhuzamos erőfeszítések eredményeként váltak széles körben ismertté. A mezopotámiai és egyiptomi, majd a görög–római, illetve antik technika örökségét továbbfejlesztve a XV. századra megteremtődtek a szervezett társadalmi termelőmunka technikai alapfeltételei mind az alapszükségletek, mind a kommunális igények, valamint a kulturális fogyasztás területén.

Egy olyan egyszerű gépelem, mint a bütökös tengely, kiszélesítette az anyagalakítás lehetőségeit a különféle őrlő-, ércőrő-, kalló- és fűrészmalomok révén; a forgattyús hajtás és az erőátvitel más módjai forradalmasították a közlekedést. A szél és az árapály kiaknázása, illetve a széntüzelés elterjedése a társadalmi szinten értelmezett hatékonyság drámai növekedését eredményezte. A műszerek és programozott automaták – időmérők és optikai eszközök, hangjátékok és zenélő óraművek – kifejlődése sajátos „metrumot” és időtudatot, új egyéni és közösségi kánont vezetett be. A technika a környezetünk birtokbavételének eszközéből lassan a tudomány és a kultúra művelésének elengedhetetlen kellékévé is vált. Fel kell figyelnünk arra, hogy a gótikus katedrálisok és városházák vázszerkezete és a csipkekészítés fortélyai szenvedélyes teremtményről és célszerűen hagyományozott, de elsajátítható, folyamatosan bővülő tudásanyagról tanúskodnak. E példákban biztos értékrend keretei között uralkodó képzeteket szolgált a kiemelkedő színvonalú technikai képzelet: alkotásainak újszerű vonásai azonban a mechanikai visszafejthetőség miatt aligha voltak hatékonyan titkolhatóak.

Ne higgyük azonban, hogy az akkori tudásgyarapodást és gazdasági növekedést csakis a könnyen vagy nehezebben elsajátítható készségek és ismeretek „nyitott piaci” modelljében kell értelmeznünk. Elég felidézni az arab, illetve indiai és kínai technika örökségének néhány elemét: a vegyi eljárások rejtelmek és az alkímia célkitűzései csakúgy, mint a damaszkuszi penge vagy a damasztstövés máris megidézik a „nem nyilvánvaló” tudás rejtélyességét, titkolhatóságát, és korlátozott birtokolhatóságuk révén a kincsképzés lehetőségét. A pamutgyártás, a cukornád feldolgozása vagy a kínai selyemhernyó-tenyésztés meghonosítása, illetve termékeik a kereskedelem új dimenzióinak megnyitása mellett felkeltették a *savoir-faire*, a *know-how* iránti kíváncsiságot és e titkok birtoklásának vágyát is.

Francis Bacon filozófus (Anglia lordkancellárja 1618–1621 között) máig idézetteren rögzítette *Novum Organum* című művében: „Emberi tudás és hatalom egy és ugyanaz”, ezért az „ars inveniendi”, a feltalálás mestersége révén a természet alakítását tűzte ki célul. Mély kor-

ismerettel állapította meg, hogy a nyitott, új eszmékre és vívmányokra mind érzékenyebb Európát három, a kínaiak által már korábban megalkotott, de ott elszigetelt találmány forradalmasította: Gutenberg *könyvnyomtatása*, a *lőporra* épült haditechnika és a hajózást támogató *iránytű*. Jóllehet e találmányok eszmei magva könnyen átlátható, az elérni kívánt hatás, mint funkció, szokatlan, nem nyilvánvaló és a földrajzi távolság miatt jól titkolható eszközökkel valósíttatik meg. Ugyanakkor *Fernand Braudel* francia történész korszakos elemzése a XV–XVII. század anyagi kultúrájáról és a mindennapi élet struktúráiról meggyőzően bizonyítja, hogy a cél ismerete és a megoldás létének pusztá tudata elégséges a párhuzamos eredmények vagy független találmányok napvilágra bukkanásához. Más szavakkal, maga a technológiai titok, az általa kielégíthető szükséglet hajtóerejével arányos mértékben, ismertté vált létével munkálkodik önnön „megdöntése” érdekében.

Az új vagy rejtett tudást övező korlátozások innovációs hajtóerejének klasszikus példája a kínai porcelán i. e. III. évezredtől sikeresen óvott titkának *Böttger* általi megfjtése a XVIII. században. Sajátos tükörreflex azonban II. Ágost szász fejedelem parancsa, amellyel állandó öröket rendelt a tudós feltaláló mellé Meissenben, hogy senkinek se árulhassa el a porcelánkészítés titkát.

A baconi felismerés munkált Európában a középkori kézműves céhek azon szabályai-ban is, amelyek a mesterségbeli titkok tilalmakkal és kényszerekkel való megőrzése révén csupán a tagokkal engedték megosztani az értékes ismereteket, miként ezt rendelte például egy 1297-ben született velencei szabályozás az eredeti orvosi receptekkel kapcsolatban. A titkok tulajdonosaival való nyílt vagy rejtett versengésen kívül azonban ebben a korszakban jelent meg egy, a feltárt innovációs ismeretet jogi aktussal jutalmazó, a köz beavatását kiváltsággal jutalmazó modell. A korábban csupán kereskedelmi vagy ipari tevékenységek monopolizálására szolgáló kiváltságlevél, alkalmazói előjog, privilegium mind gyakrabban kiterjesztődik új iparágak, technológiák bevezetésére, feltalálók elismerésére. Míg Angliában már a kora középkorban ismeretesek iparűzésitől kezdve ruhadivat-kiváltságok is, Itáliában az egyik első ilyen *Filippo Brunelleschi*, a firenzei dóm kupolájának híres tervezője kapta 1421-ben egy vízi szállítóeszköze. Velencében e század folyamán a hasonló esetek túlnyomó többsége a speciális városépítési eljárások köréből került ki.

Ez a rendszeres gyakorlat az 1474. évi Velencei Dekrétumban nyert először széles körű, törvényi megerősítést. A város irányítótestületéhez intézett, új és leleményes szerkezetekre vonatkozó kérelmek tárgyait feltalálójuk engedélye nélkül senki sem gyárthatta vagy használhatta tíz évig, pénzbürség és a jogsértő eszköz megsemmisítésének terhe mellett. Az új intézmény radikális újítást hozott: a titokban tartással szemben, mai szóval az ipari titok ellenében alanyi jogon igényelhető, kizárólagos hasznosítási jogot kínált az új ismeret feltárása, illetve – a kiváltság elmúltával – annak közkinccsá válása fejében.

Alakot öltött a szabadalmi gondolat, megszületett a „magamutogató” *szabadalmi titok* jelensége. A közérdek és a magánérdek egyesítésének ez a próbaköve valóságos paradoxont eredményez: kezdetét veszi *Machlup* amerikai közgazdász szavaival annak kísérlete, hogy

miképp lehet a versenyt monopóliummal ösztönözni. Az innovációs titokkal való incselkedés modern kori karrierjének felidézése előtt azonban érdemes felhívni a figyelmet három, a tágabb összefüggéseket igen mélyenszántóan taglaló munkára.

A gazdasági és technológiai fejlődés történeti mozgatórugóinak tudományos elemzése számos iskolát és kutatói műhelyt emelt a közelmúltban az ismertség és idézettség magasabb régióiba. A társadalmi haladásban játszott szerep, a tudományos és ipari forradalmak természetrajzának mélyebb megértése viszonylag új keletű igény, sóvárgott ismeret. A „tudásintenzív” modernizációs akarat az elmúlt fél évszázadban lázasan kereste azokat a visszatérő vagy egyedi művelődési, tudásmegosztási és -hasznosítási mintázatokat, amelyek közelebb vihetnek a mind tudatosabb és hatékonyabb fejlesztéspolitikák megalkotásához. *Thomas S. Kuhn* 1962-ben befejezett, majd hét évvel később bővítetten közreadott munkája a tudományos forradalmak szerkezetéről nem csupán a paradigmaváltások elméletével aratott zajos reakciókat, hanem kiterjesztette ezeket a fogalmakat: a szakmai közösségek csoportos elkötelezettségeinek és közös példáinak megbontását egyebek mellett a „szótlan tudás” és az intuíció hatásának betudva. Ugyanekkor látott napvilágot *David S. Landes* műve, *Az elszabadult Prométheusz*. A harvardi professzor döntően gazdasági és szociológiai szempontokból vizsgálódó könyve 1750-től mutatja be a technológiai változások és az ipari fejlődés nyugat-európai történetét. Érdeklődése és oknyomozása kiterjed a technológiai fejlődés kormányzati és bankszektori szférájára, társadalmi elemzéseit számolnak a hétköznapi, életszínvonallal kapcsolatos igények hajtóerejével is. *A fejlődés: a tudás és a cselekvés házassága* – mondja, ám hiába számol a találmányok gyorsuló bevezetésének jelenségével, s talál meggyőző magyarázatokat Anglia, Franciaország és Németország meglóduló gazdasági növekedésére, mégpedig amerikai tükörben, mégsem szentel különös figyelmet a szabadalmi rendszer szerepének mondjuk az európai autógyártás sikereiben.

Az ezredfordulón újra fölfedezett alapmű *Polányi Mihály* munkája, a *Személyes tudás* (1958, 1962). Az általa bevezetett címadó fogalomnak mint intellektuális elkötelezettségnek meghatározó fontosságot tulajdonít a megismerés vizsgálata és a tudományos ismeret igazolása szempontjából. Fogalomrendszere kimagasló hozzájárulás a tudásközösségek működésének megértéséhez, illetve azok létrehozásához. Felismerései nélkülözhetetlenek a keretek belső viszonyainak fejlesztéséhez csakúgy, mint a titok születésének, megőrzésének majd megosztásának e viszonyok közti megértéséhez.

Kitekintésünk után lássuk most, miként vált a receptek védelme – a védelem receptjévé.

A TEHETSÉG TÜZE ÉS AZ ÉRDEK OLAJA

A velencei hagyományok jelentőségét a történeti munkák általános tanúságtételén kívül az 530 évvel korábban született szabályozás tiszteletére 2004-ben alapított iparjogvédelmi díj, a muranói üvegből készült Velencei Trófea, s annak az ENSZ Szellemi Tulajdon Világszer-

vezete, majd az Európai Szabadalmi Hivatal vezetői számára való sietős megítélése kifejező módon illusztrálja. Mégis fontosabb, hogy miként vert gyökeret a fejlett városállami újítás az angolszász és francia ipar és kereskedelem viszonyai között, s hogyan csiszolódott a szabadalmi rendszer hatásmechanizmusa.

A találmányi szabadalmak korai angliai családjának még nem volt kötelező jegye az előállított termék újdonsága; a kíváncsok szakmák meghonosításának szándékából születő privilégiumok többnyire a mesterségek üzésének kedvező környezetét voltak hivatva megteremteni. Az első ismert szigetországi, találmányra vonatkozó kiváltságlevelet 1449-ben *John of Utynam* kapta az általa feltalált színes üveg gyártására. Az angol királyok adta privilégiumok latin neve „*literae patentes*”, a köznek szóló „nyílt levél” volt, s ebből ered az elterjedten használt, szabadalmat jelentő *patent* szó. A francia uralkodók rövid – *brevis* – okiratából származik a *brevet* kifejezés.

A Tudor-dinasztia korában a foglalkozási monopóliumok elszaporodása látványosan összeütközésbe került az 1215. évi *Magna Charta Libertatum*nak a vállalkozás szabadságát (*freedom of trade*) garantáló cikkelyével. Ennek bázisán ugyanis az angol common law kifejlesztette azt az elvet, hogy a monopóliumok semmiek, kivéve, ha közérdeket szolgálnak.

Ez a szemlélet győzedelmeskedett Stuart Jakab uralkodása idején a parlament által 1624-ben elfogadott *Statute of Monopolies*, a monopóliumtörvény kapcsán, amelyben egyedüli jogos kivételként a találmányok szabadalmi oltalmát ismerték el. Ezzel megszülettek a modern, alanyi jogon igényelhető szabadalmi védelem legfontosabb elvei:

- a szabadalom tárgya a törvény feltételeinek megfelelő találmány,
- az oltalmi idő véges, az oltalom területéhez kötött,
- jogosultja az első és igaz feltaláló, aki
- köteles a találmányt a köz javára feltárni, hogy az oltalom lejártával mások is „üzhesék a mesterséget”.

A szabadalmi rendszer hatásmechanizmusának középpontjában a *titok feltételekhez kötött*, kölcsönös és egyensúlyt tételező előnyökkel járó *feltárása áll*. Annak érdekében, hogy az ipari fejlődés folyamata a közérdekkel ellentétes módon ne törjön meg, a fejlesztések eredményei ne maradjanak titokban, s az alkotó ösztönzése érvényesüljön, az előírások szerinti ismertetés és annak hivatalos megerősítése révén idő- és térbeli korlátok között kizárólagos hasznosítási jogot biztosít az állam. Ez a gondolatmenet mind az alkotómunkát, mind a nyilvánosságra hozatalt, azaz a titokban tartás elkerülését a kizárólagos saját gyakorlatbavétel vagy a mások licenciadíj fejében erre való feljogosítása hasznainak ígéretével látja kielégítően ösztönözhetőnek.

Jóllehet a tudomány és technika XVIII. században bekövetkezett robbanásszerű fejlődésében jelentős szerephez jut a „tisztá”, érdekmentes tudásgyarapítás szenvedélye is, a modern gazdaság térnyerésében kitapintható az itt ismertetett alapokon nyugvó „vállalkozói”

magatartás súlya, elég itt *Savery* és *Newcomen* gőzgépeire, *Jetro Tull* vetőgépére, az öntöttvas tömegtermelési eljárására, *Hargreaves* és *Arkwright* fonógépeire és *Cartwright* gőzmeghajtású szövőszékére gondolnunk. Csak emlékeztetőül: *Pascal* és *Leibniz* számológépei, *Newton* tükrös távcsöve, *Toricelli* barométere mind az előző, XVII. század kínálta pezsgés és a polgári forradalom szellemi előfutárainak tekinthetők vizsgált területünkön.

A méltányos társadalmi környezet igénye csendül ki *Diderot* és *d'Alambert* 1765-ben megjelentetett Enciklopédiájából, amely az új gyártmányok előállításának privilégiumokkal való előmozdítását szorgalmazta. Jóllehet a francia nemzetgyűlés 1789 augusztusában eltörölte az összes addig bevezetett kiváltságot, egy, az angol szabadalmi rendszer átvételét javasló, a frissen megalakult Találmányi és Felfedezési Egyesülettől származó petíció azonban új lendületet vitt a gazdasági útkeresésbe. A *de Boufflers* lovagtól származó összegző Jelentés így fogalmaz: „*Ha van az emberiség számára igaz tulajdon, az a gondolatokra vonatkozik... a telken növe fa nem tartozik vitathatatlanabban a telek tulajdonosához, mint az ember tudatában formálódó eszme annak szerzőjéhez.*”

Mivel semmi nem gátolhatja találmánya titokban tartásában a feltalálót, ezért nézete szerint a társadalomnak kölcsönösen előnyös szerződést kell kötnie vele találmánya feltárására. Ezt teljesíti az 1791-ben elfogadott francia szabadalmi törvény azzal a közjót támogató többlettel, hogy egyenesen a szabadság megszűnését írja elő viszont arra az esetre, ha a feltaláló eltitkolta a találmány előállítási eljárását, illetve ha a találmányt két éven belül nem vette gyakorlatba. Mivel a forradalmi helyzet nem kedvezett az elmélyült hatósági munka megalapozásának, s a nemzetgyűlés csak kis állami terhet kívánt meghatározni, ún. bejelentési, azaz elővizsgálat nélküli eljárást vezetett be, „SGDG” (*sans garantie du gouvernement*) megjelöléssel a francia szabadalmi leírásokon. Ugyanazon a tavaszon újabb törvényt hoztak a találmányok és felfedezések szerzői tulajdonának szabályozására az ipar összes ágazatában.

Nem sokkal az Amerikai Egyesült Államok alkotmányának ratifikálását követően, még 1790 tavaszán fogadta el a kongresszus a hasonló alapokon nyugvó első amerikai szabadalmi törvényt. Bármely, korábban nem ismert hasznos műre, gyártmányra, szerkezetre, gépre vagy eszközre, illetve azok „javítására” igényelhetek szabadalmat, s az engedélyezésre jogosult testület, mérlegelve ezek hasznosságát és fontosságát, egyedi oltalmi időt állapíthatott meg.

A *Thomas Jefferson* elnökölte grémium mellett *Benjamin Franklin*, a feltaláló államférfi munkássága a legemlékezetesebb, lévén ő a villámhárító, a bifokális lencse és az öntöttvas kályha megalkotója is.

A XIX. századdal kezdetét vette az a technikai forradalmi hullámverés, amely a gőzmozdonytól a Mars- és a Titán-expedíció friss eredményéig egyszerre ostromolja a hétköznapijainkat – gondoljunk csak *T. A. Edison* közel ezeregy száz szabadalmára az izzólámpától a fonográfig, vagy *Szent-Györgyi C*-vitaminjára; globális jövőnket – *E. Fermi* és *Szilárd Leó* atomreaktorával és az atombombával, s fantáziánkat – *Gábor Dénes* holográfiájával vagy a nanotechnológia meglepetéseivel. Ezeket a vívmányokat csaknem kivétel nélkül a szabadalmi

rendszer érdekeltségi viszonyai segítették úgy a megvalósuláshoz, mint a mindenkori kortárs tudásba való azonnali beépüléshez. Az elmúlt kétszáz évben mintegy 6 millió megadott amerikai szabadsalom fémjelzi ezeket a folyamatokat; Magyarországon az önálló nemzeti szabadsalmi rendszer keretében a hasonló termés több mint 220 ezer itthon megadott oltalom.

Sokat idézik két kiemelkedő személyiség idevágó mondását: „*A szabadsalmi rendszer a tehetség tüzéhez az érdek olaját adta*” (A. Lincoln) és „*Egy ország szabadsalmi hivatal és jó szabadsalmi törvények nélkül olyan, mint a rák, amelyik nem tud előre menni, csak oldalt meg hátra*” (Mark Twain). Egy jenkí adja ezt a tanácsot – Arthur királynak, sajátos időutazása során...

MI LEBBENTI A SZABADSALMI TITOK FÁTYLÁT?

Braudel már idézett művében arról elmélkedik, hogy a szabadsalmi gondolat születésének évszázadaiban az *ismeretkereslet* addig soha nem látott erősségűvé vált; nos, ezt a középkori, kora újkori expedíciók s a gyorsan változó műveltségismény is tanúsítják. Abban a belső közérzetben, helyzettudatban sodródik Európa az újkor felé, amelyben a technika hol az a *lehetőség*, amit az emberek gazdasági, társadalmi vagy lélektani okokból képtelenek megvalósítani, teljes mértékben felhasználni, hol pedig az a *korlát*, amelybe erőfeszítéseik, főként anyagi téren, beleütköznek. Elég, ha ez utóbbi megnyílik, fölhasad, s a fejlődés azonnal meglódul.

Négy, egymással szoros összefüggést mutató indokra mutat rá Bobrovsky (1990) a szabadsalom engedélyezése és a titok, az új ismeret fölfedése magyarázatának keresésekor.

Az alapvető jogfilozófiai logika az Egyesült Államok alkotmányának 18. cikkében található meg a legtömörebben: ez az *ösztönzési elmélet* tézise, hiszen a cél „*to promote the progress of science and technology*”. A profitvárakozások hasznosítási monopoljogokkal való megerősítése egyenesen több találmányt és magasabb befektetési arányokat eredményezhet.

A *feltárási elmélet* szerint a kizárólagos jogok fejében táruul fel a társadalom számára az a találmányi tudás, amely különben titokban maradna vagy később kerülne nyilvánosságra. Itt Rousseau szelleme, a társadalmi szerződés eszméje munkál. Meg kell jegyezni, hogy a szabadsalmi dokumentáció a műszaki-gazdasági információs tenger legnagyobb „medencéje”: nem csupán mintegy 75 milliónyi tétele, hanem a több mint 80%-ban sehol másutt elő nem forduló tartalma miatt.

Ezek a „létekok” gazdaságpolitikai és innovációs érvanyaggal támasztják alá a tudományos és technológiai titkolódzás feladásának lehetséges előnyeit. Létezik azonban két jogpolitikai, erkölcsi motívum is.

A *jutalmazási elmélet* morális alapon magyarázza a kimagasló feltalálói teljesítmény privilegiumokkal való társadalmi elismerését. Goethe a feltalálót a nemzet tanítójának nevezte ugyan, de iktassuk ide James Watt kifakadását egy 1769-ben barátjához intézett leveléből: *az életben nincs esztelenebb dolog a feltalálásnál* – „*that in life there is nothing more foolish than inventing*”.

Végezetül a *természetjogi elmélet* szerint a társadalom köteles az emberi eszmék oltalmazására, miként azt az ENSZ Emberi és polgári jogok nyilatkozatának 27. pontja ki is fejezi, a feltalálónak az elismeréshez való jogát besorolva az állam által deklarálendő emberi jogok közé.

Illő kitérni arra, hogy a hazánkra is kiterjedő 1810. évi, első osztrák szabadalmi törvény utal a feltalálói mellett az államnak a találmány másolása, utánzása iránti természetjogára is. Az utánzás szabadságának fő elvét korlátozza azonban az egyes találmányi szabadalmak engedélyezésével. Ezen az alapon születik majd az önálló, 1895. évi XXXVII. magyar törvénycikk, két évvel megelőzve új bécsi testvérét ugyanebben a tárgyban.

Ha nem hagyjuk elhomályosítani látásunkat a sok dogmatikai magyarázattól, no meg a gyakorlat talaján állva nem feledjük, hogy a tudás megőrzésének és megszerzésének egyaránt léteznek más útjai is, legalább fel kell térképeznünk a technológiai titokgazdaság másféle magatartásait is. A titokgazda és a hírszerző, valamint a független versenytárs viszonylatainak nagyvonalú áttekintése segít megérteni az ezredforduló tudásiparának nyílt vagy rejtett konfliktusait: ha úgy tetszik, a még veszélyesebb fátyoltáncot...

A SZELLEMI TULAJDON BIRTOKLÁSÁNAK DILEMMÁI

Az iparjogvédelem gyűjtőfogalma felöleli a piaci áru különböző strukturális szintjein létező és ható, a használati és piaci értéket meghatározó szellemi értékkomponensek – technikai, esztétikai és szemiotikai jegyek – különféle jogvédelmi rendszereit. Érzékeltük, hogy a technikai tartalom kimagasló színvonalát megtestesítő találmányoknak önmagában a termékben való „rejteztetése” változó mértékben képes gátat emelni a csupán „jogosulatlan” vélt vagy a kifejlesztőnek valóban forgalom-, bevétel- és nyereségkiesést okozó párhuzamos kifejlesztéssel vagy egyenesen másolással, utánzással, illetéktelen használattal szemben.

Az áruk külső esztétikai és ergonómiai elvű megformálásával kapcsolatos formatervezési, dizájnjegyek és a megkülönböztetésben, a minőségi üzenet közvetítésében a gyártó, forgalmazó azonosítását szolgáló védjegyek és egyéb árujelzők kinyilvánítása azonban magától értetődő, s azok védelmére elengedhetetlen az úgynevezett „mintaoltalom”, illetve védjegyoltalom igénybevétele.

A szellemi tulajdon általunk vizsgált válfaja, egy műszaki feladat tárgyiasult, találmányi megoldása akkor éri el a szabadalmazhatóság szintjét, ha *világviszonylatban újdonságot hordoz, feltalálói lépésen alapul és iparilag alkalmazható*. Az újdonság és a technika állásához képest a szakértő számára való nem nyilvánvalóság (a feltalálói lépés) feltétele világossá teszi a következő dilemmát:

- vagy *titokban tartjuk* az itt jelzett szempontokból kimagasló színvonalú megoldásunk reprodukálásához szükséges ismereteket, *vállalva* a versenytársak független erőfeszí-

téseinek eredményeitől is *függő piaci helyzetet*, de védve a fizikai eltulajdonítástól a titkainkat;

- vagy a szabadalmi rendszerben *oltalmat szerezve egyfelől nyilvános kitanítást adunk* megoldásunk mibenlétéről, olyan mértékben, hogy azt szakértő ennek nyomán megvalósíthassa, ugyanakkor *jogi védelmet és kizárólagos hasznosítási pozíciót élvezünk* a független fejlesztésekkel szemben is szabadalmunk térbeli és időbeli korlátai között.

Kutatási-fejlesztési terveink, dokumentációink és az ipari szintű bevezetéshez szükséges know-how az éles piaci versenyviszonyok között ez utóbbi esetben is igénylik a bizalmas jelleggel összefüggő „fizikai” titokvédelmet.

Első változatunk azzal a piaci reménnyel teljes, hogy vagy hosszabb ideig is fennállhat titokmonopóliumunk, mint a szabadalmak általánosan maximum 20 esztendeje, vagy az előbb-utóbb belépő konkurensok kisebb piaci hátrányt vagy többletköltséget fognak számunkra jelenteni, mint amennyi terhet az időközben a jogi monopolhelyzet megszerzésére és fenntartására szolgáló ráfordítások jelentenének.

A második esetben kiegyensúlyozott keretek között hasznosítási engedélyt adva szerződött partnerünknek a saját alkalmazáson túl a kockázatok minimalizálásával tehetünk szert licencijövedelemre.

Végezetül a dilemma eldöntése sokban függhet a szakterület már jelzett sajátosságaitól, illetve attól, hogy milyen fejlesztési stratégiát, majd piacszerző, -megtartó vagy éppen -védő filozófiát és magatartást tartunk kívánatosnak.

A párhuzamos erőfeszítések csaknem egyidejű, független találmányokra vezető gyakorlatát is elemezte *Derek de Solla Price* híres tanulmányában (*Kis tudomány, nagy tudomány*). A technikatörténet ismert esete a francia *Daguerre* és az angol *Talbot* fényképezési eljárásainak egyidejű megalkotása, illetve ezeknek a nemzeti nyelvekben dagerrotípiá- és talbotípiaként való továbbélése. Büszkeségünk fájdalmas epizódja *Jedlik Ányos dinamójának Siemens* pionír alkotásaként való elhíresülése, de az eltérő alkotói ars poetica mellett az ösztönző német ipari háttér megléte a magyarázat erre, hasonlóan a *Bánki-Csonka*-porlasztó és *Maybach* fejlesztése viszonyához.

A vitatott elsőbbség viszonylagos gyakorisága legalább annyira betudható az információs forradalommal is gerjesztett eltérő titokgazdai magatartásoknak, mint az egyes tudományos és műszaki szakterületek kiegyenlített versenyviszonyainak és a megoldásra váró problémák ismertségének. Az utóbbi évek *humán genom-programjai* vagy egy-egy növényi, illetve „egyszerűbb” rovari géntérkép versengő publikációs módjukkal egy idevágó másik fogalomra is ráirányítják a figyelmet: ez pedig az ún. „*public domain*”, a *közkinccs*.

A közkinccs római jogban gyökerező fogalmának kortól és helytől, valamint alkalmazási területtől erősen függő összetett históriája és igen színes anekdotakincse van. Vizsgált témakörünkben hasznos megkülönböztetni az elvileg oltalomképes, de így védelmezni nem kívánt „*felajánlott*” vagy „*elhagyott*”, valamint az ugyancsak a közkinccs állapotába jutó *lejárt oltalmi idejű* szellemi javakat az eleve odatartozó közönséges, köteles tudáselemektől

és a semmiféle alapon ki nem sajátítható tudományos elemektől, törvényektől vagy akár a nyelvkészlet teljes anyagától.

Az innovációs jelenségek világában a találmányokra vonatkozó „titkok” önkéntes, tudatos nyilvánosságra hozatala és a monopolisztikus jogok igényelhetőségétől önmagát akarva-akaratlanul megfosztó „ön-újdonsgrontás”, a sajátos értelemben „idő előttiséget” mutató publikálás bír komolyabb jelentőséggel.

Benjamin Franklin szándékosan nem szabadalmaztatta kályháját, a minél gyorsabb elterjedést véelve támogatni ezzel; Daguerre saját eljárását *Oersted* dán fizikus tanácsának is engedve végül azért volt hajlandó feltárni, mert a francia kormány 1837-ben „örök áron” megvásárolva a találmányt, az egész világnak nyújtotta át ezt a forradalmi vívmányt. *Röntgen* és a *Curie* házaspár ugyancsak lemondott felfedezéseik gyakorlati alkalmazásainak szabadalmazásáról a köz érdekeire való hivatkozással. Természetesen ezek a döntések nem boríthatják árnyékba a kutatási ráfordításaik megtérülésében – akár munkájuk folytathatóságának terhe mellett – érdekeltek másik modell szerinti üzleti magatartását.

Az áttekintett titokgazdasági döntési térben ismeretes egy, a felfokozott versengés viszonyai között az imént említettekénél kevésbé „magasztos”, de vívónyelven szólva jó elővá-gásként működő, s a közös tudást ugyancsak egy lépésben gyarapító viselkedésmód: ez a *defenzív publikálás* gyakorlata. Ha a kutatóhely, illetve a birtokos cég saját maga *sem hasznosítani, sem piaci ügylet keretében átengedni* nem kívánja egyes marginális találmányait, ellenben másokat *meg akar akadályozni* azonos vagy hasonló eredmények kisajátításában, úgy szándékos újdonsgrontással maga válik meg a „titok súlyától”...

Ennek az intézményes közkinccsé tételnek szentelt periodikákat és honlapokat különösen az Egyesült Államokban találunk, ahol több mint fél évszázados múltra tekint vissza a hatósági támogatással is üzhető közzétételi tevékenység. A közelmúltban a legnagyobb – évi 3 ezres – szabadalomgyarapodással rendelkező *IBM „Technical Disclosure Journal”*-jának folyamatos terjesztése mellett felszabadította egy mintegy 500 szabadalmából álló portfólióját, lemondva annak oltalmairól, ezzel szabaddá téve azok hasznosítását. Csak részletes elemzés mondhatná meg, hogy az intézkedés motívumai között melyek a meghatározóak. Mindenesetre a világ vizsgáló hivatalai rendszeresen kapnak hasonló periodikákat, mint amilyen például a nyitott fórumként szerkesztett, világhálón is elérhető *The IP.com Journal*.

Ideje figyelmeztetnünk arra, hogy a szabadalmi titokhoz való tájékozódó hozzáférés (az elmondottak fényében nem meglepő módon) bárki számára lehetséges, hiszen a szabadalmi bejelentés megtételétől számított 18 hónapon belül annak teljes szövege: a megoldandó probléma, a mértékadó technika állása, a megoldás és a saját új hozzájárulást kizárólagos használati joggal övezni kívánó oltalmi kör igénypontjai jól szerkesztetten – s persze vitathatóan – nyomtatott és elektronikus formában rendelkezésre állnak. A visszakeresést és a többvonatkozású új eredmények elhelyezését a mértékadó kortárs tudás „tárházában” egy naprakészen karbantartott, mély indexelésű és az ETO-nál, az egyetemes tizedes osztályozásánál egy fél nagyságrenddel számosabb „skatulyát” tartalmazó rendszer támogatja.

A TUDÁS TITKA A TITOK TUDÁSA?

Kérdésünk módfelett mesterkéltnek tűnhet, jóllehet a mögötte megbúvó feltevés kétségkívül uralni látszik a gazdasági versengés számos színterét.

Amint kiterjesztjük figyelmünket a szabadalmi titok gazdasági környezetének jellegzetes tevékenységeire, amelyek mindegyikében valamilyen innovációs motiváció munkál, beleütközünk az *üzleti titok védelmének és az utánzás szabadságának konfliktusába*. Ez a szerzőgazdó problematika csak a leíró bemutatás szintjén is meghaladja kereteinket, de annyi elmondható, hogy mind a Kereskedelmi Világszervezet szellemi tulajdoni kérdésekkel foglalkozó ún. TRIPS-egyezménye, mind az EU belső piaci szabályozása, illetve az Egyesült Államok tagállami szintű normarendszere (Uniform Trade Secret Act) és a nemzeti versenyszabályok kimerítően foglalkoznak az itt felvázoltaknál sokkal bonyolultabb kérdésekkel is. Nagy irodalma van az üzleti titok tárgyának, esetünkben a „know-how”-nak a mibenlétével és védelmével, továbbá a hamisítás, a más árujakénti feltüntetés, a szolgai másolás tilalmával kapcsolatos elemzéseknek.

Általánosan leszögezhetjük, hogy az üzleti titokvédelem alatt álló (s nem iparjogvédelmi oltalmú) információ szabad felhasználás körébe kerülésének több lehetősége van a független kifejlesztésen kívül is:

- a *mérnöki visszafejtés* (reverse engineering) mint a piacon hozzáférhető áruk tanulmányozása és kutatása,
- a *közkinsből való merítés* a nyilvános használat vagy kiállítás alkalmával való megfigyelés, továbbá a nyilvános irodalom tanulmányozása révén.

Az első változat klasszikus magyar vonatkozású példája a Rubik Ernő bűvös kockája által elszenvedett külföldi jogosítatlan „utángyártások” és értékesítések esete az oltalommal lefedetlen piacokon.

Annak illusztrálására, hogy körüljárt (-táncolt?) témánk, az innovációs többlethaszon ígéretével kecsegtető technikai találmányok bonyolult táncrendű „piaci magamutogatása” mára milyen tétre menő vállalatgazdasági hadszíntérre vált, álljon itt egy tömör séma e titkok ajánlott „üzemtanáról”.

A VÉDELMI HÁLÓ FELÁLLÍTÁSÁNAK EGY PÉLDÁJA S. C. GLAZIER NYOMÁN (LEHETSÉGES CÉLOK ÉS ALGORITMUSOK)

A tudásvállalat szellemi tulajdon-portfóliójának menedzsmentje a következő alapcélokat tűzheti ki:

1. a vállalati termékek, üzleti szegmens és jövedelem védelme;

2. a szabadalmi (és egyéb) tudástőkeelemek átruházásának (eladásának) vagy licencjének (bérletének) engedélyével többletbevétel biztosítása;
3. legitim monopólium biztosítása a jövőbeli kiaknázás reményében;
4. K+F-befektetések védelme;
5. előnyös (rugalmas alkuértékkel bíró) portfólió létrehozása (akár a tudatos bitorlások keresztlicenciákkal való rendezése érdekében).

Egy stratégiai szellemi tulajdon-menedzsment program kialakításának bázisát a *következő kilenc alaplépés* képezi (hasonló a helyzet a védjegyek, szerzői jogok, bizalmas információk, kereskedelmi titkok piaci kockázatkezelésében is).

1. a találmányok belső feltárásának biztosítása (ösztönzés és rendszeres célzott konzultáció);
2. a feltárt ötletek szisztematikus elemeztetése szakértői testülettel (gyártás, kutatás, marketing, pénzügy) haladéktalan döntési jogkörrel (szabadalmaztatás, titkos továbbfejlesztés, mások korlátozása azonnali felfedéssel);
3. széles körű bizalmas (titkos) ügykezelési program kialakítása és betartatása (titkossági és versenykizáró szerződés minden egyénnel, általános üzletpolitikai dokumentum létrehozása és elfogadtatása, minden publikáció és beszéd előzetes bemutatása, kutatási naplók vezettetése; titokvédelem);
4. licencprogram kidolgozása (független profitcentrum közvetlen érdekeltséggel – itt a teljesítményfüggő jutalom kulcselem – üzleti döntési jogkörrel);
5. jogérvényesítési funkció működtetése (bitorlások és felszabadult idegen jogok folyamatos monitorozása; tárgyalás-forgatókönyvek kialakítása, bírósági perindítási készség belföldön és külföldön egyaránt);
6. idegen szabadalmak bitorlásának elkerülése (ún. tisztasági vizsgálatok alapos, kötelező elvégztetése jelentős termék- és szolgáltatásfejlesztések beindítása előtt);
7. mások szabadalmi tevékenységének monitorozása (ez a leghatékonyabb legális hírszerzési tevékenység a versenytársakról és a legfrissebb technológiákról a saját szektorunkban);
8. az új fejlesztések társasági tulajdonjogának biztosítása (szolgálati és alkalmazotti találmány; az üzlettársak, partnerek és beszállítók jogai);
9. világos külföldi (nemzetközi) jogszerzési stratégia konkrét kidolgozása.

Válaszunk tehát a fentebb feltett kérdésre: az elmúlt évtized és az ezredforduló új kánonja az, hogy a szellemi tulajdon menedzselésének a sikeres vállalkozás „magkompetenciájává” kell válnia. A tudásalapú gazdaságban megváltozott a verseny ökológiája. A *tudástőke valódi tulajdonként viselkedő elemei* lettek a részvénytulajdonosi érték, illetve a versenyelőny legfontosabb forrásai; elég ehhez bizonyosságul a külföldi és hazai vállalati éves toplisták mezőnyét megvizsgálni.

Arról is meggyőződhattünk, hogy a szabadalmi titkok fátyla általában valóban hódításra érdemes értékeket takar. Azonban osztva K. E. Sveiby nézetét arról, hogy *a tudás* legelőbb és végső fokon is *képesség a cselekvésre*, adódik évődő következtetésünk: *az igazi titok itt is a cselekvésekben rejlik!*

Irodalom:

„*My best ideas are somebody else's*” – Benjamin Franklin szellemes mondását sok írásmű szerzője vallhatja magáénak – én ezzel köszönöm meg Bobrovsky Jenő szíves támogatását 1990-ben született akadémiai doktori értekezése hatalmas tényanyagának felhasználásában.

Francis Bacon: Novum Organum – Új Atlantisz. Nippon Kiadó, 1995

Charles A. Beard: Az Egyesült Államok alkotmányának gazdasági elemzése. Európa Könyvkiadó, 1988

Charles Boyle–Peter Wheale–Brian Sturges: People, Science and Technology. Wheatsheaf Books, 1984

Bobrovsky Jenő: Iparjogvédelem és csúcstechnika. OTH, 1995

Fernand Braudel: Anyagi kultúra, gazdaság és kapitalizmus, XV–XVIII. század. Gondolat, 1985

Ove Grandstrand: The Economics and Management of Intellectual Property. Edward Elgar, 1999

Thomas S. Kuhn: A tudományos forradalmak szerkezete. Gondolat, 1984

David S. Landes: Az elszabadult Prométheusz. Gondolat, 1986

Lewis Mumford: A gép mítosza. Európa Könyvkiadó, 1986

Yves Plasseraud–François Sauvignon: L'État et l'invention: histoire des brevets. La Documentation Française, 1986

Polányi Mihály: Személyes tudás I-II. Atlantisz, 1994

Georg Simmel: Válogatott társadalomelméleti tanulmányok, idézi: V. Király István: Simmel, hazugság, titok. In: Café Babel, 1993/3, Titok

Gordon V. Smith–Russel L. Parr: Valuation of Intellectual Property and Intangible Assets. John Wiley and Sons, Inc, 1994

Derek de Solla Price: Kis tudomány, nagy tudomány. Akadémiai Kiadó, 1979

Karl Erik Sveiby: Szervezetek új gazdasága: a menedzselt tudás. KJK Kerszöv, 2001
www.mszh.hu

---

* A tanulmány első megjelenése: Titok. Alibi kiadó, Budapest, 2005

TÍZÉVES SZABADALMI TÖRVÉNYÜNKRŐL I. RÉSZ

I. BEVEZETÉS

1.1. Tíz éve, 1996. január 1-jén lépett hatályba szabadalmi törvényünk, a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény (a továbbiakban: Szt.). Illő e jeles évfordulóról méltó módon megemlékezünk a küllemében és tartalmában egyaránt megújult Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle első két számában.*

1.2. Tíz év nagy idő az emberek életében, de talán kevésbé számít annak a törvényekében. Nagyobb kódexek „rendes körülmények” között el sem készülnek ennyi idő alatt.¹ Korábbi szabadalmi törvényeink hetvennégy, illetve huszonhat évet töltöttek „szolgálatban”. Az Szt. hozzájuk képest újoncnak, „zöldfülűnek” tűnhet, habár számos megpróbáltatást már a háta mögött tudhat.

1.3. Ez az írás áttekinti az Szt. megalkotásának előzményeit és indokait, valamint a törvény előkészítésének főbb állomásait, szól az Szt. elfogadását megelőző parlamenti vitáról, továbbá ismerteti az Szt. szabályozási újdonságait és szakmai fogadtatásukat.

Az Szt. első tíz évéről való megemlékezés nem titkolt célja a törvény-előkészítés szakmai

* A tanulmány második része az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2006. áprilisi számában lesz olvasható.

¹ Jó példát szolgáltat a kodifikáció tetemes időigényére magánjogi kodifikációnk története. „Magyarország Magánjogi Törvénykönyvének Törvényjavaslat” (Mtj.) is mintegy harmincéves előkészítő munka után került 1928-ban a képviselőház elé, amelynek napirendjéről 1935-ben vették le a javaslatot. Érdekes módon a Polgári Törvénykönyv 1959. évi megalkotását végül „csupán” hat évnyi előkészítő munka előzte meg. L.: *Lábady Tamás*: A magyar magánjog (polgári jog) általános része. Budapest–Pécs, 1998, p. 86–87. és 124.

Hatályos magánjogi kódexünk, a Ptk. felülvizsgálata és újraalkotása is immár jó másfél évtizede napirenden van – eddig különösebb eredmény, legalábbis kézzelfogható, gyakorlatban is hasznos eredmény nélkül. Sajnos vagy szerencsére? Nehéz volna megmondani. De talán nem is annyira nehéz, ha arra gondolunk, hogy egyfelől a szellemi tulajdon eszméjének elfogadtatása, másfelől idejétmúlt, a világ többi táján ismeretlen „háztáji” koncepciók kiszűrése érdekében milyen ádáz vitákra kényszerült az iparjogvédelmi és szerzői jogi szakma felvilágosult része.

Bacher Vilmos: A szellemi tulajdon védelme és a Ptk. Polgári Jogi Kodifikáció, 2000. 3. szám, p. 23–31.;

Ficsor Mihály Zoltán: A szellemi tulajdon és a Ptk. (észrevételek és javaslatok a polgári jogi kodifikációhoz). Polgári Jogi Kodifikáció, 2001, 2. szám, p. 27–30.;

Az új Polgári Törvénykönyv koncepciója. Igazságügyi Közlöny, CX. évf. 3. sz., 2002. március 29., p. 835–1041.;

A Magyar Szabadalmi Hivatal észrevételei az új Polgári Törvénykönyv koncepciójára. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 107. évf. II. sz., 2002. április, p. 25–30.;

1003/2003. (I. 25.) Korm. határozat és a Magyar Közlöny hozzá kapcsolódó különszáma: Az új Polgári Törvénykönyv koncepciója és tematikája

Mindenesetre némi elégtétellel nyugtázhatjuk: az 1990-es évek eleje óta elfogadott hét önálló iparjogvédelmi és szerzői jogi törvény (akárcsak jó pár novelláris módosításuk) elkészült és betöltötte rendeltetését (noha összesített terjedelmük aligha marad sokkal alatta a jövőendő Ptk.-énak), miközben a nagy magyar magánjogi Luca székét azóta is farigcsálják. Csodálkozni ez utóbbin nincs okunk: a közigazgatásból „kiszervezett”, a kormányzati felelősségtől szabaduló, platóni elvek szerint kialakított „autonóm” kodifikációs bizottságok természetüknél fogva a kodifikáció folyamatában és nem annak mielőbbi eredményes befejezésében érdekeltek.

presztízsének rehabilitációja. A hazai jogásztársadalom – és bizonyos mértékig az iparjogvédelmi és szerzői jogi „szakma” is – ma még többre értékeli a tudományos öntetszelgést, mint a jogszabály-előkészítés kevésbé látványos és némiképp személytelen aprómunkáját. Hódolattal övezi az öncélú tudóskodást, de hajlamos megfedkezni arról a – közös érdemünknek tekinthető – teljesítményről, amely iparjogvédelmi és szerzői jogi szabályozásunknak az 1990-es évek elejétől megvalósuló átfogó megújítása: korszerűsítése, európai gyökereihez való visszavezetése és a szocialista ideológia zárványaitól történő megszabadítása mögött meghúzódik.

E sorok íróját az a szándék is vezeti, hogy e maradandó, értékes és – hangsúlyozom – közös teljesítményünk kellő elismerése és megbecsülése terén fennálló tetemes adósságunkból valamiképp törlesszen.

1.4. Nem lehet ez az írás mentes némi személyességtől. Se letagadni, se túlértékelni nincs okom azt a szerepet, amelyet az Szt. megalkotásában és első tíz évének alakításában betöltöttem. Emellett tisztelnem éreztem, hogy részt vállaltam e jeles szabadalmi jogi évfordulónk méltó megünneplésében – nem feledkezhettem meg a magyar szabadalmi törvényről és nem mulaszthattam el történetének felidézését éppen most, amikor az Európai Szabadalmi Szervezet Szabadalmi Jogi Bizottságának elnöki pozícióját töltöm be. Egy ilyen mulasztást csak hálátlanságként és hűtlenségként tudtam volna értékelni önmagam előtt.

Személyes ízt kölcsönöz az alábbiaknak a szabadalmi szakma nagyságai előtt való tisztelgés is. Az Szt. megalkotásáról és sorsának további alakulásáról aligha emlékezhetünk meg anélkül, hogy ne hajtánánk fejet azok előtt, akik fölbecsülhetetlen értékű tapasztalataikkal, szakmai odaadásukkal és – bizony – bölcsességükkel egyengették hatályos szabadalmi törvényünk nemegyszer rögös útját. Szolgálja ez az írás mindenekelőtt az ő emlékezetüket.

Sem az Szt., sem pedig első tíz éve nem ismertethető átfogóan és minden részletre kiterjedően ebben az írásban. Az áttekintést ez teszi még – óhatatlanul – szubjektívvé: a válogatás kényszere, az, hogy elkerülhetetlen egyes események és kérdések kiragadása.

II. AZ SZT. MEGALKOTÁSÁNAK ELŐZMÉNYEI

2.1. Az Szt. a politikai és gazdasági rendszerváltás és az európai integráció szülötte; akkor fogant meg, amikor e két – egymással nemegyszer összeolvadó – folyamat az iparjogvédelem területén is találkozott. Noha az 1990-es évek legelejét áthatotta a remény, hogy a rendszerváltozással az ország európai integrációja is küszöbön áll, e korai fuvallatok kevésbé frissítették fel iparjogvédelmi közéletünk és politikánk levegőjét. Az első tétova nekurgaszkodások hamar elhaltak a Pató Pál-i szemlélettel átitatott közegben: néhány progresszív lépésre így következhetett két-három év maradi bénultság. E kórképnek is beillő kórkép részleteit a következők felidézésével láttathatjuk.

2.2. A Minisztertanács a találmányok és újítások hasznosulásáról 1989 januárjában ho-

zott határozatában írta elő az iparjogvédelmi mechanizmus továbbfejlesztésének szakmai vitára bocsátását és döntésre való előkészítését.² A terminológia beszédes: a „mechanizmus” jellegzetes része volt a reformkommunista frazeológiának, a „továbbfejlesztés” kifejezés pedig azt az akkori kánont visszhangozta, hogy a bukásra ítélt rendszer valójában épp eléggé fejlett, csupán „reformra”, „továbbfejlesztésre” szorul.³ E terminológiai paraván mögött viszont már a fordulat készülődött: irányváltás a nyugat-európai modell felé. Az iparjogvédelmi mechanizmus továbbfejlesztését ugyanis „az EGK-ba tömörült tőkés országokkal folytatott gazdasági együttműködés fejlesztésével összhangban” kellett előkészíteni. Ez megfelelt a korszak általános jogharmonizációs kívánalmainak, hiszen akkoriban az Európai Közösségek jogához való igazodás nemzetközi jogi szempontból autonóm döntésnek minősült, amelyet leginkább közvetlen kereskedelmi megfontolások, az egységesülő európai piac követelményeire való igazodás gazdasági kényszerei diktáltak, mintsem az európai integráció politikai prioritásként vállalt szándéka.⁴

Az iparjogvédelmi mechanizmus továbbfejlesztéséről 1989 októberében meghozott minisztertanácsi határozat különféle célkitűzések sajátos egyvelege volt. Több veréb is az ágyúcső célkeresztjébe került: pl. a know-how védelmére vonatkozó Ptk.-beli szabályozás „továbbfejlesztése” vagy az integrált áramkörök oltalma. Találhatunk aztán e határozatban olyasmit is, ami a mai napig nem valósult meg (és ez talán nem is akkora baj: van, akinek ez örömet szerzett, iparjogvédelmi szabályozásunk és intézményrendszerünk pedig eddig is megvolt nélküle): a szellemi tulajdon eszméjének a Ptk.-ban való elismertetéséről van szó.⁵ Szabadalmi jogi szempontból viszont kétségtelenül nagy horderejűnek bizonyult a

² Bobrovsky Jenő: Kormányhatározat az iparjogvédelmi mechanizmus továbbfejlesztéséről. Szabadalmi Közlöny és Védjegyetíró, 4. sz. melléklet, 1989. december, p. 1–3.

³ Jól illusztrálja e „reformista” megközelítést Bobrovsky okfejtése: „A javaslatok kiindulópontja az volt, hogy a magyar iparjogvédelmi mechanizmus jogi-nemzetközi struktúrája alapvonásaiban megfelel a piacgazdaság és a nemzetközi együttműködés követelményeinek, az iparjogvédelem egyes funkcióinak hatékonyabb érvényesítése azonban néhány vonatkozásban szükségessé teszi a továbbfejlesztést.” Bobrovsky, i. m. (2), p. 1. (E „néhány vonatkozás” „továbbfejlesztése” jó tízéves kodifikációt igényelt végül: nyolcféle iparjogvédelmi oltalom öt önálló törvényben való bevezetését vagy újraszabályozását.)

⁴ 2023/1998. (HT 8.) MT határozat és 2006/1990. (HT 4.) MT határozat; lásd még: Ficsor Mihály: Jogharmonizáció a Fehér Könyv előtt és után. Magyar Jog, 42. évf., 1995. november, p. 647.

⁵ Hiába érvelt Bobrovsky már 1989-ben a következőkkel:
„Az előterjesztett javaslat szerint a Polgári Törvénykönyv (Ptk.) reformja során a szellemi alkotásokhoz fűződő jogokról szóló rendelkezéseket a tulajdonjogi koncepció ártértékelésével összhangban a szellemi tulajdon nemzetközileg elfogadott koncepciója figyelembevételével indokolt felülvizsgálni és módosítani.
A szellemi tulajdon fogalmának meghonosítása összhangot teremtené a Szellemi Tulajdon Világszervezetében (WIPO), a GATT-ban és más nemzetközi szervezetekben, illetve egyezményekben használt terminológiával, s kifejezné Magyarország növekvő tiszteletét a szellemi javak iránt, amire a szellemi tulajdon eszméjének jelentős nemzetközi felértékelődése és a külföldi működő tőke megnyerésére irányuló erőfeszítések miatt feltétlenül szükség van.
Belső gondolkodási és szabályozási rendszerünkben mindez olyan modellváltást jelentene, amely a személyiségi jogok egyoldalú hangsúlyozása helyett a szellemi alkotásoknak a piacgazdaságban betöltött szerepén alapulna, s a szabályozás központjába a vállalkozót helyezve összhatásában az alkotók díjazására is biztosabb garanciát nyújtana.”
Bobrovsky, i. m. (2), p. 1.

minisztertanácsi határozat: előírta a szabadalmazhatóság előfeltételeinek – „pozitív kritériumainak” – „továbbfejlesztését”, az Európai Szabadalmi Egyezményhez (az ESZE-hez) történő csatlakozás feltételeinek „megvizsgálását”, valamint – „külön kérdéskörként” – a gyógyszerek, vegyi termékek és élelmiszerek termékoltalmának tilalmára vonatkozó rendelkezések felülvizsgálatát. Szempontként jelentek meg a Szellemi Tulajdon Világszervezetében (a WIPO-ban) a szabadalmi jog egyes rendelkezéseinek összehangolására irányuló munkálatok éppúgy, mint az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) égisze alatt folyó tárgyalások (amelyek utóbb a Kereskedelmi Világszervezet és a TRIPS-egyezmény létrejöttéhez vezettek el). Az irányváltás komolyságát és a „továbbfejlesztés” iránti eltökéltséget azonban némiképp megkérdőjelezte a jogalkotási feladatok elvégzésének nem túlságosan ambiciózusan kijelölt időtávja: a szabadalmi jogi harmonizációs módosítások hatálybalépésének határideje ugyanis – e határozat szerint – 1999. december 31. lett volna, és csupán azt kellett volna 1991 végéig tanulmányozni, hogy „a feltételek alakulásától – elsősorban a nemzetközi együttműködéstől függően – milyen feltételek differenciált biztosítása segítheti elő a termékoltalmi rendszernek már a 90-es évek első felében való bevezetését”.⁶ Az akkori idők „reformereinek” – valamelyest talán érthető – zavarodottságát tükrözte továbbá, hogy még az „iparjogvédelmi mechanizmus továbbfejlesztésének” egyik szellemi atyja, Bobrovsky Jenő is amellet érvelt, hogy „nemzetközi kapcsolatainkat illetően meg kell őrizni a KGST piachoz fűződő iparjogvédelmi kapcsolatokban rejlő értékeket is”.⁷ Az ilyesféle ötletek – szerencsére – hamarosan végleg eltűntek a történelem süllyesztőjében.

Az „iparjogvédelmi mechanizmus továbbfejlesztésének” végül két új oltalmi forma: a mikroelektronikai félvezető termékek topográfiájára vonatkozó oltalom és a használati mintaoltalom 1992. január 1-jével történő bevezetése lett az eredménye.⁸ A topográfiaoltalom azóta is csupán papíron létezik, és fenntartását európai jogharmonizációs kötelezettségeinken⁹ kívül semmi sem indokolja. A használati mintaoltalomból sem lett átütő siker: az évenként beérkező mintegy 250-300 bejelentés semmi esetre sem nevezhető annak. Noha megalkotása megelőzte az 1989. októberi – „mechanizmusfejlesztő” – határozatot, valójában a „továbbfejlesztés” részét képezte a szolgálati találmányért járó díjazásról és a találmányokkal kapcsolatos egyéb intézkedésekről szóló 77/1989. (VII. 10.) MT rendelet is.¹⁰ E rendeleten kívül viszont nem számolhatunk be olyan szabadalmi jogi fejle-

⁶ Bobrovsky, i. m. (2), p. 2.

⁷ Bobrovsky, i. m. (2), p. 3.

⁸ L. a használati minták oltalmáról szóló 1991. évi XXXVIII. törvényt (Hmtv.) és a mikroelektronikai félvezető termékek topográfiájának oltalmáról szóló 1991. évi XXXIX. törvényt (Toptv.); továbbá Ficsor Mihály: A használati minták oltalmáról. Jogtudományi Közlöny, 1992. augusztus, p. 351–364.

⁹ L. a Tanács 87/54/EGK irányelvét a mikroelektronikai félvezető termékek topográfiájának oltalmáról

¹⁰ E rendelettel egyidejűleg született meg az újításokról szóló 78/1989. (VII. 10.) MT rendelet is; az újítást azonban nem tekintem iparjogvédelmi kategóriának. A két rendelet alkalmazásához az Országos Találmányi Hivatal és a Magyar Iparjogvédelmi Egyesület útmutatót adott ki; ez is a kor körtünete volt: e módszert pár évvel később az Alkotmány-

ményről, amely akár csak közvetve az 1989. októberi határozathoz volna köthető, annak végrehajtásaként volna fölfogható.

2.3. Szabadalmi jogunk 1990–1991-ben új gazdasági, politikai és nemzetközi „erőtérbe” került a rendszerváltozással és az európai integráció határozott politikai célkitűzésként való megjelenésével.

Az 1990-ben bekövetkező gazdasági és politikai rendszerváltozásból adódó gyökeresen új követelményeknek az 1969-ben fogant szabályozás – az akkor hatályos szabadalmi törvény, a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1969. évi II. törvény (Rszt.) és a hozzá kapcsolódó számos rendeleti, illetve hirdetményi szintű előírás – nyilvánvalóan nem felelt meg.

Mindenekelőtt átértékelődtek a szabadalmak gazdasági funkciói. Míg a tervgazdálkodás, a túlsúlyos állami tulajdon és a hiánygazdaság – bármennyire is „megreformált” – viszonyai között a szabadalmak szerepe főként arra korlátozódott, hogy a hatóság által kiállított „fizetési bizonylatként” szolgáljanak a feltalálók munkabéren felüli díjazásához, a kiépülő piacgazdaságban a magántulajdon arányának növekedése, a külföldi működő tőke beáramlása és a gazdasági verseny kibontakozása mellett a szabadalmak hagyományos – azaz a piacgazdaságokban jellemző – funkciói kerültek előtérbe: a kutatási és fejlesztési ráfordítások megtérülésének biztosítása, a találmányok nyilvánosságra hozatalának és megvalósításának előmozdítása, valamint az alkotó tevékenység anyagi ösztönzése.¹¹ Az Szt. miniszteri indokolása erre utalt összefoglaló jelleggel, amikor hangsúlyozta: *„a szabadalmi törvény újraalkotásának egyik indoka és egyben célja ... az, hogy az oltalom közgazdasági szerepét a lehető legteljesebb mértékben kibontakoztató jogi hátteret teremtsen.”*¹²

Ezeknek az igényeknek az Rszt. és a hozzá kapcsolódó szabályozás – amely 1969 után számottevő változáson nem ment keresztül¹³ – pl. a haladó jelleg szabadalmazha-

bíróság alkotmányellenesnek minősítette 60/1992. (XI. 7.) AB határozatában: a Jat „garanciális szabályainak mellőzésével hozott minisztériumi és egyéb központi állami szervektől származó, jogi iránymutatást tartalmazó leiratok, körlevelek, útmutatók, iránymutatások, állásfoglalások és egyéb informális jogértelmezések kiadása és az ezekkel való irányítás gyakorlata alkotmányellenes”.

¹¹ Indokolás a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvényhez (a továbbiakban: Indokolás). Igazságügyi Közlöny, CIII. évf. 6. sz., 1995. június 30., p. 367; Előterjesztés a Kormány részére a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló törvény tervezetéről (a továbbiakban: Előterjesztés), 19.084/1994. IM, igazságügy-miniszter, Országos Találmányi Hivatal elnöke, Budapest, 1994. december, p. 2.; *Ficsor Mihály Zoltán*: Az új szabadalmi törvényről. Iparjogvédelmi Szemle, 101. évf. I. sz., 1996. február, p. 1.

¹² Indokolás, i. m. (11), p. 367.

¹³ *Gödölle István* az 1994. évi VII. törvény elfogadását és az Szt. 1995. évi megalkotását megelőző helyzetet a következőképpen értékelte: „A magyar szabadalmi jogban utoljára 1969-ben történt jelentős változás. Az 1969. évi II. tv. (a továbbiakban: Rszt.) és a végrehajtásáról szóló 4/1969. (XII. 28.) OMFB-IM együttes r. (a továbbiakban: RVr.) egy 75 éves törvényt váltottak fel, ami azt mutatja, hogy eleink a múlt században kiváló munkát végeztek az első magyar szabadalmi törvény megalkotásával. 1983-ban a Rszt. novellája és a RVr. módosítása, valamint egy új találmányi díjazási rendelet megváltoztatta a szolgálati találmányokkal és a növényfajtákkal kapcsolatos rendelkezéseket, bevezette a szabadalmi bejelentésekről való gyors adatközlést és azok 18 hónap utáni közzétételét, valamint a felszólalás helyett az észrevételt, továbbá a szabadalmi bejelentések összevonásának és a szabadalmak, illetve szabadalmi bejelentések

tósági feltétele,¹⁴ a kényszerengedélyekre vonatkozó (alapvető garanciákat nélkülöző) rendelkezések,¹⁵ a honvédelmi érdekből történő igénybevétel lehetősége¹⁶ vagy éppen a szolgálati találmány feltalálójának a szabadalom megadására irányuló eljárásban élvezett – indokolatlanul erős – „mögöttes” jogai¹⁷ folytán nem felelhetett meg.

Ha lehet, a gazdaság átrendeződésénél is nagyobb hatást gyakorolt szabadalmi jogunkra a jogállamiság kiépülése.¹⁸ Nemcsak tartalmi változások váltak elkerülhetetlenné (pl. a honvédelmi érdekből történő igénybevétel vagy a kényszerengedélyek kapcsán), hanem a szabályozás jogforrási szintjeit is össze kellett vetni a megújult Alkotmányból és a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvényből (a Jat.-ból) adódó jogállami követelményekkel. Találónan jellemezte (és joggal bírálta) Gödölle István az akkor hatályos szabadalmi szabályozás indokolatlan többszintűségét és a következtetlennül kiválasztott jogforrási szinteket:

„Az 1969-ben megalkotott találmányi-szabadalmi jogszabályok hármas, illetve négyes hierarchiát alkottak. A RSzt.-hez [azaz az Rszt.-hez; F. M.] kormány- és miniszteri szinten végrehajtási rendeletek kapcsolódtak, ezen kívül voltak még az Országos Találmányi Hivatal elnöke által kiadott, a Magyar Közlönyben közzétett hirdetmények. A jogszabályok tartalmi vizsgálata azt mutatja, hogy eléggé esetlegesen kerültek egyes rendelkezések a törvénybe, illetve valamely végrehajtási rendeletbe. Pl. a szabadalmazhatósági feltételek talán legfontosabbja, az „újdonság” a törvényben akként volt meghatározva, hogy „új a megoldás, ha nem jutott olyan mértékben nyilvánosságra, hogy azt szakember megvalósíthatta”. A „nyilvánosságra jutás” fogalmához azonban csupán a végrehajtási rendelet tette hozzá azt a megdönthetetlen vélelmet, mely szerint „a megoldást akkor kell nyilvánosságra jutottnak tekinteni, ha az bárki számára hozzáférhetővé vált”. Márpedig e vélelem nélkül az újdonság elbírálása egészen más irányt vett volna. Az akkori jogalkotási szokásoknak megfelelően a legtöbb esetben a törvényben nem volt

újra érvénybe helyezésének lehetőségét. 1991-ben a használati minta jogintézményének magyarországi bevezetésekor az RSzt. akként módosult, hogy egy használati minta bejelentésből később szabadalmi bejelentést lehet származtatni az elsőbbség megtartása mellett” Gödölle István: A magyar szabadalmi jog reformja. Jogtudományi Közlöny, 1996. január, p. 21.

¹⁴ Rszt. 3. §

¹⁵ Rszt. 21–23. § és az Rszt. végrehajtásáról szóló 4/1969. (XII. 28.) OMFB-IM együttes rendelet (Vr.) 9. §

¹⁶ Rszt. 24. §, Vr. 10. §

¹⁷ Rszt. 9. § (3) bek., Rszt. 29. § (2) bek., Vr. 12. § (4) bek., Vr. 13. § (1) bek., Rszt. 44. § (4) bek., Rszt. 48. § (5) bek., Rszt. 57. § (2) bek.

¹⁸ Az Alkotmánybíróság szép és klasszikussá nemesedett megfogalmazása szerint: „Magyarország jogállammá minősítése ténymegállapítás és program egyszerre. A jogállam azáltal valósul meg, hogy az Alkotmány valóban és feltétlenül hatályosul. A jog számára a rendszerváltás azt jelenti, és jogi rendszerváltás kizárólag abban az értelemben lehetséges, hogy a jogállami Alkotmánnyal összhangba kell hozni, illetőleg – az új jogalkotást tekintve – összhangban kell tartani az egész jogrendszert. Nemcsak a jogszabályoknak és az állami szervek működésének kell szigorúan összhangban lenniük az Alkotmánnyal, hanem az Alkotmány fogalmi kultúrájának és értékrendjének át kell hatnia az egész társadalomra. Ez a jog uralma, ezzel lesz az Alkotmány valóságossá. A jogállam megvalósítása folyamat. Az állami szervek számára alkotmányos kötelesség ezen munkálkodni.” 11/1992. (III. 5.) AB határozat

konkrét felhatalmazás a végrehajtási rendelkezésekre, azok csupán egy általános felhatalmazásra támaszkodtak.

*A szabadalmi jogban az 1969 óta bekövetkezett jogfejlődés során nem igazolódott az a tétel, hogy ezen a területen is vannak az életviszonyok gyorsabb változása miatt gyakran módosítandó rendelkezések, s ezeket végrehajtási jogszabályban kell megszabni. Az 1990 után alkotott iparjogvédelmi jogszabályoknál a jogalkotó szakított eme elmélettel, és a törvényi szabályozás lett domináns.*¹⁹

A Jat. 5. §-ának f) pontja 1988 óta követelte meg a szellemi alkotáshoz fűződő (tehát pl. a szabadalmi) jogok és köteleességek törvényben történő szabályozását. A Jat. 15. §-ának (2) bekezdése a rendeletalkotási felhatalmazásokat is korlátok közé szorította, kizárva a szabályozás tárgykörébe tartozó alapvető jogok és köteleességek megállapítására is kiterjedő felhatalmazás lehetőségét. A Jat. 18. §-ának (3) bekezdése pedig azt a követelményt támasztotta, hogy kerülni kell az indokolatlanul többszintű szabályozást. A Jat. e rendelkezései az Alkotmánybíróság 1990-től kialakuló gyakorlatában beépültek a jogállamiság, a jogállamban megkövetelt jogalkotási rend követelményrendszerébe, és ezáltal az alkotmányosság mércéivé is váltak.²⁰ Ezt a „szellemi alkotások” szabályozása körében az Alkotmánybíróság 814/B/1991. határozata már viszonylag korán jelezte, a 9/1969. (XII. 29.) MM rendelet 19. §-ának (4) és (5) bekezdése kapcsán.

A jogállam kiépülése és a Jat. egyes idevágó szabályai²¹ változást kényszerítettek ki a szakmai és érdek-képviselési társadalmi szervezeteknek a jogszabály-előkészítés folyamatában betöltött szerepét illetően is. Elkerülhetetlenné és halaszthatatlanná vált az érdemi dialógus kialakítása az iparjogvédelmi jogszabályok előkészítéséért felelős kormányzati szervek és az érintett társadalmi szervezetek között.

Az 1990-es évek elején okkal és alappal mutattak rá arra mind hivatalos,²² mind pedig szakirodalmi²³ megnyilatkozások, hogy iparjogvédelmünk – azon belül szabadalmi jogunk

¹⁹ Gödölle, i. m. (13), p. 22.

²⁰ Balogh Zsolt, Holló András, Kukorelli István, Sári János: Az Alkotmány magyarázata. Budapest, 2003, p. 172–206.

²¹ L. különösen a Jat. 20. §-át, 22. §-ának (2) bek.-t, 25. §-ának (2) bek.-ét, 27. §-ának c) pontját és 37. §-ának (2) bek.-ét

²² Pl. az Szt. miniszteri indokolása: „Szabadalmi jogunkra mindig is jellemző volt a nemzetközi jogfejlődés követése, a vonatkozó nemzetközi egyezmények figyelembevétele.” Indokolás, i. m. (11), p. 367.

²³ Gödölle István megfogalmazása szerint: „A szellemi alkotásokra vonatkozó jogalkotás mindenkor nagymértékben függött a nemzetközi helyzettől.” Gödölle, i. m. (13), p. 21.; Sasvári Gabriella hasonlóképpen értékelt: „Hungary had widespread international relations in the intellectual property field as early as the end of the 19th century. A large number of multilateral agreements ... have provided for mutual rights.” Gabriella Sasvári: Hungary heads for the home straight. Managing Intellectual Property, May 2000, p. 28. Iparjogvédelmünknek az európai integráció tükrében kirajzolódó képéhez is e korábbi nemzetközi kötelezettségvállalásaink adták a hátteret. L.: Ficsor Mihály: Iparjogvédelmünk az európai integráció tükrében. Iparjogvédelmi Szemle, 97. évf. II. sz., 1992. február, p. 26–27.; Ficsor Mihály: Az iparjogvédelmi és a szerzői jogi jogszabályok átfogó felülvizsgálata. Iparjogvédelmi Szemle, 99. évf. I. sz., 1994. február, p. 7–8.

– követte a nemzetközi jogfejlődést, és hogy szabályozásunk összhangban állt az ország korábban vállalt nemzetközi kötelezettségeivel. Ehhez kétség nem fért, hiszen hazánk 1909. január 1-jei hatállyal csatlakozott az ipari tulajdon oltalmára alakult Párizsi Unió Egyezményéhez, és részese volt az egyezmény legutolsó – stockholmi szövegének.²⁴ Emellett Magyarország csatlakozott a Szabadalmi Együttműködési Szerződéshez (a PCT-hez),²⁵ továbbá részese volt az új növényfajták oltalmára 1961-ben létesült Nemzetközi Egyezménynek (az UPOV-egyezménynek).²⁶

Az 1990-es évek elejére iparjogvédelmünk nemzetközi környezete is gyökeresen megváltozott. Több évtizedes nyugalom, kényelmes „nemzetközi idill” után iparjogvédelmi szabályozásunk egyszerűen többféle nemzetközi követelményrendszerrel szembesült, és e szembesülés eredménye nem lehetett más, mint az iparjogvédelmi (és a szerzői jogi) szabályozás átfogó felülvizsgálata, a sokirányú kötelezettségek teljesítését célzó nagyszabású kodifikációs munka megkezdése.²⁷ Visszatekintve mindez magától értetődik, akkoriban viszont e nyilvánvaló nemzetközi kényszerek érvényesítése is komoly akadályokba ütközött. Az átfogó szellemi tulajdon-védelmi kodifikáció akkori ellenzőinek álláspontja annál is inkább visszásnak tűnhet (és annak is tűnt), mivel a nemzetközi és az európai követelmények általában és lényegében ugyanabba az irányba fordították a szabályozás iránytűjét, amerre az a piaczgazdasági és jogállami átalakulás magnetikus vezérlő ereje folytán amúgy is mutatott. Más szóval, iparjogvédelmi és szerzői jogi szabályozásunkban gyakorlatilag ugyanazokat a változtatásokat tették szükségessé a nemzetközi, illetve az európai integrációs követelmények, mint a hazai rendszerváltozásból adódó igények.

Az Szt. megalkotását tehát a megújuló nemzetközi környezet is kikényszerítette. Szabadalmi jogunk fejlődési irányát a következő – akkoriban újnak számító – nemzetközi kötelezettségeink jelölték ki.

A Szellemi Tulajdon Világszervezetében (a WIPO-ban) megrekedt nemzetközi jogegységesítést a szellemi tulajdon gazdasági jelentőségének felismerése és a jogegységesítési törekvéseknek a nemzetközi kereskedelem más alapvető kérdéseivel való összekapcsolása mozgította ki a holtpontról. Az áttörést a GATT 1993-ban lezárult Uruguay-i Fordulója hozta: a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) létesítéséről szóló „egyezménycsomag” egyik alkotóelemeként ugyanis elfogadták azt az egyezményt, amely a szellemi tulajdon kereskedelemmel összefüggő kérdéseit szabályozza (*Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual*

²⁴ A PUE stockholmi szövegét az 1970. évi 18. törvényerejű rendelet hirdette ki. L.: *Bodenhausen, G. H. C.*: Guide to the application of the Paris Convention for the Protection of Industrial Property. BIRPI, Geneva, 1968.; *Lontai Endre*: Jogegységesítés a nemzetközi iparjogvédelem területén. Budapest, 1989, p. 26–60.

²⁵ A PCT-t az 1980. évi 14. törvényerejű rendelet hirdette ki; végrehajtásáról a 29/1980. (VII. 29.) MT rendelet intézkedett.

²⁶ Magyarország az UPOV-egyezményhez 1983-ban csatlakozott, és e csatlakozással hazánkban az egyezmény 1978. évi szövege lépett hatályba; e szöveget az 1983. évi 14. törvényerejű rendelet hirdette ki.

²⁷ *Gödölle*, i. m. (13), p. 21–23.; *Ficsor*: Az iparjogvédelmi ..., i. m. (23), p. 7–10.

Property Rights, TRIPS-egyezmény).²⁸ A többi WTO-megállapodással együtt a 72/1994. (XII. 27.) OGY határozat ratifikálta, az 1998. évi IX. törvény pedig kihirdette ezt az egyezményt is. A TRIPS-egyezmény külön fejezetet szentelt a szabadalmnak (I. az egyezmény 5. fejezetét) és jogegységesítést ért el – egyebek mellett – a szabadalmazható találmányok, a szabadalmi oltalomból eredő jogok, a kényszerengedélyek, az oltalmi idő és az eljárási szabadalmakkal összefüggő bizonyítási szabályok tárgykörében, valamint harmadik részében a jogsértésekkel szembeni fellépésre, illetve a jogok megszerzésére és fenntartására állapított meg olyan – általános, „horizontális” – szabályokat, amelyek a szabadalmi bejelentésekre és a szabadalmakra is kiterjednek.

Talán még a TRIPS-egyezménynél is nagyobb hatást gyakorolt szabadalmi jogunkra az Európai Megállapodás.

A Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai közötti társulás létesítéséről szóló Európai Megállapodást Brüsszelben, 1991. december 16-án írták alá. Az Európai Megállapodás (EM) az Európai Közösséget létrehozó Szerződés (a továbbiakban: EK Szerződés) 310. (ex 238.) cikkében szabályozott társulási megállapodás. Megerősítéséről a 80/1992. (XI. 25.) OGY határozat, végrehajtásáról a 10/1993. (III. 5.) OGY határozat intézkedett. Az Európai Megállapodást az 1994. évi I. törvény hirdette ki.

Az Európai Megállapodással létesített társulás – az áruk szabad mozgásának bevezetése kivételével – legfeljebb tízéves átmeneti időszakot foglalt magában, amely két, elvileg öt évig tartó, egymást követő szakaszból állt. Az első szakasz a megállapodás hatálybalépésekor kezdődött.

Az Európai Megállapodás 1994. február 1-jén lépett hatályba (EM 123. cikk). A megállapodásban előírt jogharmonizációs feladatok teljesítésére a társulás szakaszaihoz igazodva előírt határidőket ezért általában e naptól kellett számítani. Egyes kérdésekben – pl. a verseny vagy a szellemi tulajdon szabályozását illetően – a határidők számításakor nem az Európai Megállapodás hatálybalépésének napját, hanem az Európai Megállapodás kereskedelmi és kereskedelemmel kapcsolatos rendelkezéseit magában foglaló és hatályba léptető Ideiglenes Megállapodás hatálybalépésének napját, illetve 1992. január 1-jét kellett kezdő napnak tekinteni. Az Ideiglenes Megállapodás az 1992/2. sorszámu nemzetközi szerződés volt, amelyet a Magyar Közlöny 1992/21. számában tettek közzé. Az Ideiglenes Megállapodás – 48. cikkével összhangban – 1992. március 1-jén lépett hatályba, és azt 1994. február 1-jéig, vagyis az Európai Megállapodás hatálybalépéséig kellett alkalmazni. Az Ideiglenes Megállapodás 49. cikke szabályozta a határidők kezdő napjának kiszámítását: a Megállapodás hatálybalépésének napján

²⁸ *Daniel Gervais: The TRIPS Agreement – Drafting History and Analysis.* London, 1998, p. 1–444.; *Ficsor Mihály: Az ipari tulajdon nemzetközi védelme és az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény: út a TRIPS-hez.* Iparjogvédelmi Szemle, 99. évf. VI. sz., 1994. december, p. 23–30.; *Ficsor Mihály: A nemzetközi iparjogvédelem és az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény: a TRIPS általános szabályai.* Iparjogvédelmi Szemle, 100. évf. I. sz., 1995. január, p. 16–25.

1992. március 1-jét, vagyis a tényleges hatálybalépés napját kellett érteni az olyan kötelezettségek tekintetében, amelyek akkor kezdődtek, és 1992. január 1-jét az olyan kötelezettségek tekintetében, amelyek a hatálybalépés napjára hivatkozással később kezdődtek (ilyennek számítottak a szellemi tulajdonnal kapcsolatos kötelezettségeink is). A határidők számításának e rendjét erősítette meg az Európai Megállapodás 124. cikke is. Az Ideiglenes Megállapodásra figyelemmel történő határidő-számítás volt irányadó az Európai Megállapodás 65. cikkére, azaz a szellemi tulajdonnal kapcsolatos rendelkezésekre is. Az Európai Megállapodás többi rendelkezése esetében a hatálybalépés napjának – és így az első szakasz vagy a hatálybalépéstől számítandó bármely határidő kezdő napjának – 1994. február 1-jét kellett tekinteni.

Az Európai Megállapodás V. címének III. számú fejezete tartalmazott szabályokat a jogszabályok közelítéséről. Emellett a megállapodás más részei is előírtak egyes szabályozási területeken jogharmonizációs feladatokat, határidőt is szabva e konkrét kötelezettségek teljesítésére. Ilyen szabályozási terület volt a szellemi tulajdon is: az Európai Megállapodás 65. cikke voltaképpen az általános jogharmonizációs kötelezettség speciális, különös szintű megfogalmazását tartalmazta. Az V. cím III. fejezete (a 67–69. cikk) ez utóbbi – különös szintű – rendelkezésekhez képest a jogharmonizáció általános szabályait határozta meg.

Az Európai Megállapodás 67. cikkében a Szerződő Felek elismerték, hogy Magyarországnak a Közösségbe történő gazdasági integrációja egyik alapvető előfeltétele volt az, hogy az ország jogszabályait közelítsék a Közösség jogszabályaihoz. Magyarország vállalta annak biztosítását, hogy amennyire lehetséges, jövőbeni jogszabályai a Közösség jogszabályaival összeegyeztethetők lesznek.

Az Európai Megállapodás 67. cikke alapján Magyarországot egyoldalú és teljes körű jogközelítési kötelezettség terhelte, amelynek eredményeképpen a lehetséges mértékig összeegyeztethetővé kellett tennie jogszabályait a Közösség jogszabályaival. A kötelezettség egyoldalú volt, mert a két jogrendszer fokozatos összeegyeztetése kizárólag a magyar jognak a közösségihez való igazításával valósult meg. Egyoldalúan jelent meg a jogközelítési kötelezettség azért is, mert az Európai Megállapodás nem hozott létre olyan intézményi és eljárási rendet, amelyben Magyarország közreműködhetett volna azoknak a közösségi jogszabályoknak az előkészítésében és elfogadásában, amelyekhez saját jogszabályait hozzá kellett igazítania. Teljes körű volt továbbá, mivel a magyar jogrendszer egészére vonatkozott: kiterjedt az országnak az Európai Megállapodás aláírása, illetve hatálybalépése idején hatályos és az azt követően alkotott valamennyi jogszabályára. Ezen nem változtatott az, hogy a 68. cikk példálódzva felsorolta a jogszabályok közelítésének főbb területeit, megemlítve köztük a szellemi tulajdont is. A jogszabályok közelítése kiterjedt az Európai Megállapodás aláírását, illetve hatálybalépését követően elfogadott közösségi jogszabályokra is. A megállapodásban a felek – a szabályozási területeknek a 68. cikkben adott példálódzó, azaz nem kimerítő jellegű felsorolásán kívül – nem határozták meg azokat a közösségi jogszabályokat, amelyekre a 67. cikk vonatkozott, sem pedig olyan külön egyeztetési eljárást nem vezettek be, amelyben a megállapodás alkalmazása során e közösségi jogszabályok felsorolását utóbb

megállapíthatták volna. Mivel a jogszabályok összeegyeztethetőségének megteremtése csak a lehetséges mértékig volt követelmény a 67. cikk alapján, a közösségi jogszabályok számos előírását – tartalmuknál, illetve természetüknél fogva – a társult viszonyban folyó jogközelítés során szükségképpen figyelmen kívül kellett hagyni.

Az Európai Megállapodáson alapuló jogharmonizációban nem érvényesültek – legalábbis kötelező erővel nem érvényesültek – a közösségi jogban a jogharmonizációval kapcsolatban kialakult jogelvek, szabályok. A magyar jog a társulás révén még nem került a közösségi joggal olyan viszonyba, mint amilyenben az a tagállami jogrendszerekkel áll. Az Európai Megállapodás pedig nem tartalmazott külön szabályokat a társulás keretében folyó jogharmonizációs tevékenység mechanizmusáról, módszereiről.

Másrészt a 67. cikk szerint a magyar jogszabályokat csak annyira kellett közelítenünk a közösségiekhez, „amennyire lehetséges” volt. Ez a fordulat módot adott – a tagállamok számára egyes területeken biztosított jogharmonizációs szabadságnál is nagyobb fokban – gazdasági, pénzügyi és egyéb érdekeinknek a jogharmonizáció ütemezése és végrehajtása során történő figyelembevételére. E szabadság azonban nem volt korlátlan. Annak megítélése ugyanis, hogy a jogszabályok közelítése „mennyire lehetséges” – nemzetközi szerződésről lévén szó – külön, ilyen tartalmú rendelkezés híján nem tarthatott csupán az egyik félre, azaz mindkét szerződő fél állást foglalhatott ebben, ami – vita esetén – akár a megállapodás 107. cikkében foglaltak alkalmazásához (vagyis a vitának a Társulási Tanács vagy választott bíróság elé terjesztéséhez) is elvezethetett volna. Az Európai Bizottság és a tagállamok ennek megfelelően figyelemmel kísérték a magyarországi jogharmonizációt, és igényt tartottak arra, hogy megítélhessék annak még lehetséges mértékét, fokát. (Ez különösen igaz volt a szellemi tulajdon területére: pl. a gyógyszertermékek iparjogvédelmi oltalmával kapcsolatos kérdések rendszeresen napirenden szerepeltek a társulás intézményrendszerének különféle fórumain.)

A 67. cikk rendelkezései arra is módot adtak, hogy Magyarország jogszabályait fokozatosan egyeztesse össze a Közösség jogszabályaival. Ez azt is jelentette, hogy a jogközelítési kötelezettségek teljesítésére csak az Európai Megállapodásban megszabott határidők voltak irányadók, az Európai Unió tagállamainak a közösségi jogszabályokban előírt határidők Magyarországot a csatlakozás előtt nem kötelezték.

Ebbe, az Európai Megállapodással bevezetett általános jogharmonizációs követelményrendszerbe²⁹ illeszkedtek a megállapodásnak a szellemi tulajdonra vonatkozó rendelkezései.³⁰

²⁹ 8002/1999. (IK 10.) IM tájékoztató a jogharmonizációs ügyek intézéséről; *Juhász Endre*: Társulási szerződésünk az Európai Közösségekkel és azok tagállamaival. In: Európai jogi tanulmányok 1., szerk.: *Mádl Ferenc*, Budapest, 1993, p. 128–130.; *Kecskés László*: Az EGK jogharmonizációról – már magyar szemmel is. Európai Jogi Tájékoztató, 1993/XII., p. 5–19.; *Gödölle*, i. m. (13), p. 21.; *Ficsor*: Jogharmonizáció ..., i. m. (4), p. 647–659.; *Ficsor Mihály*: Preparing Accession: Specific Problems of the Approximation of Legislation in the Framework of the Europe Agreements and Following the White Paper. In: Eastern Enlargement of the European Union, edited by Wolfgang Heusel, Schriftenreihe der Europäischen Rechtsakademie Trier, ERA, Trier, 1998, p. 111–126.

³⁰ *Ficsor Mihály*: Az iparjogvédelmi jogharmonizáció módszertanáról. Iparjogvédelmi Szemle, 99. évf. III. sz., 1994. június, p. 6–12.

Az Európai Megállapodás 65. cikkének (1) bekezdése alapján Magyarországnak tovább kellett javítania a „szellemi, ipari és kereskedelmi tulajdonjogok védelmét”, hogy 1996 végére az Európai (Gazdasági) Közösségben érvényesülő védelemhez hasonló szintű védelmet biztosítson, ideértve az ilyen jogok érvényesítéséhez szükséges hasonló eszközöket is. Látható, hogy e speciális jogharmonizációs kötelezettséget is egyoldalúan állapította meg a megállapodás: a Közösségben kialakult védelmi szint lett a mérce és ahhoz kellett igazodnia a magyar jognak. A társulás intézményrendszerében a megállapodás végrehajtásának áttekintése során, illetve az Európai Unióhoz való csatlakozásról folyó tárgyalásokon a magyar fél többször is annak kimutatására kényszerült,³¹ hogy a 65. cikk (1) bekezdése

- a közösségihez hasonló – de nem azzal azonos – szintű védelem biztosítását írta elő hazánknek, az azonos szintű védelem bevezetése csak csatlakozásunkkal válhatott – tagállami – kötelezettségünké;
- az Európai Megállapodás megkötése idején hatályos közösségi jogszabályokban rögzített védelmi szinthez való igazodásra szabott meg ötéves határidőt, és a később meghozott közösségi jogszabályokra csupán a 67. cikk szerinti általános jogharmonizációs kötelezettség vonatkozhatott;
- a védelmi szintek összevetését nem rendelkezésenként követelte meg, hanem azt a követelményt támasztotta, hogy a szellemi tulajdon magyarországi szabályozása és intézményrendszere összességében, összhatásában a Közösségben érvényesülőhöz hasonló szintű védelmet nyújtson a szellemi tulajdonjogok számára.

Emellett az Európai Megállapodás végrehajtásával kapcsolatban sem az Európai Bizottság, sem a tagállamok nem mulasztották el újra és újra emlékeztetni a magyar kormányzatot a jogérvényesítés fontosságára, amire a szellemi tulajdon esetében a 65. cikk (1) bekezdésének utolsó fordulata – azaz a jogok érvényesítéséhez szükséges „hasonló” eszközökre való utalás – megfelelő hivatkozási alapot teremtett.³²

Az Európai Megállapodás 65. cikkének (2) bekezdése pedig azt írta elő, hogy Magyarországnak 1996 végéig kérnie kell az Európai Szabadalmi Egyezményhez (az ESZE-hez) való csatlakozását.³³ Az ESZE 166. cikkéből adódóan Magyarország azok közé az európai államok közé tartozott, amelyek csak akkor csatlakozhatnak az egyezményhez, ha az Európai Szabadalmi Szervezet Igazgatótanácsához való csatlakozásra való felkérést kapnak. Az

³¹ Pl. CONF-H 36/99, Brussels, 16 July 1999; *Mihály Ficsor*: The Future of the Patent System in Europe – A Hungarian Perspective. Proceedings of the Hungarian Group, AIPPI, 28., 2001, p. 39–62.

³² *Mihály Ficsor*: Implementing the Enforcement Directive in national law. Enforcement of Plant Variety Rights in the Community, Seminar of the Community Plant Variety Office, Brussels, 4–5 October 2005, p. 1–7.; *Mihály Ficsor*: The Hungarian Trademark Act of 1997 and the European Law. Proceedings of the Hungarian Group, AIPPI, 25., 1998, p. 25–50.

³³ *Ficsor Mihály*: Az Európai Szabadalmi Egyezmény – magyar nézőpontból. Jogtudományi Közlöny, 2003. április, p. 179–194.

Európai Megállapodás 65. cikkének (2) bekezdéséből tehát csupán annyi következett, hogy Magyarországnak kezdeményeznie kellett az ESZE-hez való csatlakozásra történő felkérést. Sem a Közösség akkori tagállamai nem vállaltak az Európai Megállapodással arra kötelezettséget, hogy Magyarország csatlakozásra való felkérését kezdeményezzék, illetve szavazatukkal támogassák az Európai Szabadalmi Szervezet Igazgatótanácsában, sem pedig hazánk nem tartozott az Európai Megállapodás 65. cikke alapján eleget tenni egy ilyen felkérésnek, különösképpen nem a lehetséges legkorábbi időpontban. Figyelmet érdemelt az is, hogy az ESZE-tagság nem képezte (és azóta sem képezi) részét az európai közösségi jogrendnek. Az ESZE története során nemegyszer előfordult, hogy az Európai (Gazdasági) Közösség valamely tagállama nem volt szerződő állama az ESZE-nek. Az Európai Megállapodás 65. cikkének (2) bekezdése alapján tehát nem állt fenn nemzetközi jogi kötelezettségünk az ESZE-hez való csatlakozásra, hazánk csupán a csatlakozásra való felkérés kezdeményezésére volt köteles.³⁴ Természetesen még e kezdő lépés megtételéhez és annak nemzetközi hitelességéhez is szükség volt arra, hogy szabadalmi jogunkat összehangoljuk az ESZE anyagi jogi harmonizációt célzó rendelkezéseivel.

Közvetlen és érdemi befolyást gyakorolt a magyar szabadalmi jogra az Amerikai Egyesült Államokkal a szellemi tulajdon tárgyában 1993 szeptemberében megkötött kormányközi megállapodás (Magyar Közlöny, 1993. november 30., 173. sz.), amely – a behozatal hasznosítási cselekményként történő elismerése és a kényszerengedélyekre irányadó szabályok megváltoztatása mellett – megkövetelte a gyógyszerek, a vegyi termékek és az élelmiszerek szabadalmi oltalmának és a hozzá kapcsolódó átmeneti szabadalmi oltalomnak a bevezetését. A magyar gazdaság – különösen a gyógyszeripar – számára ez a lépés számos hátránnyal járt, ugyanakkor, figyelemmel az amerikai részről kilátásba helyezett súlyos kereskedelmi szankciókra, elkerülhetetlennek bizonyult. A szóban forgó megállapodásból következő módosításokat az egyes iparjogvédelmi és szerzői jogi jogszabályok módosításáról szóló 1994. évi VII. törvény végezte el.

Az Amerikai Egyesült Államokkal megkötött kormányközi megállapodás hatása korántsem csupán abban állt, hogy az európai jogharmonizációs „menüből” amerikai „gusztus” szerint kellett választanunk.³⁵ A megállapodás legfontosabb eredménye a szabadalmi jogi harmonizáció – gazdaság- és társadalmpolitikai szempontból – legfájdalmasabb lépésének, a gyógyszertermékekre vonatkozó szabadalmi oltalom bevezetésének kikényszerítése volt. Az ún. termékoltalom elismerése az ESZE-hez való csatlakozás előfeltételét is képezte,

³⁴ *Ficsor*: The Future ..., i. m. (31), p. 41–45.

³⁵ *Michael Lantos*: IP Law Changes Give Product Protection to Pharmaceuticals. WIPR 1994, p. 97; *György Pálos*: The Impact of the Hungarian – USA Agreement on the Hungarian Intellectual Property Law. The Computer Law and Security Report, Vol. 10, Issue 4 (July – August 1994), p. 185.; *Mihály Zoltán Ficsor*: Die Einführung des Stoffschutzes im ungarischen Patentrecht. GRUR Int. 1995, Heft 1, p. 1–7.; *Ficsor Mihály*: Szabadalmi jogunk és az Amerikai Egyesült Államokkal kötött kétoldalú megállapodás. Gazdaság és Jog, 2. évf. 1. sz., 1994. január, p. 15–19.

harmonizációs követelmény volt az Európai Megállapodás szerint, valamint az Európai Szabadkereskedelmi Társulás³⁶ tagállamaival kötött szabadkereskedelmi megállapodás alapján, továbbá azt a TRIPS-egyezmény rendelkezéseinek való megfelelés is szükségessé tette. Másfelől az amerikai–magyar megállapodás és annak végrehajtása óhatatlanul kétlépcsőssé³⁷ tette szabadalmi jogunk átfogó megújítását: a termékoltalom bevezetése megelőzte – ha nem is sokkal – az átfogó szabadalmi kodifikációt.

2.4. Az amerikai–magyar megállapodás végrehajtása kapcsán viszonylag élénk vita alakult ki az Igazságügyi Minisztérium (IM) és az Országos Találmányi Hivatal (OTH) között két fő kérdéssel. Nézetkülönbség volt egyfelől abban, hogy a megállapodás végrehajtását célzó törvényjavaslatba épüljenek-e be olyan rendelkezések is, amelyek a megállapodás végrehajtásához nem feltétlenül szükségesek, ahhoz közvetlenül nem kapcsolódnak, viszont a piacgazdaság és a jogállam alapvető követelményeinek való megfeleléshez elengedhetetlennek tűnnek. Másfelől abban a kérdésben is ütköztek az álláspontok, hogy az amerikai–magyar megállapodás végrehajtásán kívül szükség van-e a magyar iparjogvédelem átfogó megújítására és ennek kormányzati elhatározására. Mindkét kérdésben az igazságügyi tárca képviselte a progresszív álláspontot, és iparjogvédelmi hatóságunk ellenezte a megállapodás végrehajtásán túlmenő változtatásokat, illetve terveket.

Az első kérdéskör ma már legfeljebb csak jogtörténeti érdekességeket tartogathatna számunkra; az Szt. későbbi megalkotása szempontjából látszólag csekély jelentőségűek azok a viták, amelyek arról folytak, hogy az amerikai–magyar megállapodás végrehajtását célzó törvényjavaslatba bekerüljenek-e olyan rendelkezések is, amelyek a megállapodásban vállaltak teljesítéséhez nem, a piacgazdasági és a jogállami követelményeknek való megfeleléshez viszont igenis szükségesek voltak. E viták mindazonáltal meglehetősen sokat elárulnak azokról a szemléleti akadályokról, amelyekkel a szabadalmi jogi kodifikációnak még az 1990-es évek közepén is meg kellett küzdenie.

Az IM eredeti előterjesztése és a hozzá kapcsolódó törvénytervezet „– mintegy megelőlegezve a teljes újrakodifikálást –” tartalmazta „azokat a jogtechnikailag könnyen elvégezhető változtatásokat is, amelyek egyes sürgős megoldást igénylő, kirívó ellentmondások, hiányosságok orvoslására”³⁸ alkalmasnak tűntek. Talán érdemes e szabályozási témák közül hármat is kiragadnunk: a bejelentések alaki szabályainak jogforrási szintjét, a honvédelmi célból történő igénybevételt és iparjogvédelmi hatóságunk elnevezését.

³⁶ A Magyar Köztársaság és az Európai Szabadkereskedelmi Társulás tagállamai között Genfben, 1993. március 29-én aláírt szabadkereskedelmi megállapodást az 1993. évi LXXXIII. törvény hirdette ki; a szellemi tulajdonról e megállapodás 18. cikke és XIV. melléklete rendelkezett.

³⁷ Gödölle, i. m. (13), p. 22–23.

³⁸ Előterjesztés a Kormány részére egyes iparjogvédelmi és szerzői jogi jogszabályok módosításáról, valamint a szellemi tulajdon védelmére vonatkozó szabályozás átfogó felülvizsgálatáról (tervezet). 19.826/1993. IM, Budapest, 1993. október (a továbbiakban: IM-előterjesztés), p. 4.

A különféle iparjogvédelmi bejelentések alaki szabályait még 1993-ban is az OTH elnökének hirdetményei határozták meg, holott e „jogforrási” formát az 1987-ben elfogadott Jat. megszüntette; e hirdetmények a Jat. 61. §-ának (2) bekezdésében foglalt átmeneti szabály mentőkötelén lógva akkor már hatodik éve „küzdöttek a túlélésért”. Az IM előterjesztése az Szt. kapcsán ez ügyben a következőképpen fogalmazott:

„A jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény hatálybalépése óta meglévő hiányt pótol a javaslat azzal, hogy a szabadalmi bejelentés részletes alaki szabályainak megállapítását külön jogszabályra utalja. E törvény ugyanis hatályon kívül helyezte az Szt. 40. §-a (2) bekezdésének azt a rendelkezését, amely az Országos Találmányi Hivatal elnökének adott felhatalmazást arra, hogy a bejelentések alakosságait hirdetménnyel meghatározza. Így jelenleg nincs olyan rendelkezés szabadalmi jogunkban, amely a – jelenleg is „hirdetménnyel” előírt – részletes alaki szabályok megsértése, illetőleg a nekik való megfelelés hiányában kielégítő jogalapot adna a szabadalmi bejelentések elutasítására.”³⁹

Az OTH akkori elnöke – az IM előterjesztés-tervezetére írt válaszlevelében – ezzel szemben nem értett egyet azzal, hogy *„a felülvizsgálat alatt álló ... iparjogvédelmi törvényekhez új alaki szabályokat kelljen statáriálisan készíteni”*.⁴⁰

Hat évvel az új jogforrási rendszert bevezető Jat. megalkotása után az OTH vezetése nem átalította „statáriálisnak” minősíteni a jogállam jogforrási rendjéhez való igazodást. Fő érvként a Jat. már említett átmeneti szabályára hivatkoztak, megelégedve arról, hogy a hirdetmények módosítására, kiegészítésére ezen a jogalapon már nem kerülhetett sor, illetve arról, hogy a Jat. hatályon kívül helyezte iparjogvédelmi törvényeinkből az alaki szabályokat megállapító OTH-elnöki hirdetményekre történő utalásokat.

A honvédelmi érdekből történő igénybevétel – akkor már nyilvánvalóan alkotmányellenes – jogintézményének megszüntetése is vitára adott okot. Az IM előterjesztése a következőképpen érvelt:

„A kényszerengedély újraszabályozásához illeszkedik a találmány honvédelmi érdekből történő igénybevételét – voltaképpen kisajátítását – lehetővé tevő rendelkezés hatályon kívül helyezése. Aránytalan, a szolgálni kívánt cél eléréséhez szükséges mértéket meghaladó korlátozás hatályos jogunkban az, hogy egy országos hatáskörű szerv vezetője bárkinek a szabadalmi jogát elvonhatja és a honvédelmi miniszterre vagy az általa kijelölt szervre ruházhatja át. Ez a rendelkezés az Egyesült Államokkal kötött megállapodásunk szempontjából is aggályos, hiszen az a kormányzati érdekből történő kényszerengedély-adást is korlátok közé szorítja, nemhogy a szabadalom kényszerátruházását. Az igénybevételre vonatkozó hatályos szabályozás súlyos hiányossága az is, hogy a jogorvoslat lehetőségéről hallgat: az igénybevétel ellenében

³⁹ IM-előterjesztés, i. m. (38), a törvénytervezet indokolása, p. 15–16.

⁴⁰ Az Országos Találmányi Hivatal elnökének levele az IM közigazgatási államtitkárához, Eln. 152/1993., Budapest, 1993. október 27. (a továbbiakban: OTH-levél), p. 3.

járó kártalanítás összegét ugyan lehet bíróság előtt vitatni, de magát az igénybevétel elrendelését nem.

A honvédelem érdekei az igénybevétel megszűnésével sem csorbulnak: az Szt. [vagyis az Rsz., F. M.] 35. §-ának (3) bekezdése ugyanis lehetővé teszi a szabadalmi bejelentés államtitokként való kezelését – honvédelmi érdekből. A honvédelem szempontjából fontos találmányok titokban maradhatnak, az azokra vonatkozó szabadalmi jogokat azonban csak a mellérendeltség alapján, a hagyományos polgári jogi, szerződési úton lehet majd megszerezni. (Az államtitokká minősítés egyébként az érintett találmány, illetve szabadalom forgalomképességét nyilván behatárolja: potenciális vevő csak állami szerv lehet.)⁴¹

Az OTH válasza minderre viszonylag lakonikus, ámbár mereven elutasító volt:

„Jelenleg nem javasolom a honvédelmi célú igénybevételre vonatkozó törvényi rendelkezés ... hatályon kívül helyezését. Kétségtelen ugyan, hogy ez a kérdés összefügg a kényszerengedéllyel, amelynek új szabályozása ezúttal esedékes, azonban amerikai részről az elvárás ezzel kapcsolatban soha nem merült fel. Az igénybevétel egyébként a külföldieket eleve nem is érinti. Az erre vonatkozó szabályt körülbeköszörve, az átfogó szabadalmi reform keretében kell felülvizsgálni.”⁴²

Az IM szorgalmazta továbbá iparjogvédelmi hatóságunk – kissé avított – elnevezésének megváltoztatását is:

„Iparjogvédelmi főhatóságunk elnevezése – „Országos Találmányi Hivatal” – nem tükrözi tényleges tevékenységét: a szabadalmakkal, a védjegyekkel és az ipari, valamint a használati mintaoltalommal összefüggő hatósági, információs és nemzetközi együttműködési feladatait. Jelenlegi neve a volt KGST-ben elterjedt mintát tükrözi, azt a felfogást, amely szerint az állam, illetőleg az állami hatóságok fő feladata e területen a feltalálói tevékenység ’mozgalmi’ eszközökkel történő ’szervezése, ösztönzése’. Napjainkra ez az elnevezés a hivatal nemzetközi megítélésében is zavart okozhat, ezért van szükség megváltoztatására.

A ’Magyar Iparjogvédelmi Hivatal’ megjelölés törvényi szintű bevezetésére azért van szükség, mivel az „Országos Találmányi Hivatal” elnevezést iparjogvédelmi törvényeink is használják.”⁴³

Az OTH elnöke ezt a javaslatot sem támogatta:

„A Hivatal nevének megváltoztatása ... az új törvény keretében lehet időszerű, figyelemmel az átállás technikai feladataira is. Akkor is jobbnak tűnik a hazai hagyományokban gyökerező és nemzetközileg is a legelterjedtebb Szabadalmi Hivatal név választása.”⁴⁴

Az 1994. évi VII. törvény végül csupán a szabadalmi (tehát nem valamennyi iparjogvé-

⁴¹ IM-előterjesztés, i. m. (38), p. 16–17.

⁴² OTH-levél, i. m. (40), p. 5.

⁴³ IM-előterjesztés, i. m. (38), p. 20.

⁴⁴ OTH-levél, i. m. (40), p. 4.

delmi) bejelentés alaki szabályainak jogforrási formáját igazította a Jat.-hoz; a honvédelmi érdekből történő igénybevétel megszüntetését sikerült elérni; iparjogvédelmi hatóságunk elnevezése viszont nem változott.

Témánk szempontjából fontosabbak azok a viták, amelyek arról folytak: indokolt-e elhatározni iparjogvédelmi (és szerzői jogi) jogszabályaink átfogó felülvizsgálatát.

Az IM előterjesztése külön fejezetet szentelt az *„iparjogvédelmünk és szerzői jogunk átfogó reformjával kapcsolatban”* jelentkező kormányzati feladatoknak, és a következő – viszonylag sommás – megállapításokat tartalmazta:

„Fogantatásuk viszonylag kedvező körülményeinek köszönhetően e jogszabályok [mármint az 1960-as évek végén elfogadott iparjogvédelmi és szerzői jogi jogszabályok, F. M.] nem váltak a piacgazdaság kiépüléséhez vezető folyamat fékezőivé vagy akadályozóivá, s a legutóbbi időkig alkalmasak voltak – kisebb-nagyobb korrekciókkal – a nemzetközi jogfejlődés eredményeinek befogadására, hasznosítására is.

Napjainkra azonban e joganyag nagymértékben meghaladottá, korszerűtlenné vált, alapos felülvizsgálata és újraalkotása elengedhetetlen ahhoz, hogy a piacgazdaság és a nemzetközi együttműködés követelményeivel összhangba hozzuk.”⁴⁵

„A szabályozás fogalomrendszere és alapelveinek jelentős része ... nem egyeztethető össze mai gazdasági és alkotmányos berendezkedésünkkel.

Az iparjogvédelmi és a szerzői jogok érvényesítésére szolgáló eszközrendszer – a már megtett kezdeti lépések ellenére – a piacgazdaság gyorsan változó viszonyai közepette nem vagy csak csekély fokban alkalmas a súlyos károkat okozó jogsértésekkel szembeni hatékony fellépésre.”⁴⁶

„Mind az európai iparjogvédelmi és szerzői jogi integráció elmélyülése, mind pedig az uni-verzális jogegységesítés kibontakozása olyan jogharmonizációs kötelezettségeket ró hazánkra, amelyek teljesíthetetlenek a jelenlegi szabályozás keretei közt.”⁴⁷

„A tudomány és a technika rohamléptekkel haladó fejlődése olyan kihívások elé állítja ezt a jogterületet, amelyekre az 1960-as években fogant jogszabályok talaján aligha adható válasz.”⁴⁸

Mindezekre tekintettel az IM előterjesztés-tervezete előirányozta iparjogvédelmi és szerzői jogi jogszabályaink átfogó felülvizsgálatát, és ennek megfelelő határozati javaslatot tartalmazott. E határozati javaslat törvénytervezetek elkészítését írta elő a találmányok szabadalmi oltalmáról, a szabadalmi ügyvivőkről, a védjegyről, valamint a szerzői jogról, továbbá a szerzői és a szomszédos jogok közös kezeléséről.

⁴⁵ IM-előterjesztés, i. m. (38), p. 5–6.

⁴⁶ IM-előterjesztés, i. m. (38), p. 6.

⁴⁷ IM-előterjesztés, i. m. (38), p. 9.

⁴⁸ IM-előterjesztés, i. m. (38), p. 11.

Ezt az ambiciózus megközelítést az OTH elnökének említett levele súlyos kritikával illette:

„Mindenekelőtt engedje meg, hogy értetlenségemnek adjak hangot amiatt, hogy a tervezet a Kormány által előírt konkrét és valóban sürgős feladat [a magyar–amerikai megállapodás végrehajtása, F. M.] ... helyett, illetőleg azzal összemosva a szellemi tulajdoni szabályozás átfogó felülvizsgálatára vállalkozik. A feladatnak ez a határtalan kibővítése minden előzmény nélküli, teljesen előkészítetlen.”

„A magyar–amerikai megállapodástól független kérdések felvetése ennek folytán esetleges, megoldásuk tartalmilag sem kérielt és megoldásuk nem annyira égetően sürgős, hogy ... le lehetne mondani a kellő előkészítésről.”⁴⁹

Amikor az OTH elnökének e levele megszületett, már csak mintegy két év volt hátra az Európai Megállapodás 65. cikkében megszabott ötéves igazodási időszakból, két év volt hátra annak a határidőnek a lejártáig, amelyet az Európai Megállapodás e cikke szabott meg a Közösségben érvényesülő szellemi tulajdon-védelmi szint megközelítésére (az ahhoz hasonló szint biztosítására) és az ESZE-hez való csatlakozásra történő felkérés kezdeményezésére. Ezért mindenképpen szerencsés jogtörténeti fordulatként könyvelhetjük el, hogy az OTH illetékes vezetői által akkoriban tanúsított ellenállás dacára végül kialakult iparjogvédelmi és szerzői jogi szabályozásunk újraalkotásának átfogó, nagyszabású programja.⁵⁰ E programot a Kormány 3433/1993. határozata rögzítette. E határozat III/2. pontja írta elő – a szellemi tulajdon védelmére vonatkozó szabályozás átfogó felülvizsgálata keretében – a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló törvény tervezetének 1994 végéig történő elkészítését.

III. AZ SZT. ALAPJÁUL SZOLGÁLÓ TÖRVÉNYTERVEZET KIDOLGOZÁSA; A KODIFIKÁCIÓ FELELŐSEI ÉS MENETRENDJE

3.1. A szabadalmi törvény tervezetének előkészítésére az IM-ben kodifikációs bizottság alakult, amelynek munkájában az érintett központi közigazgatási szervek képviselőin kívül részt vettek a bíróságok, a szabadalmi ügyvivők, a társadalmi szervezetek és a tudomány képviselői is.⁵¹ A kodifikációs bizottság elnöke Vida Sándor professzor lett; a bizottság – az iratok⁵² alapján azonosítható – tagjai pedig a következők voltak: Gödölle István, Palágyi Tivadar (a szakmai-társadalmi szervezetek képviselőiként), Mikófalvi Gábor (Fővárosi Bír-

⁴⁹ OTH-levél, i. m. (40), p. 1–2.

⁵⁰ Ficsor: Az iparjogvédelmi ..., i. m. (23), p. 7–10.

⁵¹ Előterjesztés, i. m. (11), p. 1.

⁵² 19.084/1994. IM; a kodifikáció menetének további ismertetése az IM irattárában e számon megtalálható ügyiratokra (feljegyzésekre, levelekre), valamint az MSZH irattárában Eln. 219/1994. számon fellelhető iratokra épül.

róság), Völgyesi Lászlóné (Legfelsőbb Bíróság), Simonné Csibráki Györgyi (Ipári és Kereskedelmi Minisztérium), Angyalné Haraszi Magdolna, Sümeghy Pálné és Szemző György (OTH). A bizottság titkári feladatait az IM részéről – rajtam kívül – Németh Anita látta el.

A kodifikációs bizottság számára készült tanulmányok szerzői és témái a következők voltak:

- Vida Sándor: A szabadalomhasznosítási szerződések törvényi szabályozása;
- Bacher Vilmos: A szolgálati találmányok szabályozása;
- Mikófalvi Gábor: A szabadalmi oltalom megszűnése és újra érvénybe helyezése;
- Palágyi Tivadar: Fórumrendszer szabadalmi ügyekben.

3.2. A kodifikációs bizottság – a számára készített tanulmányok alapján – 1994. szeptember végéig megtárgyalta a szabadalmi törvény valamennyi koncepcionális kérdését, és a normaszöveg elkészítését orientáló ajánlásokat fogadott el. E munka alapján indult meg – a bizottság bevonásával – a törvénytervezet megszövegezése. Az OTH elnöke és az IM illetékes helyettes államtitkára abban a munkamegosztásban állapodott meg, hogy az IM felelt az anyagi jogi rendelkezések kidolgozásáért (a növény- és állatfajtákra vonatkozó speciális szabályok kivételével), valamint a szabadalmi ügyekben folytatott bírósági eljárásra és a szabadalmi perekre irányadó szabályozás kialakításáért. Az OTH-ra tartozott az összes többi – azaz államigazgatási – eljárási rendelkezés, valamint a növény- és állatfajtákra vonatkozó anyagi jogi szabályok megfogalmazása.

Az IM 1994. november közepére nemcsak befejezte a reá tartozó anyagi jogi rendelkezések megszövegezését, hanem azokat – bizottsági megvitatásukat követően – az észrevételeknek és javaslatoknak megfelelően át is dolgozta. Az igazságügyi tárca az említett időpontig a bírósági eljárások szabályaival is elkészült. Mivel az OTH 1994. december elejéig csupán feladatának egynegyedét teljesítette, az előterjesztés benyújtására megszabott határidőt csak a tervezet egyeztetésére nyitva álló idő lerövidítésével lehetett betartani.

3.3. Az IM közigazgatási államtitkára 1994. december 12-én bocsátotta közigazgatási és érdek-képviseleti egyeztetésre a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló törvény tervezetére és a szabadalmi ügyvivői működés szabályozására vonatkozó kormány-előterjesztések tervezetét. Az észrevételek közlésének határideje 1994. december 19. volt. A rövid határidő dacára a szöveg alapos átfésüléséről tanúskodó észrevételsort küldött be a Szabadalmi Ügyvivői Kamara és az AIPPI Magyar Csoportja, a Magyar Versenyjogi Egyesület, valamint a Magyar Iparjogvédelmi Egyesület. A Magyar Feltalálók Egyesülete pedig – bár tett néhány szövegezési észrevételt – a „tervezetekben semmilyen lényeges kifogásolni valót nem talált”. Az észrevételek egyeztetésére az IM épületében 1994. december 20-án tartott értekezleten került sor. Az értekezleten – többek között – részt vett a Magyar Iparjogvédelmi Egyesület és a MTESZ képviseletében Marosi György és Friedmann Éva, a Magyar Gyógyszergyártók Országos Szövetségétől Mármárosi Tamásné és Mándi Attila, a Magyar Versenyjogi Egyesület „színeiben” Vida Sándor, a Magyar Védjegy Egyesület szószólóiként Gláser Tamás és Szitáné Kazai Ágnes, valamint a Magyar Feltalálók Egyesületének főtthkára, Vedres András,

a Szabadalmi Ügyvivői Kamara elnöke, Gödölle István, az AIPPI Magyar Csoportjának elnöke, Palágyi Tivadar, a Licensing Executive Society részéről Markó József, a Magyar Innovációs Kamara képviselőjeként pedig Székely Éva. Az ülésen az OTH-t Angyalné Haraszti Magdolna, Sümeghy Pálné és Vékás Gusztáv képviselte.

3.4. Az észrevételek megvitatására hivatott értekezletet a két előterjesztés végleges formába öntése követte. A találmányok szabadalmi oltalmáról szóló törvény tervezetéről szóló előterjesztés⁵³ végül határidőben, 1994 utolsó napjaiban benyújtotta a kormányhoz a két előterjesztő: az igazságügy-miniszter és az OTH elnöke. A találmányok szabadalmi oltalmáról szóló törvény tervezetét a kormány elfogadta és T/486. számon törvényjavaslatként az Országgyűlés elé terjesztette.

A törvényjavaslat parlamenti vitájával, az Szt. értékelésével és szakmai fogadtatásával ennek az írásnak a második része foglalkozik – az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle következő számában.

---

⁵³ Előterjesztés, i. m. (11), p. 1–30. és az annak részét képező törvénytervezet indokolással, p. 1–84. és p. 1–62.

A DIGITAL RIGHTS MANAGEMENT SZERZŐI JOGI TERMÉSZETÉRŐL¹

1. BEVEZETÉS

A *digital rights management* (a továbbiakban: DRM) fogalma olyan műszaki megoldások körét fedi le, amelyek a szerzői jog információs társadalomban való zökkenőmentes továbbélésének indukátorai lehetnek. Egy ilyen, különböző műszaki megoldásokból álló rendszer alkalmas gátja lehet a művek, kapcsolódó jogi teljesítmények interneten történő, korlátok nélküli áramlásának, eszközt nyújthat arra, hogy a mű felhasználásának ellenőrzését szolgálni hivatott és a technika fejlődésével lassan elveszni látszó kontroll visszakerüljön a jogosulthoz. Mindezen kedvező hatások mellett azonban a jelenlegi tapasztalatok azt mutatják, hogy a DRM nemcsak a jogszerűtlen, de akár a jogos felhasználások akadályává is válhat.

Ma nem vitatott már, hogy a DRM az immateriális javak új piaci modelljeinek kialakulásában is fontos szerepet játszik, és az sem, hogy a DRM működése elsősorban a műszaki feltételek megvalósíthatóságán és csak másodsorban a jogi környezeten múlik. Tekintve azonban, hogy a műszaki megvalósíthatóság nem jelent automatikusan jogszerűséget is, illetve, hogy a két fogalom metszete határozza meg a piac lehetséges terjedelmét, egyértelműnek tűnik, hogy a technika és a piac között a jog játssza azt a közvetítő szerepet, amely végül meghatározza mindkettő tényleges mozgásterét is.

Cikkünk nyilvánvaló terjedelmi okok miatt nem foglalkozhat a DRM-mel kapcsolatban felmerülő valamennyi jogi kérdéssel, a DRM jogi szabályozása ugyanis egyebek mellett annak heterogén célrendszeréből fakadóan rendkívül összetett.² Felismerve azt a tényt, hogy a DRM-et elsősorban speciális, kulturális értékkel (is) bíró tartalmak védelmében használják, írásunk a DRM-mel kapcsolatban felmerülő általános szerzői jogi vonatkozású kérdésekre fókuszál.

¹ A jelen cikk a Magyar Tudományos Akadémia Jogtudományi Intézete Infokommunikációs Jogi Centrumának (IJC) a Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Hivatal által támogatott, Az információs társadalom jogi keretfeltételei és a magyar versenyképesség az EU-integráció tükrében című, hároméves kutatási programjának keretében folyó szerzői jogi kutatások részeként folytatott kutatáson alapul, annak eredményeit foglalja össze. (A teljes kutatási anyag a későbbiekben hozzáférhető lesz az IJC honlapján – www.ijc.hu)

² A polgári jog általános szabályain túl bizonyos körülmények között alkalmazni kell a szerzői jogot, az elektronikus kereskedelemre, elektronikus aláírásra, versenyjogra, adatvédelemre, információs szabadságra vonatkozó szabályokat. A *Chamberlain Group INC v. Skylink Technologies INC*-ügyben érintőlegesen a DRM és a versenyjog összefüggéseit is vizsgálta az USA fellebbviteli bírósága (Court of Appeal) 2004 augusztusában. A hivatkozott ügyben a felperes kereseti követelését – egyebek mellett – azzal indokolta, hogy termékének műszaki védelemmel való ellátása szükségszerűen kizárja annak lehetőségét, hogy az adott termék egyes alkotórészeit az igénybevevők konkurens termékkel helyettesítsék még akkor is, ha az említett műszaki eljárás igen egyszerű technológiai szempontból. Az eljáró bíróság véleménye szerint azonban a szerzői jogi jogosítványok gyakorlása nem adhat mentesítést a versenyjogi szabályok alkalmazása alól. <http://laws.findlaw.com/fed/041118.html> (2005. 08. 10.)

2. A DRM FOGALMA, FUNKCIÓI

A DRM fogalmának a vele foglalkozó szakirodalomban egyelőre nincs egységesen elfogadott definíciója. A terminológiai bizonytalanságot jól jellemzi, hogy a DRM helyes magyar fordítása is vita tárgya: digitális jogkezelésnek és digitális jogosultságkezelésnek is fordítható, de digitális uralomgyakorlásként is magyarázzák.³

A fordítástól függetlenül⁴ az leszögezhető, hogy a DRM – elnevezéséből (*digital rights management*) adódóan is – csak olyan, szerzői jogilag releváns műfelhasználások esetében jöhet számításba, amelyek valamilyen módon kapcsolatban állnak a digitalizációval.

Annak ellenére, hogy egységes értelmezés tehát jelenleg nem áll rendelkezésünkre,⁵ ezeknek a divergáló meghatározáskísérleteknek az elemzésével azok a fő funkciók mindenesetre megállapíthatók, amelyeket egy DRM-nek (valójában az elektronikus kereskedelem világára kialakított komplex műszaki mechanizmusnak) meg kell valósítania. Egy ilyen rendszer két egymástól jól elkülöníthető, de mégis szorosan összefüggő feladatot tölthet be.

1. Azonosítja a szellemi alkotásokat, az ezeken fennálló jogokat, az alkotókat, egyéb jogosultakat, amely esetben a DRM az igénybevevő szempontjából passzív szerepet tölt be, az azonosításnak ugyanis közvetlen hatása nincs a későbbi „hasznosításra”, akár felhasználásnak minősül az a szerzői jog szempontjából, akár nem (ezt tekinthetjük *digital rights management*nek, amelynek szerzői jogi megfelelője a jogkezelési adat);
2. A joggyakorlás, illetve annak a korlátai, továbbá az ehhez kapcsolódó díjazási igénynek technikai úton történő érvényesítése, amely feladat ellátása – szintén az igény-

³ Tóth Péter Benjámin a Digital Rights Management or Digital Content Control c. cikkében [http://www.indicare.org/tiki-read_article.php?articleId=67 (2005. 10. 25.)] meggyőzően érvel amellett, hogy a „jogkezelés” fogalma a szerzői jogban egyáltalán nem azokat a funkciókat takarja, mint amelyeket a DRM megvalósít, ezért helytelen a „jogkezelés”-ként való megközelítése azoknak a funkcióknak, amelyeket az ezzel a névvel illetett műszaki megoldások megvalósítanak. Álláspontja szerint itt sokkal inkább digitális uralomgyakorlásról van szó, semmint joggyakorlásról.

⁴ Itt meg kell jegyezni, hogy attól függően, hogy a „digital” jelzőt melyik főnévhez kapcsoljuk, lehet beszélni a „jogok digitális kezeléséről”, illetve a „digitális jogok kezeléséről” is. Míg az előbbi esetben a felhasználás jellegétől függetlenül történő digitális engedélyezés/azonosítás értendő egyértelműen a fogalom alatt, addig az utóbbi esetben a „digitális jog” kifejezés is értelmezést igényelne.

⁵ Werner-Christian Guggemos: Digital Rights Management im praktischen Einsatz. ZUM, 2004. 3. sz., 183. o.; Dean S. Marks, Bruce H. Turnbull: Technical Protection Measures: The Intersection of Technology, Law and Commercial Licences. E.I.P.R., 2000. 2. sz., 198. o.; Alexander Peukert: Digital Rights Management und Urheberrecht. UFITA, 2002. 3. sz., 690. o.; Jeffrey Cunard, Keith Hill, Chris Barlas: Current Developments in the Field of Digital Rights Management. WIPO Standing Committee on Copyright and Related Rights. Tenth Session Geneva, November 3–5, 2003. http://www.wipo.int/documents/en/meetings/2003/scr/pdf/scr_10_2.pdf (2004. 07. 01.); Stefan Bechtold: Vom Urheber zum Informationsrecht, Implikationen des Digital Rights Management. Schriftenreihe Information und Recht Band 33. Verlag C.H. Beck, 2001; Jörg Reinbothe: Private Copying, Levies and DRMs against the Background of the EU Copyright Framework. DRM Levies Conference, 8th September 2003. The Advent of DRM Systems. http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/intprop/news/2003-09-speech_en.htm (2004. 07. 01.); Niels Rump: Definition, Aspects, and Overview. In: Becker, Buhse, Grünnewig, Rump: Digital Rights Management. Technological, Economic, Legal and Political Aspects. Springer, 2004; Schippan, Martin: Rechtsfragen bei der Implementierung von Digital Rights Management-Systemen. ZUM, 2004. 3. p. sz., 189. o.

bevevő nézőpontjából tekintve – aktívnak mondható, hiszen annak közvetlen hatása van a tartalom „hasznosítására” (*management of digital rights*, amelynek szerzői jogi megfelelője a hatásos műszaki intézkedés).

A DRM talán leggyakrabban alkalmazott funkciója – a hozzáférésnek az engedély terjedelméhez idomuló korlátozása útján – a művek, kapcsolódó jogi teljesítmények biztonságos terjesztésének lehetővé tétele. Ilyen korlátozás például a DVD-ken alkalmazott ún. régió-kód, a televíziós csatornák kódolása, illetve a legtöbb irodai szoftver által biztosított egyszerű, jelszavas hozzáférés-korlátozás.

A másolásvédelem a DRM hozzáférés-korlátozó funkciójának legjellemzőbb, gyakran az adott rendszer által teljesíteni képes kizárólagos eleme, a többszörözés tiltása, korlátozása azonban az összetett rendszereknek is gyakorta legfontosabb aktív eleme.

A tartalom sértetlenségének védelme különös jelentőségű az olyan tartalmak DRM-mel való védelme esetében, amelyek önmagukban is kulturális, művészeti, és ebből következően általában gazdasági értéket is képviselnek – tehát tipikusan a szerzői jogi védelem alatt álló alkotások és egyéb teljesítmények védelménél. Ezeknek a megoldásoknak az elsődleges célja az intenzív hozzáférés megakadályozása, a tartalom integritásának, eredetiségének megőrzése, illetve egyes meghatározott, ezzel összefüggő felhasználási módok korlátozása, megakadályozása (ún. *content management*). A ma ismert megoldások képesek lehetnének tenni (legalábbis az átlagos felkészültségű felhasználó számára) a fájl későbbi módosítását (például szerzői jogi értelemben vett átdolgozását), és alkalmasak a nyomtatás (szerzői jogi értelemben vett többszörözés, azaz a kiterjesztett hozzáférés) megakadályozására is.

Sokan a DRM-nek részének tekintik a *rightsclearing*-et is, amelynek elsődleges funkciója egy-egy mű vagy más teljesítmény jogosultjának a beazonosítása, megtalálása.

Egyes szerzők a DRM elemének szokták tekinteni a különféle *micropayment*-rendszereket is, amelyek a felhasználás ellenértékeként a jogosultat megillető jogdíj elektronikus úton történő megfizetését szolgálják. Gyakran előfordul azonban, hogy a jogosult a művét, teljesítményét, adatbázisát DRM-mel védi, a tartalomhoz való hozzáférést, annak felhasználását viszont ingyenesen kívánja biztosítani, ilyenkor az esetleges DRM-rendszer értelemszerűen nem tartalmaz fizetési elemet. Emellett azonban érdemes megjegyezni, hogy a DRM alkalmazására az esetek egyre jelentősebb részében szinte csak azért kerül sor, hogy segítségével az említett *micropayment*-rendszerek megfelelő működését a szolgáltatók biztosítsák. Ezért helyesebb az a megközelítés, miszerint a *micropayment*-megoldások a DRM-nek mint üzleti modellnek részei, de szerzői jogilag nem tekintendők a DRM részének.

Ezen üzleti és műszaki funkciók közül nem mind értelmezhető szerzői jogi szempontból, ami másként megfogalmazva azt is jelenti: nem minden DRM-funkció áll a szerzői jogi szabályrendszer hatálya, védelme alatt. Nem állítható az sem, hogy az egyes funkciók teljes egészükben behelyettesíthetők lennének egy-egy szerzői jogi fogalommal, de a hozzáférés-korlátozás, másolásvédelem és az integritásvédelem a hatásos műszaki

intézkedés,⁶ míg a *rightsclearing* a jogkezelési adat fogalmával⁷ rokonítható. A pontos megfeleltetést a cikk a szerzői jogi fogalmak részletes elemzésével végzi el.

3. A MAGYAR SZABÁLYOZÁS BEMUTATÁSA

A fentebb mondottakból kiderült, hogy a DRM önmagában nem tekinthető szerzői jogi fogalomnak, ezért ebben a formában nemcsak a szakirodalomban és a nemzetközi és a közösségi jogi jogforrások normatív részében sem szerepel, de értelemszerűen nem található meg a fogalom a magyar szerzői jogi szabályozásban sem. Ez a tény azonban korántsem jelenti azt, hogy ne lenne ebben a kérdésben kiterjedt szerzői jogi szabályozási háló.

A DRM-re vonatkozó magyar szerzői jogi szabályozás alapja részint a Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) által 1996. december 20-án elfogadott Szerzői Jogi Szerződés (WIPO Copyright Treaty; WCT) és az Előadásokról és hangfelvételekről szóló szerződés (WIPO Performances and Phonograms Treaty; WPPT),⁸ valamint az információs társadalomban érvényesülő szerzői és kapcsolódó jogok egyes kérdésekben történő összehangolásáról szóló 2001/29/EK irányelv⁹ (a továbbiakban: Infosoc-irányelv). E joganyagok részletes vizsgálatát jelen cikkben ugyan nem végezzük el, ugyanakkor ahol a magyar szabályozás értelmezése szükségessé teszi, utalunk rá.

4. VÉDELEM A MŰSZAKI INTÉZKEDÉS MEGKERÜLÉSÉVEL SZEMBEN

Az Szjt. a szerzői jog megsértésének következményeiről szóló XIII. fejezete az alábbiak szerint rendelkezik a műszaki intézkedések védelméről.

⁶ A másik oldalról megközelítve a DRM-nek a szerzői jogilag releváns célja is csak részben azonos a hatáson műszaki intézkedésével: a két fogalom metszéspontját a jogosultnak és a jogszerű felhasználónak a jogsértésektől való védelme jelenti. A két fogalom tehát nem mindenben fedi egymást: a hatáson műszaki intézkedés nemcsak digitális lehet, a DRM-nek pedig nemcsak a tartalom védelme lehet az egyedüli célja, bár szerzői jogilag kétségtelenül ez a meghatározó eleme.

⁷ Ugyanakkor a DRM részeként nemcsak a szerzői jogi értelemben vett jogosult által elhelyezett információk kerülhetnek feltüntetésre egy műpéldánnyal kapcsolatban. Ide tartozhatnak a DRM üzemeltetője, alkalmazója által szükségesnek ítélt adatok is, amelyek nem feltétlenül kapcsolódnak a műhöz. Tehát a DRM informatív adattartalma szélesebb körű lehet, mint azon adatok köre, amelyek a szerzői jogi jogkezelési adat fogalmába beletartoznak, de kétségtelen, hogy ezek legnagyobb részét a szerzői jogi jogkezelési adat fogalma alá is besorolhatók.

⁸ A szerződések előkészítése 1991-ben kezdődött meg, annak eredeti célja olyan nemzetközi szerzői jogi szabályozás kialakítása volt, amely a szerzőknek és más jogosultaknak biztosítja, hogy jogaik digitális környezetben is érvényesüljenek. A WCT 2002. március 6-án, a WPPT 2002. május 20-án lépett hatályba.

⁹ A WIPO-szerződések az Európai Közösség szempontjából ún. vegyes szerződések, mivel azt a Tanács is, de a tagállamok is külön-külön is aláírták.

„Védelem a műszaki intézkedések megkerülésével szemben

95. § (1) A szerzői jog megsértésének következményeit kell alkalmazni a szerzői jog védelmére szolgáló hatásos műszaki intézkedés megkerülésére, feltéve, hogy az említett cselekményt olyan személy hajtja végre, aki tudja, vagy akinek az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellene, hogy a cselekmény célja a műszaki intézkedés megkerülése.

(2) A szerzői jog megsértésének következményeit kell alkalmazni olyan eszköz, termék vagy alkatrész előállítására, behozatalára, terjesztésére, eladására, bérbeadására, eladás vagy bérbeadás céljából történő reklámozására, kereskedelmi céllal való birtoklására, illetve olyan szolgáltatás nyújtására,

a) amelyet a hatásos műszaki intézkedés megkerülése céljából kínálnak, reklámoznak vagy forgalmaznak;

b) amelynek a hatásos műszaki intézkedés megkerülésén kívül nincs számottevő gazdasági jelentősége, illetve célja; vagy

c) amelyet elsősorban a hatásos műszaki intézkedés megkerülésének lehetővé tétele vagy megkönnyítése céljából terveztek, gyártottak, alakítottak át, illetve teljesítettek.

(3) Az (1) és a (2) bekezdés alkalmazásában műszaki intézkedés minden olyan eszköz, alkatrész vagy technológiai eljárás, illetve módszer, amely arra szolgál, hogy a szerzői jog jogosultja által nem engedélyezett cselekményeket – rendeltetésszerű működése révén – megelőzze, illetve megakadályozza. A műszaki intézkedést akkor kell hatásosnak tekinteni, ha a mű felhasználását a jogosultak a hozzáférést ellenőrző vagy védelmet nyújtó olyan eljárás – különösen kódolás vagy a mű egyéb átalakítása, vagy másolatkészítést ellenőrző mechanizmus – útján ellenőrzik, amely alkalmas a védelem céljának elérésére.

(4) Az (1) és a (2) bekezdésben foglalt rendelkezések nem érintik az 59. §-ban és a 60. § (1)–(3) bekezdéseiben foglalt rendelkezések alkalmazását. Szoftver esetében a (2) bekezdést csak olyan eszköz, termék vagy alkatrész forgalomba hozatalára vagy kereskedelmi céllal történő birtoklására kell alkalmazni, amelynek egyedüli szándékolt célja, hogy megkönnyítse a szoftver védelmére szolgáló műszaki megoldás engedély nélküli megkerülését vagy eltávolítását”.¹⁰

A hatályos magyar szabályozás jelentős újításokat hoz a korábbi szöveghez képest, ugyanakkor csupán pár helyen tér el az Infosoc-irányelv rendelkezéseitől, így az átültetés kis túlzással mechanikusnak mondható. Ilyen eltérés, hogy amíg az Infosoc-irányelv a műszaki intézkedés 6. cikk (3) bekezdése szerinti fogalmába csak a technológiát, eszközt vagy alkatrészt érti bele, addig az Sztj. módosított szövege – a korábbi szabály elemeit részben meghagyva – a módszert is említi, amely alkalmas lehet védelmi feladatok ellátására, ugyanakkor elhagyja a termék kifejezést. Tekintettel arra, hogy az Infosoc-irányelv a műszaki

¹⁰ Az Sztj. 1999-es megalkotásakor Magyarország már megerősítette a WIPO-szerződéseket, ismert volt továbbá az Infosoc-irányelv Európai Bizottság által készített tervezete is, amelynek kapcsán az indokolás kiemelte, hogy az új Sztj. szövege azt is figyelembe vette. Mivel az Infosoc-irányelv az első tervezetétől az elfogadásig maga is jelentős módosításokon ment keresztül, ezért annak átültetésekor (2003-ban) az 1999-ben elfogadott szabályozást jelentős mértékben át kellett dolgozni.

intézkedések vonatkozásában csak minimumszabályokat állapít meg, ezért a tagállamok számára nyitva áll a lehetőség, hogy a védett tárgyak körét az Infosoc-irányelvnl szélesebben határozzák meg – mint tette azt a magyar jogalkotó.

Az Sztj. fogalma értelmében azon eszközt, alkatrészt, technológiai eljárást, illetve módszert, terméket, eljárást vagy módszert kell műszaki intézkedésnek tekinteni, amely arra szolgál, hogy a szerzői jog¹¹ jogosultja által nem engedélyezett cselekményeket megelőzze, megakadályozza.¹² A technológiai értelemben semleges és ebből következően időtálló szabályozás érdekében a jogalkotó – a WCT 11. Cikk, illetve a WPPT 18. Cikk mintáját követve – nem határozta meg tételesen a védendő műszaki intézkedéseket. Ezzel együtt azonban nem minden műszaki intézkedést véd a jogszabály, csupán azokat, amelyek hatásosnak minősülnek. E szabályozási technika ugyancsak megfelelt a WIPO-szerződésekben alkalmazott megoldásnak.

A műszaki intézkedés védelmének további feltétele, hogy az a szerzői jog védelmét szolgálja, amely alapján vizsgálni szükséges a műszaki intézkedés alkalmazásának eredeti célját. Az idézett rendelkezés következtében olyan érvelés is elképzelhető, hogy amennyiben az adott technológia alkalmazásának eredeti célja nem szerzői művek, illetve teljesítmények oltalmazása volt, úgy az akkor sem részesülhet önálló védelemben, amennyiben a vizsgált eljárás egyébként – akár közvetlenül is – a szerzői jog védelmét biztosítja.¹³

A magyar szabályozás, az Infosoc-irányelv megoldását követve – eltérően a WIPO-szerződések rendelkezéseitől – részletesen szabályozza, hogy mely esetben kell a műszaki intézkedést hatásosnak tekinteni. Ezek szerint az a műszaki intézkedés minősül hatásosnak,

¹¹ Ezzel a kérdéskörrel az USA fellebbviteli bírósága a *Lexmark International Inc. v. Static Control Components Inc.*-ügyben már foglalkozott, amikor – más okok mellett – arra hivatkozással nem vizsgálta annak kérdését, hogy egy védelmi technológia a szerzői jog szempontjából hatásos műszaki intézkedésnek minősül-e, mivel maga a védelem tárgya (adott esetben egy nyomtatópátronn szoftvere) nem állt szerzői jogi védelem alatt. www.eff.org/legal/cases/Lexmark_v_Static_Control/20041026_Ruling.pdf (2005. 08. 10.)

¹² Fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a magyar szabály alapjául szolgáló WCT 11. Cikke, illetve a WPPT 18. Cikke csak a szerzők, illetve előadóművészek vagy hangfelvétel-előállítók által alkalmazott műszaki intézkedéseket védi a megkerüléstől. A gyakorlatban – elsősorban a tetemes költségigények miatt – az eredeti szerzői jogi jogosultak, a legnagyobb hangfelvétel-előállítókat leszámítva, azonban nem képesek műszaki intézkedésekkel ellátni műveik többszörözött példányait, ezt a munkát helyettük mások végzik el. Kétségtelen tény ugyanakkor, hogy a szabálynak a célját is figyelembe vevő tág értelmezése lehetőséget ad arra, hogy a szerzők által alkalmazott műszaki intézkedések mellett a védett tárgyak közé soroljuk a szerzők engedélyével mások által alkalmazott műszaki intézkedéseket is.

¹³ Ezzel összefüggésben meg kell említeni, hogy a *Sony v. Stevens*-ügyet tárgyaló ausztrál bíróság első fokon azt állapította meg, hogy a Sony PlayStation játékok másolásvédelmét biztosító eljárás nem minősülhet a szerzői jog szempontjából műszaki intézkedésnek. A bíróság levezetése szerint ugyanis a Sony eszköze nem közvetlenül a másolást gátolta, hanem azt csupán értelmetlenné tette azáltal, hogy a másolt lemezeket nem lehet a PlayStation játékkonzollal lejátszani. A Sony elsősorban így a szerzői jogilag irreleváns érzékelést akadályozta eljárásával, a szerzői jogi felhasználás (a többszörözés) korlátozása csupán ennek közvetett következménye volt. A másodfokon eljáró szövetségi bíróság szerint azonban ez a közvetett hatás is elégséges lehet a műszaki intézkedés védelméhez. A 2005. október 6-án jogerős ítéletet hozott High Court of Australia az első fokkal értett egyet, így döntése értelmében nem minősülhet a szerzői jog szempontjából hatásos műszaki intézkedésnek a Sony PlayStation védelmére alkalmazott eljárás. http://www.austlii.edu.au/au/cases/cth/federal_ct/2002/906.html (2005. 08. 11.) http://www.austlii.edu.au/au/cases/cth/high_ct/2005/58.html (2005. 10. 26.)

amelynek során a mű felhasználását a jogosultak a hozzáférést ellenőrző vagy védelmet nyújtó olyan eljárás, így például kódolás vagy másolásvédelem útján ellenőrzik, amely alkalmas a védelem céljának elérésére. A műszaki intézkedés hatásosságának a 95. § (3) bekezdésében meghatározott fogalma szerint – szemben a 2004. május 1. előtti helyzettel – a védelem mind a hozzáférést ellenőrző, mind pedig az egyéb felhasználás elleni védelmet nyújtó eljárásokat megilleti. A hatásosság fogalma abból a szempontból is finomodott a módosítás nyomán, hogy most már ténylegesen számításba kell venni a műszaki intézkedésnek a célra való alkalmasságát is.¹⁴ A magyar jogalkotó ezzel a módosítással, az uniós és amerikai mintának megfelelően, jelentősen bővítette a védett intézkedések körét. Ugyancsak nem lényegtelen változás, hogy a műszaki intézkedés csak akkor élvezhet védelmet, amennyiben hatását rendeltetésszerű működése közben fejti ki. Ettől eltérő esetben a védelem technológiai értelemben természetesen lehet hatékony, ugyanakkor jogi védelem nem oltalmazná ezen műszaki intézkedést.^{15, 16}

A hatásosság kritériuma kapcsán szükséges megemlíteni, hogy az korántsem egyenlő a megkerülhetetlenséggel, mivel ez ad absurdum azt is jelentené, hogy a megkerülhető műszaki intézkedés nem lenne védett. Egy ilyen értelmű szabály ráadásul valójában feleslegessé tenné a védelmet: a megkerülhetetlen műszaki intézkedést épp megkerülhetetlensége miatt nem is szükséges védeni.

A hatásos műszaki intézkedés fogalmának értékelésétől el kell választani azon cselekmények körének elemzését, amelyek tilalmazottak. Ezek tekintetében szintén komplex feltételrendszert alkalmazott a törvény – teljesítve a WIPO-szerződések hatékony jogorvoslatra vonatkozó előírását.

¹⁴ Az 1999-ben elfogadott szöveg szerint az a műszaki intézkedés minősül hatásosnak, amely intézkedés eredményeként a mű csak akkor válik a felhasználó számára hozzáférhetővé, ha a szerző által meghatározott kódot megadta vagy eljárást követte. A definíció abból a szempontból különös figyelmet érdemel, hogy a hatásosság alatt valójában nem a műszaki intézkedés tényleges hatékonyságának fokát kellett érteni, hanem azt, ha a műszaki intézkedés a hozzáférést valamilyen eljárás vagy kód alkalmazásával tudja megakadályozni. Tekintve, hogy a hatásosság definiálása azt eredményezi, hogy a műszaki intézkedések közül is csak a hatásosak kapnak védelmet, a szöveg elemzésével még oda is el lehet jutni, hogy végeredményben a műszaki intézkedéseknek csak az a köre kapott tényleges védelmet, amely eljárás vagy kód alkalmazását igényli a hozzáféréshez.

¹⁵ Érdemes megjegyezni, hogy az USA fellebbviteli bírósága a korábban már említett *Lexmark v. Static Control*-ügyben a hatásosság fogalmával is foglalkozott. Ítéletében a bíróság szép metaforát használva kifejtette, hogy senki nem állíthatja, hogy egy ház hátsó ajtaján lévő zár korlátozza a hozzáférést, ha az első ajtón nincsen zár, továbbá senki nem mondhatja, hogy az ajtón lévő zár korlátozza a hozzáférést, ha ahhoz a fogyasztó a vásárláskor megkapja a kulcsot. www.eff.org/legal/cases/Lexmark_v_Static_Control/20041026_Ruling.pdf (2005. 08. 10.)

¹⁶ Az USA egy másik bírósága a *Realnetworks v. Streambox*-ügyben szintén foglalkozott a hatásosság kérdésével. Az eljárás során a Streambox alperesi pozícióból azzal is védekezett, hogy a Realnetworks által alkalmazott egyik másolásvédelmi eljárás (Copy Switch) azért nem minősülhet a szerzői jog szempontjából hatásos műszaki intézkedésnek, mivel az igénybevevők számos más eszközt is alkalmazhatnak a védett tartalom többszörözésére. Az eljáró bíróság ugyanakkor azt állapította meg, hogy a Copy Switch azért minősül mégis hatásosnak, mivel az a tökéletes digitális másolatok készítését valóban megakadályozza. <http://www.law.uh.edu/faculty/cjoyce/copyright/release10/Real.html> (2005. 08. 10.)

A hatásos műszaki intézkedésekkel kapcsolatban a törvény egyes cselekményekre vonatkozóan a szerzőijog-sértés következményeit rendeli alkalmazni. A szabályozási konstrukcióból egyértelmű, hogy a jogalkotó nem tekintette *sui generis* szerzőijog-sértésnek a műszaki védelem megsértését, hanem „csupán” – jogi fikcióval élve – kis eltéréssel ugyanazokat a jogkövetkezményeket rendelte alkalmazni, mint amelyeket a szerzőijog-sértések esetében kellett – ezzel kívánva teljesíteni a WIPO-szerződések¹⁷ és az Infosoc-irányelv¹⁸ megfelelő jogi védelem biztosítására vonatkozó követelményét.

A szabály 1999-es állapotához képest jelentős változásként értékelhető, hogy a védelem nem csupán a megkerülést lehetővé tévő eszközök behozatalára, gyártására stb. vonatkozik, hanem magára a megkerülésre mint önálló cselekményre is. Ezen túl is bővült azonban a jogsértő cselekmények köre, mivel nevesítésre került az előállítás, behozatal, terjesztés, eladás vagy bérbeadás, eladás vagy bérbeadás céljából történő reklámozás, kereskedelmi céllal való birtoklás, illetve szolgáltatásnyújtás.¹⁹ A magyar szabályozás ugyanakkor nem akadályozza a technika fejlődését, mivel – az Infosoc-irányelv logikáját követve – csak azon berendezések kapcsán tartalmaz tilalmazott cselekményeket, amelyeknek a hatásos műszaki intézkedés megkerülésén kívül nincs számottevő gazdasági jelentősége, illetve célja, vagy amelyeket elsősorban a hatásos műszaki intézkedés megkerülésének lehetővé tétele vagy megkönnyítése céljából terveztek, gyártottak, alakítottak át, illetve teljesítettek.²⁰

A műszaki intézkedéssel kapcsolatos jogsértő cselekmények a ténylegesen megvalósított szerzőijog-sértéstől függetlenül szankcionálandók.²¹ A fentiekben kifejtett elemzés szerint a műszaki intézkedés fogalmi eleme a szerzői jog védelme, de ebből nem következik, hogy abban az esetben, ha a műszaki intézkedés megsértésének eredményeként csak szerzői jogilag irreleváns cselekmények válnak lehetővé, ne valósulna meg a műszaki intézkedés megsértése, mivel a jogsértés megvalósításához nem fűz a törvény „eredmény-feltételt”.

Kiemelendő, hogy az Szjt. – az Infosoc-irányelv nyomán – részletesen szabályozza a hatásos műszaki intézkedés védelmének terjedelmét, lehetővé téve egyes szabad felhasználások

¹⁷ WIPO WCT 11. Cikk, WIPO WPPT 18. Cikk

¹⁸ Infosoc-irányelv 6. cikk (1) bekezdés

¹⁹ Érdekes megfigyelni, hogy a WIPO-szerződések a megkerülés elleni védelmet követelik meg, de nem fejtik ki, hogy mit értenek ez alatt: a közvetlen megkerülés tilalmát vagy az azt elősegítő, előkészítő cselekményeket. A magyar jogalkotó 1999-ben azonban úgy döntött, hogy a megkerülést önmagában nem szankcionálja, és a megkerülés elleni védelemnek elégséges eszköze az előkészületi és a járulékos cselekmények szankcionálása.

²⁰ Ezzel a kérdéskörrel kapcsolatban érdemes megjegyezni, hogy az USA-ban a *SONY Corporation of America vs. Universal City Studio*-ügyben az eljáró bíróság 1984-ben hozott ítéletében a videomagnók kapcsán kimondta, hogy nem állapítható meg a szerzői jogok ún. contributory (kb. tevőleges) megsértése olyan technikai eszköz forgalmazása esetén, amelyek alkalmas lényeges nem jogsértő felhasználásra.

²¹ A szerzői jogi törvény magyarázata (szerk.: Gyertyánfy Péter, KJK Kerszöv, Budapest, 2000, 451. o.) ettől eltérő következtetést tartalmaz.

érvényesülését is.²² A WIPO-szerződésekben és így az Sztj. eredeti, 1999-es szövegében sem egyértelműen kezelt problémát az jelentette, hogy a hatásos műszaki intézkedéseknek lehet olyan „mellékhatása”, ami meggátolja a törvény alapján egyébként jogszerű szabad felhasználásokat is.

Az Sztj. új rendelkezései alapján a hatásos műszaki intézkedés ellenére a hozzáférhetővé tételt nem lehet követelni akkor, ha a művet szerződés alapján teszik úgy a nyilvánosság számára hozzáférhetővé, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg.²³ Tehát például az előfizetéses internetes építészeti lappal szemben nem lehet a magáncélú másolás lehetővé tételét kérni. Ezzel szemben a reprográfia tekintetében úgy rendelkezett a jogalkotó, hogy a nem szerződéses alapon hozzáférhető művek esetében a műszaki intézkedés ellenére biztosítani kell a magáncélú másolást. A szabad felhasználások közül pedig a társadalmi szempontból talán legfontosabbak tekintetében tartalmaz ilyen szabályt az Sztj.: lehetővé kell tenni a hozzáférést a reprográfiai, az átvételi, egyes archiválási, ideiglenes és iskolai oktatási céllal történő többszörözések esetében, valamint a fogyatékos személyek által történő felhasználásra.²⁴

A szabály tehát két szinten szűri meg a hatásos műszaki intézkedéssel ellátott művekhez való hozzáférést. Először is nem minden offline szabad felhasználás tekintetében kell biztosítani a szerző kizárólagos joga alóli kivétel érvényesülését műszaki intézkedés feloldásával vagy pluszpéldány rendelkezésre bocsátásával, másodsorban pedig soha nem kell feloldani a védelmet a szerződéses alapú internetes felhasználások esetében.

Mivel az üres hordozóra történő magáncélú többszörözés azon felvételek tekintetében, amelyek másolásvédettek, nem lehetséges, ugyanakkor viszont ma még jelentős számú nem védett hordozó van forgalomban, amelyek szabadon többszörözhetők, ezért szükséges a közös jogkezelő szervezetek által alkalmazott díjszabások megállapításánál annak a figyelembevétele, hogy egy-egy hordozón alkalmaznak-e védelmi intézkedést vagy sem.²⁵

²² Az Infosoc-irányelv (35) és (39) preambulumbekezdései rögzítik, hogy a díjazás mértékének megállapításánál figyelembe kell venni a műszaki intézkedés alkalmazását, illetve annak mellőzését. Bár a szabályozás alapelveként a műszaki intézkedésnek ad elsőbbséget a szerző jog korlátozásával, illetve az arra vonatkozó kivételekkel szemben, ezzel együtt az Infosoc-irányelv 6. cikkének (4) bekezdése maga írja elő bizonyos esetekben a kivételek és korlátozások érvényre juttatásának kötelezettségét. Meg kell jegyezni e körben, hogy bár a szabályozás logikája éppen arra épül, hogy a digitális és analóg világban azonos szabályok érvényesüljenek, azzal, hogy nem minden esetben biztosítja a korlátozás és kivétel érvényesülését, végső soron maga tesz különbséget az analóg és a digitális világ között. Ennek eredménye ugyanis az, hogy míg egyes interaktív felhasználások esetében a műszaki intézkedés elsőbbséget élvez a szerzői jog korlátozásával vagy az arra vonatkozó kivétellel szemben, addig azokat a műszaki intézkedések nélkül egyébként is védtelenebb analóg világban minden esetben biztosítani kell.

²³ Sztj. 95/A. § (2) bekezdés

²⁴ Sztj. 95/A. § (1) bekezdés

²⁵ Sztj. 20. § (2) bekezdés

5. JOGKEZELÉSI ADATOK

Az Szjt. 96. §-a tartalmazza a jogkezelési adatok védelmével kapcsolatos rendelkezéseket. Mint ahogyan a műszaki intézkedések megkerülése elleni védelem esetében, 1999-ben a jogkezelési adatok tekintetében is a WCT, a WPPT átültetése volt a cél, és az Infosoc-irányelv²⁶ akkor már ismert tervezete szolgált mintául. A szabályozás eredeti kialakítása és későbbi módosítása számos ponton hasonlóságot mutat a műszaki intézkedésekre vonatkozó szabályozás történetével.

A jelenleg hatályos szöveg az alábbi:

„96. § (1) A szerzői jog megsértésének következményeit kell alkalmazni a jogkezelési adat jogosulatlan eltávolítására vagy megváltoztatására, továbbá olyan művek jogosulatlan terjesztésére, terjesztés céljából történő behozatalára, sugárzására vagy a nyilvánossághoz másként történő közvetítésére, amelyekről eltávolították vagy amelyeken megváltoztatták a jogkezelési adatot, feltéve, hogy a felsorolt cselekmények bármelyikét elkövető személy tudja, vagy az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett e személynek tudnia kellene, hogy cselekményével lehetővé teszi, megkönnyíti vagy leplezi a szerzői jog megsértését, vagy mást arra indít.

(2) Jogkezelési adat a jogosultaktól származó minden olyan adat, amely a művet, a szerzőt vagy a műre vonatkozó jogok más jogosultját azonosítja, vagy a felhasználás feltételeiről tájékoztat, ideértve az ilyen adatokat megjelenítő számokat vagy jelzéseket is, feltéve, hogy az adatokat a mű példányához kapcsolják, illetve a mű nyilvánossághoz történő közvetítésével összefüggésben jelenítik meg.”

Az idézett szöveg mindösszesen egy helyen tér el az 1999-ben elfogadottól, mivel a jogalkotó akkor 2004. május 1. napjától is a szerzői jog megsértésének következményeit rendeli alkalmazni a jogsértőre, amennyiben tudta, vagy tudnia kellett volna, hogy cselekményével a szerzői jog megsértését leplezi.

A jogszabály 1999-es indokolása – amely kifejezett utalást tartalmaz a WIPO-szerződésekre – szerint védelmet kell biztosítani a művek, az előadások és a hangfelvételek, az érintett jogosultak, valamint a jogosultakat megillető jogok gyakorlójának azonosítására szolgáló elektronikus adatok, továbbá a művel, előadással, hangfelvétellel kapcsolatos jogok gyakorlására vonatkozó elektronikus tájékoztató engedély nélküli eltávolításával, megváltoztatásával szemben, ha az eltávolítást, megváltoztatást végzőnek a körülményekből tudnia kellene, hogy az adatok, illetve a tájékoztató eltávolítása vagy megváltoztatása szerzői jogi jogsértésre ösztönöz, azt lehetővé teszi, elősegíti vagy elleplezi. Az indokolás szerint ugyan-

²⁶ Az Infosoc-irányelv 7. cikke lényegét tekintve változtatás nélkül veszi át a WIPO-szerződések szabályait. Eltérést jelent azonban, hogy az Infosoc-irányelv a nyilvánossághoz közvetítés mellett külön kiemeli, hogy a nyilvánosság számára lehívásra hozzáférhetővé tétel esetében is megfelelő jogi védelmet kell nyújtani a tagállamoknak, amennyiben az olyan művel kapcsolatos, amelyről a jogkezelési adatot engedély nélkül eltávolították vagy azt módosították. További lényeges változtatás, hogy az Infosoc-irányelv a védelem körét a műveken, szomszédos jogi teljesítményeken túl kiterjeszti a *sui generis* védelmet élvező adatbázisokra is.

ilyen védelem jár az olyan jogsértés ellen, amelynek során a felhasználónak a körülményekből tudnia kellene, hogy az adatokat, illetve a tájékoztatót engedély nélkül eltávolították vagy megváltoztatták.

A Szjt. idézett rendelkezésének második bekezdése tartalmazza a jogkezelési adat meghatározását, amely a szerzőn kívül kifejezett utalást tartalmaz a szerzői jog egyéb jogosultjaira is. Mint arra az Szjt. kommentárja külön felhívja a figyelmet, a védelem független attól, hogy a jogosult kizárólagos joggal rendelkezik-e vagy sem, illetve hogy egyébként jogosult lenne-e fellépni a szerzői jog megsértése ellen. Ezt támasztja alá az is, hogy a védelem nem csupán a jogosult személyére, hanem a felhasználás feltételeit jelölő adatokra is kiterjedt.

Az Szjt. a jogkezelési adat fogalmát olyan szélesen határozza meg, hogy abba ne csak az elektronikus adatok tartozzanak bele, és – szemben a WIPO-szerződésekkel²⁷ és az Infosoc-irányelvvel – a védelmet sem szűkíti le az elektronikus jogkezelési adatokra. Ebből következően a védelem szempontjából lényegtelen a jogkezelési adat formátuma, illetve az, hogy azt milyen módon kapcsolták a mű egyes példányaihoz.

A fent említett adatok jogosulatlan megváltoztatása, eltávolítása esetén az (1) bekezdés értelmében a szerzői jog megsértésének következményeit kell alkalmazni, vagyis a törvény azzal a fikcióval él, mintha a jogkezelési adat feltüntetése is szerzői jog lenne. Ugyancsak ezzel a jogkövetkezménnyel jár olyan művek jogosulatlan terjesztése, terjesztés céljából történő behozatala, illetve nyilvánossághoz közvetítése, amelyről a jogkezelési adatot eltávolították vagy azt megváltoztatták. A megoldással kapcsolatban ugyanaz a probléma azonosítható, mint a műszaki intézkedések esetében: a fikció ugyanis itt sem pontosan kapcsolja be a szerzői jogi jogsértések következményrendszerét. Meg kell jegyezni, hogy a „művek jogosulatlan terjesztése, terjesztés céljából történő behozatala, illetve nyilvánossághoz közvetítése, amelyről a jogkezelési adatot eltávolították vagy azt megváltoztatták” fordulat amiatt problematikus, hogy a művek jogosulatlan terjesztése, terjesztés céljából történő behozatala, nyilvánossághoz közvetítése mindenképp a szerzői jog megsértésének következményeit vonja maga után (de nem a fikció, hanem az általános szerzői jogi szabályok alapján) függetlenül attól, hogy azon szerepel-e jogkezelési adat, vagy eltávolították róla. A jogkezelési adattal kapcsolatos jogsértéseket mindenképp meg kell különböztetni az adott műpéldánnyal kapcsolatos egyéb jogsértésektől, és erre éppen az a technika adna dogmatikailag is helyes megoldást, ha a jogkezelési adattal közvetlenül összefüggő jogsértésekre lenne csak alkalmazandó a fikciós szabályozás, míg a jogkezelési adatokkal ellátott vagy attól megfosztott műpéldányokkal kapcsolatos jogsértésekre minden külön utalás nélkül az általános szabályok lennének alkalmazandók.

²⁷ A WIPO-szerződések, illetve az Infosoc-irányelv szerint nem csupán az elektronikus adatok minősülhetnek jogkezelési adatnak, ugyanakkor a szerződések kifejezetten csak az elektronikus jogkezelési adatok engedély nélküli eltávolításának vagy megváltoztatásának tilalmát írják elő. Ebből következően a szerződések és az irányelv lényegét tekintve csak az elektronikus jogkezelési adatok tekintetében tartalmaznak tényleges tilalmat.

A WCT, WPPT szabályainak megfelelően mindkét esetben a jogkövetkezmény alkalmazhatóságának feltétele a felsorolt cselekményeket végrehajtó személy rosszhiszeműsége, vagyis az, hogy tudja vagy elvárható gondosság mellett tudnia kellett volna, hogy cselekménye lehetővé teszi vagy megkönnyíti a szerzői jog megsértését. Ezzel kapcsolatban ugyanaz az álláspont képviselhető, mint a hatásos műszaki intézkedések megsértését jelentő cselekményeknél.

Figyelemre méltó, hogy – a WIPO-szerződésekhez és az Infosoc-irányelvhez hasonlóan – az Szjt. nem tilalmazza kifejezetten azt az esetet, amikor egy jogkezelési adattal el nem látott művet – adott esetben hamis vagy megtévesztő – jogkezelési adattal kapcsolnak össze, bár ennek szankcionálása is indokolt lehetne. E problémára csupán a jogkezelési adat „megváltoztatása” fordulat tág értelmezése adhat jelenleg megoldást.

6. A HATÁSOS MŰSZAKI INTÉZKEDÉS JOGI JELLEGÉRŐL

A hatásos műszaki intézkedés megkerülésével szembeni védelem 1999-es bevezetésekor a jogalkotó az Szjt. XIII., a szerzői jog megsértésének jogkövetkezményeiről szóló fejezetében rendelkezett a hatásos műszaki intézkedésre vonatkozó valamennyi kérdésről, a szabályozás alapvetően nem utal a törvény más fejezeteinek alkalmazására. Részben az említett ok miatt a törvényben elszigetelten, a szerzői jogi rendszerbe nem mélyen beleszőve szerepel a rendelkezéseggyüttes, ezért ennek a szabálycsoportnak a szerzői jog teljes rendszerében való értelmezése is nehézkes maradt.

A korábban bemutatott szabályok alapján egyértelmű, hogy a hatásos műszaki intézkedés alkalmazása abban az esetben élvez védelmet, ha azt a szerző vagy más jogosult helyezte el a művön. Ebből kétségtelenül következik, hogy a nemzetközi és a közösségi jogalkotó szándéka is az volt, hogy a műpéldánynak a hatásos műszaki intézkedéssel való ellátása feletti rendelkezés lehetőségét azon jogosult számára tartsa fenn, aki egyéb tekintetben is jogosult a mű(példány) feletti rendelkezésre.

A műszaki intézkedés megkerülésének tilalmát biztosító szabálynak egy erre vonatkozó, önálló rendelkezés hiányában is magába kell foglalnia a műszaki intézkedés alkalmazásának jogát is, vagyis azt a lehetőséget, hogy a jogosult kizárólagosan dönthessen a műszaki intézkedés alkalmazásáról. Ezen előfeltétel nélkül a műszaki intézkedés „érintetethetlenségét” biztosító rendelkezés értelmetlen lenne. E megfontolásból viszont az következik, hogy ha a jogosulttól eltérő személy kíván műszaki intézkedést alkalmazni, akkor ahhoz a jogosulttól kell engedélyt szereznie, illetve arra valamilyen törvényi engedély adhat még alapot. Jelenleg ilyen törvényi engedélyt a jogszabályok nem tartalmaznak, ugyanakkor azonban ténylegesen szinte egyetlen esetben sem a szerzők, illetve az előadóművészek alkalmazzák a műszaki intézkedést. Az eszköz és az alkalmazására vonatkozó igény legfeljebb a hangfelvétel előállításánál jelentkezik, de még gyakrabban a terjesztést, nyilvánossághoz közvetítést végző

szolgáltatónál. Ez azonban semmiképp sem jelentheti azt, hogy a felhasználó a műszaki intézkedés alkalmazásánál jogszerűen eltérhetne a felhasználási engedély terjedelmétől, illetve hogy a jogosult hozzájárulásának hiányában is alkalmazhatná a műszaki intézkedést. Ellenkező esetben ugyanis a szerzői rendelkezési jog szűkülése ellentétben állna a műszaki intézkedés bevezetésére vonatkozó indokokkal, hiszen ezek éppen a rendelkezési jog teljeségének visszaadását célozták.

Az egyértelműség érdekében érdemes lenne ezért megfontolni egy olyan szabály bevezetését, amely tisztázná a felhasználási engedély és a hatásos műszaki intézkedés viszonyát akár úgy, hogy megdönthető vélelemként a felhasználási engedély beszerzése mellett engedélyt kapna a felhasználó a műszaki intézkedés alkalmazására. A piaci igényekhez alkalmazkodó, lehetséges megoldás lehetne az, hogy a felhasználási engedély alapján – ellenkező kikötés hiányában – a felhasználó jogosult lenne a művet hatásos műszaki intézkedéssel ellátni. Amennyiben ezt a szabályt a felhasználási szerződésekre vonatkozó V. fejezetben helyezné el a jogalkotó, úgy az Szjt. 55. §-a értelmében azt előadóművészi teljesítmények esetében is alkalmazni kellene. A javasolt megoldás biztosítaná a jogosult rendelkezési jogát, másrészt viszont alkalmazkodna ahhoz a gyakorlathoz, amely a művek, teljesítmények felhasználása esetén az utóbbi években elterjedt.

A fenti szabályozási javaslat elfogadása esetén is érdekes helyzetet eredményezhet azonban, ha a művek, teljesítmények felhasználója egyben önálló jogosultnak is minősül. Ez a helyzet például hangfelvételbe foglalt művek, előadóművészi teljesítmények esetében. Mivel ilyenkor az egyes védett tárgyak (tehát a mű, az előadóművészi, hangfelvétel-előállítói teljesítmények) elválaszthatatlanul összeolvadnak, önállóan nem lehet dönteni az egyes tárgyak védelméről: a technika jelenlegi állása szerint vagy mindent lehet védeni, vagy egyetlen alkotóelem sem állhat védelem alatt. Úgy tűnik, hogy a jogosultak eltérő szándéka esetén az ellentét feloldhatatlan. Ha a szerző megtiltja művének műszaki intézkedéssel történő védelmét, a hangfelvétel-előállító – mint önálló jogosult – viszont ragaszkodik ahhoz, az egyetlen lehetőségük az együttműködésről való lemondás. Minden más megoldás valamelyik önálló jogosult rendelkezési jogának sérelméhez vezetne, amely ellentétes a szabályozás céljával.

A hatásos műszaki intézkedések védelmét rendező magyar szabályozás – a szabályok megfogalmazásából és elhelyezéséből adódóan – nem hozott létre új, személyhez fűződő vagy vagyoni jogot, a hatásos műszaki intézkedés alkalmazása, illetve a megkerülés ellen való fellépés dogmatikai értelemben nem tekinthető szerzői jognak. Az Szjt. pontosan meghatározza ugyanis a szerzői jog tartalmát. A 9. § (1) bekezdése szerint a szerzőt a mű létrejöttétől megilleti a szerzői jogok – a személyhez fűződő és a vagyoni jogok – összessége. A vagyoni jogok fogalmát az Szjt. 16. § (1) bekezdése határozza meg, amely szerint az a mű egészének vagy annak azonosítható részének anyagi formában vagy nem anyagi formában történő felhasználására, illetve annak engedélyezésére vonatkozó kizárólagos jog. Az első pillanatban is egyértelműen megállapítható, hogy a hatásos műszaki intézkedés alkalmazása nem tekinthető vagyoni jognak, mivel ez önmagában nem valósít meg felhasználást. A

személyhez fűződő jogok vonatkozásában az Szjt. nem tartalmaz általános meghatározást, ugyanakkor az egyes, személyhez fűződő jogok tételes felsorolásra kerülnek a jogszabály II. fejezetében (szomszédos jogi teljesítmények esetében pedig külön-külön a XI. fejezetben). E szabályok nem tartalmaznak utalást a hatásos műszaki intézkedések vonatkozásában, vagyis ezek alkalmazása nem tekinthető személyhez fűződő jognak sem.

Mindebből *ad absurdum* akár arra lehet következtetni, hogy a hatásos műszaki intézkedés alkalmazása és az ennek megsértése elleni fellépés lehetősége nem tartozik a szerző jogai közé. A fentiek alapján az leszögezhető, hogy a hatásos műszaki intézkedés alkalmazása nem tekinthető az Szjt. alapján sem a vagyoni, sem a személyhez fűződő jogok körébe tartozónak, ugyanakkor az ennek ellenére sem vitatható, hogy a hatásos műszaki intézkedés alkalmazásáról való döntés is a szerzőnek a mű feletti kizárólagos rendelkezési jogának része. A problémát itt nyilvánvalóan az okozza, hogy a szerzői jog tartalmát a 9. § leszűkíti vagyoni és személyhez fűződő jogokra. Abban az esetben, ha ezek a nevesített jogok csak példálózva, vagy egyáltalán nem szerepelnének a törvény idézett szakaszában, a hatásos műszaki intézkedés alkalmazásának lehetősége is könnyedén besorolható lenne, mint a szerző kizárólagos rendelkezési jogának egyéb, személyhez fűződő vagy vagyoni jognak nem minősülő eleme.

Kiemelendő, hogy a gyakorlatban többnyire nem a szerző maga, hanem a felhasználó alkalmaz hatásos műszaki intézkedést. Ezt azonban a hatályos szabályozás szerint csak olyan terjedelemben alkalmazhatja, amekkora terjedelemben erre a szerzővel kötött felhasználási szerződése jogosítja. Ugyanis ennek a célja a 95. § (3) bekezdése alapján az, hogy a jogosult által nem engedélyezett cselekményt megakadályozza. Ebből pedig az következik, hogy ha a hatásos műszaki intézkedés a szerző által engedélyezett cselekményt is akadályoz, akkor abban a terjedelmében (ha ez műszakilag lehetséges) megkerülhető. Ha pedig a nem engedélyezett cselekményt nem akadályozza meg a műszaki intézkedés, akkor nem tekinthető hatásosnak, és így nem is áll védelem alatt.

Ezt a megközelítést támasztja alá az is, hogy a hatásos műszaki intézkedés megsértése csak akkor vonhatja maga után a törvényben megállapított szankciókat, ha az a hatásos műszaki intézkedés „a szerzői jog védelmét szolgálja”. E fordulatból következően a műszaki intézkedés megkerülését is csak annyiban védi a törvény, amennyiben az a szerzői jog által védett „tárgyat” óv. E körbe a szerzői műveken kívül a törvény 99. §-ában szereplő utalószabály alapján beletartoznak a szomszédos jogi teljesítmények és a *sui generis* védelmet élvező adatbázisok is. De semmiképp sem tartoznak ide a már nem védett alkotásokat védő műszaki intézkedések.

A törvény nem kapcsolja össze a szerzői jogi jogsértéseket és a hatásos műszaki intézkedés megsértését. Azaz nem szükséges önmagával a műszaki intézkedés megkerülésével egyeztetni, vagy azt követően az Szjt.-ben meghatározott, személyhez fűződő vagy vagyoni jogi jogsértést megvalósítani, a hatásos műszaki intézkedés megsértése önmagában is alapot ad igény támasztására mind az Szjt., mind pedig a Btk. alapján.

A dogmatikai besorolás nehézsége felbukkan az Szjt. 95. § (1) bekezdésének a „szerzői jog megsértésének következményeit kell alkalmazni” fordulatának értelmezésénél is. A fikció kodifikációs technikája feltehetőleg azt kívánja elérni, hogy a hatásos műszaki intézkedést megsértő egyes cselekmények ugyanúgy kerüljenek megítélésre, mint a szerzői jogi jogsértések.

Meg kell azonban jegyezni, hogy alaposabb vizsgálat egyértelműen azt mutatja, hogy a hagyományos polgári jogi felelősségi rendhez kapcsolódó, szintén hagyományos szankció-rendszert tükröző szerzői jogi jogkövetkezmények korántsem a hagyományos feltételrend szerint alkalmazandók itt. A hatásos műszaki intézkedések megkerülésére és az ún. előkészületi cselekményekre különböző mérce alkalmazandó. A megkerülés esetében mind az objektív felelősségen alapuló jogkövetkezmények [Szjt. 94. § (1) bekezdés], mind a kártérítés mint jogkövetkezmény [Szjt. 94. § (2) és Ptk. 339. § (1) bekezdés] alkalmazhatók. A tárgyalt 95. § (1) bekezdésének utolsó fordulata azonban a fenti (objektív jellegű, illetve kártérítési alapon nyugvó) jogkövetkezményeket akkor engedi csak alkalmazni, ha a megkerülést olyan személy hajtja végre, aki tudja vagy akinek az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellene, hogy a cselekmény célja a műszaki intézkedés megkerülése. Ennek az utóbbi fordulatnak a bevezetésével az objektív jogkövetkezmények érvényesítéséhez is meg kell felelni tulajdonképpen a felróhatóság szabályainak, ami már eleve eltérést jelent a „rendes” szerzői jogi jogsértések esetében alkalmazandó szankció-rendszertől. (Ez eredményét tekintve alacsonyabb szintű védelmet ad a hatásos műszaki intézkedések megsértése ellen, mint a „rendes” szerzői jogi jogsértések ellen.) Az előkészítő cselekményeknél viszont csak abban az esetben kell vizsgálni a felróhatóságot [és a 94. § (2) bekezdésének utaló szabálya alapján kizárólag a Ptk. szabályai szerint], ha a jogosult kártérítési igényt is akar érvényesíteni, tehát ezen cselekmények esetében nem vizsgálandó az objektív jogkövetkezmények érvényesítésekor a tudati állapot, vagyis a tiszta polgári jogi rendszer érvényesül.

A cselekvő tudatának ilyen vegyes módon történő értékelése álláspontunk szerint idegen a szerzői jog egészében érvényesülő objektív felelősségi szabályoktól, és nem állítható az sem, hogy a közösségi vagy a nemzetközi jogi elvárások kényszerítették volna a magyar jogalkotót ennek a rendszernek a létrehozására.

Mindezek után felmerül a kérdés, hogy vajon hogyan illeszkedik a hatásos műszaki intézkedések megsértése ellen való fellépés törvényi biztosítása a szerzői jog rendszerébe.

Jelen cikk készítéséig mindössze egy olyan bírósági eljárás vált ismertté, amelynek alapproblémája – legalábbis részben – a hatásos műszaki intézkedés megkerülésének védelmére vonatkozó szabályok értelmezése, annak jogi jellege volt. Az Amerikai Egyesült Államok fellebbviteli bírósága (*United States Court of Appeals for the Federal Circuit*) által a *Chamberlain v. Skylink* ügyben 2004. novemberében kihirdetett ítélet szerint a műszaki intézkedésekre vonatkozó szabályokat bevezető *Digital Millennium Copyright Act* nem új „tulajdonjogot” (*property right*), hanem új kereshetőségi esetet hozott létre felelősségi

alapon („... *the DMCA's anticircumvention provisions ... establish[es] causes of action for liability*”).²⁸

Ennél azonban álláspontunk szerint tovább lehet menni: a fenti elemzésből ugyanis kiderül, hogy a WCT és a WPPT, valamint ennek alapján az Infosoc-irányelv, továbbá a magyar szabályozás olyan új szerzői jogosultságot hozott létre, amely kétségtelenül a szerzői jog mint kizárólagos rendelkezési jog része, de nem tekinthető sem vagyoni, sem személyhez fűződő jognak. Terjedelmét a szerző (vagy más jogosult) határozza meg közvetlenül a felhasználási engedély terjedelmében, és a megsértése esetén érvényesíthető jogkövetkezmény-rendszer is kézenfekvő módon simulhat a szerzői jogi jogsértések esetére alkalmazandó jogkövetkezmény-rendszerhez.

Úgy véljük, hogy ezek tükrében semmi akadály nem lenne annak, hogy a törvényben is egyértelművé váljon, hogy itt valójában a szerzőt szintén a művével összefüggésben megillető jogról van szó, amelynek gyakorlását átengedheti másnak.

A jelenlegi szabályozás összesen egy ponton nem felel meg ennek a szemléletnek. Az Szjt. 9. § (1) bekezdésének kizárólagos felsorolása alapján a szerzőt csak személyhez fűződő és vagyoni jogok illetik. A fentiek alapján azonban belátható, hogy a műszaki intézkedéssel való ellátás lehetősége nem felel meg sem a személyhez fűződő, sem a vagyoni jog fogalmának, ugyanakkor kétségtelen, hogy a szerző kizárólagos engedélyezési joga részének kell azt tekinteni. Az Szjt. dogmatikai rendszere ebből a szempontból tehát abban az esetben lehetne teljesen zárt, ha a 9. § (1) bekezdés felsorolása nem kimerítő, hanem példálózó lenne.

Ebben az esetben azonban a teljes integráció érdekében megfontolandó lenne a 95. §-beli szankciórendszer feltételeinek teljes hozzáigazítása a 94. §-ban foglalt szerzői jogi szankció-rendszerhez.²⁹

7. A JOGKEZELÉSI ADAT JOGI JELLEGÉRŐL

A jogkezelési adat védelmére vonatkozó szabályok (Szjt. 96. §) jogi jellege kettős arcot mutat. Egyrészt kétségtelenül kimutatható annak személyhez fűződő jogi jellegzetessége, hiszen jogkezelési adatnak minősül egyebek között a szerzőt vagy a műre vonatkozó más jo-

²⁸ A szakirodalomban egyedül Tóth Péter Benjámin foglalkozik a DRM jogi természetének meghatározásával, ő azonban a jelen cikkben meghatározott kereteken jóval túllép: nem a hatásos műszaki intézkedést kívánja elhelyezni a szerzői jog rendszerében, hanem a DRM teljes rendszerét kívánja a jog fogalmaival értelmezni, így jut arra a következtetésre, hogy a DRM, túllépve a jog által szabott kereteken, új uralmi helyzetet garantál a tartalmak birtokosai számára, ami azonban nem mindig felel meg a jog biztosította mozgásterüknek.

²⁹ A teljes tanulmány megvitatása során dr. Faludi Gábor vetette fel azt a gondolatot, hogy a szerző egy új jogának külön nevesítése helyett a hatásos műszaki intézkedés megsértését a felhasználási cselekményhez is lehetne kapcsolni oly módon, hogy az erről rendelkező szabály a felhasználásra vonatkozó általános rendelkezéseket követően kerülne elhelyezésre a törvényben. Álláspontunk szerint a javaslat a tanulmányban megfogalmazottaktól sem áll távol.

gosultat azonosító adat. Kétségtelen, hogy a 99. § alapján a fenti felsorolás magában foglalja a szomszédos jogi jogosultakat is, mivel csak ilyen értelmezéssel hozható összhangba ez a rendelkezés az Infosoc-irányelv 7. cikk (2) bekezdésével. A szerzőt, illetve kapcsolódó jogi jogosultat azonosító adat elsősorban a név, amelynek feltüntetése személyhez fűződő jogi védelem alatt áll.

A jogkezelési adat azonban ugyanakkor több is, mint névvédelem, hiszen az magába foglalhatja nemcsak a szerző, hanem a mű, illetve a műre vonatkozó jogok azonosítását, a felhasználás feltételeiről szóló tájékoztatást. A jogkezelési adatok e második csoportjának védelméről azonban mindazt elmondhatjuk, amit korábban a hatásos műszaki intézkedések védelméről: bevezetésének célja nem új *sui generis* jog létrehozatala volt.

A személyhez fűződő jogi gyökerektől azonban jelentős mértékben eltávolodik a jogkezelési adat védelme: névfeltüntetési joggal – mint személyhez fűződő joggal – sem rendelkezik a szerzői jog valamennyi jogosultja, csupán a szerzők és – korlátozott terjedelemben – az előadóművészek. Lényegét tekintve személyhez fűződő jognak minősülő névfeltüntetési jog illeti meg továbbá korlátozott terjedelemben a hangfelvétel-előállítókat, illetve a rádió- és televíziószervezeteket is. A filmelőállítók maguk azonban semmilyen személyhez fűződő joggal nem rendelkeznek. Szintén nem illeti névfeltüntetési jog a felhasználót, akinek neve azonban szerepelhet jogkezelési adatként a művön.

Mivel álláspontunk szerint a filmelőállítóra vonatkozó adatok is jogkezelési adatnak minősülnek, így annak eltávolítására, megváltoztatására a szerzői jog megsértésének következményeit kell alkalmazni. Mint korábban bemutattuk, a jogkezelési adat személyhez fűződő jogi jellegzetességeket mutat, így az adatok védelmére vonatkozó szabályok végső soron olyan jogosultra is kiterjesztik a személyhez fűződő jogi típusú védelmet, amelyeket a jogalkotó eredetileg nem akart védelemben részesíteni. A gyakorlatban ugyanis a filmelőállítókat – mint jogosultakat – azonosító jogkezelési adat eltávolítása, megváltoztatása esetén megnyílik az út a nevezett szervezetek előtt a keresetindításra, aminek során a személyhez fűződő jogok megsértése esetén alkalmazható szankciókkal (Sztj. 94. §) pontosan megegyező igényeket támaszthatnak a jogsértővel szemben.

A gyakorlatban a jogosult nevét megjelenítő jogkezelési adat eltávolítása esetén a személyhez fűződő jogokkal nem rendelkező jogosult filmelőállító kérheti az Sztj. 94. §, továbbá – az ott meghatározott körülmények teljesülése esetén – a Btk. 329/C. § (Jogkezelési adat meghamisítása) szerinti szankciók alkalmazását. Az önálló személyhez fűződő jogokkal is rendelkező jogosult szerző a fent említett Sztj. 94. § és Btk. 329/C. § mellett esetleg igényt támaszthat a 329/A. § szerinti szerzői és szomszédos jogok megsértése miatt is. Ez utóbbi igény feltétele természetesen, hogy a személyhez fűződő jogok megsértése kárt okozzon a jogosultnak.

1996 UTÁN – AKTUALITÁSOK AZ ADATBÁZISOK NEMZETKÖZI SZINTŰ SUI GENERIS VÉDELMEÉRŐL

II. RÉSZ: AZ EURÓPAI ADATBÁZIS-IRÁNYELV ÉRTÉKELÉSE

Az „Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle” 2002 augusztusi számában a *sui generis* adatbázisok nemzetközi védelme tárgyában publikált tanulmány¹ szándéka szerint az adatbázisok jogi védelméről szóló irányelv (a továbbiakban: irányelv)² 1996-ban történt kibocsátása óta eltelt időszakot kívánta vizsgálat alá vonni, megismertette az olvasókkal az európai, illetve a nemzetközi tendenciákat. A négy évvel ezelőtt megjelent, a tagállami gyakorlatot tárgyaló részt követően a jelen folytatásban az Európai Bizottság első értékelésére, az irányelvhez kötődő hazai gyakorlattal kiegészített bemutatására kerül sor.

AZ EURÓPAI SZABÁLYOZÁS ALAPJAI

Az Európai Közösségeket létesítő szerződés nem tesz említést a közösségi szerzői jogról; az Európai Bíróságnak az EK-szerződés 28. és 34. cikkére (a volt 30–36. cikk) épülő, a territoriális és az egységes piaci követelmények összehangolására irányuló joggyakorlata nyomán az 1988-ban, majd annak folytatásaként 1991-ben a Bizottság által kibocsátott „Zöld Könyvek” tárgykörei mentén az Európai Közösség irányelvek által harmonizált bizonyos szerzői jogi részterületeket.³

Az első „Zöld Könyv” hatodik fejezete foglalkozott az adatbázisok kérdésével, amelynek végkövetkeztetésében merült fel magának az adatbázis összeállítása módjának a védelme, amennyiben az figyelemre méltó ráfordítással jött létre.⁴ A Zöld Könyv folytatásában rögzítésre került, figyelemmel a két közlemény kibocsátása közötti időszakban megtartott meghallgatásokon kifejtett álláspontra, az érdekelt körök túlnyomó többsége támogatta az adatbázisok szerzői jogi védelmét, míg a *sui generis* megközelítés nem kapta meg ugyanezen támogatást.⁵

¹ Munkácsi Péter: 1996 után – aktualitások az adatbázisok nemzetközi szintű *sui generis* védelméről. I. rész: Válogatás az európai tagállamok joggyakorlatából. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 107. évf., 3. sz. 2002. augusztus, 29. o.

² Az Európai Parlament és a Tanács 96/9/EK irányelve (1996. március 11.) az adatbázisok jogi védelméről. HL L 77. szám, 1996. 03. 27., 20. o.

³ Green Paper on Copyright and the Challenge of Technology – Copyright Issues Requiring Immediate Action COM (88) 172 final; Follow-up to the Green Paper, Working programme of the Commission in the field of copyright and neighbouring rights COM (90) 584 final, Brussels, 17 January 1991

⁴ COM (88) 172 final, 6.6.7. pont.

⁵ COM (90) 584 final, 6.2.1.pont.

A Bizottság 1992-ben dolgozta ki első javaslatát e tárgyban.⁶ Közel négy évig tartó, változó intenzitással zajló jogszabály-előkészítési folyamatot követően fogadták el végső formájában az irányelvet.⁷ A tagállamok 1998. január 1-jéig kaptak határidőt az Adatbázis-irányelv rendelkezéseinek nemzeti jogukba történő átültetésére. E határidőt mindössze Ausztria,⁸ az Egyesült Királyság,⁹ Németország¹⁰ és Svédország¹¹ tartotta be. A legtöbb tagállam az irányelv átvételét 1998 és 2000 között hajtotta végre.¹² Magyarország 2002. január 1-jével vezette be a jogintézményt a szerzői jogi törvény külön fejezeteként.¹³

A Bizottság feladata, hogy az irányelv alkalmazásáról szóló értékelő jelentést készítessen a 16. cikk (3) bekezdése alapján, amelyet az Európai Parlamenthez, a Tanácshoz és a Gazdasági és Szociális Bizottsághoz kell benyújtania, első alkalommal 2001 végén. A jelentésben különösen a *sui generis* jog érvényesülését vizsgálja meg — ideértve a jogszerű felhasználók jogait és kötelezettségeit (8. cikk) és a kivételeket (9. cikk) tartalmazó rendelkezéseket —, és ellenőrzi, hogy ennek a jognak az alkalmazása nem vezetett-e erőfölénnyel való visszaéléshez, vagy nem befolyásolta-e egyébként hátrányosan a szabad versenyt oly módon, hogy az megfelelő intézkedések foganatosítását, így például kényszerengedélyek bevezetését indokolná. Szükség esetén javaslatokat készít az irányelvnek az adatbázisok területén bekövetkezett fejlődésnek megfelelő kiigazítására. Az értékelésre

⁶ COM (92) 24 final, Brussels, 30 January 1992

⁷ A döntéshozatali folyamat áttekintő bemutatását lásd http://europa.eu.int/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=en&Dossier=20478#22759 (2006. január 16.)

⁸ „Urheberrechtsgesetz-Novelle 1997”, BGBl. I. – Ausgegeben am 9. Jänner 1998 – Nr. 25, 505ff.

⁹ The Copyright and Rights in Databases Regulations 1997 – made on 18th December 1997 – S.I.1997, No. 3032

¹⁰ Informations- und Kommunikationsdienste-Gesetz – IuKDG vom 22. Juli 1997, BGBl 1997 I, 1870ff.

¹¹ 1997:790 törvény 1997. 11. 6-án

¹² Lásd részletesen *Jens Gaster*: The EC *sui generis* right revisited after two years: a review of the practice of database protection in the 15 EU Member States. *Tolley's Communication Law*, 5. évf., 3. sz., 2000, 87. o.

¹³ A módosító rendelkezéseket a 2001. évi LXXVII. törvény tartalmazta. A teljesség kedvéért szükséges felidézni, hogy a jogszabály-előkészítő munka az év elején egy kérdéssor összeállításával kezdődött meg, amit a Magyar Szabadalmi Hivatal munkatársai az Igazságügyi Minisztériummal együttműködve készítettek el. Az érdekeképviselési és szakmai szervezetekhez eljuttatott kérdéssor általános és tartalmi kérdésekre tagolódva 12 kisebb-nagyobb problémakört érintett. Az általános főkérdés a szabályozás módjára irányult. Az 1998 szeptemberében kormányhatározattal jóváhagyott és a 2140/2000. (VI. 23.) Korm. határozattal módosított (a 2002. december 31-ig terjedő időszakra vonatkozó) jogharmonizációs program alapján ez a jogalkotási feladat alapvetően a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Sztj.) megfelelő módosításával végezhető el, de a nemzetközi jogfejlődés szem előtt tartása mellett elképzelhető az önálló törvényi szabályozás lehetősége is. Az érdekeképviselési és szakmai szervezetek közül többen érveltek a szabályozás ezen utóbbi formája mellett. Részletesen lásd „Az adatbázisok *sui generis* védelmének szabályozása (Munkácsi Péter)”, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2001. augusztus, 58. o; *Faludi Gábor*: A magyar szerzői jog közelítése az európai joghoz. In: *Vékás Lajos* (szerk.): Európai közösségi jogi elemek a magyar magán- és kereskedelmi jogban. KJK-Kerszöv, Budapest 2001, Negyedik rész, 2. fejezet, 321–326. o. A jogszabályi változások leíró jellegű bemutatását lásd *Petkő Mihály*: Változások az adatbázisok védelmében. NAPI Jogász, 2002. január, 19. o.

2005 decemberéig kellett várni, amely még nem a véglegesített formában, hanem bizottsági munkaanyagként került publikálásra.¹⁴ Az értékelés alapjául egyfelől a Belső Piac és Szolgáltatások Főigazgatósága által az európai adatbázisiparban végzett online felmérés, másfelől a legnagyobb adatbázisjegyzék, a *Gale Directory of Databases (GDD)* szolgált. A munkaanyag készítői az érintetteket észrevételezésre kérik fel 2006. március 12-ig, a véglegesítésre ezután kerül sor.

Amint az ismert, az irányelv jogi kereteket biztosít az információs korszak különböző típusú adatbázisai számára. Az irányelv az „eredetiség” fogalom mentén tesz különbséget az adatbázisok között; az „eredeti” adatbázisok a *droit d’auteur* rendszerhez tartozó országok által kialakított elveiből, míg a „nem eredeti” adatbázisok esetén az angolszász jogrendszer *sweat of the brow* szerzői jogi gyakorlatából indultak ki. Egy új típusú jogot létesítettek, lehetőséget biztosítva az adatbázis előállítója számára annak megakadályozására, hogy az adatbázis egész tartalmát, illetve annak jelentős részét jogosulatlanul kimásolják és/vagy újrahasznosítsák. A *sui generis* jog a közösségi szintű jogalkotás eredménye, amelynek egyetlen nemzetközi egyezményben sem található előzménye. A korábbi joggyakorlat sem tett különbséget az „eredeti” és „nem eredeti” adatbázisok között.¹⁵

Az értékelés középpontjában annak vizsgálata áll, vajon az „új jog” bevezetése elősegít-e az európai adatbázisipar növekedését, figyelembe véve a kritikai észrevételeket. Ezek három irányt mutatnak:

- az új *sui generis* védelem tárgya tisztázatlan, és nem szolgálja megfelelően azokat a célirányokat, ahol az innovációt és a növekedést elő kellene segítenie;
- a védelem új formája azok számára (az egyetemi közösség és más iparágak) okoz hátrányt az adatok, információk hozzáférhetetlenségével, akiknek üzleti tevékenysége vagy a kutatásai éppen az adatok és az információk elérhetőségétől függ;
- a védelem új formája terjedelmében túl szűk, így az adatbázis előállításába beruházók védelmét nem biztosítja megfelelően.

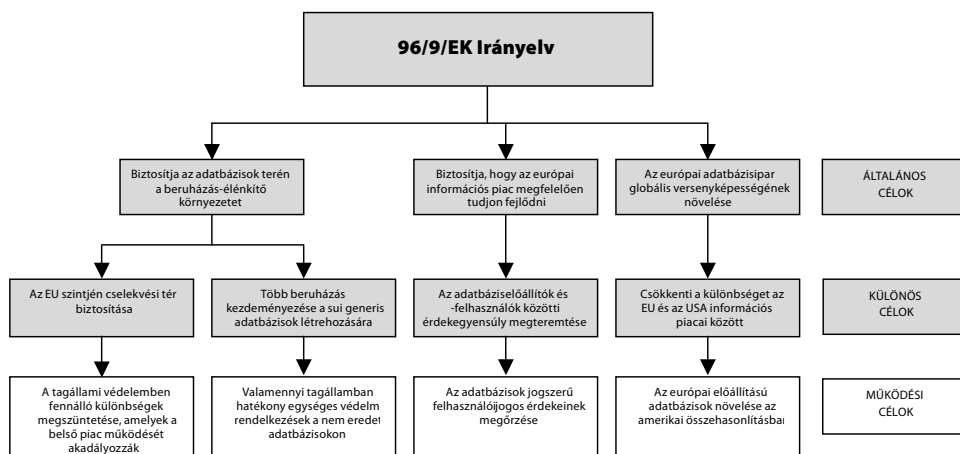
Az értékelés elemzés tárgyává tette az Európai Bíróság 2004 novemberében meghozott négy döntését,¹⁶ az irányelv célkitűzéseinek hatásosságát és hatékonyságát, valamint az Európai Unióban az adatbázisok előállításának növekedését az irányelv elfogadását követően.

A munkaanyag az 1992-ben kibocsátott irányelvjavaslat és az elfogadott irányelv által meghatározott célkitűzéseket általános, különös és működési célok alapján csoportosítja, amelyek rövid áttekintésére a következő oldalon látható illusztráció segítségével kerül sor.

¹⁴ DG Internal Market and Services Working Paper First evaluation of Directive 96/9/EC on legal protection of databases. Brussels, 12 December 2005

¹⁵ A *sui generis* jogvédelem koncepciójának kialakulásához, az amerikai szakirodalom hivatkozást nélkülöző alapulvételével magyar nyelvű összeállítást közöl: Náthón Natalie: Az adatbázisok szerzői jogi védelme. NAPI Jogász, 2002 január, 15. o.

¹⁶ Lásd a 27. lábjegyzetet!

Az irányelvben meghatározott célkitűzések

(Forrás: DG Internal Market and Services Working Paper. First evaluation of Directive 96/9/EC on legal protection of databases. Brussels, 12 December 2005, 7. o.)

A TAGÁLLAMI VÉDELEMBEN FENNÁLLÓ KÜLÖNBΣÉGEK MEGSZŰNTETÉSE

Az irányelv rendelkezéseit nemcsak a 25 tagállam, hanem az európai gazdasági térség országai is átültették nemzeti jogukba. A nemzeti bíróságok kialakuló esetjoga széleskörűen értelmezte az adatbázis fogalmát, így idetartoztak a telefon-előfizetői listák, a bírósági határozatok gyűjteményei, az apróhirdetés-listákat tartalmazó weboldalak, különböző információs katalógusok, a napilapok címlaplistája.¹⁷ Az értékelés egyben rámutat a *sui generis* jog szöveges ellentmondásaira is; német és holland jogesetek által hivatkozik az irányelv 7. cikkében megfogalmazott „jelentős ráfordítás” eltérő értelmezésére.¹⁸ Különbözőségekhez vezetett az egyes tagállami joggyakorlatokban az ún. „spin off” teória,¹⁹ a hiperlinkek és belső linkek²⁰ megítélése.

¹⁷ A tagállami nemzeti bíróságok 2002-ig terjedő esetjogáról magyar nyelven lásd az 1. lábjegyzetet. Az egyes európai országok aktualizált esetjogi gyűjteménye elérhető az amszterdami székhelyű Institute for Information Law honlapján: <http://www.ivir.nl/files/database/index.html> (2006 január 16.).

¹⁸ A nemzetközi szakirodalomban a jelentős ráfordítás kérdésében lásd *Estelle Derclaye*: Database Sui Generis Right: What Is a Substantial Investment? A Tentative Definition, IIC, 2005, 36. sz., 2–36. o.

¹⁹ A hazai szakirodalomban lásd *Kabai Eszter*: Adatbázis, mint a *sui generis* védelem tárgya. In: *Király Miklós – Gyertyánfy Péter* (szerk.): *Liber Amicorum*, Studia Gy. Boytha dedicata, Ünnepi dolgozatok Boytha György tiszteletére. ELTE ÁJK Polgári Jogi Tanszék, Nemzetközi Magánjogi és Európai Gazdasági Jogi Tanszék, Budapest, 2004, 169–186 o., 179. o.

²⁰ Részletes magyar nyelvű feldolgozást lásd *Tóth Péter Benjámin*: Bűnös kapcsolatok? A hiperlinkek és a szerzői jog. Magyar Jog, 2002. 10. sz., 577–591. o.

Megjegyzendő, hogy az irányelv hazai jogba történő átültetését követően az adatbázisokat érintő joggyakorlat elsősorban a Szerzői Jogi Szakértő Testület (SZJSZT) szakvéleményeiben jelentkezett; a jelen tanulmány keletkezése idején nincs folyamatban lévő vagy lezárt bírói döntés.²¹ A SZJSZT már egy 2002-ben kelt szakvéleményében utalt arra, hogy a könyvtári állománygyarapítási tanácsadó kiadvány nyomtatásra előkészített, elektronikusan rögzített, tárolt példányai olyan gyűjtemények, amelyekben az egyes önálló műleírásokhoz, adatokhoz mint tartalmi elemekhez számítástechnikai úton, egyedileg hozzá lehet férni, vagyis ezek az Szjt. 60/A §-a szerinti „adatbázisok”. A szakvélemény ezen adatbázisok előállítói vonatkozásában megállapította a szerzői joghoz kapcsolódó *sui generis* jogi védelmet, mivel a kiadvány szerkesztése, létrehozása, ellenőrzése és megjelenítése jelentős ráfordítással jár. Az adott esetben ez lényegében azt jelenti, hogy az adatbázis bizonyos használataihoz az előállító hozzájárulása szükséges, és ezért neki díjazás jár az Szjt. 84/A § alapján. Az adatbázis nyomtatott változata nem részesül *sui generis* védelemben, mert elemeihez nem lehet egyedileg hozzáférni (már nem adatbázis).²²

Egy évvel később a műszaki tervek, szakértői vélemények, térképek, tervezési, kutatási és felhasználási szerződési elemeket tartalmazó vegyes szerződésből álló dokumentáció egyes részeit képező adatbázisok vonatkozásában tett utalást az SZJSZT a szerzői jogi és a *sui generis* védelemre.²³

Amíg az előző két szakvélemény csak érintőlegesen foglalkozott az adatbázisok kérdésével, a testülethez 2004-ben érkezett megkeresés által felvetett kérdéskör alapvetően a gyűjteményes művek, illetve az adatbázisok védelméhez kapcsolódó szabályokat érintette. A briliáns szakvélemény világosan körbejárta, és az Európai Bíróság négy döntésével egy időben, azokat elemző módon hivatkozva adott átfogó képet a *sui generis* adatbázis-oltalomról.²⁴ A megkereséssel élő nyilvános szolgáltatásokat nyújtó könyvtár 1990 óta számítógépes rendszerben rögzíti a hazai és külföldi időszaki kiadványok fűgyűjtőkörébe tartozó cikkeinek – tárgyszavazott – bibliográfiai adatait. A rendszer azzal a céllal született, hogy a felhasználók a könyvtár számítógépes rendszerében történő keresés alapján ki tudjanak nyomtatni egy listát azon cikkekről/tanulmányokról (továbbiakban együtt cikkek), amelyeket használni kívánnak (esetleg a másolatát is kérik). A terveik szerint a fénymásolás és a gyakori raktári mozgatás kiváltására

²¹ A korábbi szerzői jogi törvény (1969. évi III. tv.) végrehajtási rendeletének 1988-ban történt kiegészítése révén az adatbázisokra (akkori kifejezéssel: a számítástechnikai eszközökkel működtetett adattárakra) is alkalmazni kellett a gyűjteményes művekre vonatkozó szerzői jogi szabályokat. A kisszámú bírói gyakorlat rövid összefoglalását lásd *Faludi Gábor*: A magyar szerzői jog közelítése az európai joghoz. In: *Vékás Lajos* (szerk.): Európai közösségi jogi elemek a magyar magán- és kereskedelmi jogban. KJK-Kerszöv, Budapest, 2001, Negyedik rész, 2. fejezet, 314. o.

²² SZJSZT 14/02; A szerzői jog a gyakorlatban. A Szerzői Jogi Szakértő Testület véleményeinek gyűjteménye (1997–2003). KJK-Kerszöv, Budapest, 2004, 153. o.

²³ SZJSZT 25/03, uo. 56. o.

²⁴ SZJSZT 29/04, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 110. évf., 1. sz., 2005 február, 52–68. o.

a rendszerben levő bibliográfiai adatokat kiegészítik a cikkek teljes szövegével (PDF vagy szöveges formában), így ezt a rendszer felhasználói maguk letölthetik és kinyomtathatják.

A megkeresés azon kérdésére, vajon a könyvtár beszkenneheti-e a tulajdonában lévő sajtópéldányok cikkeit (nem a teljes kiadványt), az eljáró tanács megvizsgálta a végzett felhasználási cselekményt. Eszerint a könyvtár gyűjteményének részét képező, nyomdászati úton megjelenített művek, adatbázisok digitális formára hozása – akár szkennelés útján, akár más módon, például irodalmi művek esetén ismételt begépeléssel – a szerzői jog fogalomrendszerében „többszörözésnek”, illetve „kimásolásnak” minősül. Szükségesnek tartotta az eljáró tanács azon körülményt is megvizsgálni, hogy akár szerzői jogi védelemre, akár *sui generis* oltalomra érdemes gyűjteményes mű, illetve adatbázis kimásolása is megtörténik-e.

Amikor ugyanis a könyvtár az egyes cikkekből, tanulmányokból mint tartalmi elemekből felépíti saját adatbázisát, ezt úgy teszi, hogy sok esetben a cikkeket, tanulmányokat olyan összeállításból veszi át, amelyet korábban más személy vagy szervezet válogatott össze. Ez a helyzet akkor, amikor időszaki kiadványok elemeit veszi fel egyenként (önálló elemként) saját adatbázisába, amely azután például a szerző neve vagy tárgyszavak alapján kereshetővé és elérhetővé válik.

Az időszaki kiadványok az Sztj. szerint nyilvánvalóan gyűjtemények; a „gyűjtemény” kifejezés tekinthető ugyanis a tetszőleges tartalmi elemekből álló, nem véletlenszerűen összeállt elemösszesség általános kategóriájának. A gyűjtemény az Sztj. védelme alatt állhat, ha

- a) gyűjteményes mű,
- b) védett adatbázis, konkrétan:
  - adatbázismű vagy
  - *sui generis* oltalomban részesülő adatbázis.²⁵

A szakvélemény is megállapítja, hogy – hasonlóan a nemzetközi példákhoz – a magyar szerzői jogi törvény sem nyújt támpontot a *jelentős ráfordítás* fogalom értelmezésében, ezért különösen értékelendők az eljáró tanács vonatkozó megállapításai. Abban az esetben, ha a kiadó megrendelésére készülnek el a cikkek, tanulmányok, a megalkotásukra fordított ráfordítások nem, csak a már meglévő, önálló tartalmi elemek megszerzésének költségei vehetők figyelembe. Ezt a megszorítást azonban alkalmazni kell arra a gyakori esetre is, ha a kiadót az egyes szerzők már kész, de nyilvánosságra még nem hozott műveikkel keresik meg. Ebben az esetben látszólag már meglévő anyagokról van szó, és így a megszerzésük iránti ráfordítások figyelembe vehetők lennének. Az eljáró tanács álláspontja szerint azonban azokban az esetekben, amikor az így előre megírt cikkek, tanulmányok még nem kerültek nyilvánosságra, azaz a széles nyilvánosság számára még nem hozzáférhetőek, az érték a szerző számára fizetett jogdíj az önálló mű előállításáért (az eljáró tanács kiemelésé) fizetett összegnek, nem pedig az adatbázis létrehozására fordított befektetésnek (az eljáró tanács ki-

²⁵ uo. 53–54 o.

emelése) tekintendő. Az ilyen művekért fizetett díjak ezért szintén nem vehetők figyelembe a „tartalom megszerzésének ráfordításai” körében. Ráadásul ilyenkor a megszerzésre igen alacsony összeg fordítódik, hiszen maguk a szerzők ajánlják fel műveiket.

A „tartalom ellenőrzésére”, és a „tartalom megjelenítésének” meghatározásában az Európai Bíróság döntéseit is segítségül hívta az eljáró tanács. A szakvélemény szerint mindhárom fogalom esetében – megszerzés, ellenőrzés, megjelenítés – azt a szempontot kell figyelembe venni, hogy a ráfordítások csak az adatbázis-oltalomnak az irányelv preambulumaiban rögzített célja által szükséges körben vehetők figyelembe, azaz kizárólag a már meglévő információk tárolását és feldolgozását végző rendszerek létrehozásához szükséges ráfordítások. A „jelentős ráfordítás” tehát egyedül az adatbázis „mint olyan” előállításához szükséges beruházásokat jelenti, a tartalom előállításának ráfordításai nem vehetők figyelembe (az eljáró tanács kiemelése). Az egyszerű időszaki kiadványok esetében a kiadó ráfordításai nem már meglévő cikkek/tanulmányok felkutatására, tárolására és feldolgozására irányulnak, hanem az egyes cikkek/tanulmányok közönséghez juttatására. Ebben az esetben az, hogy e tevékenység során – a könnyebb érthetőség és kezelhetőség érdekében – az időszaki kiadvánnyal adatbázis is létrejön, olyan következmény, amely külön jelentős ráfordítást nem igényel.

Nem zárja ki semmi azonban azt, hogy a kiadó később – például minden évfolyam végén vagy nagyobb időszak összefoglalásaként – jelentős ráfordítással új adatbázissá formálja (az eljáró tanács kiemelése) a már meglévő cikkek/tanulmányok gyűjteményét. Erre példa lehet, ha szakemberek közreműködésével tárgyszavak szerint teszi kereshetővé a tartalmi elemeket vagy ha elektronikus adatbázist épít belőlük (ahol mind az egyébként analóg formában született cikkek digitalizására, mind a keresést lehetővé tevő számítástechnikai eszköz kialakítására és az adatbázis megjelenítésére is jelentős ráfordítást eszközölhet). A fentieket összefoglalva az eljáró tanács véleménye szerint csak az adott adatbázis létrejötte sajátos körülményeinek ismeretében állapítható meg, hogy a tartalom megszerzése, ellenőrzése vagy megjelenítése egy időszaki kiadvány esetében jelentős ráfordítást igényelt-e.²⁶

AZ EURÓPAI BÍRÓSÁG NÉGY DÖNTÉSE

A cikksorozat első része még csupán két európai bírói fórum elé emelt ügyről számolhatott be, a megjelenését követően további két eset is az Európai Bíróság elé került előzetes döntéshozatali eljárás céljából.²⁷ Valamennyi ügy sportinformációkat tartalmazó adatbázisokat érintett;

²⁶ uo. 56–57. o.

²⁷ C-46/02, *Fixtures Marketing Ltd v. Oy Veikkaus Ab*; C-203/02, *The British Horseracing Board Ltd and Others v. William Hill Organization Ltd*; C-338/02, *Fixtures Marketing Ltd v. Svenska Spel AB*; C-444/02, *Fixtures Marketing Ltd v. Organismos prognostikon agonon podosfairou (OPAP)*. A döntések teljes terjedelemben elolvashatók a magyar és a máltai (egy-egy esetben a szlovén és a lett) kivételével az Európai Unió valamennyi hivatalos nyelvén az Európai Bíróság honlapján: <http://curia.eu.int> (2006. január 16.)

a „brit lóverseny”-esetként ismert angol ügy felperesi oldalán a Brit Lóversenytestület (*British Horseracing Board Ltd. – BHB*) és társai állt, az adatbázisaikon meglévő jogaik megsértését véelve az Egyesült Királyság egyik legnagyobb lóverseny-fogadóirodájával szemben (*William Hill Organisation Ltd. – William Hill*). A BHB adatbázisai nemcsak magukról a versenyekről tartalmaztak adatokat, hanem magukban foglalták a versenyeket megelőző információkat (a lovakról, a zsokékról, a versenyfeltételekről, a befutókról és a győztesekről) is, amelyek különösen értékesek a bukmékerek számára. A *William Hill* a BHB-adatbázisokból szerzett információkat a fogadóirodák és a telefonos fogadások elősegítésére használta fel saját internetszolgáltatásaiban is a BHB-re történő utalás nélkül.

A másik három esetben az alapügy felperese azonos: az angol *Fixtures Marketing Ltd.* kizárólagosan jogosult az Egyesült Királyságon kívül kereskedelmi forgalomban hasznosítani az angol és a skót futball-ligák által készített futballmérkőzések időpontjait tartalmazó listákat (mérkőzésnaplókat) a csapatok párosításával együtt. Minden párosítás tartalmaz egy pályaválasztó és egy vendégcsapatot. Futballidényenként körülbelül 2000 meccset játszanak, így a mérkőzésnaplók előállítása jelentős idő- és munkaráfordítást, 11,5 millió GBP (megközelítőleg 17 millió €) éves költséget, valamint a listáknak a megtervezését is igényli. Az angol vállalkozás az adatokat jogosulatlanul felhasználó finn (*Oy Veikkaus AB*), svéd (*Svenska Spel AB*) és görög (*Organismos prognostikon agonon podosfairou*) szerencsejáték-fogadó cégekkel szemben lépett fel.

Az előzetes döntéshozatali eljárásban *Stix-Hackl* főtanácsnoknő 2004. június 8-án tette közzé főtanácsnoki indítványait. Az indítványok leglényegesebb eleme, hogy az adatbázis előállítója védelmet élvez az irányelv alapján abban az esetben is, ha az adatbázis futballmérkőzés-naptárak, lóverseny-információk céljából készült. A bukmékerek adatfelhasználása tiltott újrahazsnosítási cselekményt eredményez még akkor is, ha az adatot nem közvetlenül az adatbázisból, hanem más független forrásból, mint például a nyomtatott sajtóból, vagy az internetről szerzik meg.²⁸

Megjegyzendő, hogy a bíróságot nem köti a főtanácsnok indítványa. A főtanácsnok arról készít véleményt, hogy a bírácoknak miként kellene eljárniuk az adott ügyekben. Az Európai Bíróság 2004. november 9-én kelt négy döntésében számos tekintetben eltért a főtanácsnoki indítványban foglaltaktól.²⁹

Az értékelés a *William Hill*-döntés rendelkező részéből kiemeli, hogy egy versenyen részt vevő lovak listájának megalkotására felhasznált eszközök és az ennek keretében tartozó ellen-

²⁸ A főtanácsnoki véleményeket részletesen bemutatja *Kabai* i. m. 177–180., illetve 182–185. o.

²⁹ A hazai szakirodalomban *Kabai Eszter*: Adatbázis, mint a *sui generis* védelem tárgya. Infokommunikáció és Jog, 2005 1. sz., 5–12. o., a nemzetközi szakirodalomban *Mark J. Davison – P. Bernt Hugenholtz*: Football fixtures, horse races and spin-offs: the ECJ domesticates the database right. E.I.P.R. 2005, 113. o.-on található erre utalás. Az adatbázis fogalmának meghatározásánál a bíróság osztotta a főtanácsnok megállapítását, lásd *Estelle Derclaye*: The Court of Justice interprets the database *sui generis* right for the first time. E.L.Rev. 2005, 420–430 o., 427 o.

őrzési műveletek nem minősülnek az e listát tartalmazó adatbázis tartalmának megszerzésével és ellenőrzésével kapcsolatos ráfordításnak. Az Európai Bíróság különbséget tesz az adatbázisok tartalmának létrehozására és olyan adatok megszerzésére szolgáló eszközök/források között, amelyek az adatbázisok tartalmának összegyűjtését eredményezik. Az adatok létrehozása és megszerzése közötti különbségtétel értelmében a sporttestületek, mint például a *BHB*, nem hivatkozhatnak arra, hogy az irányelv értelmében szerezték meg az adatokat. Ezért az ilyen testületek nem adhatnak engedélyt saját adataikra harmadik személyek irányába.

Az értékelés megjegyzi, a négy döntés érdemének számít az a körülmény – bár a Bizottság eredeti szándéka, a szélesebb értelemben vett „nem eredeti” adatbázisok védelme ellenében irányul –, hogy rámutatott számos olyan problémára, amely a meg nem vizsgált és ellentmondásos jogi fogalomnak („a minőségileg és mennyiségileg jelentős ráfordítás a tartalom megszerzésében, ellenőrzésében, illetve megjelenítésében”) a nemzeti jogokban történt átültetése során merült fel.

Az Európai Bíróság döntésében arra is kitért, hogy az olyan szerencsejáték-fogadó cégek, mint a *Svenska Spel* vagy a *William Hill* által a futballmeccsekre, lóversenyekre kötött online fogadások nem érintik a felperesi adatbázis tartalma egészét vagy jelentős részét, és nem zárják ki a későbbi jelentős ráfordítást adatbázisaik megalkotására.

Az értékelés megemlíti, hogy a fenti értelmezést alkalmazta a Brit Fellebbviteli Bíróság 2005. júliusi ítéletében, némileg eltérő alapon, a *British Horse Racing Board v. William Hill*-esetben. A brit bírói fórum elutasította a *BHB* érvelését rámutatva arra, hogy adatbázisa az irányelv 7. cikk (1) bekezdése alapján akkor részesül védelemben, ha jelentős ráfordítást eszközöltek. A *sui generis* védelem nem terjed ki a bíróság álláspontja szerint a „mögöttes adatok létrehozására; a futballmérkőzés-listák nem állnak *sui generis* védelem alatt. A jogértelmezés iránya csalódást keltett a sporttestületek további terveire; a *BHB* például több mint 100 millió GBP (körülbelül 142 millió €) bevételt remélt az adatengedélyezési tevékenységből”.³⁰

Mindazonáltal a bizottsági online felmérés alapján a megkérdezettek 43%-a vélekedett úgy, hogy adatbázisaik védelmi szintje azonos az Európai Bíróság négy döntését megelőző időszakkal, csak 36%-uk vélelmezte a gyengébb védelmet. Másfelől viszont a válaszolók 54%-a szerint a jövőben kevesebb adatbázis esik a *sui generis* védelem körébe. Az értékelés elképzelhetőnek tartja, hogy más iparágakra (például az ingatlanforgalmazás, munkaügyi központok) is, ahol adatokat hoznak létre, azokat adatbázisban tárolják, feldolgozzák, hátrányosan hatnak ki az Európai Bíróság döntései. Viszont eloszlatja a gazdasági erőfölénnyel szembeni aggályokat az ún. egyforrású adatbázisok („*single-source*” *databases*) tekintetében, azaz olyan adatbázisok esetében, amelyek előállítója és a mögöttes információ tulajdonosa ugyanazon természetes vagy jogi személy.

³⁰ Az esetről részletesebben *Shireen Peermohamed – Rebecca Kaye: Taking steps. How can you increase the chances of gaining protection for your database? Copyright World, October 2005, 16. o.*

HATÉKONY, EGYSÉGES VÉDELMI RENDELKEZÉSEK – TÖBB BERUHÁZÁS KEZDEMÉNYEZÉSE A SUI GENERIS ADATBÁZISOK LÉTREHOZÁSÁRA

A Bizottság értékelése jelentős terjedelemben tér ki a gazdasági mutatókra, mivel a kritikák szerint az adatbázisok *sui generis* védelmének európai bevezetése hatástanulmány nélkül történt. Az 1992-ben elfogadott irányelvjavaslathoz tartozó indokolás előzetes számításai szerint a világ online adatbázisainak egynegyede európai eredetű volt, míg az amerikai részesedés a világtól elérte az 56%-ot. A Bizottság jelentős ütemű fejlődéssel számolt az európai információs piac vonatkozásában, amely különösen a CD-ROM-előállításban mutatkozott meg. Az internetkorszak kezdetével és a digitális szolgáltatások bevezetésével az elektronikus adatbázisok fontos színterévé váltak a tartalom terjesztésének. A legtöbb kereskedelmi szolgáltatás, továbbá a közszolgáltatások növekvő száma az elektronikus adatbázisokból származik. Az adatbázis-, illetve a névsorkiadó ipar 2000-ben 8,2 billió eurós forgalmat bonyolított le; a szoftver- és adatbázisiparnak az EU GDP-jéhez való hozzájárulása meghaladta az 1%-ot (1,35%).

Itt fontos megjegyezni, hogy a szerzői joghoz köthető gazdasági teljesítményeket vizsgáló magyarországi felmérés szerint a szerzői jogi alapú ágazatok gazdasági teljesítménybeli súlya Magyarországon megfelel az uniós tagállamokban regisztrált arányoknak, sőt e tekintetben az élmezőnyben foglal helyet.³¹ A szerzői jogi ágazatok foglalkoztatási súlya is erőteljes, és a tagállamok között a foglalkoztatáshoz való hozzájárulás vonatkozásában is élen jár Magyarország.

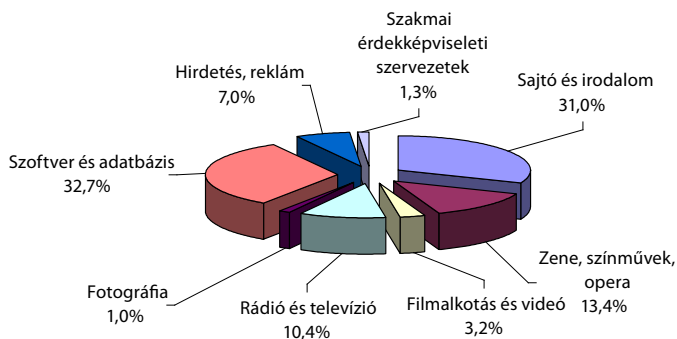
Az elsődleges szerzői jogi ágazatok gazdasági teljesítménye a 2002. évben megközelítően 4%-kal járult hozzá a nemzetgazdaság összteljesítményéhez.³² A primer szerzői jogi tevékenységek bruttó kibocsátása 1391 milliárd Ft-ot tett ki. Ezek adták a nemzetgazdasági bruttó kibocsátás 3,95%-át. Az elsődleges szerzői jogi ágazatok bruttó hozzáadott értéke 586 milliárd Ft volt, ami a nemzetgazdasági bruttó hozzáadott érték 3,96%-át tette ki.

Az elsődleges szerzői jogi ágazatok közül a legnagyobb gazdasági súllyal rendelkező tevékenységek 2002-ben a bruttó kibocsátáshoz való hozzájárulás alapján nagyság szerinti sorrendben a következő területek voltak: sajtó és irodalom, szoftver és adatbázis, rádió és televízió, zene, színművek, opera, valamint hirdetés, reklámágazatok. Ez az öt tevékenység

³¹ Penyigey Krisztina – Munkácsi Péter: A szerzői jogi alapú ágazatok gazdasági súlya Magyarországon. Magyar Szabaddalmi Hivatal, 2005

³² A genfi székhelyű Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) 2003-ban módszertani kézikönyvet jelentetett meg a szerzői joghoz kapcsolódó ágazatok gazdasági hozzájárulásának feltárásához „Guide on Surveying the Economic Contribution of the Copyright-Based Industries” címmel. A módszertani útmutató a szerzői jogi alapú ágazatokat négy nagyobb csoportba sorolja a szerzői joghoz való kapcsolódás jellegének figyelembevételével. Ezek közül az elsődleges szerzői jogi ágazatok – vagyis azok az ágazatok, amelyek a szerzői jogi védelem tárgyához tartozó művek és más alkotások létrehozását, előállítását és gyártását, előadását, sugárzását, közvetítését és kiállítását vagy terjesztését és értékesítését végzik – teljes egészében, alapvetően a kulturális szférát és a szoftveripart (szoftverek és adatbázisok) foglalják magukban.

adta az elsődleges szerzői jogi ágazatok összes bruttó kibocsátásának 92%-át. Az elsődleges szerzői jogi ágazatok közül a GDP-hez való hozzájárulás alapján legnagyobb gazdasági súlyal rendelkező öt terület azonos a bruttó kibocsátáshoz való hozzájárulás alapján vett mértékkel; a szoftver és adatbázis ezek közül 1,3%-ot tesz ki. Sőt, mint a felmérés rámutat, két területen – ismét a szoftver és adatbázis, valamint a sajtó és irodalom területén – képződött az elsődleges szerzői jogi ágazatok bruttó hozzáadott értékének 65%-a, közel kétharmada, azaz a bruttó hozzáadott értékhez való hozzájárulás a bruttó kibocsátásnál nagyobb koncentrációt mutatott.³³

Az elsődleges szerzői jogi „ipar” szerkezete 2002-ben a GDP alapján (%)

(Forrás: Penyigey Krisztina – Munkácsi Péter: A szerzői jogi alapú ágazatok gazdasági súlya Magyarországon. Magyar Szabadalmi Hivatal, 2005, 47. o.)

Az említett magyarországi felmérés kimutatása szerint az elsődleges szerzői jogi ágazatok legtöbbször a vállalati szektor játszik meghatározó szerepet. A bruttó hozzáadott érték több mint háromnegyedét a vállalati szektorban állították elő a szoftver és adatbázis területén, ami azt jelenti, hogy a foglalkoztatottak szinte teljes egészében a társas és egyéni vállalkozói szektorból kerülnek ki.³⁴ A nemzetközi összehasonlításból kiderült, hogy a magyar szoftver- és adatbázisipar 1,3%-os GDP-beli súlya megközelíti az 1,35%-os EU átlagot. Ennek a gyorsan növekvő iparágnak a gazdasági teljesítménye Magyarországon magasabb, mint Ausztriában (0,9%), Spanyolországban (0,8%), Lettországon (0,6%) és Szingapúrban (1,08%). Elmarad viszont Németországtól (1,6%), Olaszországtól (1,7%), Franciaországtól (1,9%), Svédországtól (2,2%), Nagy-Britanniától (2,5%).³⁵

A Bizottság tavalyi értékelése emlékeztet arra, hogy jelenleg nem áll rendelkezésre olyan

³³ Penyigey–Munkácsi i. m., 47. o.

³⁴ Penyigey–Munkácsi i. m., 52. o.

³⁵ Penyigey–Munkácsi i. m., 72. o.

hivatalos adat, amely számszerű korrelációt mutatna az irányelv elfogadása, és az európai adatbázisipar alakulása között. Az egyetlen viszonyítási lehetőség a GDD felmérése a nyugat-európai adatbázisszektor körében, amelyre a dokumentum is többször hivatkozik. Eszerint 1998-ban, az irányelv implementációjának határidején, a tagállamokban 3092 új európai adatbázist állítottak elő, míg 2004-ben ez a szám mindössze 3095-re emelkedett. A számokat az informatikai, de különösen az adathordozók előállításával foglalkozó iparágakban végbement struktúraváltás (mágneses szalag, diszkett, CD-ROM-ok csökkenő száma, online szolgáltatások elterjedése) alapozhatja meg.

AZ ADATBÁZIS-ELŐÁLLÍTÓK ÉS FELHASZNÁLÓK KÖZÖTTI ÉRDEKEGYENSÚLY MEGTEREMTÉSE

Az értékelés egy 2001-ben készült független tanulmány megállapításait veszi alapul.³⁶ Azok a jogosultak, akik részt vettek az interjúban (kiadók, a közzsféra jogosultjai, egyéni adatbázis-felhasználók) arra az álláspontra helyezkedtek, hogy az irányelv – néhány kivételtől eltekintve – megfelelő egyensúlyt teremt a jogosultak és a felhasználók érdekei között, és szükségtelennek tartották az irányelv módosítását, miután további fejlesztésre irányuló kezdeményezés mutatkozott az adatbázisok belső piaci pozicionálása érdekében. Ugyanakkor számos felhasználói csoport (könyvtárak, akadémiai szervezetek, szerencsejáték-szervezők stb.) véleménye szerint a *sui generis* jog túl tág védelmet biztosít.

Leginkább az egyetemi és tudományos közösség – az európai akadémiai köröket képviselő szervezet, az ALLEA külön kiemelve is – hallatta szavát a *sui generis* jog kivételei vonatkozásában; szerintük a kivételek korlátozzák, megnehezítik az adatokhoz, az információkhoz tudományos és oktatási célból történő hozzáférést, valamint a használatot. Éppen ezért szükségesnek látják a kivételek körének kibővítését, mind a hagyományos kivételek [pl. az időszzerű eseményekről történő tudósítás (különösen a sportadatokra tekintettel) szabad felhasználásként], mind az új kivételek (például a fizikai fogyatékosok kedvezményezése) terén. Ezzel párhuzamosan egyre növekvő fogyasztói igény mutatkozik azokhoz az információkhoz (így például az időjárási adatokhoz, a térképekhez, jogszabályok jegyzékéhez) történő hozzáférés iránt, amelyek a közzsféra szervezeteiben találhatók meg.

A bizottsági értékelés jelen fázisa mindössze annak rögzítésére szorítkozik, hogy az irányelv kétszintű megközelítése és a *sui generis* rendszer komplexitása ellentmondáshoz vezetett bizonyos felhasználói körökben, különösen az egyetemi és a tudományos közösségen belül. Az Európai Bíróság négy döntésének értelmezése is ezt az ellentmondást erősítheti meg.

³⁶ The Implementation and Application of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases. Elérhető a Bizottság honlapján a http://europa.eu.int/comm/internal_market/copyright/docs/databases/etd2001b53001e72_en.pdf alatt (2006. január 16.).

CSÖKKENŐ KÜLÖNBSÉG AZ EU ÉS AZ USA ADATBÁZISPIACAI KÖZÖTT?

A Bizottság által végzett online felmérés válaszadóinak 55%-a vélekedett úgy, hogy a nem eredeti adatbázisok *sui generis* védelme segítette Európát az amerikai adatbázispiac utolérésében. Mindazonáltal a megkérdezettek nagy többsége vélekedett úgy, hogy a *sui generis* jog nem eredményezett új üzleti lehetőségeket. Számosan javasolták, hogy az európai beruházások szintjének növekedésével, összevetve az USA-val, világos, és egyszerű szabályokra van szükség, amely élénkítené az adatbázisok létrehozására irányuló beruházási kedvet.

A GDD adatai szerint 1996 és 2001 között Nyugat-Európa részesedése a globális előállításból 22%-ról 34%-ra növekedett, míg az észak-amerikai részesedés ugyanezen időszak alatt 69%-ról 60%-ra csökkent. 2002 és 2004 között az európai részesedés 33%-ról 24%-ra csökkent, míg az Egyesült Államok részesedése 62%-ról 72%-ra emelkedett. Az EU/USA adatbázis-előállítás aránya az 1996 évi 1:2-ről 1:3-ra növekedett 2004-ben.

VÉGKÖVETKEZTETÉSEK

A Bizottság 2005 decemberében publikált első értékelése még nem tekinthető lezárt anyagnak, a rövid záróelemzésben (amely az előadottak összefoglalásának tekinthető inkább) megállapítja, hogy a *sui generis* jog nehezen értelmezhető, a *sui generis* védelem közelít egy kvázi tulajdonvédelemhez (az adatok mint a tulajdon egyik formájaként), végül a *sui generis* jog gazdasági hatásai jelenleg nem ismertek. Az értékelés készítői az érdekeltekkel további konzultációkat tartanak szükségesnek a további jogpolitikai irányok meghatározása érdekében. A tanulmány elején jelzett 2006. márciusi időpontig négy opcióról várnak észrevételeket:

1. az irányelv hatályon kívül helyezése;
2. a *sui generis* jog eltörlése;
3. a *sui generis* rendelkezések módosítása;
4. a jelenlegi helyzet változatlan fenntartása.

Bár a *sui generis* védelemről a nemzetközi szakirodalom szinte folyamatosan elutasítónan foglalkozik, az ismertetett bizottsági értékelés ugyancsak kritikusan közelít a tárgyhoz, mégis, a felsorolt lehetőségek közül leginkább a harmadik opció alaposabb vizsgálata vezethetne el a megoldáshoz. A cikksorozat tervezett következő része ismét foglalkozna az értékelés folytatásával, annak véglegesítésével, valamint elemzés tárgyává tenné a *sui generis* jog alóli kivételekből eredő korlátozások kontraktuális úton történő áthidalását választ keresve arra, vajon a kötelmi jogi megoldások mennyiben alkalmazhatók a kontinentális és az angolszász jogi hagyományokkal rendelkező tagállamokban.

A KIEGÉSZÍTŐ OLTALMI TANÚSÍTVÁNYOKKAL KAPCSOLATOS ÁTMENETI SZABÁLYOKRÓL*

I. BEVEZETÉS

1.1. A kiegészítő oltalmi tanúsítványokkal kapcsolatos első hazai tapasztalatokat az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle előző számában megjelent átfogó tanulmány részletesen ismertette.¹ Ez az írás csupán egy részkérdés megvizsgálásával kíván hozzájárulni a kiegészítő oltalom új jogintézményével kapcsolatban eddig összegyűlt magyarországi tapasztalatok szakmai értékeléséhez.

1.2. A szóban forgó tanulmány is utal arra, hogy a gyógyszerek kiegészítő oltalmi tanúsítványának bevezetéséről szóló 1768/92/EGK tanácsi rendelet (1992. június 18.) (a továbbiakban: GyR.)² 19a. cikkének f) pontjában található – a csatlakozási szerződéssel megállapított – átmeneti rendelkezések milyen hatást gyakoroltak a bejelentői aktivitásra, illetve, hogy egyes bejelentések – a Magyar Szabadalmi Hivatal (MSZH) értékelése szerint – nem elégitik ki a GyR. 19a. cikkének f) pontjában rögzített egyik (talán legfontosabb) követelményt.³ Az értelmezési vita az MSZH és egyes bejelentők között abban áll, hogy a 19a. cikk f) pontjának alkalmazásában a Magyarországon kiadott első forgalomba hozatali engedélynek vagy a kibővült Európai Unió (pontosabban: Európai Gazdasági Térség) egész területén kiadott első forgalomba hozatali engedélynek kell-e későbbinek lennie 2000. január 1-jénél.

1.3. Az MSZH az elmúlt időszakban az egyes termékek kiegészítő oltalmára vonatkozó európai közösségi rendeletek végrehajtásához szükséges szabályokról szóló 26/2004. (II. 26.)

---

* Köszönettel tartozom az Igazságügyi Minisztérium Európai Bírósági és Jogharmonizáció-koordinációs Főosztályának az írás III. fejezetének összeállításához nyújtott segítségéért.

¹ Boros István, Buzásné Nagy Zsuzsanna, Csutorás Lászlóné: Az SPC-bejelentések első magyarországi tapasztalatai. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 110. évf., 6. szám, 2005. december, p. 14–24.

² A GyR.-ről l. bővebben Ficsor Mihály: A gyógyszertermékek kiegészítő oltalmi tanúsítványa az Európai Közösségben. Iparjogvédelmi Szemle, 99. évf., IV. szám, 1994. augusztus, p. 38–51.; Boros István: A kiegészítő oltalmi tanúsítvány. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 107. évf., 3. szám, 2002. június, p. 11–16.

³ A tanulmány a következőkre hívja fel a figyelmet:

„Az átmeneti szabályok szerint tett bejelentések száma körülbelül hetven. Vannak olyan bejelentések is, amelyek mind az átmeneti szabályoknak, mind a közösségi rendeletek általános szabályainak megfelelnek. Egyes bejelentésekben ugyanis a hatályos alapszabados oltalma alatt álló termék forgalomba hozatalát belföldön a csatlakozást megelőző néhány hónappal engedélyezték. Ezekben az esetekben a bejelentés benyújtására megszabott hat hónapos határidő szempontjából az ügyfél választotta meg a bejelentés időpontját. Ha a benyújtás határideje megfelel az átmeneti vagy a normál szabályok szerinti határidőnek, azt a hivatal elfogadja a közösségi rendeletekben előírt törvényes határidőn belül benyújtottnak.

Az átmeneti szabályok szerint tett bejelentések adataiból ítélve úgy tűnik, hogy várhatóan több, mint 30%-uk nem felel meg azon követelménynek, hogy a termékre az első forgalombahozatali engedélyt 2000. január 1-jét követően adják ki.” Boros, Buzásné, Csutorás, i.m. (1), p. 14.

Korm. rendelet (a továbbiakban: R.) 3. §-ának (7) és (8) bekezdése alapján elvégzett vizsgálat során több esetben is azt észlelte, hogy a bejelentés nem felel meg a GyR. 19a. cikkének f) pontjában foglalt – a forgalomba hozatali engedélyre vonatkozó – követelménynek.

E rendelkezés szerint ugyanis minden olyan gyógyszerre, amely hatályos alapszabadalom oltalma alatt áll, és amelyre az első, gyógyszerként történő forgalomba hozatali engedélyt 2000. január 1-jét követően adták ki, tanúsítvány adható Magyarországon, feltéve, hogy a tanúsítvány iránti bejelentést a csatlakozás időpontját követő hat hónapon belül benyújtják. A szóban forgó bejelentések tárgyát képező termékekre viszont csupán a magyarországi forgalomba hozatali engedélyt adták ki 2000. január 1-jét követően, a Közösség területén első ízben kiadott engedély dátuma ennél az időpontnál korábbi. A Közösségen belüli első forgalomba hozatali engedély megadásának napja tehát korábbi, mint a GyR. 19a. cikkének f) pontjában előírt határnap, ezért – az MSZH megítélése szerint – a szóban forgó termékekre nem adható kiegészítő oltalmi tanúsítvány.

II. A GYR. 19a. CIKKE f) PONTJÁNAK ALKALMAZÁSA MAGYARORSZÁGON

2.1. A találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény (Szt.) 22/A. §-a értelmében az Európai Közösség rendeleteiben meghatározott esetben, feltételekkel és időtartamra a találmány tárgya kiegészítő oltalomban részesül azt követően, hogy a szabadalmi oltalom az oltalmi idő lejártával megszűnik. Az említett közösségi rendeletek végrehajtására vonatkozó részletes szabályokat külön jogszabály állapítja meg (ez az R.). A közösségi rendeletek, illetve az R. eltérő rendelkezése hiányában a kiegészítő oltalmi tanúsítványokkal kapcsolatos ügyekben az Szt. rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni. A 22/A. §-t a 2002. évi XXXIX. törvény 9. §-a iktatta az Szt.-be, e rendelkezés a Magyar Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozásáról szóló nemzetközi szerződést kihirdető törvény hatálybalépésének napjától – vagyis 2004. május 1-jétől – hatályos. A 2002. évi XXXIX. törvény 36. §-ának (2) bekezdése értelmében az ugyanezen törvény 9. §-ában foglalt – vagyis az Szt. 22/A. §-t megállapító – rendelkezést a Magyar Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozásáról szóló nemzetközi szerződésben (a továbbiakban: csatlakozási szerződés) meghatározott feltételekkel és eltérésekkel kell alkalmazni.

2.2. A csatlakozási szerződést a 2004. évi XXX. törvény hirdette ki; e törvény 2004. május 1-jén lépett hatályba (l. a törvény 4. §-át). E törvény I. melléklete tartalmazza a csatlakozási szerződést és az ahhoz mellékelte okmányt, amely – a csatlakozási szerződés 1. cikkének (2) bekezdése értelmében – a felvétel feltételeit és az Unió alapját képező szerződéseknek a felvétellel együtt járó kiigazításait állapítja meg (a továbbiakban: csatlakozási okmány); a csatlakozási okmány rendelkezései a csatlakozási szerződés szerves részét képezik. A GyR. 19a. cikkét a csatlakozási okmány II. mellékletének 4. C. II. 1. a) pontja állapította meg. Mivel a csatlakozási okmánynak ez a pontja a GyR.-t, vagyis a Tanács rendeletét egészítette

ki, alkalmazásakor tekintettel kell lenni a csatlakozási okmány 8. és 9. cikkére: az intézmények által elfogadott és a csatlakozási okmányban megállapított átmeneti rendelkezésekkel érintett jogi aktusok megtartják jogi természetüket; a csatlakozási okmányban foglalt azon rendelkezéseknek a jogi természete, amelyek célja vagy eredménye az intézmények által elfogadott jogi aktusok nem átmeneti intézkedésként történő hatályon kívül helyezése vagy módosítása, megegyezik az általuk hatályon kívül helyezett vagy módosított rendelkezések jogi természetével, és rájuk ugyanazokat a szabályokat kell alkalmazni. A GyR. 19a. cikke az utóbbi kategóriába sorolható (habár a hatálya alá tartozó bejelentéseket a csatlakozás időpontját követő hat hónapon belül kell benyújtani); a GyR. 19a. cikkét tehát a csatlakozást követően a Tanács rendeletének részét képező rendelkezésként kell alkalmazni Magyarországon.

A csatlakozási okmány II. mellékletének 4. C. II. 1. a) pontjával megállapított 19a. cikk a GyR. részeként, az európai közösségi rendeletekre irányadó általános szabályok szerint alkalmazandó Magyarországon mint az Európai Unió egyik tagállamában. Az Szt. 22/A. §-a pedig – a GyR. alkalmazásának elsődlegességét biztosítva – az R., illetve az Szt. csupán végrehajtási célú, illetve kiegészítő (szubszidiárius jellegű) szabályozásként való érvényesülését engedi meg.

A GyR. 19a. cikkét mint a Tanács rendeletének részét képező rendelkezést közvetlenül és egészében, kötelező normaként kell alkalmazni Magyarországon (EKSZ 249. cikk). Ez az alkalmazási kényszer természetesen az MSZH előtti eljárásban is érvényesül.

III. A GYR. 19a. CIKKÉNEK – MINT A CSATLAKOZÁSI OKMÁNNYAL MEGÁLLAPÍTOTT RENDELKEZÉSNEK – ÉRTELMEZÉSÉRE VONATKOZÓ ELVEK

3.1. Az a körülmény, hogy a GyR. 19a. cikkét a csatlakozási okmány állapította meg, nem nélkülözi a jogi jelentőséget, mivel – az Európai Bíróság kialakult joggyakorlata szerint – ebből fontos követelmények erednek az érintett norma értelmezését illetően.

A csatlakozási okmány 2. cikke értelmében a csatlakozás időpontjától kezdődően az eredeti szerződések rendelkezései és az intézmények által a csatlakozást megelőzően elfogadott jogi aktusok az új tagállamok számára kötelezőek, és az említett szerződésekben, illetve az ebben az okmányban megállapított feltételekkel alkalmazandók ezekben az államokban. Ez – mondhatjuk – a csatlakozás legalapvetőbb szabálya: az európai közösségi jog az új tagállamokban kezdettől, azaz a csatlakozás napjától fogva (*ab initio*) és teljes egészében (*in toto*) érvényesül és alkalmazandó; a csatlakozási okmányban megállapított feltételek pedig ehhez a főszabályhoz képest a kivételeket jelentik.

3.2. Az Európai Közösségek, illetve az Európai Unió korábbi bővítései kapcsán elfogadott csatlakozási okmányok azonos tartalmú rendelkezéseinek értelmezése során az Európai Bíróság a következőket szögezte le.

A 258/81. számú, *Metallurgiki Halyps A. E. kontra Európai Közösségek Bizottsága*-ügyben hozott ítéletében az Európai Bíróság kifejtette: „a csatlakozási szerződés rendelkezéseiből kitűnik, hogy a csatlakozási szerződés arra az alapelvre épül: a közösségi jog rendelkezései *ab initio* és *in toto* alkalmazandók az új tagállamokban, és a derogációk csak annyiban megengedettek, amennyiben azokról kifejezetten rendelkeznek az átmeneti szabályok” (8. pont).

A 77/82. számú, *Anastasia Peskeloglou kontra Bundesanstalt für Arbeit*-ügyben hozott ítéletében az Európai Bíróság az érintett átmeneti szabály kapcsán leszögezte: mivel az derogációt képez az EK-Szerződésben foglalt általános szabályhoz képest, „megszorítóan kell értelmezni” (12. pont).

A 194/85. és 241/85. számú, *Európai Közösségek Bizottsága kontra Görög Köztársaság*-ügyben az előbbi elvet még általánosabb formában fektette le az Európai Bíróság, kimondva, hogy a csatlakozási okmányban foglalt valamennyi derogációt úgy kell értelmezni, hogy azok biztosítsák az EK-Szerződésben foglalt célok elérését és a Szerződés valamennyi szabályának alkalmazását.

A C-233/97. számú, *KappAhl Oy*-ügyben született európai bírósági ítélet szerint az ügy tárgyát képező rendelkezést, mivel derogációt képez a Szerződésnek az áruk szabad mozgását biztosító szabályaihoz képest, „megszorítóan kell értelmezni”, illetve úgy, hogy az EK-Szerződésben foglalt célok teljesüljenek és a Szerződés szabályai teljes alkalmazást nyerjenek (18. pont).

Az előzőekben kifejtett – kialakult és állandónak tekinthető – joggyakorlatát erősítette meg az Európai Bíróság a gyógyszerek szabadalmi oltalmát is érintő – a C-267/95. és C-268/95. számú, *Merck & Co. Inc. és társai kontra Primecrown*, valamint *Beecham Group plc. kontra Europharm of Worthing Ltd.*-ügyekben hozott – ítéletében, amelynek 23. pontja szerint az a kialakult esetjog (*settled case-law*), hogy a derogációkat megszorítóan kell értelmezni.

3.3. Az Európai Bíróságnak az előzőekben összefoglalt joggyakorlatát követve kell értelmezni a GyR. 19a. cikkét is. A 19a. cikk alapján olyan gyógyszerekre is tanúsítvány adható Magyarországon, amelyek a GyR. 7. cikkében foglalt általános szabályoknak nem felelnek meg, különösen azért nem, mert a magyarországi forgalomba hozatali engedély kiadásának napja óta már több mint hat hónap eltelt. Ez kivételes és átmeneti lehetőség volt, amit az is tükröz, hogy csak akkor lehetett élni vele, ha a tanúsítvány iránti bejelentést a csatlakozás időpontját követő hat hónapon belül benyújtották. A jelen ügyben irányadó általános szabályt a GyR. 7. cikkének (1) bekezdése rögzíti, ennek értelmében: a tanúsítvány iránti bejelentést a termék gyógyszerként történő – a 3. cikk *b*) pontjában említett (tehát magyarországi) – forgalomba hozatali engedélye kiadásának napját követő hat hónapon belül kell benyújtani. Ha a bejelentés e feltételnek megfelel, fel sem vetődik a 19a. cikk alkalmazása, és arra nincs is szükség. A 19a. cikk az olyan gyógyszerek esetében nyitotta meg – kivételesen és átmeneti jelleggel – a kiegészítő oltalom megszerzésének lehetőségét,

amelyek az említett (a 7. cikkben rögzített) általános követelménynek nem felelnek meg. Következésképpen, összhangban az Európai Bíróságnak az előzőekben bemutatott joggyakorlatával, a 19a. cikket megszorítóan, a 7. cikkben foglalt általános szabályok minél teljesebb alkalmazását biztosító módon kell értelmezni. Az számít e tekintetben megszorító és az általános szabálynak a lehető legteljesebb érvényesülést engedő értelmezésnek, amely szűkíti és nem bővíti a 19a. cikkben foglalt átmeneti és kivételes szabályozás hatálya alá eső gyógyszerek körét. Ennek a követelménynek pedig az az értelmezés felel meg, amely abból indul ki, hogy (a 7. cikkben foglalt általános követelmény teljesítésének hiányában) csak arra a gyógyszerre adható tanúsítvány, amelyre az első, gyógyszerként történő forgalomba hozatali engedélyt az Európai Unióban, illetve az Európai Gazdasági Térségben 2000. január 1-jét követően adták ki.

IV. A GYR. CÉLJAIBÓL KIINDULÓ ÉRTELMEZÉS

4. Az előzőekben kifejtett értelmezés felel meg a GyR. szabályozási logikájának és szemléletének is, amely – szemben egyes bejelentők érvelésével – korántsem csupán egyetlen szempontra, illetve célkitűzésre, nevezetesen a gyógyszerre engedélyezett kizárólagos jog időtartamának a szabadalmas számára méltányos meghosszabbítására szorítkozik, hanem más érdekek figyelembevételén is alapul. A GyR. preambuluma szerint „az átmeneti intézkedések kialakításakor is megfelelő egyensúlyt kell teremteni, mivel ezeknek az intézkedéseknek lehetővé kell tenniük, hogy a Közösség gyógyszeripara bizonyos mértékben felzárkózhasson legfőbb versenytársaihoz, akikre már több éve kedvezőbb oltalmat nyújtó jogszabályok vonatkoznak, ugyanakkor biztosítani kell azt is, hogy ezek az intézkedések ne érintsék hátrányosan a nemzeti és a közösségi szintű egészségügyi politika egyéb méltányolható célkitűzéseinek megvalósítását”. Az ebben a preambulumbekkezdésben felhozott első szempont a GyR. hatálybalépése idején – 1992-ben – volt különösképpen releváns; a második szempont (a nemzeti és a közösségi egészségügyi politika méltányolható célrendszere) viszont természetszerűleg hosszabb távon is irányadó, és az Európai Unió legutóbbi bővülése alkalmával különösen fontossá vált. A GyR. 7. cikkéhez képest kivételes és átmeneti szabályokat tartalmazó rendelkezések – mint amilyenek a 19a. cikkben foglaltak is – értelmezése során tehát arra kell törekedni, hogy ezek az intézkedések ne érintsék hátrányosan a nemzeti és a közösségi szintű egészségügyi politika méltányolható célkitűzéseinek megvalósítását. E követelménynek is az az értelmezés felel meg, amely szűkíti és nem bővíti a 19a. cikk hatálya alá sorolható gyógyszerek körét, amely tehát – a 7. cikk szerinti általános követelmény teljesítése hiányában – csupán a gyógyszerek legszűkebb köre esetében engedi meg a gyógyszer kiegészítő oltalomban való részesítését, és ezzel a közkincs köréből való kivonását. Ez pedig megint csak az az értelmezés lehet, amely szerint – a 7. cikkben foglalt általános követelmény teljesítése hiányában – csak arra

a gyógyszerre adható tanúsítvány, amelyre az első, gyógyszerként történő forgalomba hozatali engedélyt az Európai Unióban, illetve az Európai Gazdasági Térségben 2000. január 1-jét követően adták ki.

V. A GYR. 19a. CIKKÉNEK TÖRTÉNETI ÉRTELMEZÉSE AZ ELŐKÉSZÍTŐ IRATOK ALAPJÁN

5.1. Ugyanezt az értelmezést támasztják alá a GyR., illetve a kiegészítő oltalmi tanúsítványra vonatkozó szabályozás magyarországi bevezetésének előkészítő iratai, történeti előzményei.

5.2. Az Európai Unióhoz való csatlakozásról folytatott tárgyalásokon⁴ a magyar fél képviselte azt az álláspontot, hogy az eredetileg előterjesztett ötéves átmeneti időszak iránti kérelmét visszavonja, ha Magyarország esetében nem alkalmazzák a „régí” forgalomba hozatali engedélyek alapján történő oltalomszerzést átmenetileg lehetővé tevő kivételes rendelkezést, azaz a GyR. 19. cikkét, hanem csupán a GyR. 7. cikke – vagyis az általános szabály – érvényesült volna. Ez utóbbi cikkből az következett volna, hogy csupán a csatlakozás napjánál hat hónappal nem korábban – Magyarországon – kiadott forgalomba hozatali engedélyek alapján lehetett volna kiegészítő oltalmat igényelni Magyarországra területére. Ezt az Európai Unió nem fogadta el, és ragaszkodott a 19. cikkre épülő, annak modelljét követő átmeneti szabályozáshoz. Ezt, az EU által szorgalmazott megközelítést követve jött létre elvi-politikai egyezség a 19. cikket követő átmeneti szabályozás Magyarországra irányadó időbeli választóvonalában, az ún. „*cut-off date*”-ben, amelyet a tárgyaló felek végül 2000. január 1-jében jelöltek meg. Az érintett tárgyalási fejezet lezárásakor átadott magyar álláspont (CONF-H 10/01) ennek megfelelő megfogalmazást tartalmazott, amelyet az Európai Unió közös álláspontja (CONF-H 14/01) ugyan nem erősített meg kifejezetten, de ezzel ellentétes nyilatkozatot sem foglalt magában.

Az Európai Unió ezt követően a csatlakozási okmány érintett részére – a GyR. 19a. cikke – vonatkozóan (2002. október 15-én) olyan szövegtervezetet adott át, amelynek értelmében minden olyan gyógyszerre tanúsítvány lett volna adható hazánkban, amelyre az első, gyógyszerként történő forgalomba hozatali engedélyt Magyarországon 2000. január 1-jét követően adták ki. A magyar fél ezt a szövegjavaslatot nem fogadta el.

A magyar érvelés e szövegtervezetet illetően a következőket hangsúlyozta.

A teljes átmeneti rendezés a közösségi rendelet 19. cikkén alapult, annak a Magyarországot is érintő bővítés körülményeihez igazított változata volt. (Ezt támasztja alá egyébként az a tény is, hogy még az EU szövegtervezete is a 19. cikket követően helyezte el – 19a. cikkben

⁴ Ehhez a témához l.: Mihály Ficsor: IP in Enlarged EU, in: Industrial Property – Quo Vadis?; The Future Role of IP in creating wealth and employment and stimulating innovation and competition; Speeches held at the Conference, Ischia (Naples) – Italy, 5–7 October 2003; European Commission – Internal Market DG, Presidenza del Consiglio dei Ministri – Dipartimento per le Politiche Comunitarie, p. 90–97.

– az átmeneti szabályokat.) A 19. cikk azonban nem az alapszabadalom országában kiadott forgalomba hozatali engedélyről, hanem a Közösségben első ízben kiadott forgalomba hozatali engedélyről szól, és ennek dátumától függően állapítja meg az átmeneti szabályokat. A legutóbbi bővülés alkalmával, Ausztria, Finnország és Svédország esetében is a 19. cikkre épült az átmeneti szabályozás, és ugyanazt a modellt követte, mint a 19a. cikkre vonatkozó magyar álláspont és szövegjavaslat, tehát a korábbi Közösség és a csatlakozó országok együttes területén kiadott első forgalomba hozatali engedélyekre állapított meg – országonként eltérő – „*cut-off date*”-et (HL C 241, 29. 8. 94, 233. o.).

Az EU eredeti szövegtervezetének elfogadása esetén olyan gyógyszertermékre is lehetett volna hazánkban kiegészítő oltalmat szerezni, amelyre az EU-ban (vagy valamely Magyarországgal együtt csatlakozó országban) jóval 2000. január 1-jét megelőzően adtak forgalomba hozatali engedélyt, feltéve, hogy az engedélyt hazánkban viszont e dátumot követően bocsátják ki. Ez azzal járt volna, hogy az EU javaslata szerint több gyógyszertermékre lehetett volna kiegészítő oltalmat szerezni Magyarországon, és a kiegészítő oltalom hatásai is hamarabb jelentkeztek volna (hiszen régebbi termékek is az átmeneti rendelkezés hatálya alá sorolódtak volna, amelyeknek a szabadalmi oltalma a csatlakozás után viszonylag hamar lejár). A gyógyszerfogyasztással kapcsolatos egészségbiztosítási megtakarítások – amelyeket az eredeti magyar javaslat és a magyar szövegtervezet is maximalizálni törekedett – az EU eredeti szövegtervezete folytán tehát csekélyebbek lettek volna; más szóval a kiegészítő oltalom miatt korábban és nagyobb mértékben emelkedtek volna az egészségbiztosító (vagy a fogyasztók, a betegek) kiadásai.

Az Európai Unió az eredeti szövegjavaslatát mindazonáltal a legutolsó pillanatig fenntartotta (2002. december 3-án, 2003. január 9-én és 2003. január 21-én átadott szövegtervezeteiben is). Végül azonban a csatlakozási okmány elfogadott és hatályos szövegében a 19a. cikk f) pontjából kimaradt az a szövegrész, amelynek értelmében a – 2000. január 1-jét követően – Magyarországon kiadott forgalomba hozatali engedélyek alapján lehetett volna az érintett gyógyszerekre tanúsítványt adni Magyarországon.

A 19a. cikk f) pontjának megszövegezésére irányuló tárgyalások története is azt a következtetést erősíti meg tehát, hogy e rendelkezés alkalmazásában az első, gyógyszerként történő forgalomba hozatali engedélyen nem az első ilyen magyarországi engedélyt kell érteni. Az Európai Unió szövegtervezeteiből ez utóbbi következett volna, hiszen azok kifejezetten a Magyarországon kiadott engedélyre utaltak, viszont épp ez a rész maradt ki a 19a. cikk elfogadott és hatályba lépett szövegéből.

5.3. Említést érdemel továbbá a 2002. évi XXXIX. törvény alapjául szolgáló törvényjavaslat indokolása (a továbbiakban: miniszteri indokolás) is. A miniszteri indokoláson belül az általános indokolás V. 5. pontja a csatlakozási tárgyalásokon a kiegészítő oltalomról létrejött megállapodást a következőképpen foglalta össze:

„A csatlakozás alkalmával Magyarországon csak olyan gyógyszertermékre szerezhető kiegészítő oltalmi tanúsítvány, amely a csatlakozás idején hazánkban szabadalmi oltalom alatt áll,

és amelyre az Európai Unió, hazánk és a vele egyidejűleg csatlakozó országok területén első ízben 2000. január 1-jét követően adták ki a forgalomba hozatali engedélyt. Kiegészítő oltalmi tanúsítvány viszont csak a csatlakozás napjától számított hat hónapon belül előterjesztett kérelem alapján szerezhető ilyen termékre, minden egyéb esetben a közösségi rendelet [vagyis a GyR.] általános szabályai az irányadók.”

VI. A YAMANOUCHI-ÜGYBEN HOZOTT EURÓPAI BÍRÓSÁGI ÍTÉLET ÉS A GYR. 19a. CIKKÉNEK ÉRTELMEZÉSE

6.1. Az Európai Bíróságnak a C-110/95. számú, *Yamanouchi*-ügyben hozott ítéletéből nem az következik, hogy a 19. cikkben (vagy a 19. cikk szabályozási modelljét követő bármely más átmeneti rendelkezésben) említett – a Közösségben elsőként kiadott – forgalomba hozatali engedélyen a 7. cikkben, illetve – az abban található utalás alapján – a 3. cikk *b*) pontjában említett forgalomba hozatali engedélyt kell érteni. A *Yamanouchi*-ügyben hozott ítéletből csupán az következik, hogy a 19. cikkben említett forgalomba hozatali engedélynek csak az átmeneti szabály alkalmazása szempontjából van jelentősége; következésképpen a 3. cikkben foglalt feltételeket ilyen esetben is teljesíteni kell (hiszen a 19. cikk csupán a 7. cikkben rögzített hat hónapos határidő teljesítése alól ad felmentést), az oltalom tárgyának (terjedelmének) a 4. cikk szerinti meghatározása során pedig szintén a 3. cikk *b*) pontja szerinti és nem a 19. cikkben megjelölt forgalomba hozatali engedélyt kell figyelembe venni. Ezt jelenti az a fordulata az Európai Bíróság ítéletének, hogy a 19. cikkben említett – első közösségi – forgalomba hozatali engedély nem lép a GyR. 3. cikkének *b*) pontjában említett engedély helyébe, azaz nem váltja fel az abban az országban kiadott forgalomba hozatali engedélyt, amelyben a tanúsítvány iránti bejelentést benyújtották; a tanúsítványnak az adott országban való megszerzéséhez tehát továbbra is szükség lesz forgalomba hozatali engedélyre a szóban forgó országban, és az oltalom tárgyának, terjedelmének a 4. cikk alapján történő meghatározásakor ezt az engedélyt kell figyelembe venni az alapszabadalom mellett; a 9. cikk (1) bekezdésének és a 14. cikk *d*) pontjának alkalmazásában is ez utóbbi – a 3. cikk *b*) pontja szerinti – forgalomba hozatali engedélyt kell figyelembe venni. (Ezt az értelmezést támasztja alá a 19. cikk és a 19a. cikk bevezető része, amely egyértelművé teszi, hogy az átmeneti és kivételes rendelkezéseket a GyR. többi – általános – szabályának sérelme nélkül kell alkalmazni.)

6.2. Az Európai Bíróság szóban forgó ítéletéből azonban az nem következik, hogy a 19. cikkben megjelölt forgalomba hozatali engedélyen is a 3. cikk *b*) pontja szerinti engedélyt kell érteni. Sőt, az ítéletből éppen az ellenkezője következik: a 19. cikkben említett forgalomba hozatali engedély (vagyis az, hogy a termékre az első, gyógyszerként történő forgalomba hozatali engedélyt 1985. január 1. után adták ki a Közösségben) csupán további, többletfeltételt jelent, amelyet akkor kell alkalmazni, ha a 3. cikk *b*) pontjában szabályozott

engedély nem az első engedély a Közösségben. Ezért az Európai Bíróság szerint „a Közösségben kiadott első forgalomba hozatali engedély pusztán átmeneti célokat szolgál” (24. pont), azaz a 19. cikkben átmeneti jelleggel biztosított kivételes oltalomszerzési lehetőség szempontjából szab többletfeltételt, állapít meg időbeli választóvonalat.

6.3. Nincs semmi ok annak feltételezésére, hogy a GyR. 19a. cikkének *f*) pontjában megjelölt forgalomba hozatali engedély más célt szolgálna, mint a 19. cikk szerinti engedély. Kiindulhatunk tehát abból, hogy a 19a. cikk *f*) pontjában szabályozott forgalomba hozatali engedély is az átmeneti és kivételes oltalomszerzési lehetőség egyik – többletet jelentő – feltétele. Ebből az következik, hogy valamely gyógyszerre a 19a. cikk *f*) pontja alapján akkor adható tanúsítvány Magyarországon, ha teljesülnek a tanúsítvány megszerzésének a GyR. 3. cikkében előírt feltételei [ezek közül a termék hatályos szabadalmi oltalmát a 19a. cikk *f*) pontja is megemlíti], valamint teljesülnek a 19a. cikk *f*) pontjában megszabott további feltételek is, nevezetesen, hogy a gyógyszerre az első forgalomba hozatali engedélyt 2000. január 1-jét követően adják ki, és hogy a tanúsítvány iránti bejelentést a csatlakozás időpontját követő hat hónapon belül (azaz 2004. november 1-jéig) nyújtásuk be. A 19a. cikkben említett forgalomba hozatali engedélyt ezért nem lehet a 3. cikk *b*) pontjában megjelölt engedéllyel azonosítani, következésképp a 19a. cikk rendszerén belül kell megtalálni a 19a. cikk *f*) pontjában említett engedély megfelelő értelmezését. Nem lehet hivatkozni az Európai Unió korábbi tizenöt tagállamában az általános szabály [a 7. cikk (1) bekezdésében található rendelkezés] alapján folytatott gyakorlatra sem egy olyan átmeneti szabály – vagyis a 19a. cikk *f*) pontja – kapcsán, amely éppen e szabály alól enged kivételt, amely éppen az általános szabálynak meg nem felelő gyógyszerekre történő oltalomszerzést teszi lehetővé átmenetileg és kivételesen.

VII. A GYR. „TERÜLETI HATÁLYA” ÉS 19a. CIKKÉNEK ÉRTELMEZÉSE

7.1. A GyR. egészében és annak minden egyes rendelkezése külön-külön – a közösségi rendelkezések alkalmazására vonatkozó általános közösségi jogelvekkel összhangban – az Európai Unió, sőt, az Európai Gazdasági Térség egész területén alkalmazandó [l. Az EGT Együttes Bizottsága 1994. március 21-én hozott 7/94. számú határozatát az EGT Megállapodás 47. jegyzőkönyvének és egyes mellékleteinek módosításáról (HL 1994 L 160, 1. o., azon belül l. a 138. o.-t)]. Ebből viszont éppen az adódik, hogy ott, ahol a GyR. valamely rendelkezése nem utal kifejezetten saját területi hatályára, az adott rendelkezést a GyR. teljes alkalmazási területén (egyes bejelentői nyilatkozatok szóhasználatában „területi hatályán” belül) alkalmazni kell. Abból tehát, hogy a 19a. cikk *f*) pontja külön nem határozza meg: mely területen kiadott első forgalomba hozatali engedélynek kell 2000. január 1-jénél későbbinek lennie, nem következhet más, mint az, hogy a GyR. teljes alkalmazási területén kiadott első forgalomba hozatali engedélyt, azaz a tíz új tagállammal kibővült EGT egész területén elsőként kiadott engedélyt kell figyelembe venni e rendelkezés alkalmazása során.

7.2. Egyértelműen ezt erősíti meg a 19a. cikknek az a szabályozási módszere, hogy azoknál az új tagállamoknál, amelyek esetében az adott országban kiadott első forgalomba hozatali engedélyt kell figyelembe venni az átmeneti és kivételes oltalomszerzési lehetőség szempontjából, ezt a rendelkezés szövege kifejezetten rögzíti is: az *a)* i. alpont a Cseh Köztársaságban 1999. november 10-ét követően kiadott első forgalomba hozatali engedélyről, a *b)* pont a csatlakozás időpontját megelőzően Észtországban kiadott első engedélyről, a *c)* pont a csatlakozás időpontját megelőzően Cipruson kiadott első engedélyről, a *d)* pont a csatlakozás időpontját megelőzően Lettországon kiadott első engedélyről, az *e)* pont a csatlakozás időpontját megelőzően Litvániában kiadott első engedélyről, a *g)* pont a csatlakozás időpontját megelőzően Máltán kiadott első engedélyről, az *i)* pont a csatlakozás időpontját megelőzően Szlovéniában kiadott első engedélyről, a *j)* pont pedig a 2000. január 1-jét követően Szlovákiában kiadott első engedélyről szól. Ezzel szemben az *f)* és a *h)* pont szövegezése – Magyarország és Lengyelország esetében – nem szorítja az első forgalomba hozatali engedély kiadásának helyét az adott új tagállam területére, amiből következik, hogy az EGT egész területén elsőként kiadott forgalomba hozatali engedélyt kell figyelembe venni. Más szóval, ahol az adott új tagállamban kiadott első forgalomba hozatali engedély időpontja képezi a kivételes és átmeneti oltalomszerzés egyik feltételét, azt a 19a. cikk szövegezése kifejezetten kimondja; ilyen kifejezett területmegjelölés híján a GyR. teljes alkalmazási körét – területi hatályát – figyelembe kell venni.

Nem mond ellent az előzőekben kifejtetteknek a 19a. cikk *a)* ii. alpontjában a Közösségre, a Közösségben kiadott első forgalomba hozatali engedélyre vonatkozó utalás sem, amit a Cseh Köztársaságra irányadó különleges átmeneti szabályok sajátos logikája indokol. E szabályozási logikát a Cseh Köztársaság esetében az magyarázza, hogy a cseh iparjogvédelmi szabályozás már a csatlakozást megelőzően is ismerte a – nemzeti – kiegészítő oltalom intézményét.

Az előzőekből az is kitűnik, hogy az MSZH által követett értelmezés nem hagy bizonytalanságot a szóba jöhető külföldi országok tekintetében, hiszen egyértelmű: csak az EGT tagállamaiban elsőként kiadott engedélyt kell figyelembe venni.

7.3. A fentiek tükrében továbbá közömbösnek minősíthető az a körülmény, hogy a gyógyszer forgalomba hozatalának engedélyezése – többnyire – nemzeti, tagállami eljárásban történik.

Szintén nincs jelentősége annak, hogy a 19a. cikk *f)* pontjának alkalmazásához a gyógyszernek Magyarországon hatályos alapszabadalom oltalma alatt kell állnia, ez ugyanis az első forgalomba hozatali engedéllyel kapcsolatos feltételeket (az időpontot és a figyelembe veendő területet) nem befolyásolja.

VÉDJEGEK ÖSSZETÉVESZTHETŐSÉGE. A LIFE/THOMSON LIFE-ÜGY AZ EURÓPAI BÍRÓSÁG ELŐTT

Az Európai Bíróságot számos esetben foglalkoztatta már,¹ és bizonyára még sokszor fogja foglalkoztatni a kérdés, hogy a védjegyek összetéveszthetősége elbírálásánál milyen szempontok alkalmazandók. Az üzleti életben, a piacon az összetéveszthetőség számtalan változatban jelentkezik, s ennek megfelelően a joggyakorlatnak is esetről-esetre kell állást foglalnia abban a kérdésben, hogy az adott helyzetben lehet-e vagy sem összetéveszthetőségről beszélni. A jogszabály elvont tényállásának az adott esetre történő alkalmazása még ugyanazon ország joggyakorlatában is gyakran vet fel problémát: frappánsan válik ez láthatóvá, amikor az elsőfokú és a másodfokú bíróság egymástól eltérően ítéli meg ugyanazt a tényállást. Fokozottan ez a helyzet, amikor a közösségi jog normáit a felek nemzeti tradícióik alapján értelmezik, és ennek megfelelően szeretnék annak alkalmazását elérni. Példa erre a következőkben ismertetendő LIFE/THOMSON LIFE jogeset² is.

TÉNYÁLLÁS A FÓTANÁCSNOK PERÖSSZEFOGLALÓJA³ SZERINT

A felperes, a Medion AG, a szórakoztatóelektronikai termékekre bejegyzett német LIFE szóvédjegy jogosultja.

Az alperes, a Thomson multimedia Sales Germany & Austria GmbH – amelyet a kérést előterjesztő bíróság úgy jellemzett, mint a szórakoztatóelektronikai termékek piacán világszerte ismert, vezető vállalkozást⁴ – bizonyos termékein a THOMSON LIFE megjelölést tünteti fel, egyes esetekben egyszerű szövmegjelölésként, más esetekben pedig szóból és ábrából álló megjelölésként úgy, hogy a THOMSON szóelem grafikailag más méretben, színben és betűtípussal szerepel.

A Düsseldorf-i Törvényszék (Landgericht) elutasította a felperes arra irányuló keresetét, hogy a bíróság tiltsa el az alperest a THOMSON LIFE megjelölés használatától. A törvényszék a LIFE védjeggyel való összetéveszthetőséget nem látta fennforogni.

* jogtanácsos, Danubia Szabadalmi és Védjegy Iroda

¹ Ilyen például a magyar irodalomban is gyakorta említett SABEL-ügyben hozott előzetes döntés (Védjegyvilág, 2002. 1. sz., p. 11; Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 108. évf., 3. sz., 2003. június, p. 26; Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 108. évf., 6. sz., 2003. december, p. 25)

² C-120/04, 2005. június 9. – Magyar is: EUR-Lex <http://europa-eu.int/eur-lex>

³ Opinion of the Advocate General F. G. Jacobs

⁴ Az imug Unternehmenstest (1998. évi adatok) szerint a Thomson anyavállalatnak 46 665 alkalmazottja és évi 6690 millió EUR forgalma volt, az osztrák leányvállalatnak ezzel szemben csupán 20 alkalmazottja és évi 162 millió EUR forgalma.

A felperes a kérdést előterjesztő felsőbb bírósághoz (Oberlandesgericht, Düsseldorf) fellebbezett. Ez utóbbi felfüggesztette az eljárást és az Európai Bírósághoz fordult előzetes döntéshozatal iránt.

A kérdést előterjesztő bíróság a Német Legfelsőbb Bíróságnak (Bundesgerichtshof) „Prägetheorie”⁵ kifejezéssel jellemzett ítélkezési gyakorlatát a következőképpen magyarázza. A védjegyek hasonlóságának meghatározásánál, olyankor, amikor az ütköző védjegyek egyedi alkotóelemei megegyeznek, a kiindulópont a védjegyek által keltett összbenyomás. Ilyen esetben tisztázni kell, hogy vajon a közös alkotóelem olyan mértékben jellemző része-e az összetett védjegynek, hogy a többi alkotóelem az összbenyomás szempontjából tulajdonképpen másodlagos. Nem állhat fenn összetéveszthetőség ezért azon az alapon, hogy a közös alkotóelem csupán hozzájárul az összbenyomáshoz. Annak sincs jelentősége, hogy az összetett védjegybe beépülő megjelölés megőrizte-e önálló megkülönböztető szerepét. A termékek egyedi alkotóelemeinek azonban lehet eltérő szerepe, ami független a többi elem megkülönböztető szerepétől; az alkotóelemeket ilyenkor elkülönítve kell vizsgálni és összehasonlítani. Valamely megjelölés azon összetevője, amelyet a kereskedelmi gyakorlatban úgy ismernek, mint amely nem a terméket, hanem azt a vállalkozást jelöli, amelytől a termék származik, általában nem tekinthető a megjelölés jellemző résznek. Ha a vállalkozást jelölő elnevezés ilyenként felismerhető, az összbenyomás szempontjából a főszabály szerint másodlagos, mivel az érintett piac az adott termék megnevezést a megjelölés másik alkotóeleme alapján azonosítja (perösszefoglaló, 8. pont).

Minden egyes esetben vizsgálni kell azonban, hogy ez a helyzet kivételes-e, és hogy az érintett piacon a gyártó feltüntetése meghatározó-e. Döntőek a speciális körülmények és az adott termékágazatban szokásos gyakorlat. A Német Legfelsőbb Bíróság szerint a sör- és a divatáru-ágazatban a gyártó feltüntetése különösen fontos, és emiatt ezekben az ágazatokban a gyártóra történő utalás mindig jellemző része a megjelölés által keltett összbenyomásnak; ezért valamely korábbi védjegy belefoglalása az olyan összetett megjelölésbe, amely tartalmazza a gyártó nevét, nem ad alapot összetéveszthetőségre. Amennyiben az adott ágazatban ez a szokásos gyakorlat, akkor az összetett megjelölésben a gyártó feltüntetése az összbenyomásnak jellemző része még akkor is, ha a másik alkotóelem csupán az enyhe megkülönböztetőképességnél valamivel többel, vagyis átlagos megkülönböztetőképességgel rendelkezik. Ez még inkább így van, ha a gyártó neve kivételesen erős megkülönböztetőképességgel bír (perösszefoglaló, 9. pont).

A fenti elveket a jelen ügyre alkalmazva a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy nem áll fenn összetéveszthetőség, mivel a gyártó megnevezése, a THOMSON cégszöveg jellemző része a vitatott THOMSON LIFE megnevezés által keltett összbenyomásnak; a LIFE alkotóelem ezért önmagában nem jellemző része annak. A felek által előterjesztett bizo-

⁵ prägen = bevésni, rányomni; átvitt értelemben formába önteni, alakítani, formálni. Prägetheorie = emlékezetbe való bevésődés tana; kötetlen fordításban *emlékezeti hatás tana*

nyítékok alapján az volt látható, hogy az elnevezésekkel kapcsolatos gyakorlat szerint az érintett termékágazatban, nevezetesen a szórakoztatóelektronikai termékeknél a gyártó megnevezése a meghatározó. Ebben az ágazatban a terméknevezés mellett gyakran a gyártó neve és valamely nehezen megjegyezhető betű-/számkombináció áll (perösszefoglaló, 10. pont).

A kérdést előterjesztő bíróság megjegyezte, hogy a Legfelsőbb Bíróság értelmezése az összetéveszthetőség fogalmát illetően Németországban vitatott olyan tényállások esetében, mint az adott ügy tárgyát képező. Több szerző tisztességtelennek tartja, hogy harmadik vállalat egy korábbi megjelölést – még ha az csupán átlagos megkülönböztetőképességű is – úgy bitorolhat, hogy hozzáad egy cégnevet. Az ellenkező nézet szerint az adott ügyben fennáll az összetéveszthetőség esélye. A THOMSON LIFE összetett megjelölésben a kérdéses LIFE védjegy önálló és megkülönböztetőképességgel rendelkező marad. A két szó kapcsolat nélkül áll egymás mellett. A THOMSON és a LIFE szó között nincs fogalmi kapcsolat. A használt négy, vitatott védjegyforma közül három esetében az írásbeli alaknál mindkét szó megjelenítése eltérő, mind színben, mind az egyéb grafikai jellemzők terén. Az összetett megjelöléssel jelölt termékek úgy foghatók fel, mint a THOMSON cég LIFE elnevezésű termékei; ez pedig ahhoz a téves felfogáshoz vezethet, hogy a felperes által az önmagában álló LIFE feliratú címkével jelölt termékek az alperestől származnak (perösszefoglaló, 12. pont).

A kérdést előterjesztő bíróság végezetül megjegyzi, hogy a Sabel contra Puma ügyben az Európai Bíróság úgy rendelkezett, hogy az összetéveszthetőség vizsgálata olyankor, amikor a megjelölések hasonlóak, a megjelölések által keltett összbenyomástól függ. Az Európai Bíróság azonban eddig még nem vizsgálta azt a helyzetet, amikor e szempont hatása lehetővé teheti valamely harmadik fél számára azt, hogy cégneve hozzáadásával mások védjegyét kisajátítsa (perösszefoglaló, 13. pont).

A FÖTANÁCSNOK ÉRTÉKELÉSE

A kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kérdezi, hogy fennáll-e az összetéveszthetőség a fogyasztók körében a Tanács 1988. december 21-i 89/104/EGK első irányelve a védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről 5. cikk (1) bekezdés *b)* pontjának értelmében akkor, ha valamely összetett szó, illetve szóból és ábrából álló megjelölés egy cégnevet foglal magában, amelyet egy korábbi védjegy követ, amely utóbbi egyetlen, átlagos megkülönböztetőképességgel rendelkező szóból áll, és amely jöllehet nem formálja vagy alakítja át az összetett megjelölés által keltett összbenyomást, de abban önálló megkülönböztető szerepe van (perösszefoglaló, 15. pont).

Az előzetes döntéshozatalra utaló végzésből és az Európai Bírósághoz benyújtott észrevételekből kitűnik, hogy az ítélet a Német Legfelsőbb Bíróság által kidolgozott és a perösszefoglaló 8. és 9. pontjában ismertetett emlékezeti hatás tanát (Prägetheorie) tükrözi. A

kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kérdezi, hogy ez a tan összeegyeztethető-e az irányelvvel (perösszefoglaló, 17. pont).

Először is a cikk szerzője számára nem meggyőző, hogy egy olyan speciális elmélet, amely elvontan (formally) fogalmaz meg egyes esetekben automatikusan alkalmazandó szabályokat, mindig, illetve a szükséghez képest hasznos megközelítés lenne egy adott védjegyűtközés megítélésére. A szerző szerint azok az elvek, amelyeket az Európai Bíróság már számos ítéletben lefektetett, az irányelv vonatkozó rendelkezéseivel, azaz a 4. cikk (1) bekezdése *b*) pontjának, és az 5. cikk (1) bekezdése *b*) pontjával kapcsolatban megfelelő fogalmi keretet biztosítanak az ilyen jellegű konfliktusok elbírálására. Egy elméleti tanításra támaszkodni azzal a kockázattal jár, hogy a nemzeti bíróságok eltéríthetők attól a feladatuktól, amely a hasonlóság és az összetéveszthetőség – a közösségi jogalkotás által lefektetett és az Európai Bíróság által továbbfejlesztett – alapesztjének alkalmazását igényli. Ha azonban az elmélet csupán megfelelő iránymutatást ad arra nézve, hogyan kell alkalmazni ezeket az alapeszteket egy adott területen vagy a védjegyek meghatározott típusainál, akkor viszont segítségül szolgálhat, ha a nemzeti bíróság szem előtt tartja, hogy végső soron neki kell biztosítania azt, hogy az Európai Bíróság által lefektetett elvek egy adott helyzetben alkalmazásra kerüljenek (perösszefoglaló, 18. pont).

Nevezetesen az irányelv preambuluma 10. bekezdése kimondja, hogy az összetéveszthetőség értékelése számos tényezőtől függ. Így a védjegy piaci ismertségétől, attól a képzetársítástól, amelyet a használt vagy a védjegyként lajstromozott megjelölés előidéz, valamint a védjegy és a megjelölés közötti, valamint a velük megjelölt áruk vagy szolgáltatások közötti hasonlóság mértékétől. Az Európai Bíróság ezért korábbi esetekben úgy döntött, hogy az összetéveszthetőséget átfogó módon kell vizsgálni, figyelembe véve minden, az ügyre vonatkozó releváns tényezőt. A nemzeti bíróság feladata pedig annak megállapítása, hogy fennáll-e az összetéveszthetőség (perösszefoglaló, 20. pont).

A kérdéses védjegyek közötti hasonlóság ezért szükséges, de nem elégséges feltétele az összetéveszthetőség megállapításának: a nemzeti bíróságnak számos egyéb olyan tényezőt kell vizsgálnia, amelyre vonatkozóan az Európai Bíróság iránymutatása adott (perösszefoglaló, 21. pont).

Egyértelmű tehát, hogy van némi kölcsönös összefüggés az összetéveszthetőség átfogó vizsgálata szempontjából releváns tényezők, különösen a védjegy és a megjelölés, valamint a vonatkozó áruk és szolgáltatások közötti hasonlóság között. Ennek megfelelően az áruk és szolgáltatások közötti kisebb fokú hasonlóság kiegyenlíthető a védjegyek közötti nagyobb fokú hasonlósággal és fordítva (perösszefoglaló, 22. pont).

Ezenkívül minél erősebb megkülönböztetőképességgel rendelkezik a korábbi megjelölés akár önmagában, akár a fogyasztók körében élvezett ismertségének köszönhetően, annál nagyobb az összetéveszthetőség valószínűsége. A nemzeti bíróság feladata a védjegy megkülönböztetőképességének meghatározása; ennek megállapításakor a bíróságnak a védjegy azon képességének átfogó vizsgálatát kell elvégeznie, hogy az milyen mértékben képes azo-

nosítani a bejegyzett árukat vagy szolgáltatásokat mint egy adott vállalkozástól származókat, és ezáltal milyen mértékben képes megkülönböztetni azokat más vállalkozások ezen áruitól és szolgáltatásaitól (perösszefoglaló, 23. pont).

Ezenfelül, a fogyasztók körében való összetéveszthetőségre történő hivatkozás az irányelv 5. cikke (1) bekezdése *b*) pontjában azt mutatja, hogy a szóban forgó áruk vagy szolgáltatások típusánál a védjegyeknek az átlagos fogyasztó által történő észlelése döntő szerepet játszik az összetéveszthetőség átfogó értékelésénél. Az átlagos fogyasztó általában a védjegyet egészében észleli, és nem elemzi annak különböző részleteit külön-külön.

Az érintett terméktípus átlagos fogyasztójáról azt vélelmezik, hogy az viszonylag jól tájékozott, figyelmes és körültekintő. Mindazonáltal figyelembe kell venni azt a tényt is, hogy az átlagos fogyasztónak csupán ritkán van alkalma a különféle védjegyek közvetlen összehasonlítására, ezért arra a nem tökéletes képre kell hagyatkoznia, amelyet korábban az emlékezetében megőrzött. Tekintettel kell lenni arra is, hogy az átlagos fogyasztó figyelmének szintje az adott áruk és szolgáltatások típusától függően változhat (perösszefoglaló, 24. pont).

Ezeket a szempontokat összegezve az mondható, hogy az olyan esetekben, mint a jelen ügy, a nemzeti bíróságnak az összetéveszthetőség átfogó vizsgálatakor figyelembe kell vennie *(i)* azt a tényt, hogy – mint itt is – amennyiben a védjegyekkel jelölt áruk azonosak, a védjegyek közötti kisebb fokú hasonlóság is összetéveszthetőséget eredményezhet, viszont *(ii)* minél nagyobb megkülönböztetőképességgel rendelkezik a korábbi védjegy, annál nagyobb az összetéveszthetőség valószínűsége. Ezért a LIFE szó esetében, amelyet a nemzeti bíróság átlagos megkülönböztetőképességűnek minősített, az összetéveszthetőség valószínűsége nem nagy. A nemzeti bíróságnak tekintetbe kell vennie, hogy az átlagos fogyasztó az összetett védjegyet egészében észleli, és nem elemzi annak alkotóelemeit. Az átlagos fogyasztó védjegyre fordított figyelmének szintje a jelen esetben valószínűleg alacsonyabb lesz arra a (nemzeti bíróság által megállapított) tényre tekintettel, hogy a szórakoztatóelektronikai áruk piacán, akárcsak a jelen perösszefoglaló 9. pontjában említett ágazatokban, az átlagos fogyasztó különös figyelmet fordít a gyártó megnevezésére. Ilyen körülmények között a nemzeti bíróságnak meg kell határoznia, hogy a védjegy és a megjelölés tényleg annyira hasonló-e, hogy az összetéveszthetőséget eredményez (perösszefoglaló, 25. pont).

Ami ezt a kérdést illeti, a nemzeti bíróság hasonlóságra vonatkozó értékelésének a védjegyek által keltett összbenyomáson kell alapulnia, figyelembe véve különösen azok megkülönböztető és meghatározó (dominant) alkotóelemeit. Az érintett védjegyek közötti hasonlóság fokának értékelésekor a nemzeti bíróságnak meg kell határoznia a védjegyek között fennálló vizuális, hangzásbeli és fogalmi hasonlóság mértékét, és adott esetben értékelnie kell a különböző alkotóelemeknek tulajdonított fontosságot, figyelembe véve az adott áruk és szolgáltatások típusát és értékesítésük körülményeit (perösszefoglaló, 26. pont).

Az Európai Bíróságnak még nem volt alkalma közvetlenül döntenie azokról a szempontokról, amelyek kifejezetten annak meghatározására szolgálnak, hogy egy cégnévből és egy másik szóból álló, korábbi védjegyből alkotott összetett védjegy az irányelv 5. cikk (1) bekezdése *b)* pontja értelmében hasonló-e a korábbi védjegyhez. Ennek ellenére indokolt határozatában elutasította az Európai Elsőfokú Bíróságnak a MATRATZEN CONCORD által a Közösségi Védjegy hivatal (OHIM) elleni ügyben hozott ítélete⁶ elleni azon fellebbezést, amely e kérdéssel volt kapcsolatos (perösszefoglaló, 27. pont).

⁶ A perösszefoglaló a továbbiakban részletesen ismerteti ezt az ügyet. Nevezetesen az a közösségi védjegyrendelet 8. cikke (1) bekezdése *b)* pontjával volt kapcsolatos, amelynek vonatkozó rendelkezései alapvetően megegyeznek az irányelv 4. cikke (1) bekezdése *b)* pontjának rendelkezéseivel. Az Európai Elsőfokú Bíróság – a perösszefoglaló fenti 20., 22. és 24. pontjaiban ismertetett ítélkezési gyakorlatot alkalmazva a következőket emelte ki ítéletében: ... egy összetett védjegy nem tekinthető egy olyan másik védjegyhez hasonlóknak, amely azonos az összetett védjegy alkotóelemeinek valamelyikével vagy hasonló annak alkotóelemei valamelyikéhez, hacsak ez az alkotóelem nem képezi meghatározó elemét az összetett védjegy által keltett összbenyomásnak. Ez az eset áll fenn, amikor az alkotóelem önmagában uralni látszik a védjegy által keltett azon képzetet, amelyet a fogyasztók emlékezetükben megőriznek, és amelynek eredményeként a védjegy összes többi alkotóeleme elhanyagolható az összbenyomás szempontjából.

Ez a megközelítés nem vezethető oda, hogy az összetett védjegyek csupán az egyik alkotóeleme kerüljön figyelembevételre és összehasonlításra a másik védjeggyel. Ellenkezőleg: ezt az összehasonlítást a kérdéses védjegyeket megvizsgálva kell elvégezni, mindegyiket egészében tekintve. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az összetett védjegy (complex trademark) által az érintett fogyasztókban keltett összbenyomást bizonyos körülmények esetén ne uralhatná a védjegy valamely alkotóeleme vagy alkotóelemei.

Ami az összetett védjegy valamely alkotóeleme vagy alkotóelemei meghatározó jellegének értékelését illeti, különösen figyelembe kell venni ezen alkotóelemek mindegyikének belső (intrinsic) tulajdonságait, összevetve őket a többi alkotóelemmel. Ezenkívül másodlagosan figyelembe vehető az összetett védjegy elrendezésén belüli különféle elemek viszonylagos helyzete is.

Az Európai Elsőfokú Bíróság ezt követően elvégezte az ügy tárgyát képező összetett megjelölés (MATRATZEN MARKT CONCORD) különböző alkotóelemeinek vizsgálatát, többek között figyelembe véve az egyes elemek megkülönböztető képességének fokát és azt, hogy az egyes elemek az összetett megjelölésen belül meghatározó vagy másodlagos helyzetűek-e. Arra a következtetésre jutott, hogy az összetett védjegy elég hasonló a MATRATZEN védjegyhez ahhoz, hogy összetéveszthetőséget eredményezzen, mivel a védjegyekkel jelölt termékek részben azonosak, részben nagymértékben hasonlóak.

Az összetett védjegy jogosultja az Európai Bírósághoz fellebbezést nyújtott be többek között azon az alapon, hogy az Európai Elsőfokú Bíróság a hasonlóság fogalmának értelmezésekor nem követte az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlatának azon követelményét, miszerint a fogyasztók körében fennálló összetéveszthetőséget átfogóan kell értékelni, figyelembe véve az eset körülményei szempontjából releváns összes tényezőt.

E fellebbezés elutasításakor az Európai Bíróság, korábbi ítélkezési gyakorlatára hivatkozva, úgy ítélte meg, hogy az Elsőfokú Bíróság annak eldöntésekor, hogy a védjegyek hasonlóak voltak-e, nem követett el jogi hibát a közösségi védjegyrendelet 8. cikke (1) bekezdése *b)* pontjának értelmezése során. Az Európai Bíróság különösen kiemelte az alábbiakat.

Az Európai Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 34. pontjában helyesen emelte ki, hogy két védjegy közötti hasonlóság értékelése nem vezethető oda, hogy az összetett védjegyek csupán az egyik alkotóeleme kerüljön figyelembevételre és összehasonlításra a másik védjeggyel. Ellenkezőleg: ezt az összehasonlítást a kérdéses védjegyeket megvizsgálva kell elvégezni, mindegyiket egészében tekintve. Azt is kifejtette, hogy ez azonban nem jelenti azt, hogy az összetett védjegy által az érintett fogyasztókban keltett összbenyomás szempontjából bizonyos körülmények esetén ne lehetne meghatározó a védjegy valamely alkotóeleme vagy alkotóelemei. Ezenkívül ... az Európai Elsőfokú Bíróság annak eldöntésekor, hogy a két védjegy az érintett vásárlóközönség szemszögéből nézve hasonló-e, indokolásában jelentős részt szánt azok megkülönböztető, illetve meghatározó alkotóelemeinek, valamint a fogyasztók körében fennálló összetéveszthetőségnek az értékelésére, mely utóbbit átfogó módon vizsgálta, az eset körülményei szempontjából jelentős összes tényezőt figyelembe véve.

Az Európai Elsőfokú Bíróság a WEST/WESTLIFE-ügyben hozott ítélete ugyancsak ezzel a kérdéssel volt kapcsolatos (perösszefoglaló 34. pont),⁷ az eredmény azonban éppen fordított volt – igaz a tényállás lényegesen eltért a MATRATZEN CONCORD-ügy tényállásától. Ezért a főtanácsnok szinte arra inti az Európai Bíróságot, nehogy az utóbbi ügyet valamiféle precedensnek tekintse (perösszefoglaló, 37. pont).

Az Európai Elsőfokú Bíróság e két eltérő ítéletének részletes ismertetése persze csak figyelemfelkeltő és gondolatébresztő célzatú, azonban a másodfokú bíróság számára precedensként – már eljárásjogi szempontok miatt is – nem szolgálhat.

Mindezek után a főtanácsnok még azt mondja, hogy a nemzeti bíróságnak kell meghatároznia, hogy a védjegy és a megjelölés tényleg annyira hasonlóak-e, hogy az összetéveszthetőséget eredményez, figyelembe véve az Európai Bíróság által meghatározott különböző tényezőket, nevezetesen egyrészt az áruk és szolgáltatások, másrészt a védjegyek hasonlóságának fokát és azt, hogy a korábbi védjegy megkülönböztetőképessége milyen mérvű (perösszefoglaló, 38. pont).

Különös tekintettel arra a kérdésre, hogy vajon egy összetett védjegy és valamely, annak egyik alkotóeleméből álló megjelölés annyira hasonlóak-e, hogy fennáll az összetéveszthetőség, a nemzeti bíróság értékelésének az egyes védjegyek által keltett összbemomáson kell alapulnia, különösen figyelembe véve azok megkülönböztető és meghatározó elemeit, az érintett vásárlóközönség jellegét, az adott áruk és szolgáltatások típusát, valamint az értékesítés körülményeit. A jelen ügynek az említett elvek fényében figyelembe vett kontextusában úgy tűnik, hogy a LIFE szó első ránézésre nem tűnik különösebben meghatározónak vagy megkülönböztetőnek a szóban forgó összetett védjegyen belül, de e kérdés megállapítása a nemzeti bíróság feladata (perösszefoglaló, 39. pont).

⁷ A perösszefoglaló ezt az ügyet is részletesen ismerteti. Nevezetesen ebben az ügyben az volt a kérdés, hogy vajon a német WEST szóvédjegy megtévesztésig hasonló-e a bejelentett WESTLIFE közösségi védjegyhez azonos, illetve hasonló áruk és szolgáltatások tekintetében. A Községi Védjegy hivatal (OHIM) Felsőalálási Osztálya elutasította az utóbbi védjegy bejelentési kérelmét lényegében azon az alapon, hogy a védjegyek megtévesztésig hasonlóak. E határozatot helyezte hatályon kívül a Községi Védjegy hivatal második fellebbezési tanácsa, amely úgy találta, hogy kismértékű vizuális és hangzásbeli hasonlóság, és csupán némi fogalmi hasonlóság áll fenn a kérdéses megjelölések között, valamint, hogy a közöttük lévő különbségek elég jelentősek ahhoz, hogy a piacon mindketten jelen legyenek, és ezért nem áll fenn összetéveszthetőség.

A fellebbezés nyomán az Európai Elsőfokú Bíróság azt állapította meg, hogy van bizonyos mértékű hangzásbeli és különösen fogalmi hasonlóság az ütköző megjelölések között, és az egyetlen vizuális különbség annyi, hogy az első alkotóelemhez egy további elem társul. Az Európai Elsőfokú Bíróság szerint az a tény, hogy a WESTLIFE védjegy kizárólag a korábbi WEST védjegyből és a hozzáát LIFE szóból áll, annak a jele, hogy a két védjegy hasonló.

Megállapította, hogy a korábbi WEST védjegy fennállása alkalmas arra, hogy az érintett közönség gondolatában képzetársítást alakítson ki ezen kifejezés és a tulajdonosa által forgalmazott áruk között oly módon, hogy az újabb, a WEST védjegyből egy másik elem hozzáadásával alkotott védjegy a korábbi védjegy változatoként fogható fel. Ennek megfelelően az érintett közönség azt gondolhatja, hogy a WESTLIFE védjeggyel forgalmazott áruk és szolgáltatások eredete megegyezik a WEST védjeggyel forgalmazott árukéval és szolgáltatásokkal, vagy legalábbis gazdasági kapcsolat áll fenn az őket forgalmazó társaságok vagy vállalkozások között. Ebből következően (a bíróság) megállapította, hogy a két védjegy között fennáll az összetéveszthetőség.

A fentiek alapján a főtanácsnok az Európai Bíróság számára végkövetkeztetéseit a következőkben foglalja össze:

A Düsseldorf Felsőbíróóság által előterjesztett kérdést a következőképpen kell (should) megválaszolni.

Annak meghatározásakor, hogy valamely olyan összetett szó, illetve szóból és ábrából álló megjelölés, amely egy cégnévből és egy olyan korábbi védjegyből tevődik össze, amely egyetlen, átlagos megkülönböztetőképességgel rendelkező szóból áll, és amely ugyan nem formálja vagy alakítja át az összetett megjelölés által keltett összbenyomást, de a megjelölésen belül önálló, megkülönböztető szerepe van, annyira hasonló-e a korábbi védjegyhez, hogy az összetéveszthetőséget eredményez a fogyasztók körében az irányelv 5. cikke (1) bekezdése *b*) pontja értelmében, a nemzeti bíróság értékelésének a védjegyek által keltett összbenyomáson kell alapulnia, figyelembe véve különösen azok megkülönböztető és meghatározó alkotóelemeit, az érintett vásárlóközönség jellegét, az adott áruk és szolgáltatások típusát, valamint az értékesítés körülményeit (perösszefoglaló, 41. pont).

AZ EURÓPAI BÍRÓSÁG ÉRTÉKELÉSE (JOGÉRTELMEZÉS)

Az Európai Bíróság – szokásának megfelelően – határozatában először is az álláspontja szerint alkalmazandó jogi normákat⁸ (law) sorolja fel. Eszerint az irányelv preambuluma 10. bekezdése a lajstromozott védjegy által nyújtott oltalommal kapcsolatban az alábbiakat mondja:

„... a lajstromozott védjegy által nyújtott oltalom – amelynek rendeltetése különösen annak biztosítása, hogy a védjegyet hordozó áru vagy a védjegy alatt nyújtott szolgáltatás a védjegy-jogosulttól származik – a védjegy és a megjelölés, valamint az érintett áruk vagy szolgáltatások azonossága esetén feltétlen; ... az oltalom a megjelölés és a védjegy, valamint az érintett áruk vagy szolgáltatások hasonlósága esetére is kiterjed; ... az összetéveszthetőséggel összefüggésben a hasonlóság fogalmát értelmezni szükséges; ... az összetéveszthetőség, amelynek értékelése számos tényezőtől – különösen a védjegy piaci ismertségétől, attól a képzetársítástól, amelyet a használt vagy a védjegyként lajstromozott megjelölés előidéz, valamint a védjegy és a megjelölés közötti, valamint a velük megjelölt áruk vagy szolgáltatások közötti hasonlóság mértékétől – függ, az oltalom szempontjából különös feltételt képez; ...” (határozat, 3. pont).

Az irányelv 5. cikke (1) bekezdésének *b*) pontja a következőképpen szól:

„A védjegyoltalom a jogosult számára kizárólagos jogokat biztosít. A kizárólagos jogok alapján a jogosult bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül gazdasági tevékenység körében használ ...

⁸ A magyar fordítás a „jogi háttér” kifejezést használja.

b) olyan megjelölést, amelyet a fogyasztók a védjeggyel összetéveszthetnek a megjelölés és a védjegy azonossága vagy hasonlósága, valamint az érintett áruk, illetve szolgáltatások azonossága vagy hasonlósága miatt; az összetéveszthetőség magában foglalja azt az esetet is, ha a fogyasztók a megjelölést gondolati képzettársítás (asszociáció) útján kapcsolhatják a korábbi védjegyhez” (határozat, 4. pont).

Ezt a rendelkezést a német jog is átvette a védjegyek és egyéb megkülönböztető megjelölések védelméről szóló törvény (Markengesetz) 14. cikke (2) bekezdésének 2. pontjában (határozat, 5. pont).

Ezek után az Európai Bíróság ismerteti az ügy előzményeit, valamivel részletesebben, mint azt a főtanácsnok perösszefoglalójában (8–13. pont) tette, majd rátér az Európai Bírósághoz beterjesztett észrevételek ismertetésére. Nevezetesen a Medion és az Európai Községek Bizottsága azt javasolja, hogy a bíróság igennel válaszoljon a feltett kérdésre (határozat, 19. pont), azaz mondja ki *elvileg* az összetéveszthetőséget.

A Medion vitatja az emlékezeti hatás tanát (Prägetheorie). Az ugyanis lehetővé tenné a lajstromozott védjeggyel történő visszaélést egyszerűen egy gyártó nevének hozzátételével. A védjegy ilyen használata ellentétben állna annak eredetmegjelölő (origin of goods) funkciójával (perösszefoglaló, 20. pont).

Az Európai Községek Bizottsága arra hivatkozik, hogy az alapügyhöz hasonló körülmények esetén az összetett megjelölésben használt két szó egyenértékű. A LIFE szónak nincs teljesen alárendelt szerepe. Mivel így nem kizárólag a THOMSON megnevezés uralja az összetett megjelölés összbenyomását, az összetett megjelölés és a lajstromozott védjegy hasonló az irányelv 5. cikke (1) bekezdésének b) pontja értelmében. – Tehát megállapítható az összetéveszthetőség, annál is inkább, mivel a két vállalkozás azonos árukat kínál (határozat, 21. pont).

A Thomson azt javasolja, hogy az Európai Bíróság nemmel válaszoljon a kérdésre. A Thomson az irányelvnek az emlékezeti hatás tanának (Prägetheorie) megfelelő értelmezését támogatja. Az alapügyben vitatott megjelölést nem lehet összetéveszteni a Medion védjegyével, mivel a THOMSON elemet, a gyártó nevét is magában foglalja, amely ugyanolyan jelentőséggel bír, mint a védjegyet alkotó másik elem. A LIFE szó csupán az értékesítési kör egyes áruinak jelölésére szolgál. Mindenesetre kizárt, hogy a LIFE elem lenne az uralkodó a THOMSON LIFE megnevezés által keltett összbenyomásban (határozat, 22. pont).

AZ EURÓPAI BÍRÓSÁG ELŐZETES DÖNTÉSE

A védjegy alapvető rendeltetése annak biztosítása, hogy a védjegyet hordozó áru vagy a védjegy alatt nyújtott szolgáltatás a védjegyjogosulttól származik, lehetővé téve ezáltal ezen áru vagy szolgáltatás összetévesztés nélküli megkülönböztetését egyéb eredetű áruktól vagy szolgáltatásoktól [lásd többek között az Európai Bíróság C-39/97. sz. Canon-ügyben 1998.

szeptember 29-én hozott ítéletének (EBHT 1998, p. I-5507.)⁹ 28. pontját és a C-371/02. sz. Björnekulla Fruktindustrier-ügyben 2004. április 29-én hozott ítéletének (EBHT 2004, p. I-5791.) 20. pontját] (határozat, 23. pont).

Az irányelv preambuluma 10. bekezdése kiemeli, hogy a lajstromozott védjegy által nyújtott oltalom rendeltetése annak biztosítása, hogy a védjegyet hordozó áru vagy a védjegy alatt nyújtott szolgáltatás a védjegyjogosulttól származik, továbbá a védjegy és a megjelölés, valamint az érintett áruk vagy szolgáltatások azonossága esetén az oltalom szempontjából különös feltételt képez (határozat, 24. pont).

Az irányelv 5. cikke (1) bekezdése b) pontjának így az a rendeltetése, hogy akkor alkalmazák, ha a védjeggyel megjelölt áruk vagy szolgáltatások azonossága vagy hasonlósága miatt a vásárlóközönség tudatában fennáll az összetévesztés valószínűsége (határozat, 25. pont).

Ezen rendelkezés alkalmazásában összetéveszthetőséget okozhat az, ha a közönség azt hiheti, hogy a szóban forgó áruk vagy szolgáltatások ugyanattól a vállalatától vagy egyébként gazdaságilag kapcsolt vállalatoktól származnak [lásd többek között a bíróság C-342/97. sz., a Lloyd Schuhfabrik Meyer-ügyben 1999. június 22-én hozott ítéletének (EBHT I-3819. o.) 17. pontját]¹⁰ (határozat, 26. pont).

A közönség tudatában fennálló összetéveszthetőséget átfogóan kell értékelni, figyelembe véve az úgy valamennyi releváns tényezőjét [lásd a bíróság C-251/95. sz., a SABEL-ügyben 1997. november 11-én hozott ítéletének (EBHT 1997, p. I-6191.)¹¹ 22. pontját; a fent hivatkozott Lloyd Schuhfabrik Meyer ítélet 18. pontját és a C-425/98. sz. Marca Mode ügyben 2000. június 22-én hozott ítélet (EBHT p. I-4861.) 40. pontját, valamint a közösségi védjegyről szóló 1993. december 20-i 40/94/EK tanácsi rendelet (HL 1994, L 11, p. 1., magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, p. 146.) 8. cikke (1) bekezdésének b) pontja kapcsán, amelynek szövegezése lényegében azonos az irányelv 5. cikke (1) bekezdésének b)

⁹ EBHT = Európai Bírósági Határozatok Tára. – A csatlakozás előtt kihirdetett jelentősebb európai bírósági határozatokról az Európai Bíróság összeállított egy listát az új tagállamok számára. Ezek közül a 2000-ig kihirdetett 869 legfontosabbnak tartott határozat fordítása az új tagállamok feladata, a 2000 és 2004 között meghozott 57 válogatott eset fordítását pedig az Európai Bíróság Fordító Részlege készíti el. A fent említett 869 ügy fordítása az IM koordinációjában készült el, és itt történt/történik ezek jogi-nyelvi ellenőrzése is. Ezeknek az ítéleteknek a magyar nyelvű szövege elérhető az IM honlapján keresztül, és azokat az Európai Bíróság az Európai Bírósági Határozatok Tára különkiadásában meg fogja jelentetni. A csatlakozás után kihirdetett ítéletek rendelkező része a többi hivatalos nyelvhez hasonlóan magyarul is elérhető a hivatalos lap C sorozatának bírósági ügyeket közlő (rendszerint kéthetente megjelenő) lapszámaiban. Az ítéletek teljes szövege az Európai Bíróság honlapjára később kerül fel, ezek magyar nyelvű elérhetőségének az ítélethozatalhoz képest számított időpontja ügytől függően változó. A végleges szövegek az Európai Bírósági Határozatok Tárában jelennek majd meg.

¹⁰ Ism.: Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 108. évf., 6. sz., 2003. december, p. 25. – A szöveg: „A bíróság joggyakorlata szerint az összetévesztés veszélye, figyelemmel az irányelv 5. cikk 1. b) pontjában foglaltakra, akkor áll fenn, ha a közönség azt gondolhatja, hogy az egymással szemben álló áruk vagy szolgáltatások ugyanattól a vállalatától származnak, vagy az adott esetben egymással gazdasági kapcsolatban álló vállalatoktól ...”

¹¹ Ism.: Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 108. évf., 3. sz., 2003. június, p. 26. – A szöveg: „... az összetévesztés valószínűségét átfogóan (globally) kell értékelni, figyelembe véve az összes, az ügy szempontjából releváns körülményt.”

pontjával, a bíróság C-3/03. P. sz. Matratzen Concord Contra OHIM-ügyben 2004. április 28-án hozott végzésének (EBHT 2004, I-3657. o.) 28. pontját] (határozat, 27. pont).

Ahogy az állandó ítélkezési gyakorlatból következik, az összetéveszthetőség átfogó értékelésének – a jogvita tárgyát képező védjegyek vizuális, hangzásbeli és fogalmi hasonlósága tekintetében – az ezek által keltett összbenyomáson kell alapulnia, figyelembe véve különösen azok megkülönböztető és meghatározó elemeit. A védjegyeknek az átlagos fogyasztó által történő észlelése döntő szerepet játszik az összetéveszthetőség átfogó értékelésénél. Az átlagos fogyasztó a védjegyet általában egészében észleli, és nem kezdi annak különböző részleteit külön elemezni (lásd többek között a fent hivatkozott SABEL-ítélet 23. pontját¹² és a Lloyd Schuhfabrik Meyer-ítélet 25. pontját,¹³ valamint a fent hivatkozott Matratzen Concord contra OHIM-végzés 29. pontját) (határozat, 28. pont).

Az összetéveszthetőség fennállása vizsgálatának keretén belül két védjegy közötti hasonlóság értékelése nem vezethet oda, hogy az összetett védjegynek csupán az egyik alkotóeleme kerüljön figyelembevételre és összehasonlításra a másik védjeggyel. Ellenkezőleg: ezt az összehasonlítást a kérdéses védjegyeket megvizsgálva kell elvégezni, mindegyiket egészében tekintve, ez azonban nem jelenti azt, hogy az összetett védjegy által az érintett fogyasztókban keltett összbenyomás szempontjából bizonyos körülmények esetén ne lehetne meghatározó a védjegy valamely alkotóeleme (lásd a fent hivatkozott Matratzen Concord contra OHIM-végzés 32. pontját) (határozat, 29. pont).

Ugyanakkor, túl azon a szokásos eseten, amikor az átlagos fogyasztó egészésként érzékeli a védjegyet, és azon körülmény ellenére, hogy az összbenyomásban meghatározó lehet egy összetett védjegyet alkotó egy vagy több alkotóelem, egyáltalán nem kizárt, hogy különös esetben egy korábbi védjegy, amelyet harmadik személy egy, saját vállalkozása megnevezését magában foglaló összetett védjegyben használ, megőrizze önálló megkülönböztető pozícióját az összetett megjelölésben anélkül, hogy ennek meghatározó elemét alkotná (határozat, 30. pont).

Ebben az esetben az összetett megjelölés által keltett összbenyomás a vásárlóközönségben azt a látszatot kelthetné, hogy a szóban forgó áruk vagy szolgáltatások legalábbis gazdasá-

¹² Vö. 11. lábj. A szöveg:

A szóban forgó védjegyek vizuális, auditív és tartalmi hasonlóságával kapcsolatban az értékelésnek a védjegyek által keltett összbenyomáson kell alapulnia, különös tekintettel azok megkülönböztető és uralkodó elemeire. Az irányelv 4(1)b cikkének az a kitétele, hogy „a közönség vonatkozásában fennáll az összetévesztés valószínűsége” azt jelzi, hogy annak, hogy az átlagos fogyasztó miként ismeri fel az áru vagy szolgáltatás fajtáját, jelentősége van az összetévesztés valószínűsége átfogó értékelésénél. Az átlagos fogyasztó a védjegyet általában egy egészésként észleli, és nem elemzi annak különböző részleteit.

¹³ Vö. 10. lábj. A szöveg:

„... az összetévesztés veszélyének átfogó mérlegelése alkalmával az összehasonlítandó védjegyek által keltett képi, hangzásbeli és jelentésbeli képzetek által alkotott összbenyomás az irányadó, ahol is különösen az eltérő és a domináns elemekre kell figyelemmel lenni. Az irányelv 5. cikk 1.b) pontjából, amely „a közönség vonatkozásában jelentkező összetévesztés veszélye” kifejezéseket használja – következik, hogy az összetévesztés veszélyének átfogó értékelése alkalmával az a döntő, hogy a védjegy miként hat az ilyen áru vagy szolgáltatás átlagos fogyasztójára. Az átlagos fogyasztó ugyanis a védjegyet általában összességében észleli, és nem ügyel az egyes részletekre.”

gílag kapcsolt vállalkozástól származnak, amely esetben az összetéveszthetőség fennállását meg kellene állapítani (határozat, 31. pont).

Az összetéveszthetőség fennállásának megállapítását nem lehet ahhoz a feltételhez kötni, hogy az összetett megjelölés által keltett összbenyomásban a korábbi védjegy alkotta rész az uralkodó (határozat, 32. pont).

Ha ilyen feltétel lenne előírva (imposed), a korábbi védjegy jogosultját megfosztanák az irányelv 5. cikke (1) bekezdésében foglalt kizárólagos jogától akkor is, ha ezen védjegy az összetett megjelölésen belül megőrizné önálló megkülönböztető pozícióját, de ezen pozíció nem lenne meghatározó (határozat, 33. pont).

Ez az eset állna fenn például, ha egy jó hírnévnek örvendő védjegy jogosultja összetett megjelölést hozna létre ezen védjegy, valamint egy jó hírnévnek nem örvendő korábbi védjegy összetételéből. Ugyancsak ez lenne a helyzet, ha az összetett megjelölés ezen védjegyből és egy jó hírnévnek örvendő kereskedelmi névből állna. Ilyenkor ugyanis az összbenyomásban leggyakrabban az összetett megjelölésben foglalt jó hírnévnek örvendő védjegy vagy a jó hírnévnek örvendő kereskedelmi név lenne meghatározó (határozat, 34. pont).

Így, ellentétben a közösségi jogalkotónak az irányelv preambuluma 10. bekezdésében kifejezett szándékával, annak biztosítása, hogy a védjegyet hordozó áru vagy a védjegy alatt nyújtott szolgáltatás a védjegyjogosulttól származik, nem lenne biztosítva, még ha ezen védjegy meg is őrizte önálló megkülönböztető pozícióját az összetett megjelölésen belül (határozat, 35. pont).

El kell tehát ismerni (be accepted), hogy az összetéveszthetőség megállapítása tekintetében az szükséges, hogy a korábbi védjegy által megőrzött megkülönböztető pozíció által a vásárlóközönség ugyancsak ezen védjegy jogosultjának tulajdonítsa az összetett megjelölést hordozó áruk vagy szolgáltatások eredetét (határozat, 36. pont).

Ennélfogva az előterjesztett kérdésre azt a választ kell adni, hogy az irányelv 5. cikke (1) bekezdésének b) pontját úgy kell értelmezni, hogy *a közönség tudatában akkor is fennállhat az összetéveszthetőség, ha az áruk vagy szolgáltatások azonosak, és a vitatott megjelölés harmadik személy vállalkozásának megnevezéséből, valamint egy bejegyzett védjegy összetételéből áll, amely utóbbinak megkülönböztetőképesége átlagos, noha az összetett megjelölés összbenyomását nem egyedül adja, azon belül mégis megőrzi önálló megkülönböztetőképeségét* (határozat, 37. pont).¹⁴

¹⁴ Kiemelés a szerzőtől [Ez a pont került bele az előzetes döntés rendelkező részébe (operatív part) is]. Az angol nyelvet ismerő olvasó számára álljon itt az eredeti szöveg:

„... there may be a likelihood of confusion on the part of the public where the contested sign is composed by juxtaposing the company name of another party and a registered mark which has normal distinctiveness and which, without alone determining the overall impression conveyed by the composite sign, still has an independent distinctive role therein.”

NÉHÁNY MEGJEGYZÉS

1. A német joghoz és a német joggyakorlathoz viszonylag közel álló magyar olvasó számára szembeötlő, hogy milyen nyomatékosan fejt ki fenntartásait *Jacobs* főtanácsnok az emlékezeti hatás tanának (Prägetheorie) alkalmazásával szemben (perösszefoglaló, 18. pont). Az Európai Bíróság pedig, ha nem is említi ezt a kérdést, de hallgatólagosan ugyanerre az álláspontra helyezkedik amikor is csak az irányelvre, valamint saját előzetes állásfoglalásaira hivatkozik (sőt még az Európai Elsőfokú Bíróság ítéleteire is) egyetlen szóval sem említve az állandó német bírósági gyakorlatot. Ezt az egyébként nagy tekintélynek örvendő Német Legfelsőbb Bíróság is tudomásul veszi, hiszen a közösségi védjegy jog megnyugtató értelmezésének alapjául a közösségi jog normatív szabályai és az Európai Bíróság joggyakorlata kell hogy szolgáljon, nem pedig az egyes tagállamok (egyébként kifinomult) joggyakorlata.

2. A magyar olvasó számára szokatlan továbbá a főtanácsnok perösszefoglalója ugyanezen pontjában (18.) előforduló „alapteszt” kifejezés. Ez a kifejezés az amerikai bírói gyakorlatban használatos mérce megjelölésére szolgál. E kifejezés bevezetését a közösségi joggyakorlatba persze aligha lehet kifogásolni, ha az a jogi szóhasználatot egyértelműbbé teszi, beleértve persze az EU tagállamainak joggyakorlatát, illetve jogi szóhasználatát is. Tény ezzel szemben, hogy az Európai Bíróságnak – legalábbis ebben a döntésében – ezt a szót nem találjuk meg.

3. Az összetéveszthetőség fennállásának vagy hiányának megállapításánál a szubjektív szempontok legtöbbször szerepet játszanak. A jogi normákban megfogalmazott elvont tényállások pedig sok esetben eltérően értelmezhetők. Jól szemlélteti ezt az Európai Bíróság előzetes döntése, amely a főszabály alóli kivételeket (határozat, 32–34. pont) említi, különösképpen a jó hírű védjegy, vagy a jó hírű kereskedelmi név esetén történő, a szokásostól eltérő értékelés lehetőségét.

4. Az ügyben érdemi határozatot persze – mint mindig – a nemzeti bíróság fog hozni. Az a körülmény, hogy a Düsseldorfi Felsőbíróság jogértelmezési kérdést tett fel az Európai Bíróságnak, alighanem annak tudható be, hogy a peres felek vagy azok egyike nem értett egyet az uralkodó német joggyakorlattal, s az emlékezeti hatás tanát (Prägetheorie) a közösségi jog mérlegére akarta tenni, illetve tetetni, megkérdőjelezve annak a közösségi joggal való kompatibilitását. Ilyen kérelem esetén pedig az ügyben végső fokon eljáró Düsseldorfi Felsőbíróság nem tehetett mást, minthogy előzetes döntést kért az Európai Bíróságtól.

AZ MSZH NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSI TEVÉKENYSÉGÉNEK FŐBB JELLEMZŐI 2005 MÁSODIK FELÉBEN

1. MAGYARORSZÁG KÉPVISELETE A SZELLEMI TULAJDON VILÁGSZERVEZETE (WIPO) KERETÉBEN FOLYÓ NEMZETKÖZI SZAKMAI EGYÜTTMŰKÖDÉSBEN

Az év második felében is képviseltük Magyarországot és biztosítottuk a megfelelő szintű szakmai részvételt a Szellemi Tulajdon Világszervezete állandó bizottságainak és munkaszerveinek a világszervezet genfi székhelyén és az egyéb helyszíneken tartott ülésein. Szakembereink jelen voltak a WIPO szervezésében tartott, fontosabb, szellemi tulajdoni tárgyú rendezvényeken is.

2005 második félévének legfontosabb WIPO-vonatkozású nemzetközi eseménye volt a WIPO közgyűléseinek szeptemberben, Genfben tartott 41. ülésorozata. Időrendi sorrendet követve emellett képviseltettük magunkat a madridi rendszer jogi fejlesztésével foglalkozó *ad hoc* munkacsoport ülésén, az Információtechnológiai Állandó Bizottság Szabványosítási és Dokumentációs Munkacsoportja 6. ülésén, a Szerzői Jogi és Szomszédos Jogi Állandó Bizottság 13. ülésén, valamint a Védjegy és Földrajzi Árujelzők Állandó Bizottság 15. ülésén. A korábbi évekhez hasonlóan szakembereink részt vettek az UPOV Adminisztratív és Jogi Bizottsága, Konzultációs Bizottsága és Tanácsa őszi ülésein és az Európai Unió Tanácsának bizonyos WIPO-témakörökhöz is kapcsolódó, egyes brüsszeli munkacsoportülésein, illetve konzultációin.

Az alábbiakban általános tájékoztatást adunk a fontosabb ülések főbb jellemzőiről és néhány eredményéről.

A WIPO-tagállamok közgyűléseinek negyvenegyedik ülésorozata, Genf, szeptember 26–október 5.

Hivatalunk képviseletében az ülésorozaton a jogi elnökhelyettes és Genfben dolgozó szakdiplomatánk vett részt.

A WIPO főigazgatója általános hozzászólásában felhívta a figyelmet a 2004–2005. évi időszak pozitív pénzügyi eredményeire, és ismertette az újonnan javasolt költségvetés és program főbb jellemzőit. A WIPO a jövőre vonatkozó alapvető feladatként jelölte meg a fejlődő országok számára történő, széles körű segítségnyújtást, alappillérként pedig a szellemi tulajdon-védelem fejlesztését. A továbbiakban is fontos szerepet kap a regionális szintű együttműködések megerősítése és a WIPO Akadémiája tevékenységének segítése.

Az egyes napirendekkel kapcsolatban lezajlott viták főbb jellemzői, lényegesebb adatok és a meghozott határozatok:

Jelentés a 2004. évi program teljesítéséről, a 2005. január 1–június 20. közötti program áttekintése

A hozzászólások között Magyarország küldötte áttekintette a nemzetközi egyezményekkel kapcsolatos legújabb fejleményeket, tájékoztatást adott a WIPO-val folytatott együttműködésünk főbb lépéseiről. Üdvözölte a szellemi tulajdon-védelmi jogszabályok nemzetközi harmonizációja érdekében tett kezdeményezéseket, különös tekintettel a sorra kerülő diplomáciai értekezletekre. Bejelentette, hogy országunk a közeljövőben csatlakozni kíván a Szabadalmi Jogi Szerződéshez. A hivatalunk és a WIPO közötti együttműködés tekintetében említést tett, egyebek mellett, a Vállalkozói Iparjogvédelmi Versenyképességet Alapozó Cselekvési Programról (VIVACE), továbbá a WIPO metodikája alapján kidolgozott tanulmányról, amely a szerzői jog gazdasági jelentőségének elemzését tartalmazza.

A közgyűlés jóváhagyta a 2002–2003. évi biennium programjának teljesítéséről szóló jelentést, és tudomásul vette a program végrehajtásának áttekintéséről szóló beszámolót.

A 2006–2007. évre vonatkozó program és költségvetési javaslat

A közgyűlés jóváhagyta a fenti programot és javaslatot, egyetértett továbbá az Audit-bizottság felállítására, a belső ellenőrzés alapszabályára és az új építkezés banki kölcsönnel való finanszírozására vonatkozó javaslattal. Döntött arról is, hogy szükség esetén, a WIPO fejlesztési programjaival kapcsolatos tárgyalások és egyéb tényezők esetleges pénzügyi következményei tükrében, módosítható lesz a 2006–2007. évi költségvetés. Elfogadta azt az ajánlást, mely szerint a Program és Költségvetési Bizottság következő ülésének napirendjén szerepel majd egy olyan eljárás megvitatása, amelynek keretében a 2008–2009. évi bienniumtól kezdődően a tagállamokat bevonják a programmal és a költségvetéssel kapcsolatos vitákba.

A Program- és Költségvetési Bizottság (PBC) összetétele

A közgyűlés egyetértett azzal, hogy 2005–2007-ben a PBC tagjainak száma 41 legyen. A közép- és kelet-európai, valamint a balti államok csoportja számára összesen öt hely áll rendelkezésre. Magyarország megtartotta a bizottságban betöltött helyét.

Az audiovizuális előadások védelme

A WIPO Titkársága felidézte a 2000-ben sikertelenül zárult diplomáciai értekezletet, és felhívta a figyelmet a 2000 óta történt eseményeket összefoglaló dokumentumra. A közgyűlés tudomásul vette ezt a tájékoztatást és úgy határozott, hogy a jövő évi ülésorozat napirendjére is felveszi az audiovizuális előadások védelmének kérdését.

A műsorsugárzó szervezetek jogainak védelme

Az egyes csoportok között folytatott viták lezáratlansága és számos olyan vélekedés folytán, hogy még kellő időre és előkészítő munkára van szükség egy ilyen tárgyú diplomáciai értekezlet összehívásához, a közgyűlés azt a határozatot hozta, hogy még további két ülésre van szükség a regionális csoportokon belül, illetve az azok közötti konszenzus megterem-

téséhez. Ezek célja egy, a műsorsugárzó szervezetek jogainak védelméről szóló egyezmény alapjavaslatának véglegesítése, hogy ily módon a WIPO 2006. évi közgyűlése javaslatot tessen a fenti témában összehívandó diplomáciai értekezletre.

A módosított Védjegyjogi Szerződés elfogadására összehívott diplomáciai értekezletet érintő kérdések

A Titkárság emlékeztette a résztvevőket arra, hogy az alapjavaslatot (*basic proposal*) a Védjegy, Minta és Földrajzi Árujelző Bizottság (SCT) legutóbbi ülése elfogadta, és Szingapúr felajánlotta, hogy a konferencia megtartásához helyszínt biztosít. A felajánlás szerint az esemény Genfben kívüli megrendezése nem járna a WIPO számára külön kiadásokkal, a szingapúri kormány viselné az ezzel kapcsolatos költségeket, és anyagilag támogatná a fejlődő tagországok részvételét is. A Titkárság szerint a szingapúri javaslatot számos delegáció és országcsoport üdvözölte, többen javasolták viszont a konferencia időtartamának két hétre való lecsökkentését. Kifejtette ugyanakkor, hogy a jövőt illetően a szingapúri rendezvénynek egyedi esetnek kell maradnia, mert az állandó missziók genfi jelenléte és a WIPO infrastruktúrája miatt a rendezvényeket célszerűbb Genfben tartani.

A közgyűlés elfogadta Szingapúr ajánlatát a diplomáciai értekezlet megtartására, amelynek időpontja 2006. március 13–31. lesz.

A fejlesztési munkaprogramot érintő kérdések

A Titkárság összefoglalta az előző közgyűlés során született döntéseket, és tájékoztatást adott az ezen a téren megvalósult eseményekről, különös tekintettel a WIPO fejlesztési programjával foglalkozó kormányközi értekezlet (IIM) munkájára. A „fejlődés barátai” néven nyilatkozó Argentína, a B csoport, az ázsiai csoport stb. álláspontjában megmutatkozó erős véleménykülönbségek miatt rendkívül hosszadalmas, informális megbeszélésekre került sor, aminek eredményeként kompromisszumos szövegtervezet született.

A közgyűlés döntött egy ideiglenes bizottság (*provisional committee*) felállításáról, amelynek feladata lenne a WIPO fejlesztési programjának felgyorsítása és befejezése. Ez a bizottság javaslatait a WIPO 2006. évi közgyűlése elé terjeszti majd. Ez idő alatt megszűnik a Fejlesztési Állandó Bizottság, de mindez nem befolyásolja majd a WIPO műszaki segítségnyújtási tevékenységét, az ideiglenes bizottság tevékenysége pedig nem érinti a WIPO egyéb testületeiben a fejlesztés témájában folyó egyéb vitákat. A bizottság két alkalommal egy-egy hetes ülést tart, az új javaslatokat az ülések első napjáig lehet benyújtani.

A Szabadalmi Jogi Állandó Bizottság új munkaterve az Érdemi Szabadalmi Jogi Szerződés tervezetével kapcsolatban

A Titkárság tájékoztatása szerint nem sikerült megállapodni a Szabadalmi Állandó Bizottság (SCP) legutóbbi ülésén a következő munkaprogramot illetően.

Az országok különböző csoportjai (a „fejlődés barátai”, B csoport, EK, Kína stb.) közötti véleménykülönbségek miatt nyilvánvalóvá vált, hogy az adott helyzetben nincs lehetőség az álláspontok közelítésére. A kérdés jórészt informális módon történő megvitatása folytán csupán az utolsó pillanatban sikerült mindenki számára elfogadható döntést hozni.

Eszerint 2006 első negyedévében Genfben informális, nyílt ülés lesz az érdemi jogi harmonizációs egyezmény tervezetének tekintetében felmerülő valamennyi kérdés megvitatása céljából. Az ülés „fórum” jellegű, a témákra és az előadókra 2005. november 15-ig lehet javaslatot tenni. A programtervezet kérdésében a közgyűlés elnöke konzultációkat folytat az érdekelt tagállamokkal, a végleges programot a WIPO főigazgatója 2006 januárjában teszi közzé. A fórum után az SCP ülést tart munkatervének kialakítása céljából, majd egy újabb ötnapos ülésen megkezdni munkáját az informális ülésen elfogadott program alapján. A WIPO 2006. évi közgyűlése áttekinti majd az elért eredményeket és dönt a következő évi munkaterről.

A szellemi tulajdon és a genetikai készletek, a hagyományos ismeretek és a folklór kérdéseivel foglalkozó Kormányközi Bizottságot érintő kérdések

A Titkárság bemutatta az Önkéntes Hozzájárulási Alapra (*Voluntary Contribution Fund*) vonatkozó, illetőleg a Kormányközi Bizottság (IGC) munkáját összegező dokumentumokat.

A közgyűlés jóváhagyta az alapra vonatkozó javaslat tervezetét, és az IGC mandátumát két évvel meghosszabbította.

A Szabadalmi Jogi Szerződést (PLT) érintő kérdések

A Titkárság beszámolt arról, hogy a szerződés 2005-ben életbe lépett. A közgyűlés ezen túl figyelemmel kíséri és értékeli a vele kapcsolatos tevékenységeket.

A Szabadalmi Jogi Szerződés közgyűlését érintő kérdések

E napirendi pont keretében sor került az eljárási szabályzat néhány javasolt módosítással történő elfogadására. A közgyűlés úgy döntött továbbá, hogy a PLT tekintetében is alkalmazandók a PCT és szabályzatának módosításai. A közgyűlés e módosításokat elfogadta, azok 2006. január 1-jével lépnek életbe.

A jövőbeni munkákat illetően a közgyűlés jóváhagyta, hogy minden egyes közgyűlés előtt konzultációs eljárások induljanak a nemzetközi űrlapminták és a bejelentési űrlap kidolgozására, illetőleg a PCT-módosítások esetleges alkalmazhatóságának megvizsgálására.

A Madridi Uniót érintő kérdések

A Madridi Unió közgyűlése tudomásul vette a munkacsoport ajánlásait és döntött arról, hogy a főigazgató 2006 első felében még egy ülést hívjon össze.

A PCT-uniót érintő kérdések

A PCT CTC Bizottságának 21. ülése tudomásul vette, hogy a nemzetközi kutatóhatóságok többsége már most is kutatja a koreai szabadalmi dokumentumokat, illetőleg hasonló lépéseket 2006-tól vagy legkésőbb 2007. január 1-jétől tervez. Erről a bizottság a PCT-unió közgyűlését is tájékoztatja. A bizottság tudomásul vette továbbá a nem szabadalmi jellegű irodalomra vonatkozó 34. Szabály kiterjesztését a hagyományos ismereteket tartalmazó folyóiratokra, valamint egy Szellemi tulajdon-védelmi Digitális Könyvtár Kutatói Kézikönyv kifejlesztésére vonatkozó javaslatot.

A PCT-unió közgyűlése

A közgyűlés tudomásul vette a PCT reformjával foglalkozó munkacsoport jelentését, és jóváhagyta a 2005. és a 2006. évi munkaprogramot (PCT-reform munkacsoport és bizottság

összehívása). Tudomásul vette továbbá a PCT nemzetközi hatóságok minőségbiztosításáról készült jelentést és a PCT automatizálásáról készült helyzetjelentést.

A WIPO Koordinációs Bizottságának összetétele; a Párizsi Unió és a Berni Unió Végrehajtó Bizottsága tagjainak megválasztása és a Koordinációs Bizottság ad hoc tagjainak kinevezése

A WIPO-tagállamok közgyűlése jóváhagyta a Koordinációs Bizottság összetételét a 2005 szeptemberétől 2007 szeptemberéig terjedő időszakra. A Koordinációs Bizottság jelenleg 82 tagból áll (Párizsi Unió VB 40 tagja + Berni Unió VB 38 tagja + 3 *ad hoc* tag + *ex officio* tagként Svájc). A tagok kiválasztása a regionális csoportokban tartott előzetes konzultációk alapján történt. Magyarország, mint a Párizsi Unió VB tagja, megtartotta helyét a Koordinációs Bizottságban.

WIPO ad hoc munkacsoport a madridi rendszer fejlesztéséről, Genf, július 4–8.

Az ülésen 44 ország, az EK, a Benelux Védjegyhivatal, illetve kilenc nemzetközi és kormányközi szervezet képviselői vettek részt. Az MSZH-t főosztályvezető-helyettes képviselte.

2005. december 1-jén letelt a Madridi Jegyzőkönyv hatálybalépését követő első tíz év. A jegyzőkönyv 5. cikk (2) bekezdésének *e*) pontja szerint az elutasítási rendszert szabályozó 5. cikk (2) bekezdés *a)–d)* pontja ennyi idő elteltével a tagországok egyhangú szavazatával módosíthatók, illetve ugyancsak módosítható vagy törölhető 10 év elteltével az ugyanezen cikk (1) bekezdésében említett ún. *safeguard clause*, amely szerint azon országok vonatkozásában, melyek a Madridi Megállapodásnak és a Jegyzőkönyvnek is tagjai, a megállapodás rendelkezéseit kell egymás közötti viszonylatukban alkalmazni.

A WIPO Nemzetközi Irodája a fenti kérdéseket elemző részletes tanulmányt készített, az ülés célja pedig az volt, hogy a felmerült kérdések megtárgyalása után a nemzetközi iroda a Madridi Unió közgyűlése felé javaslatot tegyen a jegyzőkönyv és a hozzá kapcsolódó közös végrehajtási szabályzat megfelelő módosítására.

Az ülés megtárgyalta a jegyzőkönyv 5. cikk (2) bekezdése *e*) pontjával, a 9. *sexties* cikk (2) bekezdésével összefüggő kérdéseket is.

Megegyezés született arról, hogy 2006-ban még egy ilyen témájú ülést tartanak, amely után és az elért eredményeket figyelembe véve a nemzetközi iroda a madridi rendszer módosításáról konkrét szövegjavaslatot terjeszt majd a Madridi Unió közgyűlése elé.

Az UPOV Adminisztratív és Jogi Bizottságának (CAJ) 52., Konzultációs Bizottságának (CC) 70. és Tanácsának 39. ülése, Genf, október 24–27.

Az üléseken az MSZH részéről osztályvezető és jogi ügyintéző, az OMMI részéről pedig a főigazgató vett részt.

Az UPOV CAJ ülésének néhány fontosabb eredménye:

- Az UPOV főtitkárhelyettese szóban tájékoztatta a küldöttségeket az UPOV-egyezmény 1991. évi szövege 15. cikke (1) bekezdésének (i) pontjában és a (2) bekezdésben foglaltakkal kapcsolatos értelmező rendelkezésekről.
- A bizottság megvizsgálta a nemesítő által a vizsgálati célokra, illetőleg a növényfajták fenntartásának igazolására benyújtott információkra, dokumentumokra és egyéb kellékekre vonatkozó útmutató tervezetét, és döntött arról, hogy a következő ülésen a dokumentum vitája folytatódjék.
- A bizottság megállapította, hogy a nemesítőkkal kapcsolatban álló DUS-vizsgálati központok függetlenségével kapcsolatos ajánlásokat tartalmazó dokumentum további vizsgálatokat igényel.
- A beérkezett tagállami javaslatok alapján megvizsgálásra került a molekuláris technológiák DUS-vizsgálatok során történő alkalmazásának lehetséges módszereivel foglalkozó dokumentum. A CAJ a Technikai Bizottság új javaslatát várja.
- Élénk vita alakult ki a fajtanevekkel foglalkozó *ad hoc* munkacsoport által kidolgozott, az egyezmény 20. cikkéhez fűzött értelmező rendelkezéseket tartalmazó tervezet kapcsán. A CAJ a vita végén a tervezetet érdemben nem érintő kisebb módosításokban egyezett meg.
- A CAJ áttekintette azt a dokumentumot, amely az egyezmény 1991. évi szövegéhez fűzött magyarázatok „adatbázisának” kidolgozására és útmutatók, tájékoztatók kidolgozására vonatkozik. Az említett feladatok összehangolására 2006-ban a CAJ mellett szakértőkből álló tanácsadó testületet hoznak létre.
- Az UPOV *GENIE* adatbázis tesztelése megtörtént, az adatbázis alkalmas arra, hogy felkerüljön az UPOV honlapjára.
- Külön értekezletre került sor a növényfajta-oltalomból eredő jogok érvényesítése tárgyában. A küldöttségek szerint mindenképpen szükséges az egyes részes államok jogalkotási és jogalkalmazási gyakorlatának megvizsgálása, melyre vonatkozóan a *CIOPORA* képviselői munkacsoport felállítására tettek javaslatot, és a jogérvényesítéssel kapcsolatban kérdőívet köröztetnének.

A CC 70. ülésén, egyebek mellett:

- Üdvözölték Albánia, valamint az Európai Unió csatlakozását az UPOV-egyezményhez, mellyel az unió tagjainak száma hatvanra bővült.
- Ismertetésre került az a dokumentum, amely a csatlakozási eljárást megkezdett államok jogszabályi rendelkezéseit, illetve a bizottság ezzel kapcsolatos észrevételeit fogja össze. Szerbia és Montenegró csatlakozása kapcsán alkotmányossági aggályok merültek fel.
- A főtitkárhelyettes ismertette a 2006. és a 2007. évre vonatkozó költségvetés tervezetét, amelyet a bizottság támogathatónak ítélt.
- Az UPOV hosszú távú pénzügyi kérdéseiről rendelkező dokumentumot a költségha-

tékonyság és költségcsökkentés középpontba állításával készítette el az iroda. A három évre szóló költségvetést a küldöttségek elfogadhatónak ítélték.

- A főtitkárhelyettes ismertette az *UPOV Assistance* speciális adatbázis létrehozására irányuló javaslatot, amelyet a CC támogatásáról biztosított.
- A bizottság elfogadta a távoktatási anyagot.
- Elkészült a nemesítői jogok hatásával foglalkozó tanulmány, melyről az előkészítést végző bizottság tagja számolt be. Az anyag többé-kevésbé érett a publikációra, 2005 decemberében megjelentethető és a piacon értékesíthető.

Az UPOV Tanácsa 39. ülésének néhány határozata:

- Az UPOV Tanácsának elnöke beszámolt a Konzultatív Bizottság 69. és 70. ülésén elévített munkáról, a benyújtott javaslatokról és a meghozott döntésekről.
- Ismertetésre került a főtitkárhelyettes jelentése a 2004. évben és a 2005. év első kilenc hónapjában folytatott tevékenységekről, amelyet a Tanács elismeréssel tudomásul vett.
- Az UPOV Tanácsa elfogadta a CAJ tevékenységéről készült beszámolót, valamint a 2004. évről szóló közbünső pénzügyi jelentést.
- Az UPOV 2006. és 2007. évekre vonatkozó költségvetés-tervezetének ismertetése kapcsán a főtitkárhelyettes rámutatott, hogy reális elvárás az, hogy az UPOV tagjainak száma 2007 végére elérje a 65-öt, és a megadott oltalmak száma 100 000 fölé emelkedjen. Megjegyzendő, hogy a WIPO főigazgatója, *Kamil Idris* lemondott az UPOV főtitkáráként számára járó juttatásokról.
- Az UPOV Tanácsa a 2008-ban tartandó rendes ülésének napjáig terjedő hároméves időszakra megválasztotta egyes munkacsoportjainak elnökeit.
- Az UPOV-munkaanyagok a jövőben kizárólag az UPOV honlapján lesznek elérhetők, elektronikus úton történő köröztetésük megszűnik.

WIPO Szerzői Jogi és Szomszédos Jogi Állandó Bizottság 13. ülése, Genf, november 21–23.

Az ülésen hivatalunkat osztályvezető-helyettes képviselte. Az ülést informális ülés előzte meg, valamint koordinációs egyeztetések is zajlottak az EK tagállamai között.

Az első nap délelőttjén sorra került informális ülés témája „Az oktatási tartalmak és a szerzői jog kapcsolata a digitális korban” címet viselte. A tárgybéli bemutatókat szakmai szervezetek, nemzetközi nem kormányzati szervezetek és a WIPO-tagállamok kormányzati képviselői tartották. A bemutatók célja az volt, hogy áttekintést nyújtsanak a digitalizált formában meglévő oktatási anyagokra vonatkozó jelenlegi szabályozási környezetről.

Az ülés a következő témákat tűzte napirendre: kivételek és korlátozások, szerzői jogi és kapcsolódó jogi önkéntes műnyilvántartási rendszerek, a nem eredeti adatbázisok védelme, a műsorsugárzó szervezetek jogainak védelme, egyéb kapcsolódó anyagok.

A 2004. évi bizottsági ülésen új tematikára érkezett javaslat: Chile képviselője felvetette

az oktatás, a könyvtárak és a fogyatékos személyek vonatkozásában érvényesülő szerzői jogi kivételek és korlátozások vizsgálatát. Az előterjesztőtől most újabb javaslat érkezett, amely szerint a bizottságnak át kell tekintenie a nemzeti modelleket, elemeznie kell a korlátozásokat és kivételeket az innováció és a terjesztés promóciójára, végül egyezményt kell létrehozni a nemzeti közérdek védelmére.

A rádió- és televíziós műsorsugárzó szervezetek jogai védelme tárgyában Chile és Brazília képviselői által benyújtott két javaslatot a közérdek szem előtt tartása és az ismeretekhez való szabad hozzáférés biztosítása jellemezte. A chilei javaslat a nemzeti elbánás kérdését érintette, míg a brazil javaslat a tárgybeli, előkészületben lévő nemzetközi szerződés és az UNESCO kulturális sokszínűségéről szóló egyezménye között kíván kapcsolatot teremteni. A brazil küldöttség szorgalmazta a javaslatukat is magába foglaló egységes szövegváltozat harmadik változatának összeállítását. Két tárgyalási blokkot képezett a nemzetközi instrumentum tárgya, illetőleg a biztosítandó jogok és a védelmi idő meghatározása.

A szerzői jogi és a szerzői joghoz kapcsolódó jogi önkéntes műnyilvántartási rendszereket érintő napirendi pont keretében gyakorlatilag az iratok ismertetése folyt. A Titkárság az ülésre összehasonlító felmérést készített több WIPO-tagállam nemzeti szintű jogszabályozási környezetéről és gyakorlatáról. Egy kérdőívet köröztettek 14 tagállamban, melyre 12 országból, köztük Magyarországról is érkezett válasz.

Az ÁB csak érintőlegesen foglalkozott a nem eredeti adatbázisok kérdésével: a szót kért küldöttségek a tárgy napirendről való levételét sürgették.

A jövőbeli menetrendet illetően az a határozat született, hogy a következő rendes ülésre 2006 júniusában kerüljön sor, tavasszal pedig rendkívüli ülés is lesz, amelynek témája a műsorsugárzó szervezetek jogainak védelme.

A WIPO Védjegy és Földrajzi Árujelzők Állandó Bizottsága (SCT) 15. ülése, Genf, november 28–december 2.

Hivatalunk képviseletében az ülésen főosztályvezető-helyettes vett részt.

Az ülés előtt az EU tagországainak képviselői koordinációs megbeszélést tartottak, hogy egységes álláspontot alakítsanak ki az ülés témaköreinek vonatkozásában. Részletes indoklás hangzott el az EU Bizottsága képviselőjétől arról, hogy az EU számára prioritást élvez a földrajzi árujelzők és a doménnevek kapcsolata, a földrajzi árujelzők témakörének megvitatását pedig nem támogatják, ahogyan erről már a korábbi üléseken is nyilatkoztak. A többi kérdés vonatkozásában elvileg nyitottak, de prioritásokat nem jelölnek meg. Az EU-tagországok képviselői részben egyetértettek a javaslattal, de emellett egyéb prioritásokra is felhívták a figyelmet.

Az ülésen egyhangúlag elfogadták a legutóbbi ülés jegyzőkönyvét. A védjegyjogok és a védjegygyakorlat vonatkozásában kibocsátott kérdőív tekintetében megjegyzendő, hogy a

Nemzetközi Iroda elvégezte a kérdőíven a szükséges javításokat, és véleménye szerint az a védjegy anyagi jogi harmonizációval kapcsolatos munka megfelelő kiinduló anyagát képezheti. Az országok többsége azt javasolta, hogy a kérdőív a továbbiakban is nyitott maradjon.

Az ülésen sorra került viták zöme az SCT további munkájával kapcsolatos javaslatok köré csoportosult.

A lehetséges témák és az ezzel kapcsolatban hangoztatott vélemények rövid összefoglalását az alábbiakban ismertetjük.

Védjegyek

Anyagi jogi harmonizáció: Irán az ázsiai országok nevében az egyes országok fejlettségi szintjének figyelembevételét javasolja, Japán szerint az anyagi jogi harmonizáció a vállalatok érdekeit szolgálja. Németország egy ilyen nemzetközi szerződés kidolgozását javasolja, egyes országok szerint a témát el kellene halasztani, mások véleménye szerint túl általános.

Új típusú védjegyek: Svájc szerint e kérdéskör megvitatása fontos lenne, az EU érdekesnek és hasznosnak tartaná napirendre tűzését, Macedónia és Szingapúr támogatja, Japán szerint a téma nem élvez prioritást. A Nemzetközi Iroda ígéretet tett egy tanulmány kidolgozására.

Közismert védjegyek: Az EU annak tisztázását kérte, mit is takar a téma pontosan. A Nemzetközi Iroda utalt a WIPO ezzel kapcsolatos közös ajánlásának szabályaira. Az USA speciális lajstrom felállítását javasolta, Japán egy tanulmány kidolgozása mellett érvelt. A Nemzetközi Iroda szerint a WIPO közös ajánlása nem tartalmaz ilyen előírást a speciális lajstromról.

Együttes és tanúsító védjegyek: A felszólaló országok között a kérdés napirendre vétele tekintetében nem volt egyetértés, ezt a WIPO tudomásul vette.

Védjegyek az interneten: Oroszország a munka folytatását javasolta, Svédország a kérdés összetett volta miatt nem javasolta annak napirendre tűzését.

Védjegyek és nemzetközi gyógyszer-szabadnevek: Mexikó szerint tanulmányt kellene összeállítani a témában. A Nemzetközi Iroda ígéretet tett arra, hogy az nemzetközi szabad nevekkal kapcsolatos fejlesztések és a listák napra készre tételével kapcsolatban felveszi a kapcsolatot a WHO-val.

Közös ajánlás kidolgozása felszólalásra: Az INTA szerint a Nemzetközi Irodának tanulmányt kellene kidolgoznia, amelynek alapján a harmonizálandó szabályokat meg lehetne tárgyalni. Az iroda ígéretet tett ennek kidolgozására.

Védjegyek és szerzői jog: Megállapodás született, hogy a Nemzetközi Iroda a következő ülésre kidolgoz egy tanulmányt.

A PUE 6ter cikke: Az EU felszólalásában a rendelkezés alkalmazási körének tisztázását javasolta, több felszólalás annak meghatározását sürgette, pontosan milyen nemzetközi szervezetek is tartoznak a rendelkezés hatálya alá.

Formatervezési minták

Formatervezési minták és térbeli védjegyek: Svájc javasolta a téma napirendre tűzését, az EU támogatta a felvetést. Több ország egyetértését fejezte ki, ellenvélemény nem volt.

Formatervezési mintára vonatkozó alaki szabályok harmonizációja (DLT): Norvégia szerint a Védjegyjogi és a Szabadalmi Jogi Egyezmény után a formatervezési mintára vonatkozó alaki szabályok harmonizációja is logikus lépés lenne, amelyben a dizájnoltalomra vonatkozó alaki előírások és a „maximumkövetelmények” szabályozására lenne szükség. A javaslatot több ország és az EU is támogatta. A Nemzetközi Iroda a következő ülésre kidolgoz egy tanulmányt.

Földrajzi árujelzők

Az USA szerint a téma az egyik legfontosabb prioritás, és nem jelenti a WTO-ban folyó hasonló duplikálását. Ebben a kérdésben több ország egyetértését is maga mellett tudja. Az EU az együttes védjegyek tárgyalása során már kifejtett álláspontját ismételte meg: a WTO hatáskörébe tartozó feladatokkal az SCT ne foglalkozzon. Hosszas viták után egyetlen kérdésben sem sikerült konszenzusra jutni.

Internetes doménnevek

Mexikó megerősítette írásban benyújtott javaslatát, és ismét fellángolt a vita az EU és tagországai, illetve az USA és az őt támogató országok tekintetében a földrajzi árujelzők napirendre vételéről. Az EU külön kérésére a levezető elnök ígéretet tett rá, hogy az európai álláspontot a jegyzőkönyv hűen fogja tükrözni.

Jövőbeli munka

Konszenzus hiányában nem volt lehetőség a következő ülés napirendjének kitűzésére. A tervek szerint a bizottság 2006 végén ülést tart.

A SZABADALMI ANYAGI JOGI HARMONIZÁCIÓ JÖVŐJÉVEL KAPCSOLATOS NEMZETKÖZI TÁRGYALÁSOK

A „KIBŐVÍTETT B CSOPORT” SZAKÉRTŐI MUNKACSOPORTJÁNAK ÜLÉSE,
MÜNCHEN, NOVEMBER 21–22.

Az ülésen az MSZH-t a jogi elnökhelyettes és elnöki tanácsadó képviselte.

Az ülés előtt az EU-tagállamok az EU elnökségének kezdeményezésére koordinációs ülést tartottak. Ezen olyan álláspont alakult ki, hogy még további EU-koordinációra is szükség lesz a „türelmi idő” és a harmonizáció keretei tekintetében. A felszólaló EU-tagállamok többsége támogatta a tárgyalások WIPO-n belüli folytatását. A tagállamok megállapodtak abban, hogy csak az ESZH által előkészített dokumentumban szereplő rendelkezések tekintetében folytatnak most tárgyalásokat, illetve nem tesznek az EU közös álláspontját meghaladó nyilatkozatokat.

Az ülésen az USA küldöttét felkérték az USA szabadalmi rendszerének reformjára vonatkozó törvényjavaslat ismertetésére. Az USA képviselője a törvényjavaslattól elhatárolódott, jelezvén, hogy az nem tükrözi a kormányzat akaratát, hanem lényegében egy kongresszusi képviselő magánkezdeményezése. Elzárkózott attól is, hogy a javaslattal kapcsolatban bár-

milyen véleményt közöljön, és szerinte legalább két kongresszusi ülés kell ahhoz, hogy egy ilyen jelentős törvényjavaslat ügyében lényegi előrelépés történjen.

A küldöttségek egyetértettek abban, hogy a korlátozott időkeretek miatt csak a „terítéken lévő” rendelkezéseket vitatják meg, és a szélesebb összefüggésekkel nem foglalkoznak.

A megtárgyalt rendelkezések a következők voltak: a 8. cikk (1) bekezdése (a technika állása), a 8. cikk (2) bekezdése (bizonyos bejelentéseknek a technika állásához való tartozása), a 8. cikk (3) bekezdése (a bejelentések közzététele), a 8. cikk (4) bekezdése (titkos kereskedelmi forgalomba hozatal), a 8. szabály [a 8. cikk (1) bekezdése szerinti köz számára való hozzáférhetőség], a 9. szabály [bizonyos bejelentéseknek a technika állásához való tartozása a 8. cikk (2) bekezdése szerint], a 9. cikk (a szabadalmazhatóságot nem befolyásoló feltárás – türelmi idő), a 12. cikk (a szabadalmazhatóság feltételei), a 14. szabály (a technika állásának egyes tételei a 12. cikkben), a 14bis szabály [az újdonság megítélése a 12. cikk (2) bekezdésében] és a 15. szabály [a feltalálói tevékenység/nem nyilvánvalóság megítélése a 12. cikk (3) bekezdésének alkalmazásában].

Hosszas vita folyt a szakértői munkacsoport további ténykedését érintő szervezési intézkedésekről. Szó volt a következő találkozók esetleges időpontjáról és helyéről (Japán, 2006. február) és arról, hogy szüksége van-e a munkacsoportnak állandó titkárságra. Ez utóbbival kapcsolatban a küldöttségek véleménye erősen megoszlott. Végül megállapodás született, hogy az ülések közötti folyamatosság érdekében egy „szerkesztőcsoport” (*drafting group*) jön létre, élve az elektronikus kommunikáció lehetőségével. A résztvevők végleges számában nem sikerült megállapodni, és nem sikerült konszenzusra jutni az új elnök személyét illetően sem. A japán küldöttség vállalta, hogy az elnök személyére vonatkozó jelöléseket 2005. december 31-ig fogadja.

B+ STRATÉGIAI MUNKACSOPORT ÜLÉS, BRÜSSZEL, DECEMBER 21.

Az ülésen hivatalunkat a jogi elnökhelyettes képviselte.

Az ülés napirendjén az ESZSZ Igazgatótanácsának decemberi ülésén történtek értékelése szerepelt, különös tekintettel az európai szabadalmi bíraskodásról szóló megállapodás (EPLA) tervezetére, valamint a WIPO keretében folyó szabadalmi anyagi jogi harmonizációra.

Az első kérdéssel kapcsolatban az ülés célja az EPLA-val kapcsolatos közösségi jogi helyzet értékelése és a bizottság terveinek ismertetése volt. A bizottság tájékoztatása szerint az EPLA kérdését illetően konzultációkra kerül majd sor az érintett üzleti körökkel, kérdőívet állítanak össze 2006. márciusi válaszadási határidőkkel, az ezt feldolgozó bizottsági előterjesztés 2006 júniusára készül el, amelyet nyilvános meghallgatás követ. Ezután kerül a téma újból a munkacsoport ülése elé.

A második megtárgyalt kérdés tekintetében az ülés célja az Európai Unió közös álláspontjának áttekintése volt. Eszmecsere folyt a WIPO SCP-ben folytatott munka továbbvite-

léről. Olyan álláspont körvonalazódott, hogy a B+ keretén belül megkezdett harmonizációs munkát a tagállamok folytatni kívánják, az időtáv azonban még tisztázásra vár. Számos hátráltató körülmény ellenére sem lehet felhagyni a harmonizációs erőfeszítésekkel a WIPO-ban, illetőleg az SCP keretében és egyelőre még nem jött el a fejlődő országok irányában tehető újabb engedmények ideje.

A munkacsoport foglalkozott még a *grace period* kérdéskörének megvitatásával is.

Döntés született arról, hogy a B+ keretén belül szerkesztőbizottság (*drafting committee*) felállítására kerül sor, amelybe az Európai Unió három főt jelölhet: ezek egyike az MSZH jogi elnökhelyettese lesz.

WIPO-ösztöndíjasok fogadása az MSZH-ban

A WIPO ajánlására és az Európai Bizottság CARDS programjából történő finanszírozással 2005. november 14–18. között három macedón és három bosnyák szabadalmi hivatali szakember számára állítottunk össze szakmai tanulmányúti programot.

A macedón jogász- és védjegyszakemberek a macedón szabadalmi törvény módosítása előkészületei céljából tapasztalatokat cseréltek hivatali szakembereinkkel az ESZE-csatlakozás magyar tapasztalatairól, a WIPO-val, az EU-val és az OHIM-mal kialakított magyar kapcsolatrendszer főbb jellemzőiről. Külön tanulmányozták az EU biotechnológiai irányelv, a használatiminta-oltalom és jogkimerülés, valamint a kiegészítő oltalmi tanúsítvány kérdéseit, illetve megismerkedtek a magyar szabadalmi ügyvivői rendszerrel és képzéssel.

A bosnyák kollégák érdeklődésének középpontjában a védjegy-lajstromozási eljárások, az európai szabadalmakkal kapcsolatos hivatali ügyintézés és az ESZE-hez való csatlakozás jogi és technikai szempontjai álltak.

2. AZ EURÓPAI SZABADALMI EGYEZMÉNYBŐL (ESZE) FAKADÓ TAGÁLLAMI JOGOK GYAKORLÁSA

AZ EURÓPAI SZABADALMI SZERVEZETBEN FOLYÓ STRATÉGIAI VITÁVAL KAPCSOLATBAN TARTOTT MEGBESZÉLÉSEK

Az Igazgatótanács (IT) októberi, 103. ülését megelőző napon az ún. 5+5 munkacsoport (8 küldöttség, a német és a szlovén nélkül) egyeztetett a munkacsoport létjogosultsága és a stratégiai vitával foglalkozó napirendi pont kérdéseiben. Megállapodtak, hogy az Igazgatótanácsban az 5+5 munkacsoportban részt vevő delegációk következetesen szóvá fogják tenni, hogy az IT júniusi ülésén, az ún. Madridi Nyilatkozat elfogadásakor az ESZH-tól kért dokumentumokat az ESZH nem terjesztette elő időben, illetve el sem készítette az

„outsourcing”-gal kapcsolatos anyagot. Megállapodtak, hogy aggályaiknak külön-külön, tehát nem az 5+5 nevében fognak hangot adni.

Az ESZSZ Szabadalmi Jogi Bizottságának 27. ülése, München, szeptember 21.

Az ülést első alkalommal vezette *dr. Ficsor Mihály*, az MSZH elnökhelyettese, akit az Igazgatótanács 2005 júniusában választott a Szabadalmi Jogi Bizottság elnökévé.

Hivatalunk küldöttségét főosztályvezető és elnöki tanácsadó alkotta.

Főbb megtárgyalt kérdések:

- A bizottság 26. üléséről készült jegyzőkönyvet a küldöttségek hozzászólás nélkül elfogadták.
- A megadásról szóló értesítés gyorsított meghirdetéséről szóló dokumentummal kapcsolatban a bizottság álláspontja összességében kedvező volt, a svéd küldöttség fenntartásával.
- A bizottság részletesen foglalkozott a trilaterális együttműködés keretében a Japán Szabadalmi Hivatal által felvetett „*New Route*” elnevezésű javaslattal. Az elnök felkérésére az ESZH képviselője további magyarázatokat fűzött az anyaghoz és jelezte, hogy a javaslat lényegében egy új jogi keret megteremtésére tesz kísérletet, amelyik a PCT és a PUE rendszerével párhuzamosan érvényesülhetne. Hátrányaként említette, hogy e rendszerben a kutatási jelentés csak 26-28 hónap elteltével állna rendelkezésre, és szerinte ez a javaslat a PCT-t rövid időn belül aláaknázhathja, mert elsősorban és kizárólag a japán felhasználóknak kedvezne. A másik japán javaslat pedig, a „*Patent Prosecution Highway*”, az eljárás olyan adminisztratív eszközökkel való gyorsítására tesz javaslatot, amelyhez nincs szükség új jogi keretek létrehozására. Az első japán javaslatot a küldöttségek nagy többsége negatív módon ítélte meg, a másik japán javaslatot pedig a bizottság a továbbiakban részletesen meg kívánja vizsgálni.
- Eszmecsere folyt az érdemi szabadalmi jogi harmonizáció további munkáiról, bár az elnök jelezte, nem ennek az ülésnek a feladata politikai kérdésben állást foglalni. Az ESZH képviselője felhívta a figyelmet arra, az USA-ban előterjesztett jogszabály-tervezetre, amely egyes területeken igazi áttörést mutat az USA eddigi megközelítéséhez képest (ez a tervezet bevezetné a *first-to-file* rendszert, az abszolút újdonság követelményét, módosítanák a korábbi használók jogait, törölnék a Hilmer-doktrínát és kötelezővé tennék minden szabadalmi bejelentés közzétételét 18 hónap elteltével). A fenti tervezetet ugyanakkor a USPTO nem támogatja. Az angol küldöttség felszólalásában az EU koordinációs ülésen egyeztetett szöveget olvasta fel, tájékoztatva az ESZH-t és a küldöttségeket arról, hogy az EU tagállamai jelenleg nincsenek abban a helyzetben, hogy az előterjesztett dokumentum 14. pontjában felvetett politikai kérdéseket meg-

válaszolják. Az elnök összefoglalásként nyugtázta, hogy a bizottság tudomásul vette a dokumentumot, de kiemelte, hogy nem született világos válasz a „hogyan tovább” kérdésére.

- Az ESZE 2000. évi szövege ratifikációja áttekintésének kérdéskörében az elnök felkérte a ratifikációval még adós szerződő államok küldöttségeit, tájékoztassák a bizottságot az eddig tett lépéseikről. A dán küldöttség szerint a törvény tervezete még 2005 őszén elkészül, a dán parlament valószínűleg 2005 decemberében elfogadja. A finnek 2005 szeptemberében nyújtották be a javaslatot a parlamentnek, amely annak tárgyalását 2005 decemberében kezdi meg. A svéd küldöttség 2006 tavaszáig számít a törvénytervezet elkészültére, és az 2006 nyarán kerülhet a parlament elé. Az ESZH képviselője tájékoztatta a bizottságot, hogy várakozásaik szerint az ESZE 15. ratifikációs okmányának letétbe helyezése 2005 végéig megtörténik, és ennek alapján 2007 közepéig el kell fogadni az új végrehajtási szabályzatot (az elektronikus rendszerek átállításához és az új eljárásra való felkészüléshez legalább fél évre van szükség). Ennek folytán 2006-ban a bizottságnak legalább három alkalommal ülnie kell.

A Bíráskodási Munkacsoport al csoportjának (Working Party on Litigation) 8. ülése, München, szeptember 22–23.

Az MSZH képviselőjében az ülésen elnöki tanácsadó vett részt.

Az EU képviselője általánosságban figyelmeztette tagállamait, hogy sem egyenként, sem kollektíven nem tárgyalhatnak olyan kérdésekben, amelyekben már van közösségi jogszabály, és véleménye szerint ez az ülés is az EU jogrendjébe ütközik. Megjegyezte ugyanakkor, hogy az EU újból meg fogja vizsgálni az Európai Szabadalmi Bíráskodásról szóló Egyezmény (EPLA) kapcsolatos álláspontját, ez azonban nem jelent tárgyalásra való felhatalmazást.

A továbbiakban az al csoport folytatta a munkáját az EPLA tervezetének egyes cikkei szövegezését illetően.

Külön napirendi pont foglalkozott a cseh és a lengyel delegáció által a nyelvekre vonatkozóan tett észrevételekkel. A cseh észrevétellel kapcsolatban az ESZH képviselője hangsúlyozta, hogy a nyelvek vonatkozásában már megszületett a megállapodás, és ez az EPLA tervezetének 32. cikke (4) bekezdésében szerepel is. Az elnök emlékeztetett rá, hogy az eljárásban részt vevő felek más nyelv használatában is megállapodhatnak. Az elnök szintén ezt tartotta irányadónak a lengyel dokumentum által javasolt jogi segítségnyújtásra is, és a másik lengyel javaslat sem talált támogatást. Végeredményben az EPLA szövegét a cseh és a lengyel észrevételek alapján a küldöttségek nem módosították.

Az al csoport ülésén nem volt hozzászólás az Európai Szabadalmi Bíróság statútumához.

Az ESZSZ Igazgatótanácsa (IT) elnökségének (Board) 9. ülése, München, szeptember 22.

Az ülésen állandó meghívottként részt vett *dr. Ficsor Mihály*, az MSZH elnökhelyettese is mint az ESZSZ Szabadalmi Jogi Bizottságának elnöke.

Az elnökség által megtárgyalt néhány kérdés:

- Az ESZH pénzügyi helyzetét és távlatait értékelő ún. *Deloitte*-tanulmány kapcsán világossá vált, hogy az ennek alapján készült ESZH-elemzés olyan következtetések és intézkedések alapjául (sőt ürügyül) szolgálhat, amelyek az ESZE-tagállamok számára hátrányosak lehetnek. A valóban feltárt pénzügyi nehézségeket az ESZH tudatosan hangsúlyozza, részben a stratégiai vita „elterelése”, részben az ESZH hatékonyságát és teljesítményét ténylegesen javító intézkedések bevezetése érdekében. Ennek kapcsán kiderült, hogy az ESZH 2005 végéig teljesen befagyasztotta az együttműködési programokat a költségvetési keretek állítólagos nagymérvű túllépése miatt.
- Az ESZH előterjesztést készít a stratégiai vita folytatásához a nemzetközi együttműködés jövőbeli stratégiája és költségei, az „*outsourcing*” lehetőségei és költségei, a minőségbiztosítási eljárás, az ESZH előtti szabadalmazási eljárás hatékonyságának javítására irányuló intézkedési terv, a kutatási jelentések felhasználása és az új együttműködési modell költségvonzatai témakörében.

Az ESZSZ Költségvetési és Pénzügyi Bizottságának 86. ülése, München, október 11–14.

Hivatalunkat az ülésen főosztályvezető és belső ellenőr képviselte.

Főbb megtárgyalt témák:

- *Az ePatent kifejlesztése*: létrehozásában négy ország és a LINGWAY számítástechnikai cég vett részt. Az ESZH támogatja ezt a fejlesztést, de a jogi helyzet tisztázatlansága miatt jelenleg nincsenek konkrét elképzelések a megvétellel és a támogatással kapcsolatban.
- *Beszámoló az európai közzétételi szerverről*: a szerver az ESZH 2005 elejétől használja, kiváltották vele az eddigi, papíralapú közlönyök nyomtatási és szállítási költségeit. Még nincsenek konkrét tervek a rendszernek az euro-PCT-bejelentésekre való kiterjesztéséről.
- *IT együttműködési programok*: túl sok a bilaterális és a multilaterális program, az évi 7,5 milliós keret ezek megvalósítására nem elegendő. Új alapelveket megfogalmazó programot szándékoznak az IT elé terjeszteni.
- *Információs rendszer és szolgáltatási terv*: az ESZH részéről ismertették a teljes működés számítógépes térképét tartalmazó rendszer lényegét és felépítését. A jövőbeni rendszer kidolgozásában az ESZH 300 munkatársa és további 300 alvállalkozó vesz részt, az éves költség közel 100 millió euró. A tervet a tagországok egy tartózkodás mellett elfogadták.

- *A 2004-es pénzügyi évről szóló mérlegjelentés és beszámoló:* 2004 végére a bevételek 1075 milliárd euróra nőttek (2003-ben ez 1022 milliárd euró volt), a kiadások pedig 857 millió eurót tettek ki (2003-ben ez 813 millió euró volt).
- *Az ESZH 2005. év végére várható pénzügyi helyzete:* a bevételek a kiadásokhoz képest nagyobb mértékben nőnek, a működési bevételek valamivel a tervezett alatt lesznek (2,9% vagy 31 millió euró), de nagyságuk a 2004. évihez képest 4,4%-kal nőni fog.
- *Az ESZH 2004. évi statisztikai, bejelentési adatok, vizsgálói kapacitás:* megállapítható a bejelentési adatok folyamatos növekedése. 2005 első félévében jelentős mértékben (közel 15%-kal) visszaesett a megadott szabadalmak száma, ugyanakkor az elbírálói kapacitás enyhe növekedést mutatott az elmúlt három évben (az elbírálók jelenlegi létszáma 3358 fő). Az elbírálásra váró munka mennyisége soha nem tapasztalt mértékben nőtt.
- *Jelentés az IFRS (International Financial Reporting Standards) bevezetéséről:* elsősorban a pénzügyi „tisztánlátás” érdekében az ESZH-nál 2006. január 1-jétől vezetik be az IFRS-t.
- *A költségalapú kimutatások módszere (Unit Cost Indicator):* a tervek szerint a szabadalmi eljárás minden fázisában megmutatja a ráfordított költségeket. Bevezetésének költsége és kapacitásigénye nem ismert.
- *A kiegészítő európai szabadalmi kutatások díjának csökkentése:* az IT 2005. júniusi határozata alapján az Osztrák, a Finn, a Spanyol és a Svéd Szabadalmi Hivatal munkájához végzett kiegészítő európai szabadalmi kutatások díja 810 euró lesz.
- *2006–2010. évi üzleti terv:* több küldöttség – így a magyar is – kifejezte azon véleményét, hogy az ESZH jelenlegi eredményeit figyelembe véve a terv túlságosan optimista (Belgium többek között kifogásolta, hogy a produktivitást a létszám 5%-os növelésével próbálják „javítani”). A vita végén a tagországok 15 igen, 5 nem (köztük Magyarország) és 9 tartózkodás mellett a tervet nem fogadták el.
- *A Deloitte-jelentés elemzése:* Az auditorok megállapításainak lényege az, hogy az ESZH pénzügyi helyzete rendben van, esetleg lehetségesnek tartják a díjak emelésének megfontolását. A jövőben viszont sokkal biztosabb, naprakészebb információkra van szükség a hivatal működési folyamatait illetően. Négy területre irányul megkülönböztetett figyelem: produktivitás (közvetlen kapcsolódás az ESZH mindenkori pénzügyi helyzetéhez), nyugdíjrendszer, a müncheni és a hágai épület bekerülési költségei, valamint a hosszú távú pénzügyi helyzet előrejelzésének szükségessége. A tagországok többsége hozzászólt a témához. A magyar felszólalás szerint ha az ESZH képes megfelelni az előírt pénzügyi feltételeknek, elfogadhatatlan számunkra a multilaterális keretek befagyasztása. Hatékony intézkedéseket kell foganatosítani a produktivitás és a hatékonyság érdekében.
- *Az ESZH 2006. évi költségvetése:* az ülés a költségvetést fejezetenként tárgyalta. A spanyol küldöttség a működési bevételeket a tervezett díjemelések miatt nem támogatta.

Több tagállam kifogásolta, hogy a tagállamoknak szánt 7,5 millió eurós IT kooperációs keretben az ESZH személyzeti költségei is elszámolhatók. A 2006-ra tervezett 227 új elbírálói poszt létesítése miatti tagállami bírálatokra tekintettel az ESZH elnöke kompromisszumos javaslatot tett: e létszám egyharmadát (75 fő) befagyasztja és csak a BFC illetőleg az IT előzetes felhatalmazásával szabadíthatja fel. A tervezetet 19 igen, 7 tartózkodás (köztük a magyar) és egy nem szavazat (Dánia) mellett elfogadták.

Az ESZSZ Igazgatótanácsának (IT) 103. ülése, München, október 25–27.

Az IT ülésén hivatalunkat az elnök, a jogi elnökhelyettes és elnöki tanácsadó képviselte.

Az ülés napirendi pontjainak teljes körű ismertetése nélkül, érzékeltetve a vitákat, az IT az alábbi fontosabb határozatokat hozta:

- A küldöttek vita nélkül elfogadták, hogy Szerbia–Montenegró küldöttsége a jövőben megfigyelőként részt vehessen az IT ülésein.
- Az Európai Szabadalmi Akadémia (ESZA) Felügyelőbizottságának (FB) elnökeként *B. Battistelli* beszámolt az ESZA FB első két üléséről. Az FB elfogadta az ESZA stratégiáját, vázolta a díjpolitika alapjait, tájékoztatott az ESZA konszolidált költségvetésének összeállításáról, illetve megnevezésre kerültek az FB szakmai tagjai is.
- A Szabadalmi Jogi Bizottság 26. és 27. üléséről a bizottság elnöke, *dr. Ficsor Mihály* számolt be. A tájékoztatást az IT tudomásul vette.
- Az EU soros elnöki tisztét betöltő angol küldöttség tájékoztatást adott a közösségi szabadalom ügyéről. Lényegi előrelépésről nem lehetett számot adni. Az Európai Bizottság képviselője két kezdeményezésről adott tájékoztatást: az október 5-i új iparpolitikai kezdeményezésről és az október 12-i, a szabadalmi környezet javítását célzó kezdeményezésről.
- A stratégiai vita munkaprogramjának (CA/164/05) nyitányaként az ESZH elnöke összefoglalta a júniusi IT döntéseit, jelezte, hogy a konzultáció intenzívebbé tételét tervezi, utalt az európai PCT-hatóságokkal időközben Genfben tartott konzultációra is. Kifejezte csalódását, hogy 2005-ben biztosan nem lehet majd lezárni a stratégiai vitát az IT-üléseken. A vita az első körben az alábbi kérdések köré csoportosult: legyen-e stratégiai vitával foglalkozó csomag, teljes-e a munkaprogramban felsorolt témák listája, kívánja-e valaki valamelyik téma eltávolítását, és miben lehetne már most megállapodni a vita végső kimenetele előtt? Az első vitakör elhangzott felszólalásainak meghallgatása után az IT elnöke összegezte, hogy az egységes csomag ellen nem volt felszólalás, a dán–holland–német dokumentum (CA/92/05) kerüljön be a munkaprogram mellékletébe, továbbá vegyék fel a belga kérésnek megfelelően a két 2004. évi dokumentumot is (összegezés az ESZH 2004. évi ún. meghallgatásairól és az IT elnökének a 2004. novemberi ülésre készült tájékoztatója a „sarokkövekről”), illetőleg

a Madridi Nyilatkozat interpretációjára másnap kerüljön sor. Ez utóbbi felvetésről hosszas vita bontakozott ki.

- Az IT ülésének másnapi folytatásán megbeszélést tartott az 5+5 csoport, és megállapodott abban, hogy a Madridi Nyilatkozat megkérdőjelezésére nem kerülhet sor, és az IT által a júniusi ülésen kért átfogó dokumentumot számon kell kérni az ESZH-n. A stratégiai vita napirendjének vitájában több további hozzászólás is elhangzott. Az ESZH elnöke zárszavában jelezte, mindent megtesznek azért, hogy még 2005 végéig elkészüljön egy előzetes dokumentum, amely a feltett kérdésekre a legmegfelelőbb válaszokat tartalmazza. A minőségbiztosítás tárgyában megfelelő különbségtételnek kell lennie az ESZH belső rendszere és az összeurópai minőségbiztosítás között.
- Ismertetésre került az Európában működő PCT-hatóságokkal való jövőbeli együttműködésről szóló dokumentum, amely nem tartalmazott érdemi, előremutató felvetéseket.
- További egy időszakra megválasztották *Lars Björklund*-ot az Információtechnológiai Munkacsoport elnökévé.
- Az ESZH elnöke részletesen ismertette a küldöttségekkel a hivatalban felállt új vezetési eredményeit, illetve a minőségmenedzsment területén tett erőfeszítéseket. Az angol küldöttség kérte, hogy az ESZH az IT decemberi ülésére a QMS és a minőségellenőrzés kérdéseit külön kezelve dolgozzon ki részletesebb dokumentumot.
- A *Unit Cost Indicator* dokumentum kapcsán az ESZH elnöke jelezte a küldöttségeknek, hogy a jövőben rendszeresen kapnak majd az egységekre jutó költség kimutatásáról szóló dokumentumokat.
- A *Deloitte*-jelentés kapcsán az ESZH elnöke bevezetőjében jelezte, hogy az ESZH támogatja azokat a hosszú távra szóló javaslatokat, amelyeket a tanulmány tartalmaz, és ennek alapján a 2006–2010-ig szóló pénzügyi terv tervezése során már néhány tanácsot figyelembe is vettek.

Az ESZSZ Igazgatótanácsa (IT) elnökségének (Board) 10. ülése, München, november 25.

A Szabadalmi Jogi Bizottság elnökeként az ülésen részt vett az MSZH elnökhelyettese is.

- A stratégiai vitával kapcsolatban az IT elnöke kételyének adott hangot, hogy az ESZH megfelelően kidolgozott javaslatokkal segíti-e a stratégiai vita lezárását, és ezek eleget tesznek-e az ún. Madridi Nyilatkozatban foglaltaknak. Az ESZH elnöke előadta, hogy az *outsourcing* és a kutatási eredmények tárgyában egy-egy irat készül, ezek érdemi vitáját 2006 márciusára ütemezik, de előzetes eszmecsere már 2005 decemberében is sor kerülhet. A Madridi Nyilatkozat végrehajtásáról egy „fedlap” („*cover note*”) készül, amelyhez mellékletek is fognak társulni, ez az irat azonban az elnökség ülésén még nem állt rendelkezésre.

- A 2006. évi költségvetés tervezetéhez, amely a Költségvetési és Pénzügyi Bizottság elnöke szerint a BFC-ben alig kapta meg a szükséges többséget, a BFC elnöke szolgált adalékokkal. Nem zárható ki, hogy e tárgyban az IT-ben is érdemi vita alakul majd ki.

Az ESZSZ Igazgatótanácsának (IT) 104. ülése, München, december 13–15.

Az ülés történéseinek és főbb határozatainak ismertetésére a következő félévi beszámolóban kerül sor.

Az ESZH közreműködésével szervezett egyéb külföldi rendezvények

Az év második fele is igen eseménydús volt olyan külföldön tartott rendezvények, konferenciák, speciális események tekintetében, amelyeknek fő- vagy társszervezője az Európai Szabadalmi Hivatal volt. A továbbiakban időrendi sorrendben megadjuk ezeknek a rendezvényeknek a főbb paramétereit, helyhiány miatt mellőzve részletesebb tartalmi ismertetésüket. A rendezvényeken az illető szakterülettel foglalkozó egy-két szakemberünk képviselte hivatalunkat:

- Az ESZH által szervezett ülés osztályozással foglalkozó szakembereknek, Róma, július 1.
- Az Európai Szabadalmi Hivatal 9., éves Nemzetközi Együttműködési Értekezlete, Ankara, július 5–6.
- ESZH Műszaki Információs Műhely 62. ülése, München, szeptember 27–30.
- ESZH-konferencia az európai szabadalmi rendszer minőségéről, Hága, november 21–22.
- EPOLINE-használók napja, Athén, november 23–24.
- ESZH-műhely a szabadalmi ügyvivői szakma fejlődéséről, Prága, december 6–7.

Multilaterális keretből finanszírozott ESZH-szemináriumok

Az ESZH utolsó negyedben befagyasztott multilaterális keretösszege ellenére az év második felében az alábbi lehetőségek adódtak hivatalunk szakemberei számára külföldi szakmai továbbképzésekre:

- szabadalmi osztályozási technikákkal és eszközökkel foglalkozó szeminárium (az MSZH és az Európai Szabadalmi Akadémia szervezésében): Hága, szeptember 27–29. (két fő);

- regionális szeminárium a kiegészítő oltalmi tanúsítvány (SPC) tárgyában, Varsó, október 6–7. (egy fő);
- szellemi tulajdon-jogok érvényesítése és szabadalmi jogviták, München, október 17–21. (egy fő);
- szeminárium az innovációt támogató kampányok témakörében, Newport, október 19–21. (egy fő).

Az Európai Szabadalmi Hivatal, az Európai Unió Bizottsága és a Magyar Szabadalmi Hivatal által közösen szervezett „Európai Szabadalmi Információs Konferencia – PATINNOVA ’05” rendezvény, Budapest, Corinthia Grand Hotel Royal, november 8–10.

A 2005. év és az iparjogvédelmi szakma Magyarországon tartott, mostanáig legnagyobb szabású rendezvényére a három szervezet közös szervezésében, az Európai Unió és az ESZH finanszírozásával és az MSZH társfinanszírozásával került sor a fenti helyszínen és időpontban.

Az immáron mintegy 15 éve EPIDOS néven, évente tartott ESZH-konferencia és a szellemi tulajdon témakörével foglalkozó, 1990 óta kétévenként tartott PATINNOVA Konferencia egy helyszínen történő párhuzamos megrendezésével, amelyen több mint 40 kiállító cég is részt vett, Magyarország az Európai Unióhoz újonnan csatlakozott országok közül és a közép- és kelet-európai régióban először kapta meg ilyen rangos konferencia házigazdái szerepét. Ez nem véletlen, hiszen az ország 2004-ben a „Közösségi Eredményjelző Táblán” jó eredményeket ért el a közösségi védjegy és szabadalmi mutatók tekintetében.

A konferencia jó példa volt az Európai Szabadalmi Hivatal és az Európai Bizottság együttműködésére, ráadásul egy 2004-ben csatlakozott új kelet- és közép-európai országban kiválasztott helyszínnel. A rendezvény vezérmotívuma: a tudásalapú társadalomban milyen mértékben nő a szellemi tulajdon-jogok fontossága, amelyek az innováció lényeges elemeit alkotják, az innováció pedig rendkívüli fontosságú a növekedés és a munkahelyteremtés szempontjából. Ez a növekedést célzó Lisszaboni Partnerségi Megállapodás három fő területének egyike is.

A konferencián rekordszámú résztvevőt regisztráltak: mintegy 650 főt 60 országból. A résztvevők között volt számos neves politikai döntéshozó, vállalkozó, egyetem, kereskedelmi kamara, szabadalmi szervezet képviselője és szabadalmi ügyvivő. A három társszervező mintegy 120 fővel volt jelen, az MSZH-ból kb. 50 munkatárs vett részt.

Az iparjogvédelmi szakma számára nagy megtiszteltetésnek számított, hogy a konferenciát *dr. Baráth Etele*, az európai ügyekért felelős tárca nélküli miniszter nyitotta meg. A nyitóbeszédnek közül kiemelhető *A. Pompidou*, az ESZH és *dr. Bendzsel Miklós*, az MSZH elnökének beszéde, a záróceremónián pedig jelen volt és beszédet mondott *Heinz Zourek*, az Európai Bizottság „Vállalatok és Ipar” Főigazgatóságának vezetője. A magyar szervező fél

számára külön elismerés, hogy a konferencia vitaindító beszédét *dr. Duda Ernő*, a SOLVO Biotechnológiai Rt. elnök-vezérigazgatója tarthatta meg „Az innovatív gondolkodás szerepe – magyar sikertörténet a kutatás-fejlesztésben és az innováció területén” címmel.

A párhuzamosan zajló szekciókban az ESZH szabadalmi információs témakörben tartott előadástémái közül kiemelhetők az alábbiak: a WIPO szabadalmi információs tevékenysége, a 2005. év főbb fejlesztései, ESZH kutatási jelentések, IPC-reform, ennek következményei és a használók szempontjai, az INPADOC jogi státusza, XML és elektronikus publikációk, szabadalmi információ Japánból és más ázsiai országokból, Register PLUS, nanotechnológiai szabadalomkutatás.

A PATINNOVA-szekciók ülésein napirendre tűzött témák közül néhány: az EU Bizottság innovációs kezdeményezései, az iparjogvédelem stratégiai irányítása a növekedés és a munkahelyteremtés elősegítése céljából, az iparjogvédelmi szellemi vagyon kezelése, a kis- és közepes vállalkozások iparjogvédelmi segítése és tudatosságának javítása, a lajstromozott közösségi minták, a használati minták oltalma, iparjogvédelmi jogérvényesítés és a bitorlások elleni küzdelem, az iparjogvédelem értékke való átalakítása, harc a hamisított termékekkel szemben az EU határain és harmadik országokban, illetve az ezzel kapcsolatban kialakítandó cégstratégia, az IP-menedzselés jobb megértésének erősítése, az EU üzleti támogatási hálózatainak kiépítése.

A konferenciát megelőző műhelymunkák és PATINNOVA-szekciók előadásai közül kiemelendők a magyar részről és a Magyar Szabadalmi Hivatal részéről tartott előadások, *Farkas Szabolcs*, *Vadász Ágnes* (MSZH), *Szalay Zsolt és Ferencz Szabolcs* (MOL), illetve *dr. Patkó Gyula* (Miskolci Egyetem) közreműködésével. A PATINNOVA-szekció egyik ülését az MSZH részéről *Kürtössy Jenő* vezette.

3. AZ EURÓPAI UNIÓ TAGÁLLAMAKÉNT VALÓ MŰKÖDÉSBŐL ADÓDÓ KÖTELEZETTSÉGEK

A) RÉSZVÉTEL AZ EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA SZELLEMI TULAJDONÉRT FELELŐS MUNKACSOPORTJÁNAK (WP ON IP) ÉS AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG SZAKÉRTŐI BIZOTTSÁGAINAK ÜLÉSEIN

Az Európai Unió tagállamaként az év második felében hat alkalommal vettünk részt a Brüsszelben rendezett üléseken, amelyek az esetek többségében egy-egy napos intenzív tárgyalásokat jelentettek munkatársaink számára. A megtárgyalt témák közül a szerzői jog dominált, de napirenden voltak a jogérvényesítés és a WIPO-val való kapcsolattartás kérdései is. Az ülések időpontjai:

- július 25. (kényszerengedélyek),
- szeptember 13–14. (szerzői jogi konzultáció WIPO-kérdésekben),

- szeptember 19. (attasék ülése, szerzői jog),
- szeptember 20. (közösségi védjegy),
- október 14. (szerzői jog, *Contact Committee* ülése),
- november 25. (szerzői jog, követő jogi irányelv).

B) EGYÜTTMŰKÖDÉS AZ EURÓPAI UNIÓ BELSŐ PIACI HARMONIZÁCIÓS (VÉDJEGY ÉS MINTA) HIVATALÁVAL (BPHH)

2005 második felében a BPHH alicantei hivatalában három jelentősebb ülésre került sor: júliusban a technikai együttműködés tárgyában tartott ülésre, októberben a formatervezésiminta-oltalom tárgyában megtartott ún. kapcsolattartó ülésre („*Liaison Design Meeting*”), novemberben pedig az Igazgatótanács és a Költségvetési Bizottság soron következő üléseire.

A BPHH által összehívott technikai együttműködési ülés, Alicante, július 5–6.

Hivatalunkat az ülésen két osztályvezető képviselte.

Az ülést megelőzően 11 ország élt a véleménynyilvánítás eszközével, és írásban nyújtott be javaslatokat a lehetséges együttműködési területekre vonatkozóan.

A levezető elnök négy „kosarat” javasolt az egyes témák megvitatására: 1. képzési terület, 2. információtechnológia, 3. költségkompenzáció (ez később a „promóciós és tájékoztatási szolgáltatások” elnevezést viselte) és 4. egyebek.

Az ülés e témákban hozott számottevő eredményeket és nyitott új távlatokat a BPHH és a nemzeti hivatalok közötti együttműködés előtt.

A további menetrendet illetően kiderült, hogy a BPHH éves programokban gondolkodik, minden egyes évre 7-7 millió eurós keret jutna. A javaslatok megvalósíthatóságának megvizsgálása után a novemberi IT/KB ülésre előterjesztés készülne a többéves kooperációs keretprogramról, hozzárendelve a költségvetési javaslatokat. A programról a Költségvetési Bizottság döntene, és erről a felhasználói csoportokat is tájékoztatná.

Az ülés nagy eredménye, hogy a BPHH hajlandó volt tartalékait megnyitni a tagállamok jogos igényei előtt.

A BPHH 4. kapcsolattartó ülése (*liaison meeting*) a formatervezésiminta-oltalom tárgyában, Alicante, október 6–7.

Hivatalunk küldöttségét osztályvezető és jogi ügyintéző alkotta, tagja volt az ITOK igazgató-helyettese is.

Az ülést *Paul Maier*, a BPHH formatervezésiminta-oltalmi főosztályának vezetője nyitot-

ta meg, aki megköszönte a tagállamok közreműködését a nyár folyamán kiküldött kérdőív kitöltésében. A BPHH az ülésre elkészítette a válaszok angol nyelvű összegezését is.

A napirendi pontok közül a technikai együttműködés kérdéseinek vitája emelhető ki. Több küldöttség prezentációja és a statisztikai adatok alapján elmondható, hogy érezhető a közösségi mintaoltalom elszívó hatása a nemzeti hivataloktól, ugyanakkor ezzel arányosan megnöttek a tagállami hivataloknak a közösségi mintaoltalommal kapcsolatban végzendő tájékoztatási feladatai is. A BPHH és a nemzeti hivatalok közötti együttműködés területén ismertetésre kerültek a képzés, az informatika, a promóciós és tájékoztatási szolgáltatások területén létező programok. A képzési kérdéskörön belül információ hangzott el a tervezett nemzeti szakértőkkel, a gyakornokokkal, a specifikus képzéssel, a bírák, az oktatók számára szervezett képzésekkel összefüggésben a BPHH rendelkezésére álló költségvetési keretekről, a költségviselésről és azok céljairól.

Ismertetésre kerültek a lajstromozott közösségi formatervezési mintákra (RCD) vonatkozó statisztikai adatok. Néhány fontosabb közülük: az RCD népszerűsége töretlen, 2005 szeptemberéig 9930 bejelentés érkezett. A BPHH elbírálási teljesítménye tovább javul, 2005-ben a közzétételig terjedő vizsgálatra fordított idő már csak 62 vagy ennél kevesebb nap volt. A legtöbb mintát benyújtó országok sorrendje 2004-hez képest nem változott (német, olasz, USA-beli, brit, francia). A bejelentők többségét, a közösségi védjeggyel szemben, az európai vállalkozások adják (a 25 tagállam teszi ki a bejelentők 78%-át). Az ázsiai országokból megmutatkozó érdeklődés egyelőre kisebb a vártnál. Egy-egy bejelentésbe átlagosan 3,73 mintát foglalnak. A tavalyi évhez képest 5%-kal nőtt az elektronikus úton tett bejelentések száma. A leggyakoribb első nyelvek sorrendje (angol, német, olasz) nem változott. A bejelentések 24%-a érkezik a nemzeti hivatalokon keresztül. A bejelentések 91%-át képviselőikön keresztül nyújtják be, a formatervezési minták 80%-a 13 locarnói osztályban összpontosul. A BPHH 2005-ben összesen 62 000 formatervezésiminta-bejelentésre számít.

Az EU Bizottságának képviselője ismertette a Közösségnek a genfi szöveghez történő csatlakozását előkészítő fejleményeket. A csatlakozás támogatottsága a tagállamok, gazdasági társaságok és a formatervezők körében még mindig töretlen. Elkészült a genfi szöveg fordítása valamennyi hivatalos nyelven.

A BPHH IT 30. ülése és a Költségvetési Bizottság (KB) 28. ülése, Alicante, november 23–25.

Az üléseken hivatalunkat a jogi elnökhelyettes, a védjegy főosztály vezetője és osztályvezető képviselte. Az Európai Unióhoz 2007-ben csatlakozó Románia és Bulgária képviselői megfigyelőként vettek részt.

Az IT 30. ülésén megtárgyalt főbb kérdések:

- Az IT rövid vita után titkos – 24 igen és 1 érvénytelen – szavazattal 2006. március 20-tól háromévi időtartamra *Martti Enäjärvi* urat elnökéül megválasztotta.

- Az IT elnöke röviden bemutatta a fellebbezési tanácsok elnöke kiválasztási eljárásának menetét, illetve az IT Tanácsadó Bizottsága értékelésének eredményét, illetőleg javaslatát. A titkos szavazás eredményeként kialakult háromfős listát (a közülük legtöbb szavazatot kapott *Paul Maierre* a magyar küldöttség is voksát adta) az IT az EU Tanácsa elé terjeszti.
- Az IT megtárgyalta a BPHH által átdolgozott és jóváhagyásra benyújtott módszertani útmutatókat. A magyar küldöttség felszólalásában rámutatott a szenioritással összefüggésben még mindig fennálló problémák rendezésének szükségességére, és ismételten kérte a BPHH-t, hogy fontolja meg a magyar javaslatokat. A magyar küldöttség arra kapott ígéretet, hogy e kérdésben az eszmecsere tovább folytatódik.

Az IT és a KB együttes ülésén megtárgyalt főbb kérdések:

- A BPHH elnöke beszámolt a hivatalt érintő személyi és szervezeti változásokról. A korábbi elnökhelyettes, *Alexander von Mühlendahl* helyét *Peter Lawrence* vette át. Az elnöki tájékoztató szerint a BPHH belső szervezeti átalakítás előtt áll, amely 2006 tavaszán fog lezajlani. Munkaszervezési változásokat is terveznek: „egy akta – egy elbíráló” projekt néven, amelynek célja, hogy az ügyet az eljárás kezdetétől a befejezéséig egyetlen személy intézze. Az új tagállamokból érkezett munkavállalók a BPHH személyi állományának 14%-át teszik ki. Az elektronikusan benyújtott védjegybejelentések aránya a korábbi 22%-ról 57%-ra emelkedett.
- A védjegyengedélyezési eljárások helyzetéről tartott tájékoztatóban elhangzott, hogy 2005. október 31-éig 55 000 közösségi védjegybejelentés érkezett, ebből 5000 a Madridi Jegyzőkönyv szerint. Az év végéig összesen 63 000 védjegybejelentéssel számolnak. A nemzetközi védjegybejelentések aránya a vártnál jóval alacsonyabb. A felszólalások száma mintegy 40%-kal nőtt. A delegációk részéről az elbírálás minőségét firtató kérdésekre válaszolva a BPHH kifejtette, hogy az elbírálok között folyamatos a konzultáció, az osztályokon pedig jogtanácsos segíti a minőségi munkavégzést. Véletlenszerűen minőségi ellenőrzéseket is végeznek, ami a hibaszázalékot 0,5% alá szorítja.
- A formatervezésiminta-oltalmi engedélyezés néhány további fontosabb adata: 2005. október 31-ig 64 000 bejelentés érkezett. A bejelentések 88%-át három hónapon belül közzéteszik. 2005-ben 177 megsemmisítési kérelem érkezett, és 48 kérelem tárgyában hoztak döntést. A státuszügyek átfutási ideje átlagosan 10,2 hónap.
- A fellebbezési tanácsok tevékenysége vonatkozásában elmondható, hogy a fellebbezések száma folyamatosan emelkedik, 2005 végére eléri az 1500-at. A döntések száma 2005-ben eléri majd az ezres nagyságot.
- A Madridi Jegyzőkönyv alapján tett közösségi védjegybejelentések száma a vártnál jóval alacsonyabb. A BPHH nehezményezi, hogy a WIPO jelentős késéssel értesíti a BPHH-t a nemzetközi védjegybejelentésekről.
- Az Európai Bíróság (ECJ) előtt folyamatban lévő peres ügyekről *Oresto Montalte* adott tájékoztatást. Az Elsőfokú Bíróság (*Court of First Instance*) 2005-ig 51 ítéletet hozott,

amelyek közül 40 esetben a BPHH-nak adtak igazat. A színvonalas fellebbezési határozatok miatt a BPHH az ügyek jelentős hányadát megnyeri a bíróság előtt.

- A BPHH-nak a tagállami hivatalokkal való együttműködésre tett javaslatát *Miranda de Souza* ismertette. Az Európai Bizottság képviselője kommentárjában kifejtette, hogy a javaslat összhangban van a vonatkozó közösségi pénzügyi rendelkezésekkel. Többek között a magyar küldöttség is megköszönte felszólalásában a BPHH-nak a jól kimunkált javaslatot. Felszólalásunkban ugyanakkor utaltunk arra, hogy a promóciós, IT és ügyféltájékoztatási témakörökben egyelőre tisztázatlan, milyen tartalmú lesz a nemzeti hivatalokkal kötött szerződés. Jeleztük azt is, hogy nem világos, hogy az együttműködési javaslatok kiértékelése céljából létrehozandó ún. „értékelő bizottság” milyen formában jön létre, és milyen szempontok figyelembevételével végzi majd tevékenységét. A többi küldöttség által is felvetett kérdésre a BPHH azt a választ adta, hogy a BPHH kiadásai felett csupán a BPHH elnökének van kizárólagos joga öröködni, ezért ez a bizottság csak belső bizottság lehet, amely egyben az elnök tanácsadó testülete is.
- Ismertetésre került a BPHH 2006. évi üzleti terve. A következő évben 60 000 védjegybejelentéssel számolnak, ebből 20%-ot a Madridi Jegyzőkönyv szerint várnak, a közösségi formatervezésiminta-oltalmi területen pedig 59 000 bejelentést várnak 2006-ban.

A KB 28. ülésén:

- A KB elnöke, *Peter Lawrence*, tekintettel a BPHH elnökhelyettesévé való kinevezésére, 2005. október 31-ével lemondott elnöki megbízatásáról. 2005. november 1-jével három évre a KB elnökének *Robert Ullrichot* választották Ausztriából.
- Tájékoztatás hangzott el a 2005. évi költségvetés helyzetéről. A pénzügyi mutatók a tervek szerint alakulnak, így a tervezett 137 millió euró bevételhez képest 2005 végéig akár 162 millió euró bevétel elérése sem lehetetlen, így 2005-ben 39,2 millió euró többletbevétel folyhat be a BPHH számlájára.
- Előterjesztették a BPHH 2006. évi költségvetését. Ez rendhagyó módon először tartalmaz olyan költségvetési előterjesztést, amely tartalmazza a 2006–2008. évek pénzügyi tervét, illetve az egyes fejezeti kiadásokat tevékenységenként és szervezeti egységenként. Figyelembe veszi a díjsökkentés hatásait, a CTM nemzeti kutatás díjainak 12 euróra való csökkentését, a nemzeti hivatalokkal való együttműködés pénzügyi kihatásait, a pénzügyi tartalékalap létrehozását és a személyzeti kiadások 3,2%-os csökkentését.

4. REGIONÁLIS EGYÜTTMŰKÖDÉSI TEVÉKENYSÉG

A „visegrádi országok” iparjogvédelmi hivatalai vezetőinek éves találkozója, Keszthely, szeptember 12–13.

Az évente váltakozó helyszínnel megrendezett találkozó házigazdája 2005-ben Magyaror-

szág volt. Az esemény jelentőségét még növelte, hogy 2005-ben Magyarország volt a „visegrádi országok” együttműködésének koordinátora, a koordináció a Külügyminisztérium révén valósult meg.

A négyoldalú találkozó színhelye a keszthelyi Festetich Kastély volt. Az ülés elnöki tisztét *dr. Bendzsel Miklós*, az MSZH elnöke látta el, a négy hivatal érdemi küldöttségeinek létszáma 12 fő volt.

A találkozó keretében megtárgyalt témák rövid összegezése:

- *Előkészületek a Szellemi Tulajdon Világszervezet közgyűléseinek soron következő ülésére*
E napirendi pont keretében a szakértők véleményt cseréltek az Érdemi Szabadalmi Jogi Szerződés (SPLT) harmonizációjáról, a fejlődő országoknak a WIPO-ban felmerülő igényeiről (*Development Agenda*), egyeztették álláspontjaikat a felülvizsgált Védjegyjogi Szerződés (TLT) tárgyában összehívandó diplomáciai értekezletről. Esmét cseréltek arról, hogy milyen helyet foglalnak el a V4 országok a WIPO regionális országcsoportjai sorában, illetve tárgyaltak a WIPO programjához és költségvetéséhez kapcsolódó egyes kérdésekről.
- *Folyamatban lévő ügyek az Európai Szabadalmi Szervezetben*
Eszmecsere folyt arról, hogy milyen álláspontot képviseljenek a „visegrádi országok” az ESZSZ keretében folyó stratégiai vita kérdésében, milyen erőfeszítéseket tesznek a nemzeti iparjogvédelmi hivatalok a csatlakozásból folyó nehézségek leküzdésére. Szó volt az újonnan szerveződött Európai Szabadalmi Akadémia működéséről, illetve a küldöttségek röviden informálták egymást az *EPTOS-TOOLBOX projekt* megvalósulási folyamatának helyzetéről. Az MSZH elnöke meghívta a küldöttségeket a november 8–10. között Budapesten rendezendő „EPIC-PATINNOVA 2005” konferenciára.
- *Az Európai Unió tagállamaiként folytatott együttműködés*
A lengyel kérésre felvett napirendi pont keretében az országok képviselői véleményt cseréltek az aktuális európai uniós iparjogvédelmi rendeletekről és előírásokról.
- *Együttműködés a Belső Piaci Harmonizációs Hivatallal (BPHH)*
E napirend keretében szó volt a szenioritási igények és a konverziós kérelmek kezeléséről, a nemzeti kutatási jelentésekkel kapcsolatos hivatali tapasztalatokról, illetve arról, hogy milyen mértékben ismerik el a nemzeti hivatalok szerepét a közösségi védjegyrendszerben.

A találkozóhoz kapcsolódva a kastély igazgatója, *dr. Czoma László* kiállítást szervezett a részt vevő országok azon értékes könyvtáraságaiból, amelyek a kastély könyvtárának tulajdonát képezik, és az értekezletet követően sajtótájékoztatóra került sor a helyi és a regionális média képviselőinek bevonásával.

A V4 országok iparjogvédelmi hivatali szakértőinek látogatása**a Benelux Védjegy- és Mintaoltalmi Hivatalban (BBM), Hága, október 28.**

A BBM főigazgatójának meghívására létrejött találkozón, amelyen a V4 hivatalokat szakértők képviselték, az MSZH részéről a szakterülettel foglalkozó illetékes főosztályvezető vett részt. A látogatás célja a BBM szervezetének és működésének megismerése, továbbá szakmai tapasztalatcsere volt.

A BBM szervezetének bemutatása során a látogatók tájékoztatást kaptak a benelux jogi szabályozás kialakulásáról és fejlődéséről, a hivatal információtechnológiai projektjeiről, a védjegy-lajstromozási eljárásról, az általános iparjogvédelmi joggyakorlatról, a felszólalások intézésének jogi és igazgatási hátteréről, a BBM kommunikációs és információs tevékenységéről. Az igazgató külön előadást tartott az új Benelux Egyezményről „Miért érdekes a Benelux rendszer a visegrádi országoknak?” címmel. A feltett kérdésre adott válasz röviden úgy fogalmazható meg, hogy egy szubregionális rendszernek a nemzeti rendszerekhez képest előnye az, hogy több bejelentést vonz, nagyobb önállóságot teremt, kisebb bürokráciát eredményez, illetőleg a közös érdekek jobb, erőteljesebb képviselését teszi lehetővé az Európai Unió döntéshozatali rendszerében.

5. KÉTOLDALÚ HIVATALKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSI TEVÉKENYSÉG

Az év második felében két alkalommal került sor jelentősebb kétoldalú látogatásra, illetve kiutazásra a horvát és a spanyol együttműködés keretében.

A Horvát Szellemilajdon-jogi Hivatal elnökének és küldöttségének látogatása az MSZH-ban, november 11.

Hivatalunk elnökének meghívására *Zeljko Topic* főigazgató és a horvát hivatal négytagú küldöttsége tett látogatást az MSZH-ban. A horvát küldöttség egyik tagja részt vett a PATINNOVA 2005 konferencián is.

Hivatalunkban először járt ilyen nagy létszámú horvát szakértői küldöttség. Megismerkedtek hivatalunk szervezeti felépítésével, többek között kézhez kapták 2004. évi beszámolónkat, aktuális szabadalmi és védjegystatisztikáinkat, a horvát és magyar relációban 2000 és 2004 között megvalósult iparjogvédelmi aktivitás mutatószámait, az MSZH jogállásáról szóló kormányrendeletet. Hivatalunk elnöke megemlékezett a magyar–horvát iparjogvédelmi kapcsolatok egyik jelentős mozzanatáról, amelynek keretében 1997-ben átadtuk a horvát hivatalnak az 1897–1919 közötti időszak horvát iparjogvédelmi közlönyeit.

A látogatás során a küldöttségek áttekintették a két hivatal főbb tevékenységeit.

A horvát fél által közölt főbb információk: a hivatal 1991-ben alakult, tényleges működé-

sét 1992-ben kezdte meg. A szellemi tulajdon-jogok minden területével foglalkozik, az ország tagja minden fontosabb nemzetközi egyezménynek. 2004. április 1-je óta Horvátország az ESZE „kiterjesztési” állama.

A tárgyalás során a magyar fél beszámolt a magyar szellemi tulajdoni kultúra és infrastruktúra főbb elemeiről. Felajánlotta a hivatal kapacitásait a horvát fél számára a lehetséges együttműködési területeken. A horvát fél ígéretet tett, hogy megfogalmazza írásban is a magyar félnek az együttműködés lehetséges területeire vonatkozó javaslatait, érdeklődött továbbá a magyar félnek az ESZE-hez, illetve az Európai Unióhoz történt csatlakozása tapasztalatairól és bejárta az MSZH épületét, ahol az egyes helyszíneken az illető egységek vezetői bemutatóval egybekötött tájékoztatókat tartottak a vendégeknek.

Az MSZH elnöki küldöttségének látogatása a Spanyol Szabadalmi és Védjegy hivatalban (SPTO), Madrid, december 1–2.

Elnökünket az útra elkísérte a jogi elnökhelyettes is. A látogatás során hivatalunk küldöttsége részletesen megismerkedett a spanyol hivatal főbb tevékenységeivel és mélységeiben is a főbb szervezeti egységek működésével. A tárgyalás külön részét képezték a 2006. évi együttműködésre vonatkozó új javaslatok.

Megállapítható volt, hogy a spanyol hivatal magas színvonalú és széles körben elismert nemzeti iparjogvédelmi hatósági tevékenységet folytat. A két hivatal elnöke meglelégedéssel nyugtázta, hogy az európai és a nemzetközi kihívások értékelésében is teljes mértékben osztják egymás véleményét.

6. A SZELLEMI TULAJDON OLTALMÁVAL KAPCSOLATOS EGYÉB NEMZETKÖZI RENDEZVÉNYEKEN (KONFERENCIÁKON, MŰHELYMUNKÁKBAN, VEZETŐSÉGI ÜLÉSEKEN STB.) VALÓ HIVATALI RÉSZVÉTEL

Hivatalunk szakemberei az év második felében, a szükséges és a lehetséges mértékben, el látták a szakmai képviseletet a szellemi tulajdon oltalmának különböző aspektusaival foglalkozó, ilyen típusú rendezvényeken, amelyek Európa különböző városaiban kerültek megrendezésre. Időrendben ez az alábbiak szerint valósult meg:

- Horvát–magyar jubileumi szimpózium a közös magyar–horvát szabadalmi törvény létrehozásának 110. évfordulója alkalmából, Zágráb, július 6–7;
- Regionális Iparjogvédelmi Balti Szimpózium a Jagelló Egyetemen, Krakkó, szeptember 16–18;
- Az ALAI 2005. évi kongresszusa, Párizs, szeptember 18–21;
- Nemzetközi konferencia a dizájn kutatásról, Helsinki, szeptember 22–24;

- Az ICSID (Design) éves taggyűlése, Koppenhága, szeptember 24–30. és vezetőségi ülése, Essen, november 26–28;
- IBC Biotechnológiai Konferencia, Brüsszel, szeptember 27–28;
- Európai Védjegyhasználók Fóruma, Brüsszel, október 30–31;
- II. világkongresszus a hamisítás és a kalózkodás elleni küzdelemről, Lyon, november 14–15;
- OSIM-konferencia a közösségi védjegy és használati minta jelentőségéről, Bukarest, november 15.

Longa Péterné

A FELTALÁLÓ ÚTJA – MATHIAS ZDARSKY TALÁLTMÁNYAINAK SZABADTÉRI BEMUTATÓJA AZ OSZTRÁK ALPOKBAN

*Amint a sajka uralni tudja a hullámzó habokat,
éppúgy a száguldó sí is uralja a mindent belepő hótakarót.*
Zdarsky

1. ábra: Mathias Zdarsky, aki magát
művésznek és feltalálónak tartotta

Alsó-Ausztria déli részén, Lilienfeld városa fölött, a Reisalpe alacsonyabb vonulataira vezető drótkötél-pálya felső végállomása közelében meglepő felíratra bukkan a gyalog- vagy sítúrára induló vándor: „Erfinderweg” (feltalálóút) – hirdeti egy tábla, és a gyalogosan másfél órát, sítalpakon jóval rövidebb időt igénylő körtúraútvonalon lépten-nyomon táblák állítanak meg a hatalmas fenyőfák, nyáron a bámészan legelésző, kolompoló tehenek, télen a hókupacok között: a táblákon fotók és feliratok mutatják be a vidék nevezetes szülöttének, Mathias Zdarskynak a találmányait.

Lilienfeld központjában áll az 1202-ben alapított cisztercita kolostor, amelynek hatalmas könyvtárán, barokk templomán, híresen szép, gótikus kőfaragásokkal díszített kerengőjén kívül magyar vonatkozású emlékei is vannak. Pyrker János László (1772–1847), egri érseksége alatt a tanítóképző líceum megalapítója, a bazilika építtetője, a török–magyar harcokban leromlott vár maradványainak megmentője, romkertté alakítója Lilienfeldben lépett be a cisztercita rendbe, később prior, majd apát lett. Magasra ívelő papi karrierjének egy szakaszában velencei pátriárka is volt: ekkor vetette meg a Nemzeti Múzeum – jelenleg a Szépművészeti Múzeumban látható – régi olasz festészeti gyűjteményének alapjait. Pyrker halála után – kívánságára – szívét az egri bazilikában, testét a lilienfeldi temetőben temették el; a sírját őrző kis kápolnából sohasem hiányoznak a magyar látogatók nemzeti színű szalaggal ellátott csokrai, koszorúi.

A lilienfeldiek azonban elsősorban Mathias Zdarskyra büszkék, aki egy jellegzetes alpesi lesiklási technika, a kapuk között kanyargó szalomsíelés kifejlesztése és jó néhány, a sísport-hoz kapcsolódó, világsikert aratott, sőt máig alkalmazott találmánya révén vált nevezetessé.

Zdarsky 1856-ban született egy morvaországi falucskában, fűrészmalom-tulajdonos apjának tizedik gyermekeként. Gyermekkorában baleset következtében bal szemére megvakult; a jóeszű fiúcska további sorsát, lehetőségeit ez a tény korlátozta ugyan, de ambícióit korántsem csökkentette. Brünnben elvégezte a tanítóképzőt, néhány évig tanított is, majd kézügyessége, technikai érdeklődése további tanulmányok folytatására sarkallta. Támogatók, ösztöndíjak révén az 1880-as évek végén eljutott a híres müncheni Képzőművészeti Akadémiára, majd Zürichbe; ezeken a helyeken festészeti, szobrászati és műszaki tanulmányokat folytatott. Művészi alkotásaihoz utazásai során szerzett inspirációt: végighajózta a Rajnát és a Dunát, de megfordult Észak-Afrikában is, ahol az Atlasz-hegységben komoly sportteljesítményt igénylő sziklamászásokat végzett. Útjai során nagyon sok rajzot, akvarellt, domborművet készített; kvalitásos munkáival elismerést szerzett.

De Zdarsky életének középpontjában mégsem a művészet állt, hanem a sport, mégpedig mint az egészséges életmód nélkülözhetetlen velejárója, az önmegvalósítás egyik eszköze. Honfitársai filozófusnak is tartják Zdarskyt, és ha ez talán inkább némi nemzeti elfogultságból adódó meghatározás is, mindenesetre a szabad levegőn való testmozgás, a gyakorlatias, céltudatos, a testi és lelki kondíciót karban tartó életmód, az életkorból vagy betegségből, balesetből származó defektusok önerőből való, személyre szabott tréninggel történő leküzdése olyan életviteli, életszemléleti szempontok, amelyeknek követése Zdarsky, valamint számos kortársa és későbbi követője számára feltétlenül sikeres és hasznos volt.

Zdarsky olyan síelési technikát fejlesztett ki, amely életkorra, nemre és bármiféle „sporttehetségre”, veleszületett adottságra való tekintet nélkül bárki által könnyen, néhány nap alatt elsajátítható és élete végéig gyakorolható. Ez a technika egyesítette a lesiklás és az ősi skandináv sífutás elemeit. A speciális, a célnak maximálisan megfelelő, Zdarsky által kifejlesztett sikötésen kívül egyetlen bot szükséges hozzá; ő ugyanis meg volt győződve róla, hogy egy bottal az egyensúlyozás, irányváltás egyszerűbben és természetesebben valósítható meg. A sport szakirodalomban „Alpine (Lilienfelder) Skifahrtechnik” (lilienfeldi alpesi sítechnika) néven meghonosodott módszer népszerűsítésére Zdarsky versenyeket rendezett, amelyeken évtizedek során tízezrek vettek részt.

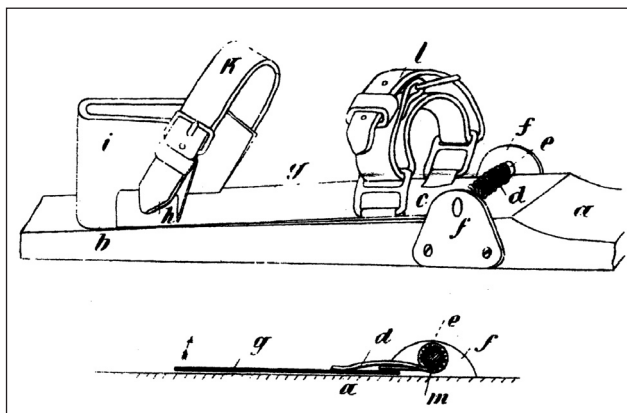
Különösen nevezetes és emlékezetes volt az első verseny, amelyre 1905. március 19-én került sor. Nagyon tanulságos visszaidézni célszerűségét, egyszerűségét, szinte családi hangulatát – ma, amikor a „sícircusz”, sok más divatos sportághoz hasonlóan, elsősorban a pénzről szól.

A sporttörténet első szlalomversenye a Muckenkogel nevű, 1246 m magas hegycsúcsról indult, a célíg az 1950 m hosszú pályán 488 m szintkülönbséget kellett leküzdeni 85 kaput megkerülve; a legmeredekebb szakaszon a lejtő 45 fokos volt. A Zdarsky által meghatározott versenyszabályok szerint a résztvevőknek együtt kellett felkapaszkodniuk az indulás helyszínére, és mindenkinek legalább egy 6 kg-os hátizsákot kellett cipelnie. A versenyen elért helyezések megállapításánál nemcsak az időteljesítmény és a lehetőleg esésmentes lesiklás, hanem a testtartás, a siklás eleganciája is számított, meglehet, szubjektív tényezőként.

A 24 résztvevő természetesen teljes mértékben amatőr volt: akadt köztük tanár, orvos, diák, mesterlegény, sőt, egy hölgy is. A versenysportolókat már akkoriban is fiatal, hajlékony, izmos, atlétatermetű személyekként képzeltek el; ezzel szemben a Zdarsky által szervezett versenyen az életkor 17 évtől 52-ig terjedt, a testsúly pedig 57 kg-tól 105-ig. És nélkül senki sem tudta teljesíteni a távot, az első helyezett is többször landolt a hóban, amit jó időeredményével és elegáns technikájával kompenzált.

A versenyzők által alkalmazott síelési technikát Zdarsky – aki egyébként kitűnő tornász és úszó is volt – jóval előbb, az 1890-es években fejlesztette ki. Ekkor kísérletezte ki több száz terv, modell és azok gyakorlati kipróbálása alapján az új technika alkalmazásához szükséges, a lesiklás és sífutás céljára egyaránt alkalmas síkötést, amelyet – természetesen továbbfejlesztett formában, azóta kifejlesztett, alkalmasabb anyagokból gyártva – ma is használnak a sportolók.

2. ábra: Zdarsky síkötésének első vázlata

A síkötés első változatát a 2. ábra mutatja. A rajz az 1896-ban bejelentett, AT 31 366 lajstromszámú szabadalomból való. Zdarsky célja az volt, hogy a lábfej első részét nagyon stabilan megtartó, semmilyen oldalirányú mozgást nem engedő, de a lábfejnek a sílécire erősített lemezen előre-hátra való mozgását egy rugó segítségével megengedő első kötést alakítson

ki. A síbakancs sarkát bőrhevederes eszközzel rögzítették. Mai szemmel kezdetlegesnek tűnik a megoldás, pedig az alapgondolat nagyon szellemes, és a kitűzött célt sikeresen valósítja meg.

A síkötés továbbfejlesztett változatát az 1914-ben bejelentett, AT 76 793 számú szabadalom leírásában lehet tanulmányozni. A cél itt is a lesikló és futólécek előnyeinek egyesítése volt. Az új sporteszközzel megvalósítható a biztonságos lesiklás és a gyors irányváltás, az esések és a lábtörés kockázata minimálisra csökkenthető, és a sítalpak – stabilitásuk mellett – maguk is törésbiztosak. A 3. ábrán látható az első, a síbakancs orrához csatlakozó kötés kialakítása: legfontosabb eleme egy védőborítással ellátott csavarrugó, amelynek tengelye az egyik végén a síbakancs tartólemezen keresztül egy forgástengelyhez kapcsolódik, másik vége egy csavaranyához van rögzítve. A forgástengely a rugónál magasabban helyezkedik el, így a síelőt a rugó nem gátolja lábának előre- illetve hátramozzgatásában, ugyanakkor az oldalirányú elmozdulást biztonsági vezetőelemek akadályozzák. A síkötést bármely, akko-

riban használatos, fából készült lécre gyorsan, néhány csavarral lehetett fel-, illetve leszerelni. A hátsó kötés úgy volt kialakítva, hogy a síbakancs sarkát egy mozdulattal lehetett a rugó által megengedett mértékben eltolva különböző vágatokban rögzíteni, vagy szükség esetén, a sífutó mozgáshoz azokból kiemelni.

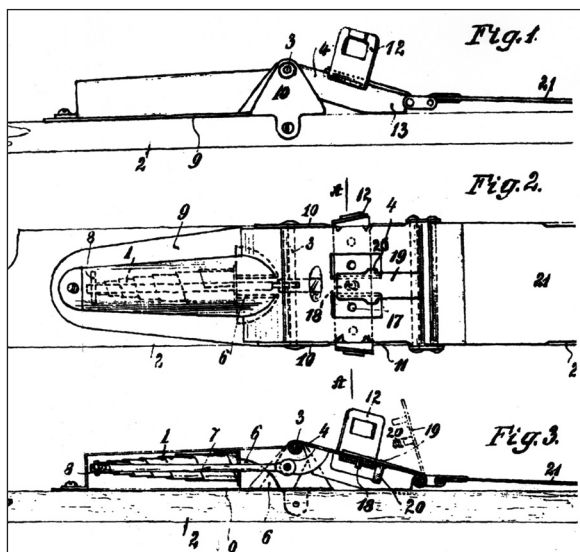
A síkötéseken kívül Zdarskynak még két szabadalmát lehet fellelni az adatbázisokban. Az egyik egy hegyi mentésnél használható hordágy (lajstromszáma: AT 74 140), amelynek hordozófelülete elasztikus pántokkal és szalagokkal van ellátva: ezekkel a

törött vagy kifecamodott végtagok, illetve a törzs gyorsan, egyszerűen rögzíthetők, és a szállítás, illetve mentés alatt a további sérülések kockázata, illetve a sérült fájdalma nagymértékben csökkenthető. A hordágy rugós elemmel ellátott, egyszerűen és gyorsan rögzíthető lábazatkialakítása pedig a járművel valóállítás alatti, fájdalmat okozó rázkódások hatását csökkenti. Ugyancsak a hegyi túrázók, síelők elsősegélyben részesítésénél alkalmazható az a rögzítőkötés (lajstromszáma: AT 46 657), amelyet Zdarsky két társával együtt talált fel.

A mindössze négy szabadalmazott találmányon kívül Zdarskynak még számos ötlete, elgondolása volt, amelyek részben a sísport, részben az egészséges életmód gyakorlása terén széles körben ismertté váltak, némelyik ezekből született eszközt ma is használják. Ilyen például az a 2–4 személy részére alkalmas, mindössze kétkilós „bivaksátor”, amely manapság is az alpinisták túlélőfelszerelésének része.

Bár nem volt gazdag ember, alapelvének tekintette, hogy ötletei legyenek mindenki számára hozzáférhetőek, hasznosíthatók, hasznosításra nem törekedett: ezért nem tartotta fontosnak, hogy minden találmányát szabadalmaztassa. Azon kevesek közé tartozott, akik anyagi sikerek nélkül is teljes, elégedett életet éltek. Pedig nem volt szerencsés ember.

Az első világháborúban szemsérülése miatt nem sorozták ugyan be, de ő önként vállalt lavina-előrejelzési munkát, miután az olasz–osztrák határszakaszon katonák ezrei vesztették életüket az időjárási és terepviszonyok hiányos ismerete miatt. Zdarsky maga is súlyosan megsérült egy lavinaomlás során végzett mentésnél: az akkor már 60 éves férfi végtagjain, bordáin, medencecsontján 80-szoros (!) törést és gerincsérülést szenvedett. Az orvosok szinte semmi esélyt sem láttak akár részleges gyógyulására: megpróbálták lelkileg felkészíteni

3. ábra: A síbakancs orrához csatlakozó kötés

arra, hogy mozgásképtelenül fog tengődni hátra lévő éveiben. Zdarsky azonban nem adta fel. Embertelen fájdalmak közepette mozgásgyakorlatokat, gyógytornát kísérletezett ki önmagán, speciális szerkezetű ágyat majd kerekesszéket tervezett, amelyeket barátai elkészítettek számára. Ezek olyan, minimális erőfeszítéssel mozgatható támasztófelületekkel voltak ellátva, amelyek a vérkeringés lanygulását, a zsibbadást, az izmok elsovadását akadályozták a hosszadalmas gyógyulás alatt.

A szék ma is megtekinthető, kipróbálható a helytörténeti múzeum Zdarsky-kiállításán. A fantasztikus akaraterő és kitartás eredményeként Zdarsky még 24 évig élt, és 80 éves kora felett is sielt, maga tervezte, napenergiával melegített fürdőkabinjában hátraszálltával ugrott a vízbe. Nem hagyott fel a síelés népszerűsítésével sem. Ingyenes tanfolyamain több mint 20 000 embert tanított meg erre a hazájában oly célszerű sportra. A hosszú osztrák tél hétvégéi alatt Bécsből különvonatok szállították az érdeklődőket Lilienfeldbe. Ekkoriban még Japánban is híre kelt sítechnikájának és a találmányán alapuló kötéseknek. A háború alatti önkéntes szolgálata során megismert katonatiszt barátját katonai attasévá nevezték ki Tokióba; ő terjesztette el a távol-keleti szigetországban Zdarsky találmányait.

Az új sítechnikáról kifejlesztője már 1896-ban könyvet jelentetett meg, és írását akkoriban igazán szokatlan módon nem rajzokkal, hanem fotókkal illusztrálta. Olvasóit arra biztatta, hogy oktató igénybevétele nélkül, egyéni tanulással sajátítsák el a síelést. A könyv 1908-ban magyarul is megjelent Czant Hermann főhadnagy fordításában „A sí-futás iskolája – bevezetés a sízés pár hét alatti teljes elsajátításához” címmel, „34 eredeti fényképfelvétellel” (4. ábra). Mint a bevezetőben idézett recenziókból következtethetünk rá, az írás német és francia nyelvterületen is sikert aratott.

4. ábra: Zdarsky magyarul is megjelent munkája

Zdarsky szerény anyagi lehetőségei és súlyos balesete ellenére gazdag, értékes életet élt. Kortársai úgy emlékeznek rá, hogy a leleményes feltaláló és szenvedélyes sportoló egyszersmind emberszerető, segítőkész, szórakoztató egyéniség volt, akit kora minden szellemi újdonsága érdekelt, foglalkoztatott a rádiótechnikától a pszichoanalízisig.

Rendkívül figyelemreméltó, hogy élete nagyobb részének, működésének helyszíne, Lilienfeld városa mennyire megbecsüli, ébren tartja Zdarsky emlékét. A középkori

vártoronyban elhelyezett helytörténeti múzeumban egész sor szobát elfoglaló kiállítás foglalkozik életével, tevékenységével, alkotásaival. Igazi telitalálat találmányainak a sokak által látogatott Muckenkogel környékén történő szabadtéri bemutatása. A hegyekben, egyik kedves tartózkodási helye közelében álló síremlékét gondosan ápolják. Az első híres, „Zdarsky-

technikával” lefolytatott szlalomverseny emlékére minden évben március 19-én ugyanazon az útvonalon emlékversenyt rendeznek, amelynek egyik futamát a résztvevők hagyományos felszerelésben teszik meg – korabeli lécekkel, kötéssel, egyetlen hársfabottal és akkoriban viselt öltözetben. A technikátörténet számos, minden elismerést nélkülöző, keserű lélekkel meghalt és elfeledett feltalálójának sorsával ellentétben jó érzés a talán nem „világrengető”, de sok ember életét megszépítő, egészségét óvó találmányok alkotóját övező szeretetet és megbecsülést tapasztalni. Ezen a téren mi, magyarok sokat tanulhatnánk osztrák szomszédainktól.

Köszönetnyilvánítás

A szerző ezúton mond köszönetet Heinz Ettensteinernek, a lilienfeldi Heimatsmuseum vezetőjének, munkájához nyújtott segítségével.

KÜLFÖLDI HÍREK AZ IPARJOGVÉDELEM TERÜLETÉRŐL

Afganisztán

Afganisztán kormánya 2005. szeptember 13-án letétbe helyezte a Szellemi Tulajdon Világszervezetét (WIPO) létrehozó egyezményhez való csatlakozás okmányát. Ennek megfelelően ez az egyezmény Afganisztánra nézve 2005. december 13-án lépett hatályba.

Amerikai Egyesült Államok

A) Már hírt adtunk arról, hogy az Amerikai Egyesült Államokban a szabadalmi törvény olyan módosítása várható, amely a feltalálói elvről a bejelentői elvre való áttérést is magában foglalja. Sokan vannak azonban, akik ellenzik a törvény ilyen módosítását. Az ellenzők többek között a Gould-esetre hivatkoznak.

Gordon Gould 1957-ben a Columbia Egyetem posztgraduális hallgatója volt, és felvázolta egy olyan koncentrált fénysugár elvét, amelyet egy gázzal töltött kamrában erősítenek. Az ilyen sugárnak a „lézer” (laser) nevet adta. A szabadalmi bejelentés benyújtásával azért várt, mert helytelenül azt gondolta, hogy működő prototípusra is szükség van.

Végül két másik kutató kapott a lézerre szabadalmat, míg az eredeti feltaláló tízéves harc után nyerte meg a küzdelmet, amikor a Szövetségi Fellebbezési Bíróság (Court of Appeals for the Federal Circuit, CAFC) elismerte az elsőbbségét. Ezután az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegyhivatala engedélyezte Gould nevére a szabadalmat. Győzelmét alapvetően annak köszönhette, hogy eredeti kutatásairól vezetett feljegyzéseit dátumbélyegzővel látta el és közjegyzővel hitelesíttette.

A bejelentői elvre való áttérés ellenzői szerint Gould nem kapott volna szabadalmat, ha Amerikában nem a feltalálói elv érvényesülne. Ez igaz ugyan, de ezzel a rendszerrel az Egyesült Államok már teljesen egyedül áll, és alapvetően ez az oka annak, hogy a Szabadalomjogi Szerződés a mai napig lényegileg csak másodrendű kérdéseket szabályoz.

B) A *Surfvivor Media* (Surfvivor) v. *Survivor* (Survivor) *Productions* ügyben a Kilencedik Kerületi Fellebbezési Bíróságnak (US Court of Appeals for the Ninth Circuit) azt kellett vizsgálnia, hogy a fogyasztók fordított megtevesztése valószínű-e a SURFVIVOR és a SURVIVOR védjegyek esetében.

A felperesnek három védjegye volt, amelyeket fényvédő krémtől pólókon át szőrfdeszka-

---

* Danubia Szabadalmi és Védjegy Iroda Kft.

kig terjedő, hawaii témájú termékeinek többségén alkalmazott. Ezeknek a termékeknek a 30-50%-án önmagában szerepelt a SURFVIVOR védjegy, míg a fennmaradó termékeken valamilyen másik logóval együtt volt feltüntetve. A SURFVIVOR védjegy nagybetűkkel írt kurzív betűkből áll, gyakran stilizált rajzolattal együtt. A felperes több éven keresztül használta a védjegyet, és Hawaii szigetén a helyi televízióban, rádióállomásokon és helyi kereskedelmi bemutatókon reklámozta azt.

Az alperes televíziós bemutatóihoz saját, különleges logót használt. A védjegy az áruk széles körén – ideértve a pólókat, sortokat és kalapokat – szerepelt „Survivor” szóként, amelyet gyakran kísértek kiegészítő szavak.

Bizonyítást nyert, hogy egy kiskereskedő és egy fogyasztó összetévesztette a Survivor napernyőjét a felperes termékével, és egy kereskedelmi bemutató résztvevője azt gondolta, hogy a Survivor-termékek gyártói támogatják a felperes üzletét. A Survivor által kezdeményezett vizsgálat azt mutatta, hogy csekély mértékű a két védjegy összetévesztése. Egyetlen kereskedő sem zárta be az üzletét a Surfivivorral való összetévesztés miatt, és egyetlen vevő sem tért vissza a Surfivivor termékeihez annak a tévhitnek az alapján, hogy azok a Survivortól származnak.

Az amerikai védjegytörvény (Lanham Act) szerint egy eredményes védjegybitorlási per indításához bizonyítani kell, hogy a felperesnek van védhető védjegye, és hogy az alperes utánozó védjegye olyan mértékben hasonló, hogy összetévesztéshez, tévedéshez vagy becsapáshoz vezethet. Az alperes arra alapította védekezését, hogy a védjegyek nem voltak elég hasonlók ahhoz, hogy bekövetkezzen a fogyasztók megtévesztésének valószínűsége.

A bíróság először meghatározta, hogy mi a különbség az egyenes és a fordított megtévesztés között. Az egyenes megtévesztés esetében a fogyasztók azt hiszik, hogy a fiatalabb védjeggyel (itt: SURVIVOR) ellátott áruk a régebbi védjegy (SURFVIVOR) tulajdonosától származnak. A fordított megtévesztés esetében viszont a régebbi védjeggyel kapcsolatba lépő fogyasztók azt gondolják, hogy a fiatalabb védjeggyel van dolguk. A bíróság ebben az esetben csupán fordított megtévesztést vett figyelembe, mert a felperes keresetében nem utalt egyenes megtévesztésre.

A bíróság a fordított megtévesztés valószínűségének elbírálásakor nyolc tényezőt vesz figyelembe. A felperesnek nem kell az összes tényezőt kielégítenie, ha azok közül egyesekre nézve erős bizonyítékokkal rendelkezik. Az adott esetben a bíróság úgy találta, hogy a tényezők a fordított megtévesztés megállapítása ellen szólnak. Az egyes tényezőket a bíróság az alábbi módon elemezte:

1. A védjegy erőssége

A SURFVIVOR „szuggesztív” védjegynek minősült, ami azt jelenti, hogy némi képzelőerőre van szükség ahhoz, hogy azt egy termékkel társítsák. Mint ilyen, megérdemelte a védjegyvoltalmat. A nagyfokú közismertség és a megalapozott hirdetés erősítette a SURVIVOR védjegyet, de összességében ez a tényező a Surfivivor számára volt előnyös.

2. Az áruk rokonsága

A bíróság nem talált lényeges bizonyítékot arra nézve, hogy a fogyasztók a két termék-

vonalat összefüggésbe hoznák egymással, vagy ésszerűen arra következtetnének, hogy azok azonos forrásból származnak.

3. A védjegyek hasonlósága

A bíróság a hasonlóság kapcsán a hangzást, a látványt és a jelentést vette figyelembe, és úgy találta, hogy azok egyik fél javára sem minősíthetők kedvezőnek. A védjegyek azonos hangzása a felperesnek kedvezett, míg vizuális különbségük az alperes számára volt kedvező. A jelentés kismértékben kedvezett az alperesnek, mert a „surfvivor” szó egyértelműen a szőrfőzésre utal, amivel szemben a „survivor” (túlélő) szó általánosan megértett jelentéssel bír.

4. A tényleges megtévesztés bizonyítéka

Csekély bizonyíték volt arra nézve, hogy a kereskedőket, a fogyasztókat vagy a köz nem vásárló tagjait a két védjegy ténylegesen megtévesztette volna.

5. Kereskedelmi csatornák

A hawaii elosztó csatornák kismértékű átlapolása miatt ez a tényező csekély mértékben a felperesnek kedvezett.

6. A fogyasztók figyelmének mértéke

A bíróság úgy gondolta, hogy egy ésszerűen óvatos fogyasztó nagyon csekély figyelmet fordít olcsó termékek – amilyen a napernyő – vásárlására, ami a felperesnek kedvezett. Más szempontok alapján viszont a bíróság ezt a tényezőt a felek szempontjából semlegesnek találta.

7. Az alperes szándéka

A Survivor termelői elismerték, hogy már a per megkezdése előtt is ismerték a SURFVIVOR védjegyet, de azt állították, hogy nem volt szándékukban a bitorlás. A bíróság szerint tagadásuk nem volt mérvadó, mert a rosszakarát hiánya nem menti a védjegybitorlást. Mint-hogy az alperes ténylegesen ismerte a védjegyet, ez a tényező a felperesnek kedvezett.

8. A terjeszkedés valószínűsége

A felperes nem rendelkezett konkrét bizonyítékkal arra vonatkozólag, hogy az állítólag bitorló védjegy gátolta terjeszkedési terveit, ami az alperes számára volt kedvező.

Összességében a bíróság megállapította, hogy a Surfvivor által benyújtott bizonyítékok nem nyújtottak lényeges alapot a megtévesztés valószínűségének megállapításához. Így a bíróság a Survivor javára döntött.

C) A 2005. októberi tájékoztatóban beszámoltunk arról, hogy az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegyhivatala (USPTO) elutasította egy San Francisco-i leszbikus motoros csoport, a „DYKES ON BIKES” védjegybejelentését. Most arról kaptunk hírt, hogy az USPTO fellebbezés után lajstromozta a védjegyet.

Ausztrália

A) Ausztráliában régóta bizonytalanság áll fenn azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy a kísérleti tevékenység szabadalombitorlásnak minősül-e.

A Szellemi Tulajdon-védelmi Tanácsadó Bizottság (Advisory Council on Intellectual Property, ACIP) 2003-ban kezdte vizsgálni ezt a problémát, mert jelenleg nincs az ausztrál törvényben a kísérleti alkalmazásra vonatkozó kivétel, és a joggyakorlat sem tisztázta ezt a kérdést. Az ACIP 2005 októberében az ipari és idegenforgalmi miniszternek átadott jelentésében azt javasolta, hogy módosítsák az ausztrál szabadalmi törvényt, egyértelműen kimondva, hogy a szabadalmas jogait nem bitorolják a kísérleti célú cselekmények, feltéve, hogy

- a kísérletezés a szabadalom tárgyára vonatkozik, és
- a kísérletezés nem ütközik ésszerűtlen módon a szabadalomtulajdonos által végzett szokásos gyakorlatbavétellel.

A miniszter 2005. november 9-én nyilvánosságra hozta az ACIP-jelentést.

B) Az ausztrál szabadalmi törvény 2002. április 1-jén hatályba lépett módosítása vezette be a 12 hónapos türelmi időt, aminek következtében Ausztráliában nem újdonságrontó, ha a szabadalmi bejelentés benyújtója vagy a szabadalmas a benyújtás napját megelőző 12 hónapon belül publikálja a bejelentés tárgyát.

A kormány munkabizottságot hívott létre annak eldöntésére, hogy ez a törvénymódosítás hogyan vált be. A 2005 augusztusában kiadott munkabizottsági jelentés megállapítja, hogy nincs szükség a törvénymódosítás semmilyen változtatására, azonban az Ausztrál Szabadalmi Hivatalnak továbbra is figyelemmel kell kísérnie a nemzetközi fejleményeket ezen a területen.

Brazília

A brazil egészségügyi miniszter közölte, hogy tárgyalásokat folytat külföldi gyógyszergyártó cégekkel az AIDS elleni gyógyszerek áráról, különösen az Abbott által gyártott Kaletra, az amerikai Merck által gyártott Efavirenz és a Gilead által gyártott Tenofovir áráról.

„Nem kívánom a szabadalmi jogokat figyelmen kívül hagyni, mert a tárgyalások közepén vagyunk, de ha nem látok kellő rugalmasságot a másik oldalon, eljuthatunk erre a pontra” – mondta a miniszter, aki afölötti csalódottságának is hangot adott, hogy a megbeszélések ilyen sokáig elhúzódtak.

A probléma abból adódik, hogy például az importált Kaletra tabletták darabja Brazíliában 1,17 USD-be kerül, míg Brazíliában előállítva csak 0,41 USD lenne a költség.

2004-ben Brazília 266 millió dollárt költött AIDS-gyógyszerekre, és ez az összeg 2005-ben 429 millióra emelkedett.

Chile

A 2005. júniusi tájékoztatóban hírt adtunk arról, hogy Chilében a hivatalos közlönyben új iparjogvédelmi törvényt publikáltak, amely az akkori előirányzat szerint a végrehajtási

utasítás jóváhagyásával egyidejűleg lép hatályba. Most arról értesültünk, hogy a hivatalos közlöny 2005. december 1-jén publikálta a törvény végrehajtási utasítását, és így ebben az időpontban a törvény is hatályba lépett.

Dánia

A dán Legfelsőbb Bíróság 2005. augusztus 30-án hozott ítéletet a *Digital Marketing Support (DMS) v. Dagbladet Børsen (DB)* ügyben.

Az alperes kiad egy DB Dagbladet Børsen nevű napilapot, és honlapján internetcímként *borsen.dk* és *boersen.dk* címeket ad meg. 1982-ben az újság lajstromoztatta a BØRSEN védjegyet.

A DMS elektronikus adatfeldolgozási szolgáltatásokat nyújt, és 1997 óta kereskedik doménnevekkel. A *borsen.com* és *boersen.com* doménnevet 1996-ban lajstromoztatta.

2000 decemberében a DB a Szellemi Tulajdon Világszervezeténél (WIPO-nál) panaszt emelt a DMS által lajstromoztatott doménnevek miatt. A WIPO illetékes tanácsa megállapította egyrészt, hogy a DB bizonyította a BØRSEN védjegyre vonatkozó jogát, másrészt, hogy a DMG *borsen.com* és *boersen.com* doménnevei megtévesztően hasonlítanak a DB védjegyéhez, és a DMG rosszhiszeműen lajstromoztatta a doménneveket, ezért a WIPO döntése szerint a doménnév-lajstromozásokat a DB-nek kell átadnia.

A DMS a dán bíróságoknál beperelte a DB-t azt állítva, hogy a doménnevek használata nem sértette a DB BØRSEN védjegy által biztosított jogát. A DMS arra is hivatkozott, hogy a WIPO döntése nem kötelező, mert a döntést hozó személyt kizárták az illetékes tanácsból. A DMS további érve az volt, hogy a DB a panasztevés idején nem birtokolta a BØRSEN védjegyet.

Ezzel szemben a DB azt állította, hogy védjegyjogait, amelyek azonosságát, valamint szolgáltatásait védtek, a DMS nyilvánvalóan bitorolta, és a panasz előterjesztése idején az összes jog lajstromozva volt.

A Legfelsőbb Bíróság (korábban a Tengerészeti és Kereskedelmi Bíróság) megállapította, hogy a „borsen” és „boersen” megjelölések megtévesztően hasonlítanak a BØRSEN védjegyre. Ezért a *borsen.com* és *boersen.com* doménnevek kereskedelmi használata a DB védjegyjogainak bitorlását jelenti, és a lajstromozás rosszhiszeműen történt. A bíróság azt is megjegyezte, hogy nem feladata a WIPO magánpanaszokat intéző tanácsa által hozott döntések megítélése.

Dél-Korea

A) A Szabadalmi Együttműködési Szerződés (PCT) közgyűlése 2005. október 3-án egyöntetűen hozzájárult, hogy a dél-koreai szabadalmakat is beiktassák a minimális PCT-dokumentációba. Miként ismeretes, ezt a minimális dokumentációt kell átnézni nemzetközi sza-

badalmi bejelentések vizsgálatakor. Mostanáig az amerikai és a japán szabadalmak mellett az angol, francia, német és spanyol nyelvű szabadalmak tartoztak ehhez a dokumentációhoz.

B) A Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) és az Amerikai Szabadalmi és Védjegyhivatal (USPTO) megállapodott abban, hogy a Dél-koreai Szabadalmi Hivatal (DKSZH) nemzetközi elővizsgálati szolgálatot fog teljesíteni az Egyesült Államokban benyújtott PCT-bejelentések kapcsán, ami azt jelenti, hogy az USPTO a nemzetközi bejelentések egy részének vizsgálatát a DKSZH-ra fogja bízni.

Mostanáig a DKSZH a Fülöp-szigetek, India, Indonézia, Mongólia, Szingapúr, Új-Zéland és Vietnam számára nyújtott hasonló szolgáltatást.

A WIPO-val kötött megállapodás aláírása előtt a DKSZH elnöke megbeszéléseket folytatott a japán, a kanadai és az orosz hivatal elnökével.

Egyiptom

Az Egyiptomi Védjegyhivatal egyszerűsítette a védjegybejelentésekkel kapcsolatos követelményeket, és visszatért a korábbi gyakorlathoz, amely szerint a bejelentés napját követő három hónapon belül lehet benyújtani a meghatalmazást és a cégbejegyzést (mindkettőt felülhitelesítve).

Európai Unió

Az Európai Bizottság 2005. szeptember 27-én bejelentette, hogy végleg visszavonja hat éve függőben levő tervét, amely az Európai Unión belül a használati minták oltalmára vonatkozik.

A Bizottság, amelynek kizárólagos joga van az Európai Unió belső piacára vonatkozó jogalkotási javaslatokat tenni, a használati mintával foglalkozó irányelvet 68 olyan tervezet listájára vette fel, amelyet Günther Verheugen bizottsági alelnök az Európai Parlamentnek benyújtott. A 2004. január 1-je óta függőben levő 183 törvényalkotói javaslat felülvizsgálatakor az irányelv olyannak minősült, amelyet a jogalkotási folyamatban nem tekintettek kielégítő előrehaladást biztosítónak – mondta Verheugen.

A javaslat 1997-ben történő publikálása előtt két éven át tanácskoztak arról az ötletről, hogy a használati mintát tegyék meg az Unión belül a szabadalmat helyettesítő egyszerűbb alternatívának. A tanácskozás feltárta, hogy komoly szükség mutatkozik ilyen oltalmi forma iránt különösen bizonyos iparágakban, amilyen a játékgyártás, az óraipar, az optikai és a mikromechanikai ipar, valamint a kis- és középvállalatoknál.

Az Európai Parlament 1999-ben jóváhagyta a javaslatot, de a tervezet megakadt az Európai Bizottságon, amelynek a jóváhagyására szintén szükség lett volna.

A patthelyzetet okozó tényezők közül megemlítjük, hogy a javaslatot összhangba kellett volna hozni a 2000-ben szintén elakadt közösségi szabadalmi rendszerrel, és arra is szükség

lett volna, hogy legalább három állam – Luxemburg, Nagy-Britannia és Svédország – első ízben bevezesse a használatiminta-oltalmat.

Verheugen közölte a jogalkotókkal, hogy az irányelvet akkor tekintik visszavontnak, amikor az EU hivatalos közlönyében publikálják a 68 kudarcra ítélt tervezet listáját.

India

A) Az indiai szabadalmi rendszer alapvető filozófiája szerint a találmányokra annak érdekében adnak szabadalmakat, hogy azokat Indiában gyakorlatba vegyék. Szabadalmazott cikkek vagy szabadalmazott eljárással előállított termékek bevitelére nem felel meg ennek a szemléletnek. Az indiai jogalkotók arra is törekszenek, hogy egy szabadalom Indiában ne maradjon gyakorlatbavétel nélkül. Ennek megfelelően a törvény 146(2) szakasza kötelezővé teszi a szabadalmasok számára, hogy minden egyes év lejártát követő három hónapon belül, vagyis március 31-ig „gyakorlatbavételi közlést” nyújtsanak be az Indiai Szabadalmi és Védjegyhivatalnál. Ezért az indiai szabadalmak tulajdonosai és azok ügyvivői számára nem elegendő az általánosan használt évdíjszolgálat igénybevétele.

Az első ilyen közlést közvetlenül a szabadalom engedélyezését követő évben kell benyújtani. A közlés tartalma kevésbé fontos, mint annak időben való benyújtása. Amikor a szabadalmas ebben a közlésben azt említi, hogy a találmány még nincs gyakorlatba véve, és hogy megfelelő licenciavevőt keres, a hivatal a hivatalos közlönyben publikálja ezt a tájékoztatást.

E rendelkezés be nem tartása mostanáig csupán 20 USD nagyságrendű bírsággal járt. A vonatkozó rendelkezés megváltoztatása miatt viszont az ilyen mulasztás igen súlyos anyagi következményekkel, közelítőleg 55 000 USD bírsággal jár. Ezért a szabadalmasok részéről igen ajánlatos ezt a rendelkezést figyelembe venni.

B) Az Indiai Szabadalmi és Védjegyhivatal vezetője bejelentette, hogy lehetőség van a védjegyek elleni felszólalás három hónapos határidejének további négy hónappal való meghosszabbítására.

Kanada

A) A Szövetségi Bíróság (Federal Court) két újabb döntést hozott, amelyek a szabadalmazott gyógyszerekre vonatkozó rendelet szerinti engedélyezési értesítés [Patented Medicines (Notice of Compliance, NOC) Regulations] hatálya alá eső új alkalmazási szabadalmak bitorlási próbájára vonatkoznak.

2005. október 11-én az *Aventis v. Apotex* (2005 FC 1381) ügyben egy bíró elfogadta az Aventisnek azt a kérelmét, hogy tiltsák meg az Apotex ramipril termékére NOC kiadását az 1 246 457 sz. szabadalom (a továbbiakban: '457 szabadalom) oltalmi idejének lejártá előtt. A '457 szabadalom ramipril alkalmazására vonatkozik, és az Aventis által Altace néven forgalmazott gyógyszert széles körben alkalmazzák szívelégtelenség esetén.

A bíró a Fellebbezési Bíróság (Court of Appeal) két korábbi döntésére [*Procter & Gamble v. Canada (Minister of Health)* és *AB Hassle v. Canada (Minister of Health)*] hivatkozott, amelyek a rendelet hatálya alá eső új alkalmazási szabadalmak bitorlási próbáját vették szemügyre, és megállapította, hogy a bitorlási próbát kielégítene a valószínűségek egyensúlyának bizonyítása azzal kapcsolatban, hogy harmadik felek bitorolni fognak-e. A bíró elfogadta az Aventis arra vonatkozó bizonyítékát, hogy az Apotex ramipril termékét elkerülhetetlenül adagolni fogják szívelégtelenség esetén, és megállapította, hogy az Aventis bizonyította a bitorlás bekövetkezését.

A bíró azt is meghatározta, hogy az Apotex által az értesítéshez (Notice of Allegation, NOA) csatolt terméktanulmány megfelel az adott esetben szükséges tanulmánynak, majd megállapította, hogy egy NOA-t benyújtó fél köteles teljes és kifogástalan adatokat közölni, és egy NOA nem tekinthető ajánlatnak tárgyalások megkezdésére. A bíró egyetértett azzal, hogy a szóban forgó terméktanulmány szerint az Apotex ramipriljét fel lehet használni szívelégtelenség kezelésére, és megállapította, hogy az Apotex állítása, amely szerint nem bitorol, nem hihető. E döntés ellen az Apotex fellebbezett.

2005. október 25-én egy másik bíró egy másik *Aventis v. Apotex* (2005 FC 1461) ügyben elutasította az Aventis arra irányuló kérelmét, hogy tiltsák meg a miniszternek NOC kiadását az Apotex ramipril termékére a 2 023 089 sz. szabadalom (a továbbiakban: '089 szabadalom) oltalmi idejének lejártáig. A '089 szabadalom ramipril alkalmazására vonatkozik szív- és érhipertrófia és hiperplázia (a továbbiakban: hipertrófia) kezelésére.

A hipertrófia kezelésére Altace-t írnak fel az orvosok, bár formálisan nincs jóváhagyva e gyógyszernek ilyen célra való felhasználása. Az Apotex elismerte, hogy ramipril termékének „off-label” felírása meg fog történni a NOC kiadása után, aminek az lesz az eredménye, hogy a betegek ezt a gyógyszert hipertrófia kezelésére fogják alkalmazni. A bíró azonban úgy találta, hogy a páciensek általi bitorlás nem elegendő; ennél többre van szükség, így például kereskedelmi forgalmazásra, bitorlásra való felhívásra, a gyógyszer beszerzésére vagy valamilyen egyéb konkrét kapcsolatrendszerre. A bíróság szerint az Aventis nem bizonyított ilyen kapcsolatrendszert, és ezért elutasította a kérelmet.

A Fellebbezési Bíróság feladata lesz annak tisztázása, hogy megalapozott-e egy új alkalmazási szabadalommal kapcsolatban egy második személynek az az állítása, hogy nincs bitorlás, ha megállapítják, hogy a betegek bitorolják az új alkalmazásra vonatkozó szabadalmat, amikor NOC-ot adnak ki a második személynek.

B) A LEGO építőkocka számos generációját védte visszamenőleg 1940 óta főleg az építőkockák összeillesztésére vonatkozó szabadalmakkal, amelyek most lejártak. Az összeillesztést a kockák egyik felületén szabályos geometriai elrendezésű csapok és a kocka ellenkező felületén kialakított megfelelő üregek segítségével hozták létre.

1991-ben, valamint a szabadalmak lejártá után a Ritvik (most Mega Bloks) nevű cég elkezdett gyártani és forgalmazni építőkockákat ilyen összekötő csapokkal MICRO vonalnak nevezett termékein.

Öt évvel később a Kirkbi, a LEGO építőköcek dán gyártója, valamint kanadai nagykereskedője a kanadai védjegytvény 7(b) bekezdése alapján beperelte a Ritviket arra hivatkozva, hogy „megkülönböztető külső” (distinguishing guise) révén egy lajstromozatlan védjegy van építőköcekének a kialakítására. Közelebbről az igényelt védjegy az építőköcek LEGO INDICIA-ként említett felső felülete, amelyen szabályos geometriai elrendezésben nyolc csap van elrendezve.

A Szövetségi Bíróság (Federal Court, FC) a szóbeli tárgyaláson arra a következtetésre jutott, hogy a LEGO INDICIA elsődlegesen funkcionális jellege folytán nem lehet érvényes védjegy. A LEGO INDICIA valamennyi tényezőjét – kivéve az egyes csapokon a LEGO feliratot – azok összeillesztési funkciója diktálja, és így a LEGO INDICIA tisztán haszonelvű. Az FC elutasította a Kirkbinek azt az érvelését is, hogy a védjegy funkcionalitása csupán a védjegy lajstromozhatóságának és törlésének kérdését érinti.

A Kirkbi a döntés ellen fellebbezést nyújtott be a Fellebbezési Bírósághoz (Court of Appeal, CA), amely azonban fenntartotta az alsófokú bíróság döntését, mert egyetértett azzal a következtetéssel, hogy a LEGO INDICIA egyértelműen funkcionális, és így a védjegytvény értelmében nem minősíthető érvényes védjegynek. A CA azt is megállapította, hogy a Kirkbi már több szabadalom révén részesült köcekének funkcionalitására vonatkozó oltalomban, és ez a kizárólagos jog nem „zöldellhet örökké” a védjegy jog alapján.

A Kirkbi e döntés ellen a Legfelsőbb Bírósághoz (Supreme Court of Canada, SCC) fellebbezett. A bíróság 2005. november 15-én a Ritvik (Mega Bloks) cégre nézve kedvező és a Lego cég számára kedvezőtlen ítéletet hozott.

A Lego a perben azzal érvelt, hogy a Mega Bloks a játékköcek forgalmazásával bitolja kanadai védjegyjogait. Az SCC elutasította ezt az érvelést, megállapítva, hogy „... a védjegy jognak nem feladata, hogy meggátolja termékek kialakításának versenyszerű használatát”, továbbá „Az azonos műszaki eljárásokat vagy megoldásokat alkalmazó termékek közötti verseny a szabadalmi jogok lejáta után nem ütközik a tisztességtelen versenyt tiltó szabályba”.

Az SCC megállapította, hogy a Lego által védjegyként igényelt összeillesztő csapok teljesen funkcionálisak voltak, majd az alábbi következtetést vonta le: „... egy szabadpiacon a védjegyeket nem lehet egy termék műszaki jellemzőire adott kizárólagos jogok meghosszabbítására használni.” Így az SCC, fenntartva a védjegytvény vonatkozó szakaszának alkotmányos jellegét, a funkcionalitás tanát alkalmazta, és ennek megfelelően elutasította a Legónak a védjegytvénnyre alapozott érvelését.

Az SCC szerint az összeillesztő csapok a szabadalmi jogok lejáta után a kereskedelem számára szabadon hozzáférhetők, és ezért a Lego nem állíthatja, hogy termékeivel ilyen vonatkozásban goodwillre tett szert: „Ilyen körülmények között ennek az igénynek az elismerése a kizárólagos jog felélesztését jelentené, ami jogrendszerünkben alapvetően ütközik a különböző szellemi tulajdon-formákra vonatkozó jogokkal és jogelvekkel.” Következésképp az SCC megállapította, hogy a köcekre vonatkozó kizárólagos jog megszűnt.

Kína

A) A Kínai Nemzetközi Gazdasági és Kereskedelmi Döntőbíróság doménnévvitákat feloldó központja (KNGKD) 2005 áprilisában úgy döntött, hogy a „yahoo.net.cn” doménnevet, amelyet egy kínai társaság lajstromoztatott, át kell adni az amerikai Yahoo cégnek.

A Yahoo 2005 februárjában fordult panasszal a KNGKD-hoz azt állítva, hogy a kínai társaság által 2002-ben lajstromoztatott doménnév „yahoo” része azonos a Yahoo cég YAHOO védjegyével, és így a doménnevet rosszhiszeműen lajstromoztatták.

A KNGKD megállapította, hogy a Yahoo a vitatott doménnevet a kínai cég előtt lajstromoztatta védjegyként, és ezért a „yahoo” név használata az alperes által a vitatott doménnévben könnyen megtéveszti a fogyasztókat és az internethasználókat. Így az alperes a vitatott doménnevet rosszhiszeműen lajstromoztatta és használta, és ezért azt át kell adnia a Yahoo számára.

B) Egy kínai gyártót, aki 490 000 RMB értékű nyomtatóalkatrészt hozott forgalomba hamis EPSON, CANON és HP védjeggyel, a pekingi Első Közbenső Népbíróság 18 hónap börtönbüntetésre és 250 000 RMB (1 USD = 8,3 RMB) bírság megfizetésére kötelezett.

Közösségi védjegy

A) 2005. október 22-én a Közösségi Védjegyhivatal (Office for Harmonisation in the Internal Market, OHIM) csökkentette a hivatali illetékeket. Ennek megfelelően a védjegybejelentések illetéke (három áruosztályig bezárólag) 975 EUR-ról 900 EUR-ra, a lajstromozási illeték 1100 EUR-ról 850 EUR-ra és a megújítási illeték (három áruosztályig bezárólag) 2500 EUR-ról 1500 EUR-ra csökkent.

B) Az OHIM elutasított egy olyan védjegyre vonatkozó bejelentési kérelmet, amely „az érett eper illata” szavakkal és az eper színes képével volt azonosítva. A lajstromozást a 3. áruosztályra (ideértve a szappanokat, illatszereket és kozmetikumokat), a 16. áruosztályra (ideértve az írószereket és töltőtollakat), a 18. áruosztályra (ideértve a bőrárukat és a bőrutánzatokat), valamint a 25. áruosztályra (ideértve a ruházati cikkeket és a női fehérneműt) kérték.

Az OHIM Fellebbezési Tanácsa megerősítette azt a megállapítást, hogy a lajstromoztatni kívánt védjegy nem elégíti ki a közösségi védjegyrendelet 4. szakaszának azt a követelményét, hogy „egy közösségi védjegy grafikusan ábrázolható bármilyen jelből állhat”.

A bejelentő az Elsőfokú Bírósághoz (Court of First Instance, CFI) fellebbezett arra hivatkozva, hogy a Tanács csupán megismételte a Sieckmann-esetben hozott döntését, amely egy vegyi képlet grafikus ábrázolásából álló szagvédjegyre vonatkozott, és amely megállapította, hogy „egy védjegy olyan jelre vonatkozhat, amely önmagában nem alkalmas látás útján való észlelésre, feltéve, hogy grafikusan ábrázolható különösen képek, vonalak vagy betűk segítségével, és hogy az ábrázolás világos, pontos, független, könnyen hozzáférhető, megérthető,

tartós és tárgyilagos”. Ezzel szemben a szóban forgó védjegy ábrázolására használt elemek egy érett eper szavakkal való leírásából és színes ábrázolásából álltak.

A CFI 2005. október 27-én elutasította a fellebbezést.

Malajzia

A *Honda Giken Kogyo Kabushiki Kaisha v. Allied Pacific Motor (APM)* ügyben a Honda a Felsőbíróstól kérte az APM ideiglenes intézkedéssel való eltiltását ipari mintáinak bitortlásától. Az APM arra hivatkozott, hogy járműveit Thaiföldön jóval korábban hozta forgalomba, mintsem a Honda Malajziában lajstromoztatta volna mintáit, és így az utóbbiak újdonsághiány miatt érvénytelenek.

A bíróság elutasította a keresetet, de fenntartotta azt a hivatali döntést, hogy a minták az 1996. évi ipariminta-törvény értelmében újak minősülnek, mert a törvény csak belföldön kíván meg újdonságot.

Az ideiglenes intézkedésre irányuló kérelmet a bíróság arra hivatkozva utasította el, hogy az alperes Comel Manja JMP 125-ös járműveivel elért piaci részesedésének megszüntetése pénzügyi és szociális kárt okozna elsősorban az alkalmazottaknak.

Az alperes eskü alatti nyilatkozatban állította, hogy ő csupán testvérvállalatának, a Magna Carriage S/B-nek a lajstromozott mintáira támaszkodott a JMP 125 gyártásának megtervezésekor. Ennek kapcsán felmerült az a kérdés, hogy az alperes járműve a Magna vagy a Honda mintáinak az utánzata-e. Ha a Magna mintái törvényes oltalom alatt állnak, akkor ez a cég léphetne fel az alperessel szemben.

Marokkó

A) 2005. május 26-án a tangeri Kereskedelmi Bíróság ítéletet hozott az osztrák Red Bull GmbH és a marokkói Tenerif Sarl közötti védjegyvitában.

A felperes 2001. május 17-én lajstromoztatta RED BULL védjegyét a Tangeri Védjegyhatalnál, míg az alperes BULL FIGHTER védjegyét 2003. március 12-én lajstromoztatta ugyanott, azonos fajtájú italokra.

A BULL FIGHTER címke pontos másolata a RED BULL védjegyet tartalmazó címkének. A felperes védjegyének BULL szavát megtévesztő módon tüntették fel az alperes termékén, és a FIGHTER szó hozzáadása nem elegendő a megtévesztés megszüntetésére különös tekintettel arra, hogy hasonlóság áll fenn az ital forgalmazására szolgáló edények alakjában, színében és feliratában is. Erre tekintettel a bíróság megállapította a védjegybitortlás fennforgását, és elrendelte, hogy az alperes töröltesse BULL FIGHTER védjegyét a védjegyhatalnál, szüntesse meg a bitortló BULL FIGHTER védjegy további használatát, két helyi újságban arab és francia nyelven publikálja a bírósági döntést, és az okozott kár fejében fizessen 1150 USD-nek megfelelő összegű kártérítést.

Az alperes nem fellebbezett a döntés ellen, és így az jogerőre emelkedett.

B) 2006 januárjában lépett hatályba az Amerikai Egyesült Államok és Marokkó közötti szabadkereskedelmi egyezmény, amely többek között a szellemi tulajdonra vonatkozó jogokat is szabályozza.

A marokkói külügyminiszter hangsúlyozta, hogy az egyezmény garanciákat szolgáltat az ország ipari termékeinek az amerikai versenytől való megvédésére.

Mexikó

2005. június 16-án Fox elnök hatályba léptette az új iparjogvédelmi törvényt, amely módosította a közismert védjegyek oltalmára vonatkozó rendelkezést. Ennek megfelelően egy közismert védjegy mexikói lajstromozás nélkül is előnyben részesül, és gátolja azonos vagy megtévesztően hasonló védjegyek mások általi használatát vagy lajstromoztatását.

Nagy-Britannia

Az angol szabadalmi törvénynek a 2004/27/EC Európai Irányelv szerinti módosítása az angol törvényhozást közelítette az amerikai Bolar-típusú kivételhez. A Bolar-kivétel a Hatch-Waxman-törvény alapján 1984 óta van jelen az amerikai szabadalmi joggyakorlatban a *Roche Product Inc. v. Bolar Pharmaceuticals Corp. Inc.* ügyben hozott bírói döntésnek megfelelően. A generikus gyógyszerek gyártói a Bolar-kivétel alapján kísérleteket végezhetnek szabadalmazott gyógyszerekkel a forgalombahozatali engedély megszerzése céljából.

Nagy-Britanniában a Bolar-típusú kivétel törvénybe iktatása előtt a generikus gyógyszereket gyártók csupán a „kísérleti alkalmazás” (experimental use) kivétel alapján, vagyis olyan cselekedetek esetén mentesülhettek a bitorlás alól, amelyeket a találmány tárgyára vonatkozó kísérleti célból végeztek. Jogi bizonytalanság uralkodott azonban azzal kapcsolatban, hogy a „kísérleti alkalmazás” kivétel kizárta-e a szabadalombitorlás alól az olyan próbákat, amelyeknek az volt a céljuk, hogy forgalombahozatali engedélyt kapjanak generikus gyógyszerekre.

Az Európai Irányelv törvénybeiktatása révén 2005. október 30-i hatállyal módosították az angol szabadalmi törvény 60(5)(i) szakaszát. Egyúttal az Egyesült Királyság Szabadalmi Hivatala közzétette állásfoglalását arról, hogy a Bolar-típusú kivétel az angol szabadalmi törvényben az alábbi tevékenységekre vonatkozik:

a) Vegyi és biológiai szintézis eljárások lefolytatása a hatóanyag(ok) olyan mennyiségekben való előállítása céljából, amelyek elegendők ahhoz, hogy a gyógyszertermékkel kutatásokat lehessen végezni, és az eljárásokat a hatósági előírásoknak megfelelően lehessen végrehajtani.

b) A fenti célra szolgáló analitikai technika kifejlesztése, kipróbálása és alkalmazása.

c) A forgalomba hozni kívánt orvosi termékkel kapcsolatban a végső gyógyászati készit-

mények és gyártási eljárások megvalósítása olyan mértékben, amely elegendő előklinikai próbák lefolytatásához és ahhoz, hogy az eljárásokat a hatásági előírásoknak megfelelően lehessen végrehajtani.

d) A fenti célra szolgáló analitikai technika kifejlesztése, kipróbálása és alkalmazása.

e) Az illetékes hatóságok ellátása a hatóanyag mintáival, azok elővegyületeivel, közbeni termékeivel vagy szennyezéseivel és a végtermék mintáival.

f) A forgalombahozatali engedély (Marketing Authorisation, MA) megszerzése és az MA iránti kérelem benyújtása.

Németország

A Massachusetts Technológiai Intézet (Massachusetts Institute of Technology, MIT) egy biológiai úton lebomló új polimer adalékanyagot (polifeprosan) dolgozott ki, amelyet hatóanyagoknak a szervezetben való ellenőrzött felszabadítására használnak. Maga a polifeprosan biológiailag nem aktív. Ezután egy új terméket (Gliadel) fejlesztettek ki, amely a polifeprosant a carmustine nevű hatóanyaggal (a rák kezelésére sok év óta használt citotoxikus anyag) kombinálva tartalmazza; ezt a terméket Európában sebészeti kezelésre, valamint visszatérő agytumorkok kezelésére engedélyezték.

Az 1768/92 sz. Közösségi Rendelet alapján kiegészítő oltalmi tanúsítványt (Supplementary Protection Certificate, SPC) lehet engedélyezni szabadalommal védett gyógyászati termékekre.

A MIT számos országban, így többek között Franciaországban, Nagy-Britanniában és Németországban kiegészítő oltalmi tanúsítvány megadását kérte a carmustine-t és polifeprosant tartalmazó új termékére. A tanúsítványt engedélyezte az Angol és a Francia Szabadalmi Hivatal; a Német Szabadalmi Hivatal azonban elutasította a kérelmet arra hivatkozva, hogy a polifeprosan nem tekinthető hatóanyagnak. Minthogy a carmustine-ra mint gyógyászati termékre a Közösségben már sok éve adtak ki forgalmazási engedélyt, a német hivatal véleménye szerint túl késő volt ahhoz, hogy SPC-t lehessen kapni magára a carmustine-ra.

A MIT a Legfelsőbb Bírósághoz (Bundesgerichtshof) fellebbezett, amely az ügyet előzetes állásfoglalás céljából az Európai Bíróságnak (European Court of Justice, ECJ) továbbította. Ez a bíróság 2005. november 24-én hozott ítéletet, amely „az 1768/92-es rendelet tág logikájának” az elemzésén, valamint a közösségi jogalkotás fő célkitűzésein alapszik. A bíróság szerint az innováció elősegítése és az egészségvédelem szorosan összekapcsolódó területek. Léger főbíró az alábbiakat állapította meg:

„Nézetem szerint nem elegendő új hatóanyagok kutatását és fejlesztését bátorítani az egészségügy fokozatos javulása érdekében. Hasonlóan a MIT-hez én is úgy gondolom, hogy a létező hatóanyagok új alkalmazásaira irányuló kutatást elő kell segíteni olyan segédanyagok kifejlesztésével, amelyek lehetővé teszik a hatóanyagok sajátos gyógyászati indikációra

történő felhasználását vagy farmakológiai tulajdonságainak javítását. Úgy tűnik, hogy ez nemcsak azt tenné lehetővé, hogy a betegek sajátos szükségleteinek jobban megfelelő adagolási formákat találjunk és növeljük a gyógyászati kombinációk hatékonyságát, hanem azt is, hogy a nemkívánatos mellékhatások csökkentésével nagyobb alkalmazási biztonságot érjünk el. Ha nem folytatnának ilyen kutatást, számos betegnek olyan kezeléssel kellene beérnie, amely nem minősíthető optimálisnak.”

A főbíró arra a következtetésre jutott, hogy az adott esetben engedélyezni kell a kiegészítő oltalmat a MIT számára. Nem gondolja azonban, hogy ez egy hatóanyag és egy segédanyag bármilyen kombinációja esetén alkalmazható, mert ilyen tanúsítványt csak olyan esetekben kell engedélyezni, amikor a kombináció „főbb innovációt” képvisel, de nem olyan esetekben, amikor egy gyógyászati kombináció tulajdonságai csekély változást mutatnak. A főbíró szerint egy kombinációra akkor kell engedélyezni kiegészítő oltalmi tanúsítványt, amikor „az anyag – bár önmagában nincs semmilyen farmakológiai tulajdonsága – lehetővé teszi, hogy a biológiai hatóanyag eredményesen kifejtse gyógyászati hatásait”.

Ez az értelmezés valószínűleg felölel ellenőrzöten felszabaduló új készítményeket vagy szupra-bioekvivalens gyógyászati formákat is. Ha az ECJ ezt a véleményt követné, ezzel határozott ellentétbe kerülne az általa 2004. április 29-én a *Novartis*-ügyben, 2004. december 9-én az *Approved Prescription Services* ügyben és 2005. január 20-án a *SmithKline Beecham* ügyben hozott döntéssel, amelyekben a bíróság elutasította az új (kapszulák helyett folyadék) vagy szupra-bioekvivalens gyógyászati formákkal kapcsolatos gyógyszer-engedélyezési eljárás vonatkozásában az adatkizárólagossági kérelmet.

Úgy gondoljuk, hogy ez a döntés kedvező az innovatív gyógyszergyártók számára.

Norvégia

A norvég kormány megbízott egy munkabizottságot – amelynek a Kereskedelmi és Ipari Minisztérium képviselői is tagjai – annak tanulmányozásával, hogy milyen következményekkel járna Norvégiának az Európai Szabadalmi Egyezményhez (ESZE) való csatlakozása. Norvégia korábban aláírta az ESZE-t, de még nem ratifikálta.

A fentiek alapján valószínűsíthető, hogy Norvégia 2006-ban csatlakozni fog az ESZE-hez.

Olaszország

A Római Bíróság elismerte, hogy a McDonald's védjegyei a jó hírű védjegyeknek járó fokozott oltalmat élveznek.

A McDonald's a 29. áruosztályban élelmiszerekre és húsárakra lajstromoztatott MAC PAMPAS olasz védjegy törlését kérte a Római Bíróságtól. Kérelmét Olaszországban lajst-

romozott saját MCDONALD's védjegyére, a 29. áruosztályba tartozó különböző árukra, valamint a MAC vagy MC védjegycsalád komponenseit tartalmazó számos jelre alapozta. A McDonald's azt is tudta bizonyítani, hogy éttermei, valamint számos országban, így Olaszországban is meglévő hirdetési és kereskedelmi beruházásai következtében a MCDONALD's védjegy szerte a világon hírnevet szerzett, és védjegyeinek különösen MAC vagy MC alkotórészeit lehet megkülönböztető elemeknek tekinteni, amelyeket a fogyasztók közvetlenül képesek összekapcsolni a McDonald's arculattal.

2005. június 14-én hozott határozatában a bíróság nemcsak azt állapította meg, hogy az ütköző jelekkel ellátott termékek részben azonosak voltak és így a védjegyek között fennállt az összetévesztés valószínűsége, hanem azt is, hogy a McDonald's jelek ismertsége egyértelművé tette, hogy a MAC PAMPAS védjegyet a korábbi védjegy hírnevére alapozott előnyszerzés céljából lajstromoztatták.

Ezért a bíróság elrendelte, hogy az Olasz Szabadalmi és Védjegy hivatal törölje a MAC PAMPAS védjegy lajstromozását.

Oroszország

A Starbucks Corp., a világ egyik legnagyobb kávéforgalmazója visszanyerte a jogát ahhoz, hogy Oroszországban használhassa STARBUCKS védjegyét, miután megnyert egy hosszú pereskedést az orosz OOO Starbucks céggel szemben, amely védjegyjogainak átadásáért 600 ezer USD-t követelt, és amelynek 2002-ben sikerült az amerikai cég 1997-ben Oroszországban lajstromozott védjegyét megsemmisíttetnie.

A kedvező döntést az Orosz Szellemilajdon-védelmi Hivatal (Rospatent) hozta, és ez végül feljogosítja az amerikai céget arra, hogy Oroszországban kávéházakat nyisson. Erre mostanáig nem volt lehetősége, és csupán az amerikai követség alagsorában üzemeltetett egy márkaboltot.

A döntés annak egyik bizonyítéka, hogy Oroszország igyekszik leküzdeni a szellemilajdon-védelem területén széles körben észlelhető jogsértések miatt meglévő problémákat.

A döntés ellen a OOO Starbucks fellebbezést nyújtott be.

Portugália

Az Európai Emberi Jogok Bíróságának (European Court of Human Rights, ECHR) az *Anheuser-Busch Inc. (AB) v. Portugal* ügyben 2005. október 11-én hozott ítélete az AB által a Budweiser név védelmére világszerte indított harc legújabb ütközetében elutasította az amerikai cég fellebbezését, amelyet a cseh versenytárs BUDWEISER BIER védjegyének portugáliai lajstromozása ellen nyújtott be.

Ez a bírósági döntés azt jelenti, hogy az AB nem használhatja Portugáliában a Budweiser

nevet, és így csak a „Bud” név használatára kell szorítkoznia, amit egy másik bíróság már engedélyezett.

A cseh Budejovický Budvar sörgyártó céggel hosszú idő óta folytatott vitában az AB végül mintegy ötven pert indított. Az ECHR héttagú nemzetközi tanácsa megállapította, hogy az AB a portugál bíróságok előtt folyó perekben nem rendelkezett a Budweiser név lajstromozott „birtokával”, és ezért az Európai Emberjogi Egyezmény (European Convention of Human Rights) alapján nem igényelhet oltalmat. Ennek az egyezménynek egy szakasza biztosítja „a jogot a javak békés élvezetére”.

A strasbourgi ECHR azért illetékes az ügyben, mert az AB Portugáliában kimerítette az összes fellebbezési lehetőséget.

Az ECHR döntése pontosan kilenc hónappal azt követően született, hogy az AB 2005 januárjában részt vett az ECHR tárgyalásán, amelyet a Portugál Legfelsőbb Bíróság egy 2001. évi olyan döntése ellen benyújtott fellebbezése ügyében tartottak, amely hatálytalanította az AB-nek a BUDWEISER védjegy lajstromozására irányuló kérelmét. A portugál bíróság döntése szerint a Budvarnak erre a védjegyre vonatkozó jogait már védte egy 1986. évi kétoldalú egyezmény Portugália és a korábbi Csehszlovákia között.

A tárgyalás időpontjában az ECHR illetékesei kijelentették, hogy az AB fellebbezése első ízben tette szükségessé a bíróság állásfoglalását azzal kapcsolatban, hogy az Európai Emberjogi Egyezménynek a tulajdonjogokra vonatkozó rendelkezései kiterjednek-e a szellemi tulajdonra. Döntésében az ECHR kinyilvánította: egyértelmű, hogy a védjegy az egyezmény értelmezése szerint „birtok”-nak minősül, de csak a védjegy végleges lajstromozását követően.

„Az ilyen lajstromozás előtt az Anheuser-Busch természetesen remélhette ilyen ’birtok’ megszerzését, de nem jogilag védett törvényes várakozással” – mondta ki az ECHR végső döntése.

Az írásban kiadott döntés három hónap elteltével lép hatályba, hacsak az AB nem kapja meg a fellebbezési jogot az ECHR 17 tagból álló Nagytanácsától.

Spanyolország

A barcelonai Fellebbezési Bíróság a *New Age Investment SL Unipersonal v. Dea Planeta SL* ügyben 2005. június 7-én helyt adott a barcelonai Kereskedelmi Bíróság döntése ellen benyújtott fellebbezésnek, és közismertség alapján megerősített oltalmat ismert el a felperes EL ALMENDRO védjegyével kapcsolatban.

Szingapúr

A Szingapúri Felsőbíróság (Singapore High Court, SHC) első ízben vette figyelembe az 1999. évi módosított védjegy törvény 27(2)(b) szakaszában foglalt bitorlási elemeket.

A The Polo/Lauren Company LP felperes különböző lajstromozott védjegyek, így a

POLO védjegy tulajdonosa volt Szingapúrban a 25. áruosztályban. Az alperes egy szingapúri társaság volt, amely egy férfi és női ruházati cikkeket, táskákat, cipőket, órákat és háztartási cikkeket árusító ötemeletes áruházat üzemeltetett. Az alperes Kínából POLO PACIFIC felirattal ellátott cipőket, táskákat és ruhákat importált. Ez a felirat közepe felé elkeskenyedett, majd ismét kiszélesedett, aminek következtében hullámszerűnek látszott. A szavak fehér alapon fekete vagy fekete alapon fehér színűek voltak. Az alperes ezután lajstromoztatta a POLO védjegyet, amelynek meghirdetése után a felperes felszólalt a védjegy lajstromozása ellen.

Itt megjegyezzük, hogy az alperes a múltban már jogtalanul árusított a felperes védjegyével ellátott árukat, és az ügyet annak idején az alperes arra vonatkozó ígéretével zárták le, hogy megszünteti a jogsértést. Ezért a felperes az alperest egyrészt védjegybitorlásért, másrészt a szerződés megszegéséért perelte be.

Szingapúrban a bitorlási próba a védjegy törvény alábbi szövegű 27(2)(b) szakaszán alapszik: „Egy személy akkor bitorol egy lajstromozott védjegyet, ha a védjegy tulajdonos beleegyezése nélkül folytatott kereskedelmi tevékenysége folyamán egy olyan jelet használ, amellyel kapcsolatban – minthogy hasonlít a védjegyhez, és olyan árukon és szolgáltatásoknál használják, amelyek azonosak azokkal vagy hasonlóknak azokhoz, amelyekre a védjegyet lajstromozták – a köz részéről fennáll az összetévesztés valószínűsége.”

Nem volt kétséges, hogy a jelet a felperes engedélye nélkül használták, ezért a bíróságnak abban a kérdésben kellett döntenie, hogy az alperes jele hasonlított-e a felperes jeléhez, továbbá a jelet hasonló vagy azonos árukon használták-e, és igenlő esetben a hasonlóság miatt fennállt-e a megtévesztés valószínűsége.

A felperes azzal érvelt, hogy a bitorlás megállapításához lépésről lépésre bizonyítani kell, hogy fennáll a megtévesztés valószínűsége, mert a védjegyek hasonlóak, és azok az áruk, amelyek a védjegyet használják, azonosak a lajstromozáskor megjelölt árukkal, illetve hasonlóknak azokhoz. Ezenkívül a felperes azt állította, hogy a próba rendkívül szoros, úgyhogy egy bíróság nem vehet figyelembe hozzáadott anyagot vagy körülményeket, amikor eldönti, hogy a jel alperesi használatának módja terén fennáll-e a megtévesztés valószínűsége.

A felperes azzal érvelt, hogy a bíróság ezt a megközelítést alkalmazta több korábbi ügyben, amikor a fentebb idézett 27(2)(b) szakaszt értelmezte.

Az alperes azzal érvelt, hogy a bíróságnak az Európai Közösség által a 89/104/EEC irányelv szerinti megközelítést kell alkalmaznia mint a „globális értékelési próba” harmonizálása iránti törekvést. Ezt a próbát az Európai Bíróság (European Court of Justice) alkalmazta a *Sabel BV v. Puma AG, Rudolf Dassler Sport*-ügyben. Itt a megtévesztés valószínűsége számos elemről függött, különösen attól, hogy a védjegyet a piacon milyen mértékben ismerték, valamint a védjeggel kapcsolatos asszociációktól, továbbá a védjegy és a jel közötti hasonlóság fokától. Így a lajstromozott védjegy és a kifogásolt jel közötti hasonlóságot a bitorlás meghatározásakor csupán az egyik figyelembe veendő tényezőnek tekintették.

A bíróság azonban azon a véleményen volt, hogy a globális értékelési próbát nem alkalmazhatja, mert az Európai Közösség irányelve nincs összhangban Szingapúr jogalkotásával. A 27(2)(b) szakasz szövegéből nyilvánvalóan következik, hogy ha fennáll a megtévesztés valószínűsége, az közvetlen eredménye a lajstromozott védjegy és a vitatott jel közötti hasonlóságnak.

A bíróság szerint nem minősül bitorlásnak, ha a megtévesztés valószínűségét valamilyen egyéb tényező okozza, továbbá a hasonlóság nem csupán egyike a figyelembe veendő tényezőknek. Ezért az oltalom terjedelmének biztosítása kell, hogy a fogyasztók ne tévesszék össze egy termék kereskedelmi forrását egy másik termékével.

A bíróság megállapította, hogy külső tényezők is szerepet játszanak a hasonlóság mértekének megállapításakor. Ennek megfelelően ha a használó vette a fáradságot, hogy megkülönböztesse saját termékét a lajstromozott védjegy tulajdonosának termékeitől, a megtévesztés valószínűsége csupán feltételezett vagy spekulatív lehet.

A bíróság azt is megállapította, hogy a POLO szót általánosan használják a mindennapi nyelvben sportra vagy pólókra való utalásként, és ezért nem volt hajlandó lehetőséget adni egy cég számára ahhoz, hogy csupán deszkriptív vagy a mindennapi szóhasználatban alkalmazott szavakra kizárólagos jogot adjon.

Mindezeket a tényezőket figyelembe véve a bíróság megállapította, hogy az alperes jele nem volt látási vagy hallási szempontból hasonló a felperes POLO szóvédjegyéhez, továbbá a vonatkozó jelek egymástól világosan megkülönböztethető fogalmakra vonatkoztak. Ezért elutasította a felperes bitorlási, valamint a megállapodás megszegése miatt indított keresetét.

A felperes fellebbezett a döntés ellen.

Thaiföld

A Thaiföldi Szabadalmi és Védjegyhivatal eddigi gyakorlata szerint a 30. nemzetközi áruosztályba tartozó cukrászati és rágógumitermékekre vonatkozó védjegybejelentések számában nem voltak lajstromozhatók a COOL MINT (hús menta), COOL CHEWS (hús rágógumik), COOL DISK (hús korong) és ICEMINT (jégmenta) szavak megkülönböztető jellegének hiánya vagy deszkriptív jellege miatt. A *Wm. Wrigley Jr. Company (Wrigley) v. The Department of Intellectual Property of Thailand*-ügyben azonban a Wrigley eredményesen szállt szembe ezzel a nézettel.

A Wrigley a 30. áruosztályban többek között cukrászati termékekre és rágógumira kérte a COOLAIR védjegy thai írásjelekkel való lajstromozását. A hivatal a kérelmet arra hivatkozva utasította el, hogy a védjegy közvetlenül utal az áruk jellegére vagy minőségére, mert az angol „cool” (hűvös) és „air” (levegő) szavakból írták át. E két szó egyesítve hűvös levegőt jelent, és következtetni lehet arra, hogy az ilyen védjeggyel ellátott áruk hűs lehelletet kölcsönöznek a fogyasztók számára.

A Wrigley a Védjegytanácshoz fellebbezett, amely azonban megerősítette a hivatal határozatát. Ezt követően a Wrigley polgári pert indított a Szellemi tulajdon-védelmi bíróságnál és kérte, hogy a bíróság változtassa meg a hivatali és a tanácsi határozatot, mert mindkettő tévedésen alapszik.

A bírósági tárgyaláson a Wrigley azzal érvelt, hogy a COOLAIR védjegy thai írásjelekkel egy kitalált szóvédjegy, és így nem lehet deskriptív, mert nem szótári kifejezés. A Wrigley írásbeli bizonyítékokat, így enciklopédiakivonatokat is benyújtott, amelyek ismertették a cukrászati készítmények és a rágógumi minőségi jellemzőit. Emellett különböző országokból származó lajstromozási bizonylatokat, valamint thaiföldi használatot és hirdetést bizonyító iratokat is benyújtott. Ezekkel kívánta meggyőzni a bíróságot arról, hogy az általa lajstromoztatni kívánt, thai írásmódú védjegy megkülönböztető jellegű.

A bizonyítékok alapján a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a cukrászati termékek „cukorral készített édességek”, míg a rágógumi „rágásra szolgáló édesített és ízesített készítmény”. Így, ha a COOLAIR védjegyet – bár „hűvös levegő”-ként is lehet értelmezni – édesipari termékekkel és rágógumikkal kapcsolatban használják, az nem írja le az édesipari termék vagy rágógumi jellegét vagy minőségét, vagyis a „COOLAIR thai írásjelekkel” védjegy a védjegytörvény 6. szakaszának megfelelően megkülönböztető jellegű. Ezért a bíróság megváltoztatta a két elsőfokú határozatot, és elrendelte, hogy a Védjegyhivatal lajstromozza a Wrigley védjegyét.

Zambia

A Zambiai Szabadalmi Hivatal értesítette a genfi Nemzetközi Irodát, hogy 2005. szeptember 22-i hatállyal eltörölte a PCT 22(1) szakaszának 2002. április 1-jei hatállyal módosított szövegére vonatkozó fenntartásait. Ennek megfelelően a 2005. szeptember 22-én vagy azt követően benyújtott nemzetközi bejelentések esetén a nemzeti szakasz megindítására adott határidő az elsőbbség napjától számított 30 hónapra változott.

FÓRUM

A FELSZÓLALÁS INTÉZMÉNYÉNEK A MAGYAR SZABADALMI JOGBA TÖRTÉNŐ BEVEZETÉSÉRŐL*

A MAGYAR IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI EGYESÜLET GYÓGYSZERIPARI MUNKABIZOTTSÁGÁNAK ÁLLÁSFOGLALÁSA

A Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület Gyógyszeripari Munkabizottsága (a továbbiakban: munkabizottság) foglalkozott a felszólalás intézménye magyar szabadalmi jogba történő bevezetésének lehetőségével és az alábbi javaslatot teszi az elnökség felé:

A munkabizottság javasolja a felszólalás intézményének bevezetését a nemzeti úton történő szabadalmi oltalom megadására irányuló eljárásba.

A javaslat szerint felszólalást a Magyar Szabadalmi Hivatal (továbbiakban: MSZH) előtt folyó szabadalmaztatási eljárás során lehet tenni azután, hogy az MSZH hivatalos lapjában meghirdette a szabadalmi leírásnak, az igénypontnak és rajznak a megadás alapjául szolgáló változatát, de még a megadó határozat meghozatala előtt. A meghirdetés tulajdonképpen nem más, mint az eddig csak a bejelentőnek megküldött szabadalmi leírás, igénypont és rajz a megadás alapjául szolgáló változatának közzététele, így erre vonatkozóan a közzététel szabályai alkalmazhatók. A javaslat szerint a felszólalásnak az alábbi jellemzőkkel kell bírnia:

- a) az MSZH előtt indítható;
- b) bárki által;
- c) a szabadalmi leírás, az igénypont és a rajz megadás alapjául szolgáló változatának az MSZH által a Szabadalmi Közlöny és Védjegyértékesítőben történő meghirdetése után;
- d) a felszólalás alapja az érdemi vizsgálat során vizsgált feltételek hiánya lehet [Szt. 74. § (2) bek.];
- e) írásban benyújtandó, az okok felsorolásával és részletes indokolással;
- f) felszólalás a meghirdetéstől számított 3 hónapon belül nyújtható be;
- g) a felszólalási eljárás a felszólalásra nyitva álló határidő letelte után indul;
- h) a határidő letelte után további okokkal nem egészíthető ki a felszólalás;
- i) a határidő letelte után visszavont felszólalások hivatalból elbírálандók;
- j) ugyanazon ügyben érkezett több felszólalást egy eljárásban kell elbírálni;
- k) az ügyben az MSZH 3 tagú tanácsa dönt;

---

* www.mie.org.hu

- l) a tanácsban nem vehet részt a felszólalással érintett szabadalom elbírálója;
- m) az eljárás lefolytatására a megsemmisítési eljárásra vonatkozó szabályok (Szt. 80–81. §-ok) megfelelően irányadóak;
- n) a felszólalás elbírálásáig érdemi határozat (megadó vagy elutasító) nem hozható;
- o) a felszólalás elbírálásakor hozott döntés lehet: 1. a felszólalás elutasítása (azaz az eljárás folyik tovább a jelenlegi rend [Szt. 77.§ (2)–(4) bek.] szerint); 2. a felszólalásnak helytadás (azaz a bejelentés elutasítása); 3. részleges helytadás;
- p) jogorvoslat: a döntés ellen fellebbezni az MSZH erre a célra létrehozandó tanácsánál lehet, az itt született döntés ellen sem tovább fellebbezni nem lehet, sem megváltoztatási kérelemmel élni. Az itt született döntés ugyanolyan lehet, mint az elsőfokon hozott (lásd előző pont). A felszólalási procedúra lezárásával annak figyelembevételével meghozott MSZH érdemi határozat ellen természetesen a jelenleg szabályozott módon (Szt. 85. §) lehet megváltoztatási kérelemmel élni.

A felszólalás bevezetése az észrevételt nem szüntetheti meg, azt a jelenleg szabályozott formában lehetne megtenni továbbra is, a szabadalmi leírás, az igénypont és a rajz a megadás alapjául szolgáló változatának az MSZH által a Szabadalmi Közlöny és Védjegyzéskönyvben történő meghirdetéséig.

Indokolás

A felszólalás intézményének bevezetését az alábbi indokok alapján tartjuk szükségesnek.

1. A nemzeti és az európai úton folyó eljárások közelítése

Magyarországon 2003. 01. 01. óta kétfajta magyar szabadalom van érvényben, az európai úton engedélyezett és az MSZH által megvizsgált és megadott magyar szabadalom. Az európai szabadalmak esetében lehetőség van a felszólalásra. A nemzeti úton megadott szabadalmak esetében ez jelenleg nincs meg, ami sérti az egyenlő elbírálás elvét. Meg kell említeni, hogy az európai szabadalmi rendszerben a felszólalás több jellemzőjében jelentősen eltér a jelen javaslatban foglaltaktól. Az európai szabályozás azonban nem vehető át teljesen változatlan formában, mivel a magyar felszólalást a magyar nemzeti jog keretei közé kell beilleszteni. A javaslat kidolgozása során igyekeztünk a magyar felszólalási eljárást a lehető legjobban közelíteni az európaihoz, ám ez bizonyos pontokon nem lehetséges. Így például az európai szabályozásban a felszólalás a szabadalom megadása után nyújtható be. Ha a magyar felszólalás is hasonlóképpen csak a megadó határozat után lenne benyújtható, az eljárás lényegében egy már létező magyar jogintézménnyel, a megsemmisítési eljárással lenne azonos (ami viszont európai szinten nem létezik). A munkabizottság vitájában felmerült,

hogy a felszólalások jellemzően a megadás után kerülnek benyújtásra, míg a megsemmisítések később, mintegy 10 év elteltével, ez a különbség azonban nem indokolná azt, hogy két, tartalmában és formájában is egyenértékű eljárás létezzen.

2. A MSZH munkájának segítése

A technika fejlődésének eredményeképpen, főleg a vegyipar, a gyógyszeripar és a biotechnológia területén egyre nagyobb számban születnek olyan találmányok, melyek csak speciális környezetben, speciális eszközökkel és berendezésekkel megvalósíthatók. Az ilyen találmányi bejelentések elbírálásakor sok esetben a hivatali elbírálónak nem áll rendelkezésére olyan eszköztár, amellyel nagy bizonyossággal meggyőződhetne arról, hogy a találmány teljesíti a szabadalmazhatósági kritériumokat. A bejelentő versenytársai viszont jellemzően rendelkeznek ilyen eszköztárral, miáltal képesek a találmány tényleges (fizikai) reprodukálására. Amennyiben a reprodukálás során szerzett tapasztalatok alapján arra a következtetésre jutnak, hogy a találmány valamilyen hiányosságban szenved, következképpen nem szabadalmaztatható, a felszólalás benyújtásával mintegy tájékoztatják az elbírálót, aki így már teljesebb képet kapva hozhatja meg döntését.

Felmerülhet, hogy az észrevétel is hasonló célra szolgál, ezért ez nem indokolná önmagában a felszólalás bevezetését. A felszólalásnak azonban vannak bizonyos előnyei az észrevétellel szemben. Egyfelől az észrevételt tevő nem válik féllé az eljárásban (szemben a felszólalási eljárással), így az eljárás további menetéről nem rendelkezik információval. Másrészt sok esetben igen bonyolult érvrendszert és speciális adatsorokat kell értelmezni, amelynek során az elbíráló számára jelentős segítséget jelenthet az ezeket benyújtó részvétele. A felszólaló pedig figyelemmel kísérheti felszólalása sorsát.

3. A szabadalmak minőségének javulása

Az előző pontban elmondottak alapján a felszólalás intézményének bevezetésével nagyobb biztonsággal megakadályozható lenne olyan szabadalmi bejelentések megadása, amelyek nem teljesítik a szabadalmazhatósági kritériumokat, illetve korlátozhatóak lennének az olyan bejelentések, amelyek csak részben teljesítik. Ez jelentősen javítaná a megadott szabadalmak minőségét, ami növelné a szabadalmak iránti bizalmat. A versenytársak számára sokkal kiszámíthatóbb, biztonságosabb környezet teremtné.

4. A költségek csökkenése

A felszólalás mint korábbi szűrő jelentősen csökkentené a megsemmisítési eljárások számát is, ami jelentős költségmegtakarítást eredményezhet a versenytársak számára, hiszen a megsemmisítési eljárás költségesebb, mint a felszólalási eljárás. Másrészt hamarabb pi-

acra kerülhetnének az olcsóbb termékek (közismert, hogy a még szabadalommal védett termékek, illetve az oltalmazott eljárással készült termékek ára jellemzően magasabb, mint ugyanezen termékeké a lejárat után), ami a köz számára is előnyösebb, továbbá a felesleges párhuzamos fejlesztések elkerülésével szintén csökkenthetők lennének a költségek.

5. Az engedélyeztetési eljárás időszükséglete nem nő meg jelentősen

Felmerülhet az a kérdés, hogy a felszólalás bevezetése mennyiben hosszabbítaná meg a megadásra irányuló eljárást. Ez igen fontos kérdés, hiszen a felszólalást pontosan azzal az indokkal szüntették meg az 1983. évi 5. tvr.-rel, hogy az engedélyezési eljárást nagyon elnyújtotta. Álláspontunk szerint ez a probléma a javasolt jellemzőkkel bíró felszólalási eljárás esetében nem áll fenn, hiszen azokban az ügyekben, amelyekben nem nyújtanak be felszólalást, a 3 hónapos felszólalásra nyitva álló idő nem hosszabbítja meg számottevően az eljárás idejét, legalábbis a teljes eljárási időtartamhoz (mintegy 3–8 év) viszonyítva. A felszólalás elbírálása – figyelembe véve az MSZH eddigi gyakorlatát megsemmisítési és nemleges megállapítási ügyekben – kb. 1-1,5 évre becsülhető, ami szintén nem minősíthető túlzott elnyújtásnak, figyelembe véve azt, hogy az erre fordított idő semmiképpen sem nevezhető időpocsékolásnak, hiszen mindenki érdeke az, hogy minél jobb minőségű szabadalmak szülessenek.

6. Történeti okok

Végül meg kell említeni, hogy a magyar szabadalmi jog a kezdetektől ismerte a felszólalást. Már az első magyar szabadalmi törvényben, az 1895. évi XXXVII. törvénycikkben szerepelt a felszólalás lehetősége. A tc. szerint ha a bejelentés megfelelőnek találtatott, a bejelentés közzétételét és „felhívási eljárás” megindítását rendelték el. A közzétételtől számított két hónapon belül a bejelentett találmány szabadalmazása ellen felszólalás volt beadható. A felszólalást a szabadalmazhatósági feltételek hiányára hivatkozva bárki, találmánybitorlás, illetve szolgálati/alkalmazotti találmány esetén a sértett fél, illetve jogutódja nyújthatta be. A felszólalást az MSZH bejelentési osztálya bírálta el, a döntés ellen a bírói osztályhoz lehetett felfolyamodni (fellebbezni). A szabadalom megadására nézve a felszólalás és felfolyamodás halasztó hatályú volt.

Ez a rendszer végig megmaradt a törvény életében kisebb változtatásokkal, így például 1949-ben a bírói osztály feladatkörét a Budapesti Ítéltábla, később a Budapesti Felsőbíró-ság, majd a Budapesti Fővárosi Bíróság vette át.

Az ezt követő szabadalmi törvényben, az 1969. évi II. törvényben továbbra is megmaradt a felszólalás lehetősége. Ez bárki számára biztosította a jogot, hogy halasztott vizsgálat esetén az utólagos vizsgálat meghirdetésétől, teljes vizsgálat esetén pedig a közzétételtől számított 3 hónapon belül felszólalást tegyen. Az ügyben eljárást kellett folytatni és ennek eredményétől függően dönteni a megadásról. Látható tehát, hogy bizonyos változások történtek

az előző törvényhez képest: egyfelől a hivatal korábban egy már érdemben elbírált és megadásra érdemesnek ítéltetett találmányi bejelentéssel kapcsolatban folytatta le az eljárást, a 1969. évi II. tv. szerint tulajdonképpen az érdemi vizsgálattal párhuzamosan, azt mintegy kiegészítve meg végbe a felszólalási eljárás; másfelől az eljárás kétfokú volt korábban, ezen tv. szerint csak egyfokú.

A felszólalás történetét tekintve az utolsó jelentős változást az 1983. évi 5. tvr. hozta, mely az akkor hatályos szabadalmi törvényt több ponton is jelentősen módosította (pl. adatközlés bevezetése). Az egyik ilyen módosítással a felszólalást eltörölték. Ennek indokaként az szolgált, hogy nagyon elnyújtja a szabadalom megadására irányuló eljárást. Egyidejűleg bevezették az észrevételt, miszerint a közzétett szabadalmi bejelentéssel kapcsolatban bárki észrevételt nyújthatott be, amit a bejelentés elbírálásánál figyelembe kellett venni. Az észrevétellel kapcsolatban azonban az OTH-nak semmiféle határozatot nem kellett hoznia; az észrevételt tevőt sem értesítette észrevételének sorsáról, mivel az nem vált ügyfélle. Innentől kezdve a felszólalás közel 90 éves létezés után megszűnt a magyar szabadalmi jogban. A jelenleg hatályos szabadalmi törvény, az 1995. évi XXXIII. tv. (Szt.), illetve novellái sem rendelkeztek újbóli bevezetéséről.

A felszólalás történetéből látszik, hogy többféle rendszer is létezett. Az 1969. évi II. tv. szerinti felszólalási eljárás sok esetben felesleges terheket róna az MSZH-ra, hiszen minden esetben le kellene folytatni a felszólalási eljárást, így azokban is, ahol az MSZH álláspontja már eleve elutasító vagy korlátozó (azaz a felszólaló nyitott kapukat döngtet). Megítélésünk szerint az első szabadalmi törvényben szereplő felszólalási eljárás a jelenlegi körülmények között megfelelőbb. Ez tulajdonképpen kétfokozatú szűrőt valósít meg: az első szűrő a hivatal, a második a köz, a versenytársak. Egy ilyen szűrőrendszeren sikerrel átkerülő találmány igen nagy valószínűséggel oltalomképes, hiszen a Magyar Szabadalmi Hivatal szaktudása és a versenytársak rendelkezésére álló eszköztár együttesen megfelelő biztosítékot nyújt erre. Másrészt ez a rendszer áll közelebb az európai megoldáshoz (hivatali vizsgálat, ha megfelelőnek ítéltetik a bejelentés, akkor felszólalási lehetőség). Többek között ezért is javasoljuk a javaslat elején vázolt jellemzőkkel bíró felszólalási eljárást

A munkabizottság a fentiek alapján tehát javasolja a felszólalás intézményének a magyar szabadalmi jogba történő mihamarabbi bevezetését a fentebb leírt indokok alapján. A munkabizottság javasolja, hogy ezen tervezetet a Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület juttassa el a megfelelő fórumokra, és ott tekintélyét latba vetve képviselje azt.

Budapest, 2005. augusztus 19.

Összeállította: Tar Miklós

VÁLOGATÁS A SZERZŐI JOGI SZAKÉRTŐ TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYEIBŐL

OLIMPIAI KÖZPONT TANULMÁNYTERVEZETÉNEK SZERZŐI JOGI MINŐSÍTÉSE

SZJSZT 18/05

Dr. Miskolczi Mária/Pompásia Kft. megkeresése

A megkereső által feltett kérdés

A mellékelt tanulmánytervben megjelenő szellemi alkotás a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 1. § (2) bekezdés 1. pontja alá tartozó műszakilétesítmény-tervnek vagy egyéb, szerzői jog hatálya alá tartozó szerzői alkotásnak minősül-e, vagy pedig az 1. § (6) bekezdése szerinti ötletnek, elvnek, elgondolásnak, eljárásnak, működési módszernek, azaz olyan szellemi alkotásnak, amely nem tárgya a szerzői jogi védelemnek.

A megbízó mellékelte az Artisjus Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület által 2002. április 15-én kiadott, 020415003T azonosító számú tanúsítványt.

Az eljáró tanács szakértői véleménye

A P. V. által készített Olimpia Központ tanulmánytervezet eshetőlegesen felhasználható ötletek és módszerek egybefoglalásán alapuló elgondolás leírása, amely nem minősül a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban Sztj.) 1. § (2) bekezdés 1) pontja alá eső műszaki létesítmény tervének. Szerzői jogi védelmet mint egyéni, eredeti írásmű élvez, ami azonban nem véd a benne foglalt elképzelések felhasználásával szemben. A tanulmány nem tartalmaz sem szabadalmazható műszaki megoldást, sem olyan, a Polgári Törvénykönyv (a továbbiakban Ptk.) 86. § (4) bekezdése alapján védhető vagyoni értékű gazdasági, műszaki, illetőleg szervezési ismereteket vagy tapasztalatokat, amelyek ne lennének már egyébként is hozzáférhetők.

1. A megbízó által benyújtott, az Artisjus által kiállított tanúsítvány a szerzői jogi védelem szempontjából közömbös. Az Artisjus ugyan a szerzői jogok fokozott érdeke védelmében nyilvántartást vezet, de a nyilvántartásba vétel szerzői jogot nem keletkeztet. Az Sztj. 9. § (1) bekezdése értelmében a szerzőt a mű létrejöttétől kezdve megilleti a szerzői jogok összessége. A szerzői jogi védelmet tehát a mű létrejöttének ténye keletkezteti, a védelemnek semmilyen formális követelmény teljesítése, mint például a nyilvántartásba vétel, nem feltétele. A művek nyilvántartásba tétele önkéntes. A nyilvántartásba vételnek csak az a célja, hogy hitelesen tanúsítsa azt a tényt, hogy az adott mű a nyilvántartásba vétel időpontjában a nyilvántartásba vétel szerinti tartalommal létezett. Ezáltal elősegíti a szerző, valamint a

mű azonosíthatóságának esetleges bizonyítását. Jelen esetben azonban nem a szerző és a mű azonosítása a kérdés, hanem az, hogy a tanúsítványban szereplő mű az Szjt. értelmében szerzői jogi alkotásnak minősül-e vagy sem.

2. A szerzői jogi oltalom feltételeit az Szjt. következőképpen határozza meg:

1. § (1) Ez a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat.

(2) Szerzői jogi védelem alá tartozik – függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e – az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Ilyen alkotásnak minősül különösen:

a) az irodalmi (pl. szépirodalmi, szakirodalmi, tudományos, publicisztikai) mű...

k) az építészeti alkotás és annak terve, valamint az épületegyüttes, valamint a városépítészeti együttes terve,

...

l) a műszaki létesítmény terve,

...

(3) A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől.

...

(6) Valamely ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet nem lehet tárgya a szerzői jogi védelemnek.

67. § (1) A mű jogosulatlan megváltoztatásának minősül az építészeti alkotás vagy a műszaki létesítmény tervének a szerző hozzájárulása nélkül történő olyan megváltoztatása, amely a külső megjelenést vagy a rendeltetésszerű használatot befolyásolja.

(2) A tervezőnek joga van meghatározni, hogy az épületen vagy a műszaki létesítményen a nevét és a tervezés idejét hol és hogyan tüntessék fel...

(4) Építészeti vagy műszaki alkotás tervének változatlan újabb felhasználása esetén csak az eredeti terv szerzőjét kell feltüntetni.

A hazánkat is kötelező, az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló Berni Unió Egyezmény 2. cikk (1) bekezdése hiteles szövegéhez hű fordításban leszögezi, hogy műnek tekintendő „az irodalom, tudomány és művészet terén minden alkotás, bármi legyen is kifejezésének módja vagy alakja...” A WIPO 1996. évi Szerzői Jogi Szerződése, amelynek Magyarország ugyancsak részese, 2. cikkében szintén leszögezi, hogy „A szerzői jogi védelem kifejezésekre vonatkozik és nem ötletekre, eljárásokra, működési módszerekre vagy matematikai koncepciókra mint olyanokra”.

A fentiek fényében szerzői jogi értelemben műnek tekintendő minden egyéni, eredeti gondolatszövedék azonosítható kifejezése, a kifejezés többféleképpen lehetséges módjától és formájától függetlenül.

3. A megbízó által csatolt tanulmánytervezetnél nem beszélhetünk műszaki létesítmény tervéről, amely valamilyen egyéni, eredeti műszaki alkotás azonosítható kifejezése lenne. Már a címe szerint is sporthoz kapcsolódó kulturális szórakoztatóközpont létrehozására

irányuló tanulmánytervezetről van szó. A szöveg lényegében a szerző erre vonatkozó elgondolásának többféle lehetőséget egybefogó leírása, nem pedig valamilyen műszaki berendezés alkotó jellegű megtervezése a térben kivitelezendő létesítmény kétdimenziós kifejezéséként. Ennélfogva építészeti alkotás vagy épületegyüttes tervének sem minősül. A csatolt tervezet nem több, mint egy elgondolás felvázolása, amely sok esetben még csak nem is határozott, hanem bizonytalan ötleteket tartalmaz (pl.: „A termék összeállításának tematikája nagymértékben függ a rendelkezésre álló ingatlan adottságaitól, ...”; a sok feltételes mód használata – pl. „kapcsolható szolgáltatások”).

4. Ez nem azt jelenti, hogy maga a leírás, a tanulmány nem részesülhet az írásművekre vonatkozó szerzői jogi védelemben a szöveg nyilvánosságra hozatalával, többszörözésével, terjesztésével, fordításával, internetes hozzáférhetővé tételével szemben. A tanulmánytervezet egyéni, eredeti gondolatszövedék azonosítható kifejezése, amelynek a védelme nem függ az alkotás színvonalára vonatkozó értékítélettől. Az írásmű védelme azonban nem terjed ki a benne foglalt ötletek, elgondolások mások által történő felhasználásával szembeni védelemre, ellentétben a műszaki létesítmény tervének oltalmával, amely már eleve a megtervezett berendezés elsődleges formában való, azonosítható kifejezése, és jogszabályainkból következően térbeli kivitelezésével kapcsolatban is jogot biztosít a terv alkotójának.

Ennek megfelelően írja elő tervezési szerződések kapcsán a Ptk. 409. § (3) bekezdése, hogy a megrendelő a tervet csak a szerződésben meghatározott célra és esetben használhatja fel, nyilvánosságra nem hozhatja. A Ptk. 410. § (5) bekezdése szerint a szerződéssel kapcsolatban rendelkezésre bocsátott jogi oltalomban részesíthető szellemi alkotások tekintetében a kutatási szerződés szabályait kell megfelelően alkalmazni, amiből következően a szerzői jogi oltalom, amennyiben fennáll, a művet felhasználó vállalkozó szolgáltatására is vonatkozik [413. § (1)].

FOTÓMŰVÉSZETI ALKOTÁSOK SZERZŐI JOGI VÉDELME

SZJSZT 19/05

A Pest Megyei Bíróság megkeresése

A Pest Megyei Bíróság által feltett kérdések

1. A szakértő állapítsa meg, hogy a csatolt kiadványokban megjelent, felperes által készített fotók olyan fotóművészeti alkotásoknak minősülnek-e, amelyeket a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján szerzői jogi védelem illet meg.
2. A szakértő egyéb észrevételei és amit a felek szükségesnek tartanak.

Az eljáró tanács szakértői véleménye

Ad 1. A peres iratok és a felperes 2003. december 4. napján kelt keresetéhez csatolt színes kiadványokban (KÉVE Néptáncegyüttes 1983. Ráckeve, Csepel-sziget és környéke programajánló 2002 és 2003) megjelölt fotók tanulmányozását követően szakvéleményét az eljáró tanács az alábbiakban terjeszti elő.

Az eljáró tanács megállapítja, hogy

- a Kéve Néptáncegyüttes 1983. Ráckeve c. kiadványban látható 13 db különböző, a néptáncegyüttes tagjairól, valamint az együttesről tánc közben készült fotó,
- a 2002. évi programajánlónak a dél-amerikai táncegyüttesről készült címlapfotója és a programajánló belső oldalán látható Summerfest felvonulásról, a fellépő táncosokról készült öt db fotó, az utolsó előtti oldalon megjelölt öt db fotó és a hátsó oldalon megjelölt öt db fotó,
- a 2003. évi programajánló címlapfotója, a belső borító oldalán látható, a fellépő táncosokról készült négy db fotó, a 18. oldalon látható két db különböző fotó, a 19. oldalon a jobb oldalon a Puerto Ricó-i felvonulásról készült fotó, valamint az utolsó előtti belső oldalon látható négy db fotó

olyan fotóművészeti alkotások, amelyek egyéni, eredeti jellegűek, tekintettel arra, hogy a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (továbbiakban Szjt.) 1. § (3) bekezdésében a szerzői jogi védelem feltételeként meghatározott, a bírói és a jogirodalmi gyakorlat által kifejtett egyéni, eredeti alkotás kritériumának megfelelnek.

A fotók olyan alkotó módon megválasztott szemszögből készült alkotások, amelyek a lefotózott táncegyütteseket, táncosokat akár tánc közben, akár egy beállított közös csoportképen a kellő pillanatban fényképezve előnyösen ábrázolják, valamint a „Summerfest” rendezvényeken készült életképeknek tekinthető fotók is a fotóművész egyedi látásmódját tükrözik.

A fotók szerzőjét a fenti megállapításból következően megilleti az Szjt.-ben meghatározott, személyhez fűződő és vagyoni jogok összessége.

Az Szjt. 1. §-ának (1) bekezdése szerint a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat. A (2) bekezdés úgy rendelkezik, hogy szerzői jogi védelem alá tartozik egyebek mellett a művészet minden alkotása, így az *i*) pont szerint a fotóművészeti alkotás is.

Az eljáró tanács a SZJSZT 18/04 és 24/04 számú korábbi véleményében a fotóművészeti alkotásokkal kapcsolatosan már részletesen kifejtette, hogy a régi, 1969-es szerzői jogi törvényhez képest az új Szjt. szerint nincs szükség a fényképek esetén valamilyen speciális „művészi” jellegre; szerzői jogi védelmük egyetlen feltétele az, hogy megfeleljenek az eredetiség fogalmának. Elegendő, hogy a műben az egyéni jelleg valamilyen minimuma megnyilvánuljon, azaz ne legyen teljesen meghatározva a körülmények vagy az alkalmazott eszközök által; legyen legalább minimális tere a különböző megoldások közötti emberi választásnak, továbbá, hogy ne egy meglévő alkotás szolgai másolásáról legyen szó.

Az eljáró tanács kiemeli a szerző azon, személyhez fűződő jogát, hogy művén vagy az arról szóló ismertetésen nevét vagy felvett nevét kívánságának megfelelően feltüntessék, de megilleti a szerzőt az anonimitás joga is. A névfeltüntetés joga az ismételt felhasználás esetén is megilleti a szerzőt [Szt. 12. § (1)–(4) bekezdés].

A szerzőt megillető vagyoni jog olyan abszolút jogosultság, amelynek alapján a szerző kizárólagosan jogosult művét minden módon felhasználni és a felhasználására másnak engedélyt adni [Szt. 16. § (1) bekezdése]. Ez a szerzőn és a felhasználásra a szerzőtől jogot szerző további személyen kívüli harmadik személyek számára tartózkodást, azaz tilalmat jelent.

A szerző vagyoni joga alapján jogosult a mű felhasználása után díjazásban részesülni.

A szerző művének engedély nélküli vagy az engedély határait túllépő felhasználása jogosulatlan felhasználás [Szt. 16. § (6) bekezdése]. A fenti megállapításokból következik, hogy amennyiben a szerző a fotók felhasználására nem adott engedélyt, úgy a felhasználás jogosulatlanak minősül. Ennek következményeként a szerző az Szt.-ben meghatározott polgári jogi következményeket érvényesítheti.

Szükségnek tartja az eljáró tanács megjegyezni, hogy fotók felhasználására – különösen kiadványban való felhasználás esetén – érvényesen írásban kell megállapodni. A felhasználási szerződés külön kikötés hiányában nem ad kizárólagos jogot a felhasználónak, azaz a szerző jogosult marad a fotók további felhasználására, illetve a felhasználó csak maga élhet a felhasználás jogával, azt nem adhatja tovább.

A feleknek az Szt. 42. és 49. §-a értelmében jövőben elkészítendő mű megalkotására és felhasználására vonatkozó felhasználási szerződést kellett volna kötniük, amelynek tartalmaznia kellett volna a műelkészítési és a szándékolt felhasználási módja és mértéke tekintetében engedélyezési elemeket, és ehhez képest kellett volna a fizetendő jogdíjat megállapítani. Az Szt. 42. §-a értelmében a szerző és a felhasználó a szerződés tartalmát szabadon határozzák meg.

S. L. a 2004. június 30-án tartott tárgyaláson a 2003. évi programjánló 25. oldalán található fotóról úgy nyilatkozott, hogy nem biztos, hogy az említett fotót ő készítette. A szóban forgó fotó elmosódottságára és S. L. nyilatkozatára is tekintettel az eljáró tanács ezen fotót nem értékelte.

Ad 2. A peres iratokból megállapítható, hogy a peres felek között az Szt. 45. § (1) bekezdése által előírt írásbeli felhasználási szerződés nem jött létre, csupán szóban állapodtak meg. Az eljáró tanács szükségesnek tartja felhívni a figyelmet arra, hogy az Szt. 42. § (3) bekezdése értelmében ha a felhasználási szerződés tartalma nem állapítható meg egyértelműen, a szerző számára kedvezőbb értelmezést kell elfogadni.

MUNKAVISZONYBAN ALKOTOTT SZOFTVERRE KÖTÖTT FELHASZNÁLÁSI SZERZŐDÉS

SZJSZT 22/05

A DesignSoft Kft. megkeresése

A megbízó által feltett kérdések

1. A megbízó a levelében ismertetett tényállás és csatolt iratok alapján jogszerűen fizetett-e szerzői jogdíjat munkavállalóinak az 1999. szeptember 1-je utáni időszakban?
2. A megbízó által példaként csatolt dokumentumok elegendőek-e a felhasználási szerződésekben megnevezett szoftvereken elvégzett fejlesztések leírására?
3. Van-e jelentősége a megbízó gazdasági társaság által kifizetett munkabéreknek a szerzői jogdíjak kifizetésének jogszerűsége szempontjából?

Az eljáró tanács szakvéleménye

1. A tényállás

A megbízó gazdasági társaság, a DesignSoft Kft. által rendelkezésre bocsátott iratok alapján az eljáró tanács az alábbi tényállást állapította meg.

1.1. A DesignSoft Kft. (a továbbiakban: megbízó) 1992 óta működő, mérnöki és oktatási szoftverek fejlesztésével és értékesítésével foglalkozó gazdasági társaság. Az új szoftverek kifejlesztése mellett a megbízó a korábban forgalomba hozott szoftverek bővítésével, frissítésével is foglalkozott.

A szoftverek fejlesztését a megbízó munkaviszonyban foglalkoztatott szoftverfejlesztő dolgozói végezték. A fejlesztőkkel a megbízó munkaszerződést kötött, amelynek kifejezett rendelkezése szerint a fejlesztők munkaköri kötelezettsége volt a szoftverművek előállítása. A csatolt munkaszerződés értelmében a szoftverre vonatkozó felhasználási jog a munkáltatóra szállt (5. pont), ugyanakkor a felek abban is megállapodtak, hogy „a Munkáltató a Munkavállalóval a szerződés tárgyát képező szoftverekre felhasználási szerződést köt, és az abban foglaltak szerint – a 2. pont szerinti munkabéren felül – szerzői jogdíjat fizet ki” (6. pont).

1.2. A munkaszerződéseket a felek 1997-ben módosították (legalábbis az eljáró tanácshoz benyújtott módosítás dátuma 1997-es). A módosított munkaszerződések egyetlen, érdemben új eleme a fent említett 6. pont alábbi módosítása: „a Munkáltató a Munkavállalóval a szerződés tárgyát képező szoftverekre felhasználási szerződést köt, és az abban foglaltak szerint – a munkabéren felül – vagyoni jog átruházásáért vagyoni ellenértéket fizet ki”.

(Az adóhatóság elsőfokú határozatára adott megbízói válaszlévlél 5. oldalán mindezt azzal

indokolja a megbízó, hogy a munkaszerződések 5. pontja csak a felhasználási jogról rendelkezik, és a felhasználási jog nem azonos a szerzői vagyoni joggal.)

1.3. Az eljáró tanács rendelkezésére áll még egy 1999-es dátumot viselő felhasználási szerződés, amely szövegezése szerint „vagyoni jog felhasználásának átruházása” céljából jött létre (1. pont) egy adott, a szerződésben megjelölt szoftver tekintetében. A szerződés alapján a megbízó „vagyoni jog felhasználásának ellenértéke” címen meghatározott összegű díjat fizet ki a fejlesztőnek mint szerzőnek. A megbízó állítása szerint minden fejlesztővel ilyen szerződéseket kötött a munkaszerződéseken felül. [E kikötést, amely szakszerűtlen megfogalmazású, értelmezésre szorul, úgy kell érteni, hogy a vagyoni jog átruházása céljából kötötték a felek a szerződést, és az ellenérték is a vagyoni jogok átruházása fejében jár. Ezt az értelmezést elősegíti az 1.2. pontban említett, 1997-ben kelt munkaszerződés-módosítás tartalma. Ennek az a tartalmi eleme, amely szerint a vagyoni jogot szerezte meg a munkáltató a felhasználási jog helyett, az 1999. augusztus 31-ig hatályban volt régi Szjt.-be (1969. évi III. törvény a szerzői jogról, a továbbiakban: rSzjt.) ütközött, ez az ütközés azonban tartalmi szempontból érvénytelenséget nem jelentett, mert a teljes felhasználási jog terjedelmét tekintve megegyezett a vagyoni joggal.]

2. A tényállás jogi értékelése és a kérdésekre adott válaszok

2.1. A megbízó a levelében ismertetett tényállás és csatolt iratok alapján jogszerűen fizetett-e szerzői jogdíjat munkavállalóinak az 1999. szeptember 1. utáni időszakban?

A kérdést valójában olyan feltételek mellett kell érteni, hogy munkaviszonyban álló szoftver-fejlesztő (programozó, rendszerszervező) részére, ha a szoftverfejlesztő munkaviszonyban áll és a munkaköri kötelezettsége kiterjed számítógépi programalkotás és dokumentáció (=szoftver) fejlesztésére, lehet-e az alkalmazandó szerzői jogi szabályok alapján jogszerűen szerzői jogdíjat fizetni?

A kérdés megválaszolása során előkérdésnek minősül, hogy milyen jogalapon szerzi (szerezheti meg) a munkáltató a munkaviszonyban álló szerző által a munkaköri kötelezettség alapján alkotott művekre vonatkozó vagyoni jog felhasználási jogokat.

A megbízó esetében az adóhatóság nem kifogásolta az 1999. szeptember 1. előtt történt szerzőijogdíj-kifizetéseket. A tényállás hatályos szerzői jogi törvény szerinti megítéléséhez össze kell hasonlítani az 1999. szeptember 1. előtti és a hatályos szabályokat.

2.1.1. Jogszerzés 1999. szeptember 1. előtt

1999. szeptember 1. előtt a munkáltatónak átadott szoftverművekre nézve az 1999. augusztus 31-ig hatályos rSzjt. szabályait kell alkalmazni. Az rSzjt. 14. § (1) bekezdése alapján a munkaköri kötelezettség körében alkotott művekre, ha a munkáltató a munkaviszony tar-

talma alapján a mű felhasználására volt jogosult, a mű átadásával a szerző hozzájárult a mű nyilvánosságra hozatalához, és a felhasználás joga átszállt a munkáltatóra. A munkáltató ezt a felhasználási jogot a munkaviszony tartalma és működési (értsd: tevékenységi) köre által meghatározott terjedelemben szerezte meg és gyakorolhatta. (E körön kívül a szerzőnél maradt a felhasználási jog, amelyet a munkáltató hozzájárulásával gyakorolhatott. Ez a hozzájárulás csak alapos okból volt megtagadható.)

Az rSzt. szerint a munkáltatói jogszerzés feltételei tehát:

- munkaviszony, amelyet munkaszerződés hozhat csak létre, tehát a feltétel: munkaszerződés a jogszerzés jogalapja szempontjából;
- a munkaszerződés olyan tartalmi eleme, amely szerint a szoftver/szerzői mű megalkotása munkaköri kötelesség, tehát a munkáltatói jogszerzés jogalapja csak ilyen munkaszerződési kikötés lehet;
- a mű átadása mint a munkaszerződés alapján fennálló kötelezettség teljesítése.

A munkaszerződés mint jogalap jelentőségét mutatja a következő szabály: „Vitás esetben annak elbírálásánál, hogy a mű alkotása a szerzőnek munkaköri kötelessége-e, a munkaszerződésből, illetve a szerző munkakörén belül kapott szolgálati utasításból kell kiindulni. A munkáltató feladata, hogy írásban – a munkaszerződésben vagy más módon – rögzítse a munkaviszonyban álló szerző munkakörét és a munkáltatót megillető felhasználási jog terjedelmét.” [9/1969 (XII. 29.) MM. r. (rSzt. vhr) 11. § (1) bek.]

E feltételek bekövetkezésének az ügy szempontjából releváns joghatásai:

- a nyilvánosságra hozatalhoz történő szerzői hozzájárulás (személyhez fűződő jogi jognyilatkozat) megadottnak tekintendő;
- a felhasználási jog (ez értelemszerűen szerzői vagyoni jogi fogalom, vö. pl. a hatályos Szt. 16. §-ával, vagy az rSzt. 13. §-ával) átszáll a munkáltatóra a munkaviszony és a munkáltató tevékenységi köre által korlátozott körben;
- a munkavállalónak abban az esetben, ha a műre a munkáltató harmadik személlyel kötött felhasználási szerződést, megnyílt a szerzői jogdíj iránti igénye az rSzt. vhr. 12. § (1) bekezdése alapján.

Szoftver esetében a munkáltatóhoz befolyt szerzői díj összegének a munkáltató döntése szerinti 10–30 százaléka lehetett a szerzői jogdíj, azonban e jogdíj kifizetése feltételhez köthető, sőt, ha a műértékesítés a munkáltató feladatkörébe tartozott, a munkavállalót megillető szerzői jogdíj összege 10% alatti mértékben is meghatározható volt.

Összességében: a munkáltatót nem a törvény, hanem szerződés, mégpedig a munkaszerződés alapján, az átadás feltételével illette meg a felhasználási jog. A szerző díjigénye pedig szintén nem közvetlenül a törvényen alapult, hanem a munkaszerződésből eredő munkál-

tatói alakító jogon (egyszemélyes nyilatkozaton), a díj kifizetése feltételhez volt köthető, és a díj mértéke lehetett a munkáltató ráfordításaihoz képest akár 0% is.

2.1.2. Jogszerzés 1999. szeptember 1. után

A hatályos Szjt. alapján a munkáltató jogszerzésének feltételei a következők:

- munkaviszony, amelyet munkaszerződés [illetve ezzel egyenértékűnek minősített, foglalkoztatásra irányuló szerződések az Szjt. 30. § (7) bekezdése szerint] hozhat csak létre, tehát a feltétel: munkaszerződés a jogszerzés jogalapja szempontjából,
- a munkaszerződés olyan tartalmi eleme, amely szerint a szoftver/szerzői mű megalkotása munkaköri kötelesség, tehát a munkáltatói jogszerzés jogalapja csak ilyen munkaszerződési kikötés lehet,
- a mű átadása mint a munkaszerződés alapján fennálló kötelezettség teljesítése.

E feltételek bekövetkezésének az ügy szempontjából releváns joghatásai:

- a nyilvánosságra hozatalhoz történő szerzői hozzájárulás (személyhez fűződő jogi jognyilatkozat) megadottnak tekintendő [Szjt. 30. § (5) bekezdése];
- a vagyoni jog átszáll a munkáltatóra jogutódként (értelemszerűen különös jogutódlásról van szó, egy adott műre vonatkozó vagyoni jogok tekintetében történik meg a jogutódlás);
- a munkavállalónak abban az esetben, ha a munkáltató a felhasználásra másnak engedélyt ad, vagy a művel kapcsolatos vagyoni jogokat másra átruhazza, az Szjt. 30. § (3) és 58. § (4) bekezdés együttes alkalmazásával a törvény főszabálya alapján díj nem jár (ez nem zárja ki azt, hogy a felek megállapodása alapján a felhasználási jog harmadik személy felé történő értékesítése esetén a munkáltató mégis díjazásban részesítse a munkavállaló szerzőt).

Összességében: a felek eltérő megállapodása híján a megfelelő munkaszerződés és átadás alapján a munkáltató különös jogutódként vagyoni jogot szerez a munkaviszonyban alkotott szoftverre, és annak értékesítése esetén nem köteles a szerzőnek szerzői jogdíjat fizetni.

2.1.3. Azonosságok az rSzjt. és az Szjt. megoldásai között

- Az rSzjt. és a hatályos Szjt. között nincs különbség abban, hogy a munkáltatói jogszerzés jogalapja csak olyan munkaszerződés lehet, amelyben a munkavállaló-szerző munkaköri kötelezettsége a mű (itt: szoftver) megalkotása.
- Mindkét esetben a jogszerzés további feltétele a mű munkavállalói átadása.
- Mindkét esetben a törvény jogátszállásként fogalmazza meg a munkáltatói jogszerzését, de ez nem azt jelenti, hogy a munkáltató a törvény erejénél fogva szerez felhasználá-

si/vagyoni jogot, hanem azt, hogy akkor is bekövetkezik a megfelelő munkaszerződés és műátadás alapján a munkáltatói jogszerzés, ha erről a felek a munkaszerződésben nem rendelkeznek.

- Mindkét esetben azonosan rendelkeznek a törvények az átadás személyhez fűző jogi jogkövetkezményéről.

2.1.4. Különbségek az rSzt. és az Szt. megoldásai között

- Az rSzt. nem engedett eltérést a törvénytől, a hatályos törvény mind a vagyoni jogok átszállása, mind a díjazás tekintetében a felek megállapodására utalva eltérést enged.
- Az rSzt. szerint a felhasználási jogok, az Szt. szerint pedig a felhasználás engedélyezési jogát is magában foglaló vagyoni jogok [vö. Szt. 9. § (6) bekezdés] szállnak át a megfelelő feltételek fennállása esetén a munkáltatóra (ez utóbbi esetben különös jogutódlás következik be).
- Az rSzt. szerint a műre vonatkozó felhasználási jogok harmadik személynek történő átengedése esetében a díjfizetés a jogszerző fél (munkáltató) döntése szerinti mértékben a jogszabályi keretek között főszabályként kötelező volt, de szoftver esetében mind a mérték, mind a díjfizetés feltételei tekintetében jogszerű lehetett a díjfizetés elmaradása is.
- A Szt. főszabálya szerint szoftver esetében nem kötelező, de lehetséges a díjfizetés. (Az ügyben nem releváns különbségek tárgyalásától eltekint az eljáró tanács.)

2.1.5. Következtetés, válasz az 1. kérdésre

Az Szt. alapján a felek, tehát a munkavállaló és a munkáltató megállapodásban érvényesen eltérhetnek az Szt. főszabálya szerinti rendelkezésektől, tehát attól, hogy

- a szerzői jogi védelemre alkalmas szoftver elkészítését magában foglaló munkaszerződés és átadás alapján a munkáltató különös jogutódként vagyoni jogot szerez a munkaviszonyban alkotott szoftverre, és/vagy
- a munkaviszony alapján elkészített, szerzői jogi védelemben részesülő szoftver értékesítése (a szoftverre vagyoni jog átruházása vagy felhasználási jog átengedése) esetén a munkáltató nem köteles a szerzőnek szerzői jogdíjat fizetni.

Ez az eltérő megállapodás – törvényi megkötés híján – belefoglalható a munkaszerződésbe, de külön is megköthető, feltéve, ha megfelel az alaki kellékeknek, tehát írásba foglalják [Szt. 30. § (6) bekezdés].

Egyébként az ügyben alkalmazni kell az Szt. 107. § (1) bekezdését, amely szerint a felek 1999. szeptember 1. előtt létesített, az Szt. szempontjából releváns, tehát felhasználási jogot érintő megállapodására az rSzt.-t kell alkalmazni.

Az más kérdés, hogy e megállapodást az 1999. szeptember 1-jét követően átadott művek tekintetében – az Sztj 107. § (1) bekezdésébe foglalt hatálybalépési rendelkezés okán az Sztj. 30. § (1) bekezdéséhez képest kell értékelni. Ha a korábban megkötött megállapodás eltér az Sztj. 30. § (1) és (3) bekezdése szerinti jogkövetkezményektől, akkor a megállapodást kell alkalmazni.

Összefoglalva

Az 1997-ben módosított szövegű szerződés (amelynek esetleges, 1999. szeptember 1. utáni módosításáról az eljáró tanácsnak nincs adata) 5. pontját a hatályos Sztj. alapján értelmezve az eljáró tanács megállapítja, hogy a felek abban csak a szoftverre vonatkozó felhasználási jogról rendelkeztek, ez a kikötés, valamint a vagyoni jogokra vonatkozó 6. pontban tett utalás mint az Sztj. 30. §-ának (6) bekezdése szerinti eltérő megállapodás azt eredményezi, hogy a szerződés 5. pontja alapján a szoftverekre vonatkozóan a főszabálytól eltérően a munkáltató „csak” felhasználási jogot szerzett.

Ennek alapján jogszerűen kötött a munkaszerződés 6. pontja szerint felhasználási szerződést (azaz tartalma szerint helyesen minősítve: szoftver vagyoni jogának átruházására vonatkozó szerződést) a munkáltató és a munkavállaló, amely alapján jogszerűen került kifizetésre a vagyoni jog ellenértékeként szerzői jogdíj.

2.2. A megbízó által példaként csatolt dokumentumok elegendőek-e a felhasználási szerződésekben megnevezett szoftvereken elvégzett fejlesztések leírására?

Az eljáró tanács rendelkezésére bocsátott iratanyagban használati utasítás jellegű felhasználói dokumentáció található. A dokumentáció egyrészről a szoftver működtetése során megjeleníthető képernyők grafikus bemutatásából és az azokhoz fűzött magyarázatokból, valamint a szoftver alkalmazására vonatkozó folyó szövegű leírásból áll, kiterjed az egyes parancsok és utasítások, illetve a más szoftverrel történő interoperábilis működtetés részletes leírására.

Nem világos azonban, hogy az átadott dokumentáció egy teljes szoftver leírása, vagy csak a szoftveren végzett, a kérdésben jelzett utólagos fejlesztések eredményeként elkészült programrészek, funkciók leírása. Ez utóbbi esetben az eljáró tanács azt kellően részletesnek ítéli ahhoz, hogy abból a fejlesztések lényege kitűnjön. Amennyiben hasonló leírás készült minden fejlesztés esetében, elégségesnek tekinthető a fejlesztések dokumentációja.

Amennyiben az átadott leírás a teljes szoftver leírása, arra a kérdésre, hogy a dokumentáció önmagában elégségesen írja-e le az eredeti szoftververzióhoz képest történt utólagos fejlesztéseket, csak abban az esetben lehetne választ adni, ha az eredeti programverziók dokumentációja is rendelkezésre állna.

A BH1993. 545. sz. döntés alapján a számítógépi programfejlesztő folyamat egyes elkülöníthető szakaszai is létrehozhatnak olyan önálló alkotásokat, amelyek külön szerzői jogi oltalomban részesülhetnek.

2.3. Van-e jelentősége a megbízó gazdasági társaság által kifizetett munkabéreknek a szerzői jogdíjak kifizetésének jogszerűsége szempontjából?

A megbízó első kérdésére adott válaszból következően a szerzői jogdíj kifizetése az eljáró tanács álláspontja szerint jogszerűen történt, a vagyoni jog átruházásának ellenértékeként. Jogi szempontból a két szerződés viszonya tehát tisztázott. A díj mértékének esetleges vizsgálata nem tartozik az eljáró tanács feladatkörébe.

MAKRÓKÓD SZERZŐI JOGI VÉDELME

SZJSZT 24/05

A BRFK XXI. Kerületi Rendőrkapitányág Bűnügyi Osztály Vizsgálati Alosztály megkeresése

A megkereső által feltett kérdések

1. A bűncselekmény tárgyát képező makró (selejt 2005.xls) szoftvernek minősül-e?
2. Amennyiben nem, úgy a szerzői jogi törvény kiterjed-e rá?
3. A bűncselekmény tárgyát képező makró (selejt 2005.xls) piaci értékkel bír-e, ha igen, úgy mekkora lehet ennek összege?
4. Egyéb megjegyzés, észrevétel.

Az eljáró tanács szakvéleménye

A szakértői vélemény alapjául az eljáró tanács számára „BRFK. XXI. 1314/2005. eredeti” felirattal ellátott, CD-n átadott, „Selejt 2005.xls” névvel azonosítható fájl (a továbbiakban: Selejt 2005) szolgál. Az eljáró tanács megállapítja, hogy a Selejt 2005 2005. július 4-én került a CD-re kiírásra, míg az ügyel szintén összefüggő, C. K. által S. B-nek küldött levél 2005. június 1-jén keletkezett (bűnügyi iratok, 25. oldal). Az eljáró tanács megvizsgálta a Selejt 2005-öt és megállapította, hogy a háttéradatbázisok hiányában az üzemképesen nem futtatható, célfeladat megoldására nem alkalmas. Az eljáró tanács véleménye kialakításához ugyancsak megvizsgálta a számára átadott, F. S. számítástechnikai, informatikai, adatvédelmi igazságügyi szakértő által 2005. augusztus 27-én keltezett szakértői véleményt (a továbbiakban: szakértői vélemény).

Ad 1–2. Tekintettel arra, hogy a megkeresés első két kérdésére adandó válasz szétválaszthatatlanul összetartozik, azokra az eljáró tanács összevontan válaszol.

A megkeresésben feltett kérdések megválaszolásához elsősorban a szoftver fogalmának meghatározása szükséges. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Sztj.) a szoftver fogalmát csak annyiban határozza meg, hogy azon a számítógépi programalkotások minden fajtáját és a hozzájuk tartozó dokumentációt is érteni kell [Sztj. 1. §-ának (2) bekezdés c) pontja].

A számítógépi programalkotás fogalmát tételesen az Európai Unió joga sem határozza meg, ugyanakkor az Európai Tanács 91/250/EGK irányelve (a továbbiakban: Szoftverirányelv) számos támpontot ad annak értelmezéséhez. A Szoftverirányelv bevezető rendelkezése szerint „a 'számítógépi program' fogalma magában foglalja a programok valamennyi formáját, beleértve a hardverbe beépített programokat is; ez a fogalom magában foglalja a számítógépi program kifejlesztéséhez vezető előkészítő dokumentációt is, feltéve, hogy az előkészítő munka jellegénél fogva későbbi fázisában számítógépi programot eredményezhet”¹. Az irányelv 1. cikk (3) bekezdése szerint továbbá „a számítógépi program akkor részesül védelemben, ha eredeti abban az értelemben, hogy a szerző saját szellemi alkotása. Annak megállapításához, hogy fennállhat-e ilyen védelem, más feltétel nem alkalmazható”. Az idézett rendelkezés alapján egyértelműen kijelenthető, hogy a számítógépi programalkotás védelmet élvez, amennyiben az a szerző saját alkotása, az Sztj. 1. § (3) bekezdésének megfogalmazása szerint a szerző szellemi tevékenységéből fakadó, egyéni, eredeti jelleggel bír.

A vizsgálat eredményeként az eljáró tanács megállapította, hogy a szakértői vélemény a vizsgálat tárgyát képező Selejt 2005 funkcióját, illetve a működésével érintett adatbázisban betöltött szerepét, funkcióját pontosan mutatja be. Az eljáró tanács a szakértői véleményből szükségesnek tartja kiemelni az alábbiakat: „A Microsoft a különböző Office-alkalmazásainak fejlesztése során – alkalmazásainak szélesebb informatikai alkalmazhatósága érdekében – a basic programozási nyelven alapuló 'makró nyelvet' hozott létre. Ez a 'makró nyelv' nem fordítható le önállóan futtatható programként, hanem az alkalmazásba beépülve, az alkalmazásokban végzendő munkát segíti. Ilyenek például a Word-makrók, Excel-makrók stb. Ezek az alkalmazásban arra alkalmasak, hogy egy-egy gyakran ismétlődő vagy egy bonyolultabb feladatot automatikusan hajtsanak végre.

A makrók előállítása is programozás, azonban nem lehet azonos egy-egy feladat elvégzésére alkalmas – önállóan is futtatható, forráskóddal rendelkező – program elkészítésével. ... Jellemző, hogy az azonos feladatok elvégzetése makróval szinte azonos programozási

¹ Az eljáró tanács a Szoftverirányelv hitelesnek nem tekinthető fordítását használta, amelyet az Igazságügyi Minisztérium Fordításkoordináló Egysége készített. A fordítás státusza: „finalised”, vagyis az már átesett a közösségi intézmények általi véglegesítésén, az Európai Unió hivatalos lapjában ugyanakkor a jelen szakvélemény készítésekor még nem jelent meg. A fordítás 2005. december 2-án az alábbi internetoldalon volt letölthető: <http://ccvista.taie.be/Fulcrum/CCVista/hu/31991L0250-HU.doc>

megoldást igényel.”² „A vizsgálatra átadott excel programok alapvetően a Microsoft által kifejlesztett 'Office' alkalmazás részei. ... Mindkét program – a Selejt 2005.xls és az 'alap-
anyagszűrő.xls' – esetén csak makróprogramozásról beszélhetünk.”³

A makró fogalmát a „Microsoft Excel 2002” számítógépi programalkotás súgója a következőképpen határozza meg: „A Microsoft Excel programban rendszeresen végzett feladatokat makróval automatikussá tehetjük. A makró olyan parancsok és függvények sorozata, amelyeket Microsoft Visual Basic modulban tárolunk, és az adott feladat végrehajtásához bármikor futtathatunk.

Ha például gyakran írunk hosszú szöveget a cellákba, létrehozhatunk egy makró, amely úgy formázza a cellákat, hogy a szöveget sorokra törje.

A makró rögzítésekor az Excel lépésenként tárolja az egyes parancsok végrehajtásának adatait. A makró futtatásakor megismételjük, vagy „visszajátszuk” a parancssort. Ha a makró rögzítése során hibát vétünk, a javítások szintén rögzítésre kerülnek. A Visual Basic a munkafüzetekhez csatolt új modulban tárol minden egyes makró.

A makró rögzítése után a Visual Basic Editor programmal megtekinthetjük a makrókódot, és szükség szerint kijavíthatjuk a hibákat vagy módosíthatjuk a makró működését. Ha például azt szeretnénk, hogy a sortörést végző makró a szöveget félkövérré is tegye, rögzíthetünk egy másik, a cella tartalmát félkövérré formázó makró, és a megfelelő utasításokat az első makróba másolhatjuk.

A Visual Basic Editor olyan program, amellyel a gyakorlatlan felhasználók is könnyen írhatnak és szerkeszthetnek makrókódokat. A program részletes súgóval rendelkezik. A makrókon végzett kisebb változtatásokhoz nem kell tudnunk programozni vagy elsajátítani a Visual Basic programozási nyelvet. A Visual Basic Editor programmal szerkeszthetjük, egyik modulból egy másikba vagy munkafüzetek között másolhatjuk, átnevezhetjük a makrókat tároló modulokat vagy átnevezhetjük a makrókat.

A makróprogramozás alapvető jellemzői – a fentiek alapján – az alábbiak szerint összegezhetők:

- i) azonos feladatok makró segítségével való ellátása jellemzően azonos makróprogramot igényel;
- ii) a makróprogramozás legegyszerűbb módja a „makrórögzítő” használata, ami lényegében minden billentyűleütést, illetve egérparancsot rögzít annak érdekében, hogy az tetszőleges időnként „visszajátszható” legyen a jövőben is;
- iii) a makrórögzítő használatával rögzített makrókód speciális célprogrammal, ún. „makrószerkesztővel” utólag megtekinthető, módosítható;

² Szakértői vélemény 2.1. pontjának 3–5. bekezdése (4. oldal)

³ Szakértői vélemény 2.2. pontja (5. oldal)

- iv) a Microsoft Excel olyan makrószerkesztővel (Visual Basic Editor) rendelkezik, amelynek használatához – így a makrókód létrehozásához, módosításához – speciális informatikai ismeretek nem szükségesek, a munkafolyamatot részletes sugó teszi még könnyebbé;
- v) a makróprogramozás funkcionális keretét a makrót futtató Microsoft Office programcsalád részletesen meghatározza, az minden makró esetében azonos;
- vi) Excel makró részletesen meghatározott szintakszis, illetve adatbeviteli szabványnak megfelelően hozható csak létre.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a makróprogramozás jellemzően olyan mértékben szűkíti a makróprogramozó alkotói szabadságát, hogy azonos célfunkció végül is csak azonos megoldással valósítható meg. Ennek megfelelően a makróprogramozás útján létrehozott makrókódok olyan mértékben kötöttek a funkcionalitáshoz, illetve olyan mértékben támaszkodnak a kód elkészítésének meglévő környezetére (a Microsoft programcsaládra), hogy jellemzően nem rendelkeznek az Szt. 1. §-ának (3) bekezdésében meghatározott egyéni, eredeti jelleggel, így szerzőijog-védelemben nem részesülhetnek, a Szt. szempontjából tehát szoftvernek, számítógépi programalkotásnak sem minősülnek.

Az eljáró tanács a Selejt 2005 makró részletes megvizsgálását követően arra a következtetésre jutott, hogy az a fenti jellemzőknek megfelelő makróprogramozás eredményeként jött létre. Abban a Microsoft Office alkalmazási környezet sajátosságain és a feladatspecifikus, funkcionális kialakításon túlmutató, önálló, egyéni, eredeti program-elem nem mutatható ki. Ebből következően a Selejt 2005-ről nem állapítható meg a szerzői jogi védelem fennállta.

Ad 3. Mivel a Selejt 2005-ről a fentiek alapján nem állapítható meg a szerzői jogi védelem fennállta, ezért annak piaci értékének megállapításával az eljáró tanács nem foglalkozott.

Ad 4. Az eljáró tanács egyéb megjegyzést, észrevételt nem kíván tenni.

KIÁLLÍTÁSI JOG GYAKORLÁSA

SZJSZT 25/05

A BRFK V. kerületi Rendőrkapitányság Bűnügyi Osztálya megkeresése

A megkereső által feltett kérdések

A szakértő feladata annak megállapítása, hogy

1. az ügyben kit illetnek meg a szerzői jogok, ki tekinthető Würtz Ádám jogutódjának?
2. mire terjednek ki a jogosítványai a jogutódnak? (Ferenczi István és Csébiné Gyetván Zsu-

zsanna, valamint Würtz Ádámné tanúk vallomásában szereplő feltételeket szabhat-e a jogutód a kiállítás engedélyezéséhez?)

3. jogosan tiltotta-e meg a kiállítást Würtz Ádámné? (Az iratok között fellelhető közjegyzői végzés alapján Würtz Ádám örökösei: ifj. Würtz Ádám, Würtz Andrea és Würtz Klára 1/3-1/3 részben, míg haszonélvező Würtz Ádámné; Csébiné tanúvallomása szerint Würtz Andrea és Würtz Klára nem tiltották meg a kiállítás megrendezését.)
4. a Z. Galéria Kft. az általa kiállított képek nyilvános kiállításával, a CD-lemezek terjesztésével, az interneten való közzétételével, a Q. Televízió felvételének sugárzásával megállapítható-e jövedelemszerzés, illetve jövedelemfokozás?
5. felmerülhet-e jelen esetben károkozás a jogutód számára, amennyiben a tiltása ellenére megrendezésre kerül a kiállítás?
6. B. A. megsértette-e a szerzői jogokat azzal, hogy nem ajánlotta fel a jogutódnak elővásárlási jogát a Z. Galéria Kft.-nek történő értékesítést megelőzően?
7. a katalógus (a CD-lemez) sérti, sértette-e a szerzői jogokat?
8. jelen esetben a kiállításért a jogutódot díjazás megilleti-e, amennyiben igen, milyen mértékű?
9. a szakértő egyéb észrevétele.

Az eljáró tanács szakvéleménye

Ad 1. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Sztj.) 9. § (4) bekezdése alapján a szerzői vagyoni jogok örökölhetők, róluk halál esetére rendelkezni lehet. A szerzői vagyoni jogok öröklésére egyebekben a Ptk. szabályai az irányadók.

Az ügyben a Szerzői Jogi Szakértő Testület számára megküldött iratok között található, Kjö. XIII. 346/94/11. számú hagyatékátadó végzés alapján törvényes öröklés útján vált Würtz Ádám jogutódjává az örökhagyót megillető mindenkori szerzői jogok és jogdíjak tekintetében Würtz Andrea, Würtz Ádám és Würtz Klára, mint Würtz Ádám gyermekei, valamint az egész hagyatékon fennálló özvegyi haszonélvezeti jog tekintetében Würtz Ádámné Szentirmai Klára.

Előre kell bocsátani, hogy az egységes bírói gyakorlat (BH 1972.7096.; BH 1979.367.) és a szakirodalom szerint [Petrik Ferenc: A szerzői jog. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1990, 72. o.; Gyertyánfy Péter (szerk.): A szerzői jogi törvény magyarázata. KJK Kerszöv, 2000, 69. o.] a szerzői vagyoni jogokon fennálló özvegyi haszonélvezeti jog a jogdíjra való igényt jelenti, ennek az érvényesítése azonban elválaszthatatlanul összekapcsolódik az engedélyezési jog gyakorlásával, így a haszonélvezeti jog fennállása alatt az engedélyezési jogot sem az állagörökösök, hanem az özvegyi haszonélvezeti jog jogosultja – Würtz Ádámné – gyakorolja.

Ad 2. A jogutód jogosítványai a vagyoni jogok vonatkozásában a szerző jogaival azonos terjedelműek. Ezek konkrét tartalmát az Sztj. 16. §-a határozza meg, amely szerint a szerzői

jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű anyagi formában és nem anyagi formában történő bármely felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. E törvény eltérő rendelkezése hiányában a felhasználásra engedély felhasználási szerződéssel szerezhető. Eltérő rendelkezésnek minősül e tekintetben az Szjt. 16. § (5) bekezdésének első mondata, amelynek alapján a törvényben meghatározott esetekben a szerzőt a mű felhasználásáért megfelelő díjazás illeti meg anélkül, hogy a felhasználás engedélyezésére kizárólagos joga volna.

Ebből a két rendelkezésből következik, hogy egyes felhasználások engedélyezésére a szerzőnek kizárólagos joga van, más felhasználások tekintetében a felhasználásra az engedélyt a törvény adja meg, de a szerzőt megfelelő díjazás illeti ezért. A kizárólagos engedélyezési jog magában foglalja annak lehetőségét, hogy a szerző/jogutód akár meg is tiltsa a felhasználást, továbbá azt is, hogy a felhasználás egyéb feltételeit meghatározza.

Ad 3. Tekintettel a fentebb kifejtettekre, a kiállítás engedélyezésének jogát az özvegyi haszonélvezeti jogot gyakorló Würtz Ádámné gyakorolhatta. Ebbe a jogba pedig beletartozik a kiállítás megtiltásának lehetősége is. Az eljáró tanács megjegyzi, hogy az a tény, hogy az állagörökösök „nem tiltották meg” a kiállítás megrendezését, a szerzői jogi szabályozás alapján nem tekinthető a kiállítás „engedélyezésének”. Még abban az esetben is, ha ők gyakorolták volna az engedélyezés jogát, akkor is kifejezetten és írásban kellett volna a feleknek rendelkezniük az engedélyről. Szerzői jogi szempontból nem tekinthető érvényesen megadott engedélynek a felhasználásra, ha néhány jogutód nem tiltotta meg azt.

Ad 4. A kérdésben említett négy cselekmény egymástól függetlenül, önállóan ítélandó meg. Előre kell bocsátani, hogy mind a négy cselekmény a szerző engedélyéhez kötött felhasználást valósít meg függetlenül attól, hogy az jövedelemszerzési vagy jövedelemfokozási célt szolgált-e.

A képzőművészeti, fotóművészeti, építészeti és iparművészeti alkotás kiállításához a szerző engedélye szükséges [Szjt. 69. § (2) bekezdés]. A törvény nem tesz különbséget a „nyilvános” és „nem nyilvános” kiállítás között, ebből következően valamennyi kiállításához a szerző engedélye szükséges.

Az alkotások anyagi hordozón történt rögzítése a többszörözés felhasználási cselekményét valósítja meg, amelynek engedélyezése a szerző kizárólagos joga [18. § (1) bekezdés].

Az interneten való közzététel az Szjt. 26. § (8) bekezdése szerint a mű olyan, a műnek a szerző engedélyéhez kötött nyilvánossághoz közvetítésének minősül, amelyre jellemző, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg.

A Q. Televízióban leadott beszámoló a kiállításról kétséges, hogy megfelel-e az Szjt. 37. §-ának, amely szerint egyes művek az időszerű, napi eseményekről való tájékoztatás céljára – a cél által indokolt terjedelemben – szabadon felhasználhatók. Egy kiállítás megnyitója ugyanis csak abban az esetben tekinthető időszerű, napi eseménynek, ha a beszámoló rövid időn belül leadásra kerül. A jelen esetben viszont a kiállítás megnyitása (2004. december

17.) és az adásba kerülés (2005. január 15.) között majdnem egy hónap eltelt, így az időszék követelményének nem feltétlenül tesz eleget.

A feltett kérdésnek a jövedelemfokozásra, illetve a jövedelemszerzésre irányuló része nehezen értelmezhető. Ugyanis még abban az esetben is, ha ennek a két fogalomnak jelentősége lenne a jogsértés megállapításánál, akkor sem a ténylegesen bekövetkezett jövedelemfokozás vagy jövedelemszerzés lenne vizsgálendő, hanem az erre irányuló szándék. Tekintettel azonban arra, hogy a fenti felhasználási cselekmények jogsértő megvalósításához nem szükséges ilyen szándék, ezért a kérdés megválaszolására ilyen szempontból nincs szükség.

Amennyiben a kérdés arra irányult, hogy a Z. Galéria jövedelemszerzését szolgálták-e ezek a jogosulatlan felhasználások, úgy nyilvánvalóan azt a választ kell adni, hogy igen, hiszen egy műkereskedelmi cég megnyitása esetén annak tulajdonosai az üzlet érdekében a fent felsorolt tevékenységeket végzik.

Ugyanakkor azonban tekintettel arra, hogy büntetőeljárásban kérték a Szerzői Jogi Szakértő Testület véleményét, a cselekmények vizsgálándók abból a szempontból, hogy hasznoszerzés végett vagy vagyoni hátrányt okozva valósították-e meg azokat.

Figyelembe véve, hogy a Btk. 329/A. §-a a hasznoszerzés célzatát és a vagyoni hátrány eredményét vagylagos feltételként tartalmazza, ezért bármelyik bekövetkezése esetén megvalósul a bűncselekmény. Tekintve, hogy a felhasználásokkal kapcsolatban a jogosultak nem adtak engedélyt, így az ennek fejében járó esetleges díjazástól is elestek, megállapítható, hogy legalább az elmaradt jogdíj mértékében bekövetkezett a vagyoni kár okozása.

Ad 5. Az eset valamennyi körülményét megismerve az eljáró tanács úgy véli, hogy elsősorban a vagyoni jogok megsértése miatt érte kár a jogutódokat. A jogszerű felhasználás esetén fizetendő jogdíj elmaradása mindenképp kárként jelentkezik náluk.

Annak eldöntése, hogy a jogutódot nem vagyoni kár jogcímen érte-e kár a tiltása ellenére megrendezett kiállítás miatt, az ügyben rendelkezésre bocsátott dokumentumok alapján nem dönthető el, ez a későbbiekben bizonyítás kérdése lehet.

Ad 6. A kérdés nem a szerzői jogi szabályok értelmezését igényli, hanem a B. A. és id. Würtz Ádám közötti adásvételi szerződésnek az általános polgári jogi szabályok alapján történő interpretációját. Az eljáró tanács elé azonban nem került olyan dokumentum, amely azt bizonyítaná, hogy Würtz Ádám olyan feltétellel adta el B. A.-nak az alkotásokat, hogy ahhoz a jogutódok elővásárlási joga kötődne. A szerzői jogi törvény elővásárlási jogot a szerzőnek vagy jogutódjának nem biztosít, így az eljáró tanács válasza erre a kérdésre tehát nemleges.

Ad 7. A művek többszörözése akár anyagi formában, akár nem anyagi formában a szerző/jogutód kizárólagos joga. Az engedély kérésének elmulasztásával történt felhasználás sérti az Szjt. 18. §-ában meghatározott többszörözési jogát.

Ad 8. A fent említett felhasználási cselekmények a szerző/jogutód engedélyét követelik meg, aki az engedély fejében díjat követelhet. Tekintettel arra, hogy a felhasználás díját

maga a jogosult határozhatja meg (akár úgy is, hogy nem kér díjat), ezért az eljáró tanács e tekintetben nem kíván állást foglalni. Megjegyzi azonban, hogy a bíróság számára ilyen esetekben a piacon egyébként szokásos árak segítséget jelenthetnek. A HUNGART Vizuális Művészek Közös Jogkezelő Társasága Egyesület – évente a Magyar Közlönyben közzétett – díjszabásában szerepel a kiállítások engedélyezése esetén kért díj, ez az összeg tíz fő kiállító művészig 2004. évben 10 000 Ft volt. Természetesen a díjszabásban közölt díjtételek csak a HUNGART által képviselt szerzők esetében kötelezőek.

Ad 9. Az eljáró tanács nem kíván egyéb észrevételt tenni.

AZ ŐSZI AIPPI KONFERENCIA EGY SZABADALMI ÜGYVIVŐ SZEMSZÖGÉBŐL*

Annak, hogy napjainkban a jogérvényesítés a figyelem középpontjába került, egyik oka, hogy a 90-es évekkel bezárólag a különböző európai országok iparjogvédelmi törvényeit harmonizálták az európai közösségi jogszabályokkal, és a munka befejeztével időszerevé vált az eredmények átültetése a gyakorlatba. Nem elég ugyanis, hogy papíron hasonló törvények alapján engedélyezzenek jogokat, ezeknek hasonlóan kell tudni érvényt is szerezni.

Ez korántsem kis probléma. Hosszú ideje napirenden van a közösségi szabadalom és egy közösségi bíróság létrehozása, és van ugyan egy Európai Bíróság, de az egyes országokban szerzett jogok érvényesítése nemzeti szinten, az egyes nemzeti bíróságokon történik.

A jogérvényesítés harmonizációját szolgálta már eddig is egyrészt a TRIPS-egyezménynek a jogérvényesítésre, ezen belül is a bizonyítási teher megfordulására és az ideiglenes intézkedésre irányuló része, másrészt az olyan európai közösségi rendeletek, mint pl. a vám-intézkedésre vonatkozó rendelet.

Mostanra sikerült kidolgozni a jogérvényesítésre általában vonatkozó új közösségi irányelvet (a szellemi tulajdon-jogok érvényesítéséről szóló 2004/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv), ennek átültetése folyik az egyes országok törvényeibe. A magyar Országgyűlés 2005. december 19-i ülésnapján fogadta el az Egyes törvényeknek az iparjogvédelmi és a szerzői jogok érvényesítésével összefüggő módosításáról szóló 2005. évi CLXV. törvényt. Ezzel kapcsolatosan számos idevágó tanulmány készült, amelyek megvitatása többek között szabadalmi ügyvivők részvételével történt. Várhatóan tehát hamarosan a gyakorlatban is jelentkeznek majd az egységesedés jelei a jogérvényesítésben is.

Ebbe a légkörbe nagyon jól beleillett az őszi AIPPI konferencia témaválasztása, azaz a jogérvényesítés a szabadalmak, a védjegyek és a földrajzi eredetmegjelölések, valamint a szerzői jog területén.

Valamennyi területről elhangzottak plenáris előadások, majd szekcióülések zajlottak külön-külön a három témakörben. A konferenciaszervezők külön érdeme, hogy rendkívül érdekes és pergő stílusban szervezték meg a szekcióüléseket, amelyeken egy-egy jogérvényesítési témára a különböző országokból származó résztvevőknek pár percük jutott. Ez alatt kellett kifejtieniük a megadott témában saját országukban összegyűlt tapasztalataikat. Így mindvégig fenn tudták tartani az érdeklődést, és egymás után több téma megvitatására is lehetőség nyílt. Mód volt kérdések feltételére is.

---

* A 2005. november 24-én, a MIE Találmányi Szakosztálya rendezvénye keretében elhangzott előadás szerkesztett változata.

A rendelkezésre álló konferenciaanyagok és a konferencián elhangzottak alapján az angol, a német, a lengyel és a magyar jogérvényesítési kérdéseket vetjük röviden össze, és egy amerikai multinacionális cég előadójának véleményét is ismertetjük az új EU-tagállamok jogérvényesítési gyakorlatával kapcsolatban.

Először is mit is takar ez az általános fogalom, hogy jogérvényesítés?

Lantos Mihály előadásában megadta a fogalom meghatározását a szabadalmak vonatkozásában, amely általánosan is érvényes. Eszerint a jogérvényesítés a szabadalmasnak azon tevékenysége, amellyel érvényt szerez a szabadalmi törvény által biztosított, az Szt. 19. §-ában felsorolt, neki járó kizárólagos jogainak a szabadalmaztatott találmány felhasználására a szabadalom oltalmi ideje alatt, és megvédi ezt a jogot a jogosulatlan támadásoktól, illetve megelőzi az ilyen támadásokat.

Ez a tevékenység többféle peres és nem peres eljárásban ölthet testet, amelyek egymáshoz kapcsolódhatnak: szabadalombitorlási per – ideiglenes intézkedés iránti kérelem; szabadalombitorlási per – nemleges megállapítási kérelem; szabadalombitorlási per – megsemmisítési, azaz érvénytelenítési per; előhasználattal kapcsolatos per; kényszerengedélyezési per; büntető eljárás indítása a törvénytelen helyzet megszüntetésére; vámin tézkedési eljárás.

Ezekből az eljárástípusokból adódik tehát a jogérvényesítés folyamata, de ezek az eljárások az egyes országokban különbözhetnek egymástól, különösen amíg még nem mindenhol érvényesülnek a jogérvényesítésről szóló irányelv követelményei. Itt meg kell jegyezni, hogy az irányelv még nemcsak Magyarországon nem érvényesül teljes mértékben, hanem pl. a német Alexander Harguth is megkérdőjelezte előadásában az irányelv követelményeinek teljesülését. Tehát a joggyakorlat ott is változóban van.

Miben is különbözhetnek az eljárások az egyes országokban? Például abban, hogy milyen fórumokon zajlanak az egyes eljárások, milyen időrendben folytatható le a bizonyítási eljárás a főperhez viszonyítva, mennyi időt vesz igénybe a végleges döntés meghozatala, milyen módszerek vehetők igénybe a bizonyításhoz, milyen szakértők vehetők igénybe és mikor, milyen a bíróságok hozzáállása a bizonyítás folyamatához, melyik félen van a bizonyítási teher stb.

A FÓRUMRENDSZER KÜLÖNBΣÉGEI

Ismert, hogy míg Magyarországon, Németországban és Lengyelországban is külön-külön zajlik a szabadalom megsemmisítése és a bitorlási per, addig az angolszász gyakorlatban ugyanabban az eljárásban vizsgálják a szabadalom érvényességét és a bitorlás kérdését.

Richard Abnett angol szabadalmi ügyvivő úgy értékelte, hogy sokkal átfogóbb és teljesebb döntés várható, és a jogérvényesítés sokkal hatékonyabb, ha ugyanaz a bíróság dönt mindkét kérdésben, mintha egy megsemmisítéssel foglalkozó másik hatóság teljesen más-

képp közelíti meg a problémát. Megállapítása szerint az a gyakorlat, amelyet az Egyesült Királyságban mintegy öt éve vezettek be, arra kényszeríti a feleket, hogy rögtön az eljárás elején, a főtárgyalás előtt szembesüljenek minden problémával, a szakértői véleményekkel. Ily módon az egész eljárás időtartama lényegesen lecsökkent, és akár egy év vagy 9-15 hónap alatt lezajlik az ügy, míg Németországban csak a bitorlási per tart ennyi ideig. Magyarországon ez az idő sokkal hosszabb. Az Egyesült Királyságban régebben éppen az szólt az összevont eljárás ellen, hogy tovább tart, de a mostani helyzet további időmegtakarítást tesz lehetővé, mert a szakértői vélemények írásban vannak, csak rövid keresztkérdéses vizsgálat megengedett, és maga a tárgyalás az eddigéhez képest csak egy napig tart.

Láthatjuk tehát, hogy a magyar helyzet annyiban nem különbözik az angol megoldástól, hogy másodfokon ugyanannál a bíróságnál tárgyalják a megsemmisítést és a bitorlást vagy a nemlegességi megállapítási kérelmet és a bitorlást, csak épp az első fok a Magyar Szabadalmi Hivatal. A direktíva hazai átültetése kapcsán nálunk is 2006. január 1-jétől igénybe vehető egy gyorsított elsőfokú megsemmisítési vagy nemleges megállapítási eljárás az MSZH-ban, ha egyidejűleg folyamatban van egy bitorlási per a bíróságon, de a két eljárás összevonása nincs napirenden. A gyorsított eljárások tehát hozzájárulnak majd ahhoz, hogy ha a bíróság előzetes kérdés eldöntetlenségére hivatkozva fel is függeszti a főpert, az előzetes kérdés (a szabadság érvényessége vagy a megoldás szabadságba való ütközése) az MSZH-ban vagy a fellebbezési fórumokon hamarabb eldőljön.

Ivona Sierzputowska ügyvivő előadása szerint Lengyelországban szintén a szabadalmi hivatalban tárgyalják első fokon a megsemmisítést, a bitorlást pedig a bíróságon. Ami a bitorlási per felfüggesztését illeti egy megsemmisítési eljárás folyamatba tétele miatt, ez igen érdekes Lengyelországban. Az előadásból ugyanis az tűnt ki, hogy a két fórum egymástól való függetlensége következtében csak igen ritkán kerül sor a bitorlási per felfüggesztésére, mert ugyan a polgári törvénykönyv ott is ismeri az előzetes kérdés fogalmát, amelytől függhet a bitorlási perben hozott döntés, ezt az előzetes kérdést eldöntöttnek tekinthetik azzal az indokkal, hogy a kérdés akkor dőlt el, amikor a szabadságot megadták. Amíg tehát a szabadság él, ez a döntés érvényes. A megsemmisítési kérelem, vagyis a szabadság érvényességének elbírálása pedig nem a bíróság dolga. A bíróság nem kérdőjelezheti meg a szabadság által biztosított kizárólagos jogot. Az a további érvelés is helytálló, hogy a felfüggesztés mérhetetlenül elhúzhatná a pert figyelembe véve a fellebbezési lehetőségeket. Ezenkívül azzal, hogy a szabadság által biztosított kizárólagos jog érvényesítése a megsemmisítési per indítása miatt késedelmet szenvedne, a szabadság visszavonhatatlan károkat szenvedhetne, különösen, ha a per elhúzódása miatt közben le is járna a szabadság. A szabadság tehát mindenképp megkísérli a felfüggesztés elkerülését, és a valóságban nem is következik be gyakran felfüggesztés a lengyel bíróságon.

BIZONYÍTÉKOK MEGSZERZÉSE ÉS MEGŐRZÉSE, ELŐZETES INTÉZKEDÉSEK A BITORLÁSI PER MEGINDÍTÁSA ELŐTT ÉS AZZAL EGYIDEJÜLEG

A jogérvényesítési folyamat egyik sarkalatos lépése, hogy miként lehet bizonyítani a bitorlást, hogyan lehet bizonyítékokat szerezni és azokat megőrizni, hiszen könnyen előfordulhat, hogy a vélt bitorló, tudomást szerezve arról, hogy beperelték vagy be fogják perelni, megpróbálja a bizonyítékokat eltüntetni. Másrészt szükséges lehet a helyrehozhatatlan károk megelőzése érdekében a gyors intézkedés a bitorlás leállítása érdekében. Ez az ideiglenes intézkedés. Ezért válhatnak tehát szükségessé ún. előzetes intézkedések.

Mint tudjuk, nálunk pillanatnyilag az ideiglenes intézkedés iránti kérelmet és a bitorlási pert egyszerre kell benyújtani, de legalábbis az ideiglenes intézkedés nem előzheti meg a utóbbit. Az előzetes bizonyítást sem szokták a per indítása előtt elrendelni. Ezeket a változásokat is tartalmazza az irányelvet átültető törvény.

Az Egyesült Királyságban a bírósági eljárások rendszere kiváló módon biztosítja a bizonyítékok megszerzését és megőrzését, és az ideiglenes intézkedés elrendelése is hatékonyan működik.

Több fokozat vagy változat is elképzelhető a bizonyítékok megszerzésére és megőrzésére.

- Az első lépésben mindkét félnek fel kell tárni az összes, rendelkezésére álló, releváns dokumentumot, még a hátrányosakat is, kivéve az olyan bizalmas információkat, mint amilyen az ügyvéd, illetve az ügyvivő és a fél közötti levelezés anyaga vagy egyéb bizalmas adatok, amely utóbbiaknál korlátozható azon személyek köre, akik számára hozzáférhetővé kell tenni az információt.

- Kérhető továbbá a bíróságtól, hogy rendelje el az érintett tulajdon visszatartását, megőrzését a per megindítása előtt és a másik fél értesítése nélkül. Ilyenkor a bíróság adatok közlésére is kötelezheti az állítólagos bitorlót a beszállítókról és a vevőkről, sőt, szemlét is elrendelhet az alperesnél. Jó esetben ebbe az alperes bele is egyezik. Figyelembe kell azonban venni az alperes információinak bizalmas voltát, és ezért lehet, hogy csak ügyvédek és szakértők lehetnek jelen, és a felperes képviselője nem.

- Még hatékonyabb az ún. kutatási utasítás „search order” a per indítása előtt. Ilyenkor a felperes kéri, hogy engedjék be az alpereshez, és legyen mód szemlére és másolatok készítésére anélkül, hogy az alperest előzőleg értesítsék. Ehhez nem kell a bitorlásról bizonyítékot produkálni, csak egy *prima facie* ügyet kell felmutatni. Valószínűsíteni kell, hogy az alperesnél vannak az inkriminált termékek vagy dokumentumok, és hogy ezek megsemmisítése várható, ha nem szállnak ki a helyszínre. Ezt alátámaszthatják pl. hamis adatok, hamis cím, és azt is igazolni kell, hogy a felperest komoly kár érné, ha nem ezt az utat választja. Egyben biztosítania kell, hogy ha téves a gyanú, akkor kész a kompenzációra. Ez igen hatásos hamisítók ellen, szinte rajtaütésszerűen megy végbe, a felperes mindent megnézhet, elvihet, lemásolhat, és az alperesnek mindössze két órája van jogi tanácsot kérni. A költségeket vi-

szont a felperes állja, beleértve egy független ügyvéd jelenlétét is. Sok esetben az ügy azonnal lezárul, vagy a per hamarosan befejeződik.

– Az előzetes intézkedés egyik formája a befagyasztás. Ebben az esetben a bíróság megakadályozza, hogy a fél kivonja az igazságszolgáltatás alól a vagyontárgyait, ilyen pl. a bank-számla befagyasztása. A kieszközlés feltétele egy érvényes igénypont, és annak valószínűsítése, hogy a lépés hiányában eltűnhetnek ezek a vagyontárgyak.

– Ettől eltérő az ideiglenes intézkedés, meglepő módon az Egyesült Királyságban ehhez kell a legkevesebb bizonyíték. A bíróság mérlegeli, hogy kinek az érdekei sérülnek jobban egy esetleges döntés következtében, és dönt a kompenzáció kérdésében, vagyis megvizsgálja, hogy a felperes képes-e adott esetben kompenzálni az alperest. Mindezek után kerül csak sor arra, hogy a bíróság megvizsgálja a bitorlás és az érvényesség kérdését, de még ilyenkor sem döntő, hogy erős-e a szabadsalom vagy sem. A döntés gyors, gyakran csak napok vagy órák kérdése. Az Egyesült Királyságban az utóbbi időben csökken az ilyen ügyek száma, inkább a per gyorsítása a tendencia. Így csökken az az idő, amelyet jogbizonytalanság jellemez. Az ideiglenes intézkedés kérhető a per indítása előtt is, az alperest nem is tájékoztatják, csak a döntést követően. Az előadó szerint ez igen korrekt, gyors és hatékony eljárás, amelynek során figyelembe veszik a felek kereskedelmi érdekeit, és nem helyettesíti az érdemi bitorlási pert.

Németországban az alperest nem kötelezhették régebben a számára hátrányos információk feltárására, maradhatott passzív, mert a bizonyítási teher a felperesen volt. Ebben hozott változást 2002-ben az ún. *Faxkarte*-döntés. Ez a döntés a szerzői jogok területén született, de a szigorú követelmények enyhülése a szabadsalmi perek területén is érezteti hatását. A bíróság most már elrendelheti a bitorlást igazoló dokumentumok és/vagy tárgyak benyújtását még a per beindítása előtt, függetlenül attól, hogy kit terhel a bizonyítás, azonban a titkos információk védelmét itt is biztosítani kell.

Van tehát mód előzetes bizonyításra a főper előtt. Sor kerülhet szemlére, semleges szakértői bizonyításra, vagyis megelőzhető, hogy megsemmisüljenek a bizonyítékok. Nem lehet viszont előzetesen lefoglalni a bitorlás eszközeit vagy tárgyait. A bitorlást a pert megelőzően valószínűsíteni kell, de nyomozást nem folytatnak. Az ideiglenes intézkedés kombinálható az előzetes bizonyítással, és a szakértő véleménye felhasználható a későbbi per során.

Lengyelországban az EU-direktíva elvei még nem érvényesülnek teljes mértékben, az irányelv átültetésének határideje a tagállamok számára 2006. április 29. Különösen az adatszolgáltatás terén tapasztalhatók még hiányosságok.

Az angol vagy francia típusú *discovery* nem létezik Lengyelországban, a felek maguk saját szakértők segítségével nem folytathatnak le előzetes bizonyítást, de a bíróság irányításával megtörténhet a bizonyítási eljárás, a bírósághoz a saját szakvélemények is benyújthatók, szemle vagy bírósági szakértő kijelölése is kérelmezhető. Az olyan eljárási szabadsalmak érvényesítésénél, ahol a bizonyítási teher megfordul, az alperes gyakran üzemi titkokra hivatkozik, és így akadályozza meg a helyszíni szemlét. Megfelelő érvek hatására azonban

ilyenkor is elrendelheti a bíróság az előzetes bizonyítás keretében *ex parte* vagy a per folyamán *ex officio* a szemlét, ha fennáll a bizonyítékok megsemmisítésének a veszélye. Bizonyítéknak számítanak a dokumentumok, a szakértő tanúk vallomásából vagy a helyszíni szemléből származó bizonyítékok. Ezek nem foglalhatók le, de lefoglalhatók a szakvélemény elkészítéséhez használt eszközök. Az ilyen bírói utasítás elrendelése azonban gyakran túl sok időt vesz igénybe, így gyakran van idő a bizonyítékok megsemmisítésére vagy eltüntetésére.

Az ideiglenes intézkedés iránti kérelmet Lengyelországban is be lehet nyújtani a bitorlási per kezdete előtt is egy *ex parte* eljárásban. Feltétel, hogy a bitorlás valószínűsítve legyen, és hogy a felperes kára ne legyen helyrehozható. A döntést ugyan a törvény alapján a bíróságnak egy héten belül kellene meghozni, de a gyakorlatban ez az idő, akárcsak nálunk, elhúzódhat. A felszólaló lengyel ügyvivő tapasztalatai szerint az ideiglenes intézkedés iránti kérelmeknek a lengyel bíróságok legtöbbször helyt adnak kellő felperesi valószínűsítés esetén, mert saját technikai háttér és saját független szakértői gárda híján inkább elfogadják a felperes érveit. Nem vizsgálják viszont a szabadalmasnak okozott kár és az alperesi kár arányát, sem azt, hogy a szabadalmas megvalósítja-e a találmányt. Az alperes viszont biztosíték adásával elkerülheti az ideiglenes intézkedés elrendelését.

Az ideiglenes intézkedést Lengyelországban az alperes meghallgatása nélkül is elrendelhetik, aki ilyenkor csak a végrehajtótól szerez tudomást a döntésről. Fellebbezéssel együtt több hónapig tarthat az eljárás. Viszont az alperest mégsem éri teljesen váratlanul a döntés, mert rendszerint az első lépésben a szabadalmas figyelmeztető levélben hívja fel a bitorló figyelmét a bitorlás tényére, és ha nem kezdenek egyezkedő tárgyalásokat, ez a lépés várható.

A SZAKÉRTŐ SZEREPE A SZABADALMI PEREKBEN

Az Egyesült Királyságban az iparjogvédelmi ügyekben a bíróságokon szakértő bírák ítéleznek, tehát értenek az iparjogvédelmi kérdésekhez, nem igényelnek szakmai kérdésekben szakértőt, legfeljebb egyes technológiai területeken. Ilyenkor saját szakértő híján a felek által ajánlott szakértőt jelöli ki a bíróság. Gyakoribb azonban az a nálunk nem elfogadott gyakorlat, amely szerint a felek saját szakértőikkel készíttetnek egy-egy, eltérő szakmai területek esetén két-két szakvéleményt, azt nyújtják be *affidavit* formájában, és ezeket mindkét félnek módjában van tanulmányozni, arra válaszolni, és a végén a szóbeli tárgyaláson a két szakvélemény készítőjéhez mint szakértő tanúhoz a bíróság tesz fel ún. keresztkérdéseket, amelyek hivatottak feltárni az esetleges szakmai tévedéseket vagy ellentmondásokat. Azaz a szakértők nem saját megbízóik érdekeit szolgálják, hanem a bíróság döntését alapozzák meg szakmailag. Nem szabad a bíró szerepét átvéve állást foglalniuk a szorosan vett technikai problémán kívüleső szabadalomjogi kérdésekben. Minthogy a szakvéleményben és az

ellenszakvéleményben a szakértők általában ellentétes következtetésekre jutnak, a bíróság ezeknek az összevetésével kiegyensúlyozott következtetéseket vonhat le. A keresztkérdések között még az is szokott szerepelni, hogy a megbízó milyen instrukciókat adott a szakértőnek a megbízás alkalmával.

Nem tartanak tehát végeredményben attól, hogy a szakvélemény annak függvényében fog alakulni, hogy ki bízta meg a szakértőt.

Ezzel szemben nálunk nagyobb a bizalmatlanság, és csak a felek által egyeztetett közös szakértő kijelölését lehet kérni a bíróságtól, ilyen hiányában a bíróság dönt a szakértő személyéről. A bírósági független szakértők nem mindig specialisták az adott szakterületen, ezért ki kell jelölni egy szakmailag kompetens, a problémában jártas szakértőt. A felek a saját szakértőik által készített szakvéleményeket ugyan benyújthatják, de a bíróság ezeket csupán tanúvallomásként veszi figyelembe.

Lengyelországban is csak hivatalos szakértői véleményre alapíthatók a bírósági döntések. A saját szakértők igen aktívak, szakvéleményük azonban, ahogy nálunk, ott sem tekinthető bizonyítéknak. A hivatalos szakértők azonban később megerősíthetik ezeket a szakvéleményeket. A privát szakvélemények alapozzák meg az ideiglenes intézkedés iránti kérelmek sikerességét, tehát az ügy kimenetele gyakran a szabadalmi ügyvivő és a szakértő jó együttműködésén múlik.

JOGÉRVÉNYESÍTÉS KELET-EURÓPÁBAN EGY AMERIKAI CÉG SZEMSZÖGÉBŐL

A leghevesebb érzelmeket Lucas Pfister, az amerikai Merck cég képviselőjének előadása váltotta ki, melynek címe az új EU-tagországokban szerzett jogérvényesítési tapasztalatokra utalt, s amely nem nélkülözte a kritikus hangvételt. Az általános bevezető részben hangsúlyozta a szabadalmak jogérvényesítésének fontosságát a kreativitás, a befektetések, a gazdasági növekedés és a kereskedelem, valamint a versenyképesség szempontjából, különösen az EU és az USA, illetve a Japán és Szingapúr közötti különbségek vonatkozásában. Az EU és az USA közötti összehasonlítás szerint az utóbbi országban gyorsabban és eredményesebben tudják a gyakorlatban hasznosítani a kutatási eredményeket, elsajátítani az új technológiákat, jobban áramlik a befektetési tőke, fejlettebbek a kapcsolatok az egyetemek és a kereskedelem között. Európában viszont színvonalasabb az oktatás és a kutatás, sokszínűbb a társadalom és kultúra, képzettebb a munkaerő, eredményesebb a csúcstechnológia.

Az előadás további részében számos kritikai megjegyzés hangzott el a közép-európai főrendszerral kapcsolatban. Eszerint a bíróságok kevésbé függetlenek, a bírák kevésbé képzettek az iparjogvédelemben, a bíróság presztízse nem elég jó, nincs képzett szakértői gárdája, külföldi szakértőt pedig nem fogadnak el hivatalosként, nem publikálják a döntéseket, a bitorlástól nem eléggé hatékonyan riasztják el a bitorlókat. Az alperesi szabadalom ellen nem a bíróságon lehet fellépni. A gyógyszerár-támogatás rendszere csökkenti a szabadalmak

értékét. Nehéz előzetes információt kapni a készülő vagy beindult bitorlásról, mielőtt a termék megjelenik a piacon, ezért nehéz kimutatni a helyrehozhatatlan károkat, márpedig az ideiglenes intézkedés elrendelésének ez az egyik feltétele. Amennyiben pedig elrendelik az ideiglenes intézkedést, azt nehéz végrehajtatni. Maga a per annyira elhúzódik többek között amiatt, hogy korlátlan számú iratváltásra van mód a felek között, hogy idő közben a szabadsalom lejár. Mindezt az előadó a jogérvényesítési tradíciók hiányának tudta be.

Az előadás visszhangja alapján sokan erősnek tartották a kritikát, de a többféle nézőpont tükröződése feltétlenül hozzájárult a konferencia sikeréhez.

Kerény Judit

FOKOZOTT PARTNERI EGYÜTTMŰKÖDÉS A MAGYAR SZABADALMI HIVATAL ÉS AZ ORSZÁGOS RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁG KÖZÖTT

A Magyar Szabadalmi Hivatal és az Országos Rendőr-főkapitányság 2006. január 5-én együttműködési megállapodást írt alá a szakmai kapcsolatok erősítése, valamint a tapasztalatcsere és információáramlás élénkítése céljából.

Mindkét intézmény nagy jelentőséget tulajdonít annak, hogy együttműködjön a szellemi tulajdon ellen elkövetett bűncselekmények visszaszorításában, ami a magyar gazdaság alapvető érdeke is egyben. Ennek elengedhetetlen feltétele, hogy a rendőrség szakemberei naprakész ismeretekkel rendelkezzenek a szellemi tulajdon védelmére vonatkozó jogszabályok területén.

A világgazdaság bevételeinek egyre nagyobb százalékát az értéknövelt folyamatok generálják, ezek többsége valamely innovációs eredményre vagy más értékes szellemi vagyponra – azaz szellemi tulajdonra – alapul. A szellemi tulajdon gazdaságban betöltött szerepének növekedésével arányosan egyre több a visszaélés is ezen a területen, ahogy a fehérgalléros bűnözés is felfedezi magának a szellemi tulajdon értékeit. A statisztikák szerint egyre növekszik a nem kézzelfogható vagyontárgyra irányuló, nem egy konkrét állampolgárt, hanem az egész adófizető társadalmat megkárosító gazdasági bűncselekmények száma.

Az együttműködés három pilléren nyugszik:

- Mivel az országba a határokon bejuttott illegális termékek üldözése rendőrségi feladatkörbe tartozik, fontos, hogy a bűnüldöző szervek munkatársai jól felkészült, naprakész szellemi tulajdon-védelmi ismeretekkel is fel legyenek ruházva. Ennek biztosításáról az együttműködés elemeként az MSZH által felajánlott képzések gondoskodnak. Hivatalunk igyekszik hasznos, a bűnüldözésben is jó eredménnyel bevezethető új informatikai megoldások és adatbázisok eredményes használatának bemutatása révén is segíteni a rendőrség munkáját. A társadalom közvetlen érdeke a fokozott jogbiztonság. Mint tudjuk, minden jogszabály annyit ér, amennyire sikerül betartatni a társadalommal.

A szellemi tulajdonnal kapcsolatos visszaélések, bűncselekmények alacsony száma biztosíthatja azt az egészséges piaci környezetet, amelyben a vállalkozások innovációs kedve, hajlandósága emelkedik, az ország gazdasága ennek eredményeként erősödik, és közvetve az MSZH-hoz is több bejelentés érkezik.

- A bűnüldözés állandó verseny a bűnözők és a bűnüldöző szervek között. A verseny pedig új és új ötleteket, egyre kifinomultabb módszereket szül időről időre mindkét oldalon. Az új bűnüldözési módszerek sokszor műszaki fejlesztésen alapulnak, ezek pedig szellemi vagyont képeznek. A Magyar Rendőrség is büszkélkedhet ilyen technikai vívmányokkal. Az ezek szakszerű iparjogvédelmi kezeléséhez szükséges környezet megteremtését az MSZH oktatással, folyamatos konzultációs lehetőség biztosításával, továbbá a rendőrség innovációs normáinak kialakításában, módosításában, fejlesztésében való együttműködéssel támogatja.
- És végül, de nem utolsósorban a két fél közötti szoros szakmai együttműködés és rendszeres információáramlás a jogalkotás és jogalkalmazás területei közötti összhangot is biztosítja, hiszen az MSZH és az ORFK megállapodtak abban, hogy az eddigiekhez hasonlóan az innovációval kapcsolatos törvényalkotás véleményezési munkájában a rendvédelmi szervek érdekeire továbbra is figyelemmel lesznek.

Várakozásaink szerint a két szervezet együttműködésének köszönhetően növekedhet az eredményesség a gazdasági bűncselekmények visszaszorításában és megelőzésében, a fehér-galléros bűnözés felfüggyölítésében, a szervezett bűnözés visszaszorításában, a jogosulatlan gazdasági előnyök révén megvalósuló bűncselekmények megakadályozásában, felderítésében, ennek hatására pedig erősödhet az innovációösztönző gazdasági környezet, illetve a szellemi tulajdonra vonatkozó jogok biztonsága.

Haszonits András

KÖNYV- ÉS FOLYÓIRATSZEMLE

Kenneth H. Marks, Larry E. Robbins, Gonzalo Fernández, John P. Funkhouser: The Handbook of Financing Growth. Strategies and Capital Structure (A növekedés finanszírozásának kézikönyve. Stratégiák és tőkeszerkezet). John Wiley & Sons, 2005; Wiley Finance sorozat (angol nyelven); ISBN 0-471-42957-0

Többféleképpen is dicsérhetnénk ezt a könyvet, és mindet megérdemelné – kezdjük most kissé rendhagyó módon. Szakkönyvről, ha igazán jó, általában elmondjuk, hogy hasznos, tanulságos, esetleg hogy új felismeréseket, megközelítési módokat, megoldásokat kínálva segít előbbre jutni a feladatok elvégzésében, a problémák megoldásában. Jóllehet az intellektuális értékrendben jeles dicséret az is, ha izgalmasként méltatunk valamely alkotást, ezt a kitüntetést ilyen műnek általában csak akkor adják, ha merészen újszerű nézetekkel áll elő. Azt, hogy egy szakkönyv izgalmas, legfeljebb tudományos értelemben szokás megadni, hiszen mi mástól is lehetne az? Most mégis azt emeljük ki, hogy mindazoknak, akiket érdekelnek a való élet nagy gazdasági kalandjai, ez különösen érdekfeszítő és lenyűgöző olvasmány, hiszen – jóllehet a stílusa szakkönyvhöz illően hűvös és tárgyyszerű – arról a nagy akadálypályáról szól, amelyen a felívelő cégek eljuthatnak a SIKER-hez. A jó növekedési képességű cégek fejlesztése és sikerre vitele az egyik legizgalmasabb gazdasági tevékenység – akárcsak a bonyolultabb akadálypályán megvalósuló innovációk létrehozása. Ezért is mondható teljes joggal, hogy ez igen izgalmas mű.

Természetesen nagyon hasznos és tanulságos is, és erőssége, hogy a gyakorlati életben kiválóan felhasználható ismeretekkel és megfontolásokkal szolgál – ez azonban annyiban magától értetődő, hogy másként nem kerülhetett volna be a gazdasági szakkönyvek kiadásában a világ legjobbjai közé tartozó Wiley kifejezetten gyakorlatorientált Wiley Finance sorozatába. Maga a kiadó úgy jellemzi sorozatát, hogy az abban megjelenő műveket hivatásos pénzügyi és befektetési szakemberek, továbbá a magas felkészültségű magánbefektetők és azok pénzügyi tanácsadói számára írják. A sorozat darabjai a szakterület meghatározó jelentőségű témaköreit ölelik fel, így egyebek közt a portfóliómenedzselést, a kockázatkezelést, a vagyonértékelést, a pénzügyi eszközök elemzését.

Aki ismeri e könyveket, tanúsíthatja, hogy kiérdemlik a magas minősítést. Tény ugyanakkor, hogy a bennük foglaltak követése gyakorta magas matematikai képzettséget is igényel. Ezért különösen fontos, hogy ami tudást ez a kötet előad, és ahogyan előadja, annak megértéséhez nem kell semmi más felkészültség, mint hogy képesek legyünk józan gazdasági logikával gondolkodni, így követni, elemezni és értékelni a leírásait, magyarázatait, gondolatmeneteit. Kell hozzá még természetesen az angol szaknyelv ismerete is, szükség szerint annak amerikai „tájszólásával”. Emiatt említjük meg, hogy az Akadémiai Kiadó most adott ki egy igen jó angol–magyar pénzügyi szótárat. Könyv formában kapható, de annak, aki számítógéppel dolgozik, még fontosabb lehet, hogy tartozik hozzá egy CD-ROM, amely a

teljes anyagot tartalmazza, s amely szervesen illeszkedik a kiadó kitűnő CD-ROM szótár-családjába. Utóbbi működéséről csak jól mondhatunk, főként azzal, hogy kezelése abszolút felhasználóbarát. Egy szó, kifejezés beírására a szótárcsalád összes, a gépünkön futó szótára, amely azt tartalmazza – ezzel már 13 – automatikusan a segítségünkre siet.

Terjedelme szerint a szótár a kiadó középszótárainak felel meg: 80 000 címszót, 100 000 szótári adatot tartalmaz, a szűk értelemben vett pénzügyi kifejezések mellett gazdaságiakat is. Az angol–magyar rész nemcsak szavak, hanem kifejezések magyar megfelelőjét is adja. Bizonyos mértékig szinonimaszótárként is működik, a címszó után gyakran hoz fel azonos jelentésű más kifejezéseket is, továbbá értelmező szótárként is szolgál azon esetekre, ha nincs tökéletesen megfelelő magyar kifejezésünk – és igen gyakran nincs, hiszen a vezető pénzpiacokon nagyon gyors és termékeny az innováció. A „magyar–angol mutató” szerény elnevezés mögött pedig ugyancsak egy igen jó szótár rejtőzik.

A mű fő érdeme, hogy gyakorlati tankönyvként és kézikönyvként szolgál mindabban, hogyan valósítható meg egy növekedési pályán haladó vállalat finanszírozása, és milyen eszközöket, módszereket, stratégiákat alkalmazhatunk ebben ahhoz, hogy az adott célok, lehetőségek és korlátok között számunkra optimális feltételekkel biztosítsuk a cég fejlesztéséhez szükséges mindenkori finanszírozást. Aki már próbálta vagy tanulmányozta ezt, az tudja, mennyire kényes és gyakorta mennyire nehéz külső finanszírozást szerezni olyan cég számára, amelynek mind a vagyona, mind a jövedelemtermelő képessége majd csak akkor éri el a pénztulajdonosok számára vonzónak mutakozó mértéket, ha sikeresen végighaladt a még nagyrészt előtte álló növekedési pályán. Az ezzel járó befektetési kockázatok vállalása leginkább a kockázati tőkének, valamint az üzleti angyaloknak testhezállók, azonban azok csak a legjobbnak ígérkezőket finanszírozzák – ehhez pedig nagyon nem elég ígéretesnek lenni, hanem tudni kell azt is, hogyan kell ilyennek mutatni a céget a remélt befektetőnek, s hogyan kell az ilyen befektetést jól beilleszteni a cég finanszírozásának eszköztárába.

Ez az eszköztár azzal kezdődik, amit az angol szakirodalom 3F-nek nevez, egyik értelmezésként az alapítót, a családját és a barátait értve ezen, másként – kissé cinikusan – a családot, a barátokat és a bolondokat. A lehetőségek pedig – elvben – a különféle pénzpiaci finanszírozási eszközökön át a tőzsdére vitelig ívelnek. Ez utóbbihoz azonban azt is számításba kell venni, hogy az amerikai mértékkel jó növekedési képességűnek számító és a fejlődésben már meglehetősen előrehaladott cégekre szakosodott NASDAQ-tól eltekintve azok a tőzsdék, amelyeket a kilencvenes évek közepe táján az ilyen cégek finanszírozáshoz juttatása céljával létrehozta, gyakorlatilag megrekedtek vagy elhaltak, s a részvények nyilvános kibocsátása valóban csak a legjobbak, és köztük is csak a már erősen fejlett cégek számára jelent megoldást a finanszírozásban. Az egyetlen ésszerű következtetés, hogy minden, a cég számára nyitva álló vagy megteremthető pénzhez jutási lehetőséget fel kell tárni, és ebből kialakítani azt a finanszírozási stratégiát és az igénybe veendő finanszírozási eszközöknek azt a vegyületét, amely megfelelő megvalósítás esetén optimális eredménnyel végigviszi a céget a növekedés akadálypályáján.

Ehhez egyrészt ki kell elemezni, mit hozhat és mibe kerülhet az – mind közvetlen, mind pedig átvitt értelemben – a cégnek, másrészt fel kell készíteni azt arra is, hogy az egyes finanszírozási lépéseknél ésszerű mértékben meg tudjon felelni a bevonni kívánt pénztulajdonosok elvárásainak és technikai követelményeinek. Ez utóbbiak közül markáns példaként említjük, hogy legyen a cégnek jól megalapozott és meggyőzően előadható üzleti terve, valamint azt kellően alátámasztó pénzügyi tervei – ami bizony nagyon sok esetben a cégek egyik leggyengébb pontjának bizonyul.

Komoly baj, ha a cégek vezetői úgy gondolják, hogy a vállalatuk, a terveik megfelelnek ezeknek az elvárásoknak, s csak az elutasításokból vagy a tárgyalóasztalnál jönnek rá, hogy ez nem így van. Általános főszabályként is elmondható: ha egy cég nem tud a pénzpiacon pénzhez jutni, legyen az akár hitel, akár befektetés, ennek okát legfőképpen mindig magában kell keresnie, és meddő, értelmetlen ezért a piacot, annak szereplőit hibáztatni.

Ez a könyv éppen abban segít, hogy a növekedésükhöz finanszírozást kereső cégek ne kerüljenek ilyen helyzetbe, hogy a megfelelő módon és felkészültséggel lépjenek e piacra. Az itteni felhasználók számára azonban azt is ki kell emelnünk, hogy a szerzők művüket az amerikai üzleti gyakorlatra alapozták. Legnagyobb része így is általános érvényű tudást és tapasztalatot kínál, de például minden jogszabályi hivatkozásnál tudnunk kell, hogy az az USA-ra vonatkozik. Mások a pénzügyi nagyságrendek is. Például a könyv jövedelem szerinti besorolásában az induló cég kategória felső határa 10 millió USD, és a Wiley egy másik kitűnő szakkönyvéből – *The Micro Cap Investor* (A mikrokapitalizációjú cégekre szakosodott befektető) – tudjuk, hogy ez utóbbi legkisebb tőzsdei cégek közé az USA-ban az 500 millió dollárt meg nem haladó piaci kapitalizációjúakat sorolják. Hasonlóképpen szem előtt kell tartanunk azt is, hogy minden gazdasági ügyletnek, így az itt bemutatottaknak is jogszabályok adnak keretet, s gyakorta fontos lehet az intézményi háttér is – számunkra mindebben jelentős eltérések is rejtőzhetnek.

Dr. Osmann Péter

Lawrence Lessig: Szabad kultúra. A kreativitás természete és jövője (Free Culture: How Big Media Uses Technology and the Law to Lock Down Culture and Control Creativity). Kiskapu Kft., Budapest, 2005, ISBN 9639637 00 9; elektronikus formában szabadon letölthető változata: www.szabadkultura.hu

A kreatív szabadság már az utcán kezdődött. Mielőtt e sorok szerzője hozzáfogott volna e rövid könyvismertetőhöz, egy rendkívül hideg január végi napon észrevette az egyik budapesti metrómegállóhoz tartozó könyves pavilon kirakatában a *Szabad kultúrát* a biliárdkönyv, az akupunktúrát bemutató kötet, egy népszerű receptsorozat két kiadványa, a magyar ókorral foglalkozó grandiózus összeállítás, valamint Wass Albert Memoárja társaságában. Ebben az igen változatos szellemiségű közegeben az olvasóit váró kötet beszerzéséhez azonban nem kell senkinek kitennie magát a téli fagyveszélynek, bárki rákapcsolódhat egy kellemesen fű-

tött helységben található számítógépen a világhálóra, és – amennyiben a rendszer nem fagy le – három különböző formátumban (PDF, HTML és Wiki) elérheti, böngészheti, letöltheti, kinyomtathatja, de akár interaktív módon szerkesztheti a szöveg egészét vagy annak egy részét. A későbbiekben még szó esik e sajátos kiadói gyakorlatról.

Kerülhet azonban a szöveg bármilyen változatban az olvasó kezébe (a monitorára/kijelzőjére), mindenképpen igen érdekes olvasmányélményben lesz része. A könyv tartalmáról általánosságban lehetne élni azzal a közhellyé koptatott megállapítással, amellyel a szerzői jogi tárgyú írások igen gyakran kezdődnek, jobb ötlet hiányában valahogy így: „a technikai fejlődés, haladás [az információs társadalomban] új kihívások elé állítja szerzői jogot”. Az angol nyelvű eredeti változat alcíme is további eligazítást ad a tartalomra; a nagy szerzői jogi alapú iparágak hogyan alkalmazzák a technológiát és a jogot a kultúra bezárására és a kreativitás ellenőrzésére. A szerző szerint az 1976-os amerikai szerzői jogi törvény oly módon kiterjeszkedett, hogy befolyásolása alá vonja a kultúra és az alkotótevékenység hatalmas területeit, olyanokat is, amelyek soha korábban nem estek a hatálya alá. Minden más, amely nem az ún. „engedély-kultúra” alá sorolható jelenség, az a „szabad kultúra”, amelynek helyzete fokozatosan gyengül. Az internet megjelenése jelentős változást eredményezhet a megszokott tartalomtípusokra épülő iparágakra nézve. Mindazonáltal a szerzői jogi iparágak hatalmukat, befolyásukat arra használják, hogy a saját érdekeik védelmére állítsák a törvényt, hogy megvédje őket ettől az új, hatékonyabb technikától. *Lessig* frappáns megfogalmazásával élve jelenleg úgy látszik, sikerül a tervük, hogy átalakítsák az internetet, mielőtt az internet alakítaná őket (xxi. oldal). A nagy iparágak, szervezetek kapitalizmusának napjainkban tapasztalható mechanizmusairól lehangoló képet mutat be a hazai filmforgalmazásba is eljutott *Corporation* című mozi.

A könyv az ezredforduló amerikai, de a nemzetközi szerzőijog-fejlődésre is nagyhatású *Napster*-, illetve az *Eldred*-jogesetek után kialakult helyzetet járja körül a „kalózkodás” és a „tulajdon” fogalmainak értelmezésével. Ne várjon senki azonban a hagyományos értelemben vett szikár jogbölcseletet, ehelyett rendkívül szellemes, olvasmányos, az idézett köz-helyet tartalommal megtöltő, továbbá alapos erudícióról tanúbizonyságot adó fejezeteket kap az olvasó, jól kiválasztott bevezető történetekkel. A Disney-filmek és az olyan jellegzetes alakok, mint a Miki egér keletkezése, olyan találmányok sorsa, mint Edwin Howard *Armstrong* URH-rádiója, George *Eastman* Kodak fényképezőgépe, a *Starwave*, *Simpson* család, *Wells* novellája a vakok országáról, vagyis a XX. század amerikai kultúrtörténetének kiemelkedő teljesítményei a szabad kultúra sikertörténetei is egyben. A könyv pillanatképet fest, arra a kérdésre, hogy milyen megoldás található a szellemi tulajdon szélesebb, a köz-kincs (*public domain*) alapú értelmezésére, kínál-e a könyv megoldást, a választ ismét *Lessig* sorai adhatják: „a szabad kultúrában hiszek, de a poén lelövésében nem, így sosem árulom el a történetek végét” (158. oldal).

A *Szabad kultúra* szerzőjének, a Stanford Egyetem tanárának, Lawrence *Lessig* könnyed, műfaji határokat nem ismerő előadási stílusa itthon sem ismeretlen. A szerző néhány évvel ezelőtt a Közép-Európai Egyetemen tartott órákat, és legutóbb, 2005 októberében a *Creative*

Commons magyarországi elindulására és egyben a recenzált mű hazai premierjére látogatott el hozzánk.

A hazai könyvkiadásban egyelőre előzmények nélküli offline/online egyidejű és gyors megjelenés jól illeszkedik a könyv nemzetközi publikálási gyakorlatához; 2004. márciusi amerikai indulását követően ugyanilyen módon férhet hozzá az érdeklődő a *Szabad kultúra...* francia, katalán, kínai, lengyel, olasz, portugál, román és spanyol változatához is. Amint annak egy internetes hírportál utánajárt, a magyar nyelvű szövegváltozat esetében ingyenes internetes változat jóval népszerűbb lett (kb. 7000 letöltés mellett), mint a hagyományos könyvesbolti terjesztésben értékesített műpéldányok (kb. 300 eladott példány).¹

Nem hagyhatók figyelmen kívül azonban a szöveg magyar nyelvre történő átültetéséből eredő aggályok sem. Nem vált világossá, miért kellett a könyvváltozatban az eredeti kiadáshoz képest az Előszót, a Bevezetést, a Köszönetnyilvánítást átstrukturálni. Mivel nem valószínű, hogy a széles körű hazai olvasóközönség ismeri és érti jól a szerző utalásait az amerikai (szerzői) jogi életre, a magyar nyelvű előszó beillesztése azonban helyes kiadói szándékot tükröz, sajnálatos viszont, hogy tartalmi szempontból azonban elhibázottnak tekinthető. A bevezető gondolatok megírására vállalkozó hazai szerző adós maradt a segítő, eligazító lényeges információkkal, például az amerikai szerzői jogi törvény, a Digital Millennium Copyright Act (137. oldal), a Sonny Bono Copyright Term Extension Act (190. oldal), a No Electronic Theft Act (191. oldal) rendszerbe helyezett ismertetése nagyon lényeges lett volna; az írás ehelyett gyakorlatilag a jogi egyetemi tanulmányok során minden joghallgató által megszerezhető alapszintű jogösszehasonlító ismeretekre támaszkodik. Az előszó írója mintha azt is elfelejtette volna, hogy a hazai jogszabályokat – az amerikai megoldástól eltérően – a kibocsátás évével és római sorszámmal jelöljük (magyar hivatkozásban a Ptk. nem „Polgári Törvénykönyv”, illetve az Szjt. nem „Szerzői Jogi Törvény”, hanem a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény, illetve a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény – xvi–xxvii. oldal). Megjegyzendő, hogy a hazai szerzői jogász szakma nem egy képviselője rendszeresen részt vesz a nemzetközi szakmai konferenciákon, munkacsoportokban, bizottságokban, nekik közvetlen módon szerzett ismereteik vannak a hivatkozott filmes vagy zeneipari szervezetekről (MPAA, RIAA), így több kitűnő hazai szakember is nagyobb eséllyel tudott volna a könyv színvonalához méltó eligazítót adni. Érdekes lett volna háttérinformációkhoz jutni olyan személyekről, mint *Jack Valenti* (122. oldal), az Amerikai Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának „konzervatívjai” és a „többiek” (209. oldal). Itt szükséges azt megemlíteni, hogy a Legfelsőbb Bíróság a *Lessig* által említett összetételében az egyik utolsó döntését szellemi tulajdon-jogi kérdésben hozta meg; a *Grokster*-eset még hosszú ideig marad a jogász és más társadalomtudományi

¹ <http://www.origo.hu/techbazis/20060116szabad.html>

értékelések tárgya.² Csupán érdekesség, hogy a Legfelsőbb Bíróság konzervatív elnöke, az azóta elhunyt *William H. Rehnquist* főbíró szavazata sorsdöntő volt a 2000-es floridai szavazatszámolás leállításában, így lényegében Bush elnök az ő támogatásával került a Fehér Házba. A centrista *Sandra Day O'Connor* az Egyesült Államok legmagasabb bírói grémiumának első női bírója volt, akit még Ronald *Reagan* nevezett ki, és aki 2005 júliusában mondott le tisztségéről.

A könyv magyar nyelven is megőrizte olvasmányosságát, azonban érződik a szövegen, hogy sietni kellett a kiadással, és számos pontatlanság, inkonzekvens megoldás található benne. Remélhetőleg a Wiki változatban ezek folyamatosan korrigálásra kerülnek. Talán feleslegesek, kontextuson kívüliek a magyar vonatkozású, csillaggal ellátott lábjegyzetek (42. oldal; 66. oldal; 114. oldal). Ezzel szemben ötletesek a domesztikált példák, mint például a gyermekkórus, a *Freddie Mercury* (és a *Queen*), valamint *Sebestyén Márta* által előadott *Tavaszi szél vizet áraszt* (az eredeti „Happy Birthday” a gyermekkórus, a *Rolling Stones* és *Lyle Lovett* tolmácsolása helyett – 42. oldal), vagy a San Franciscóban internetes rádióon hallgatott budapesti állomás (az eredeti berlini helyett – 174. oldal).

Csak remélni lehet, hogy a kiadó folytatja *Lessig* munkáinak hazai közreadását (különösen a *Code...* vagy a frissen megjelenő *Code v.2-re* tekintettel), a *Szabad kultúrának* pedig széles olvasótábora alakul ki, akár úgy is, hogy részévé válik az egyetemi képzésnek, legalább ajánlott olvasmányként. A társadalomtudományokkal foglalkozó szakemberek és az erre fogékony laikusok már magyar nyelven is olyan komoly intellektuális teljesítmények segítségével igazodhatnak el a világháló társadalmi összefüggései között, mint az ismertett *Lessig*-mű, vagy a szintén 2005 őszén megjelent *Castells* trilógia I. része.³ Egy optimista közeljövőben reménykedve remélhetőleg szabad és nyitott gondolkodású szakemberek folytatnak majd értelmes párbeszédet az információs társadalom kérdéseivel összefüggésben. Ám lehet, hogy mindez csak illúzió, amely az ős-Bikini zenekar 1984-es sorait juttatja eszünkbe: „Amerikából ha bejön a zene (4x)/ Jaj de jó/ Amerikából ha bejön a zene(8x)/ Persze csak a közönség nem jön be hozzánk”.⁴

Dr. Munkácsi Péter

² Az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle hasábjain lásd: *Munkácsi Péter*: MGM v. GROKSTER – Győzelem? 2005. augusztus, 56. o. *Lessig* értékelése a jogesetről az olvasói hozzászólásokkal megtalálható a http://www.businessweek.com/the_thread/techbeat/archives/2005/06/larry_lessig_gr.html honlapon (2005.január 25.)

³ *Manuel Castells*: Az információ kora. Gazdaság, társadalom és kultúra I. A hálózati társadalom kialakulása. Gondolat-Infónia Kiadó, Budapest, 2005

⁴ Bikini: XX. századi híradó (1984 Hungaroton/Start SLP 17847).

Britannica Hungarica Világenciklopédia 2005 (CD-ROM). LEXIKON Kiadó, 2005; Encyclopaedia Britannica Ultimate Reference Suit 2006 (A legteljesebb tudástár). Encyclopædia Britannica, Inc; ISBN 1-59339-253-2

Két csodálatos enciklopédia. Nem kell, lehetőleg nem is szabad választani közülük – aki megengedheti magának, szerezze meg mind a kettőt. A Britannicát igazán azok képesek használni, akik ehhez eléggé tudnak angolul. Akik kényelmesebbnek érzik, hogy megmaradjanak az anyanyelv biztonságában, azoknak nyilvánvalóan elsősorban a Britannica Hungaricát kell választaniuk. Elsősorban, de nem kizárólagosan: szintúgy érdemes mellé tenniük a Britannicát. Napjainkban már az életnek és a munkának mind kevesebb olyan szeglete van, ahol ne kellene, legalább is ne jönné jól az angol nyelv ismerete. Ehhez kiváló tanulási, gyakorlási eszköz ha párhuzamosan használjuk a két enciklopédiát.

Manapság, az internet korában, joggal vetődik fel a kérdés, vajon van-e még egyáltalán valódi értelme, hogy lexikonokat, enciklopédiákat, kézikönyveket gyűjtsünk magunk köré, ha bármikor megtehetjük, hogy elindítjuk a keresőt a világhálón, és már záporoznak is a keresőkérdésre a találatok. Túl azon, hogy van-e állandó internet-hozzáférésünk, a válasz éppen abban rejlik, hogy „záporoznak”.

Rendkívül ígéretes, midőn a kereső kiírja, hogy a kulcsszóra néhány ezer (tíz-, százezer) találatot ért el – ám ebben benne van egyrészt annak az ígérete, hogy rengeteg adathoz, információhoz, szöveghez juthatunk, és úgyszintén az, hogy a keresett választ csak többé-kevésbé, vagy éppen nagyon is fáradságos és időigényes válogatással kaphatjuk meg belőlük.

Meghatározó jelentőségű tényező itt az is, hogy a találatok, amelyeket az internetes keresőgépek szolgáltatnak, nagyon nagy mértékben változó minőségűek, és magunknak kell megállapítanunk vagy eldöntenünk, vajon mennyire fogadhatóak el megbízhatónak. A keresőgépek találatai azzal válnak használhatóvá, ha kellő hozzáértés birtokában kihüvelykezzük belőlük a ténylegesen a tárgyra vonatkozó és megalapozott információkat. Az igazán jó enciklopédiák, lexikonok esetében ilyen feladat fel sem merül – eleve biztosnak tekinthető, hogy a bennük szereplő információk megbízhatók.

A Britannica 2006 DVD-változatán maga a kiadó hat jelentős okot sorol fel arra vonatkozóan, hogy miért érdemes azt előnyben részesíteni az internetes kereséssel szemben. Mellette szól: 1. hatékonyság: a válaszokat mindig a tárgyhoz tartozásuk szerinti rendszerezésben találjuk; 2. pontosság: a közölt információknak a tényekkel való egyezését ellenőrzik a kiadó szerkesztői; 3. megbízhatóság: a szócikkeket tudósok – köztük Nobel-díjasok –, történészek, elismert szakértők írják; 4. hitelesség: a tartalma hiteles, mértékadó, mentes minden részrehajlástól; 5. kényelem: nem kell bajlódni internetkapcsolattal, letöltéssel; 6. nincsenek zavaró tényezők: nem jönnek kéretlen hirdetések, kellemetlen vagy éppen a jó ízlést sértő tartalmak. Mindebben maradéktalanul igazat kell adnunk nekik, hozzátevé, hogy ezeket az előnyöket a Hungarica használatában éppen úgy megtaláljuk.

A számítógépes informatika által teremtett lehetőségeknek köszönhetően a Britannica 2006 DVD annál is sokkal többet ad, hogy rendelkezésünkre állítja a nyomtatott kiadás tel-

jes adat- és információtartalmát – további, önmagukban is gazdag és értékes tudástárakkal is szolgál. Ez az egész család enciklopédiája, méghozzá abban az értelemben, hogy a tulajdonképpeni nagyenciklopédia – azaz a „Britannica” – mellett, közös keretprogramban, két további enciklopédiát is tartalmaz: a Britannica Diákenciklopédiát 12–18 évesek számára, valamint a Britannica Gyermekenciklopédiát, kifejezetten a 7–12 éves gyermekek igényei szerint. A három együtt így minden korosztály számára teljes enciklopédiarendszert alkot, tartalmuk pedig együttesen 100 ezernél több szócikk, 21 ezer fénykép, videofelvétel, illusztráció, térkép, 166 ezernél több hivatkozás (szak)irodalomra és internetcímre.

Mindhárom enciklopédiához tartozik szótár, amelyek együttesen egy hatalmas rendszert alkotnak, és értelmező szótárként, azonfelül szinonima- és antonimaszótárként szolgálnak. Ezek összesen 555 000 tételt tartalmaznak. Az értelmező szótár megadja a kiejtést, a szófaji besorolást, a ragozást, a szó etimológiáját és a keletkezése idejét is, a keresőrendszer pedig többféle megközelítést is lehetővé tesz.

Szintűgy mindháromban van részletes világtalasz is. Nagyon hasznos és érdekes elemként találunk továbbá egy rendszert is, amely időrendi táblázatban, 14 témakör szerint kalauzol végig a történelemben, a kezdetektől napjainkig. Van még ún. Tudásnavigátor, amely kiválóan használható témakör szerinti keresésre. Az év nevezetességei címmel évenként rendszerezett, újabb gazdag adathalmazok az 1993–2004 évekre, valamint a kezdetekig visszamenően válogatás a Britannica legnevesebb szerzőinek cikkeiből. Ebben kereshetünk a szerző neve szerint, cím, illetve téma megadásával, továbbá felkínálja az egyes kiadások bizonyos címszavait is. Egy újabb, önmagában is hatalmas rendszer segíti a teljes anyag felhasználását tanulásra, tájékozódásra és szintűgy saját munkák, például cikkek, tanulmányok készítésére. Mindezek egyazon keretprogramban futnak, amely biztosítja az egyszerű átjárást közöttük, valamint a számítógépes informatikának a használatot segítő szolgáltatásait is, mint például a szövegek, illusztrációk kimentése, nyomtatása, átvitele Word szövegszerkesztőbe, az újbóli megtalálást szolgáló könyvjelzők beszúrása.

A Britannica Hungarica nem csupán azzal szolgál, hogy magyar nyelven teszi hozzáférhetővé az Encyclopaedia Britannica anyagát, hanem ki is egészíti azt magyar vonatkozású szócikkekkel. Létrehozásán kiadója közlése szerint mintegy 500 kiváló hazai fordító, szaklektor, tanácsadó, szerkesztő dolgozott. Benne közel 76 ezer címszó, ezek ötödéhez képek, fotók, ábrák, táblázatok is csatlakoznak, 640 térkép, köztük négy fokozatban nagyítható és négy fokozatban részletesebbé tehető, gördíthető országtérképek. Mindebben figyelemre méltóan naprakész: szerkesztésének lezárása 2005. április 14. Technikai szolgáltatásaira, a keresések módozataitól a talált anyagok mentéséig, két jelző illik: nagyon okos és nagyon ügyes. Egyetlen kissé nehezebb vonása, hogy használatához a számítógépbe kell tenni a CD-t. Mindezzel maximálisan kiérdemli nemcsak a dicséretet, de azt is, hogy mindig a kezünk ügyében tartsuk. Ami pedig különösen fontos: ha kezelési problémánk támadna, kitűnő, segítőkész az ügyfélszolgálat.

Dr. Osmann Péter

IPARJOGVÉDELMI SZAKIRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

JOGFORRÁSOK, IPARJOGVÉDELEM ÁLTALÁBAN

- RUMMLER, Felix: Változások a szabadalmi törvényben Nagy-Britanniában (Anderungen des Patentgesetzes in Grossbritannien). Mitt., 2005. 8. sz. p. 344–346.
- VÉGH László: Az Egyesült Államok szabadalmi rendszerének létrejötte és korai működése: 2. rész. Iparjogvédelmi és szerző jogi szemle, 2005. 5. sz. p. 60–68.
- O'REILLEY, Patrick: Az amerikai szabadalmi törvény kutatási együttműködési megállapodásra vonatkozó módosítása (Amendment to U.S. patent law attempts to simplify research collaboration agreements). LES Nouvelles, 2005. 2. sz. p. 90–91.
- BUC, U. I.: Szabadalmak jogi oltalmának kezdetével kapcsolatos kérdések Oroszországban (Ne ver' glazam svoim, ili kogda nacinaet dejstvovat' patent?). Patenty i licenzii, 2005. 9. sz. p. 23–26.
- SABANOV, R. D.: A szellemi tulajdon-védelemmel kapcsolatos harc módszerei az orosz szabályozásban (Rossijskoe zakonodatel'stvo – sposoby bor'by s kontrafaktom). Patenty i licenzii, 2005. 9. sz. p. 29–37.
- TROFIMOV, S.: A tudományos kutatást igénylő tárgyak jogi oltalmának kérdései (Problemnye voprosy pravovoj ohrany naukoemkih ob'ektov). Int. sobstvennost', 2005. 9. sz. p. 54–61.
- SIMONOVA, L. N.: Genetikai források, a hagyományos tudás és a folklór védelme – beszámoló a WIPO üléséről (VOIS – ohrana geneticeskih resursov, tradicionnyh znaniy i folklora). Patenty i licenzii, 2005. 9. sz. p. 54–58.

TUDOMÁNY- ÉS JOGTÖRTÉNET

- WESZELY Tibor: Egy adósság törlesztése – matematikatörténet. Természet világa, 2005. 11. sz. p. 522–523.
- HORVÁTH Réka: Einstein és követői. Cash flow, 2005. 11. sz. p. 48–50.
- KERESZTURI Zoltán: Írószerek királya – a toll történetéből. Cash flow, 2005. 11. sz. p. 12–13.
- AUEROVÁ, Katerina: Út a közösségi szabadalom felé – a múlt és a jelen (Cesta ke komunitarnimu patentu). Prum. vlast., 2005. 5–6. sz. p. 73–84.
- SIMON Péter: József Attila és a fizika. Természet világa, 2005. 11. sz. p. 495–498.
- LONGA Péterné: Csodálatra méltó jövőbe látás vagy megalapozatlan ábrándképek? – 100 éve halt meg Verne Gyula – 1. rész. Iparjogvédelmi és szerző jogi szemle, 2005. 5. sz. p. 49–59.
- LONGA Péterné: Csodálatra méltó jövőbe látás vagy megalapozatlan ábrándképek? – 100 éve halt meg Verne Gyula – 2. rész. Iparjogvédelmi és szerző jogi szemle, 2005. 6. sz. p. 66–79.

NEMZETKÖZI JOG

- LENNERT Lídia: A magyar szabadalmi rendszer jogharmonizációja – szakdolgozat. 2004. 343. sz. 32 p.
- PUSKÁSNÉ BARANYAI Zsuzsanna: A PCT eljárás szabályai az Átvevő Hivatal szempontjából a nemzetközi szabadalmi bejelentés benyújtásától a nemzeti szakaszba lépésig – szakdolgozat. 2004. 338. sz. 29 p.
- TÓTH Tamás: Egy teljeskörű PCT bejelentés tanulságai – szakdolgozat. 2004. 347. sz. 18 p.

AZ OLTALOM TÁRGYA

Szabadalmazhatóság

MIKLÓS Dorottya: A szabadalmazhatóság megítélése az Európai Szabadalmi Hivatal joggyakorlatában: a feltalálói tevékenység vizsgálata – szakdolgozat. 2004. 346. sz. 21 p.

Gyógyszer- és biológiai találmányok

HESS-BLUMER, Andri: Gyógyszer-engedélyezési eljárás és szabadalmi jog (Arzneimittelrechtliche Zulassungsverfahren und Patentrecht). ZIIW, 2005. 6. sz. p. 506–513.

MIKLÓ Katalin: Az újdonság kérdésének megítélése – gyógyszerkéimiai jogesetek – az izomerek újdonságának és szabadalmazhatóságának megítélése – szakdolgozat. 2003. 336. sz. 21 p.

ANGYAL Nóra: Első és második indikációs gyógyászati találmányok szabadalmazhatósága és ennek jelentősége a gyógyszeriparban – szakdolgozat. 2004. 341. sz. 41 p.

CSIHONYÉ DÓCZI Renáta: A generikus gyógyszergyártás helyzete – szakdolgozat. 2004. 358. sz. 45 p.

MIKLÓ Katalin: Az ipari alkalmazhatóság kritériumának igényponti értelmezése gyógyászati jellegű találmányok területén. Iparjogvédelmi és szerző jogi szemle, 2005. 5. sz. p. 29–35.

PALÁGYI Tivadar: A Pfizer Viagra tárgyú ausztrál és európai szabadalmának története. Iparjogvédelmi és szerző jogi szemle. 2005. 5. sz. p. 24–28.

SZULMANNÉ BINET Mariann: A hagyományos tudás és oltalma – hadüzenet a biokalkulációnak. Iparjogvédelmi és szerző jogi szemle. 2005. 5. sz. p. 3–17.

CAMPENHAUSEN, Harald von: Biotechnológiai találmányok oltalmával kapcsolatos törvénymódosítás Németországban (Biotech patents face restricted protection). Managing intellectual property, 2005. 153. sz. p. 45–47.

JÁNOSSY Judit: Magyar szabadalmak a hulladékgazdálkodás szolgálatában – szakdolgozat. 2003. 354. sz. 27 p.

LENGYEL Zsolt: Új típusú igénypontok a biotechnológia területén – szakdolgozat. 2004. 345. sz. 40 p.

BORBÉLYNÉ CISZÉR Andrea: A biotechnológiai jellegű találmányok oltalmazásával összefüggő problémák – szakdolgozat. 2004. 351. sz. 31 p.

Számítástechnika

MORTON, Jeremy: Az Európai Parlamentben elutasították a számítógéppel megvalósított találmányokra vonatkozó direktívajavaslatot (Language of protection). CW, 2005. 153. sz. p. 34.

PILA, Justine: A számítógéppel megvalósított találmányok szabadalmazhatóságának kérdései Európában (Dispute over the meaning of „Invention” in Art. 52(2) EPC – The patentability of computer-implemented inventions in Europe). IIC, 2005. 2. sz. p. 173–191.

WEIBEL, Beat: Számítógéppel megvalósított találmányok – új döntés az Európai Szabadalmi Hivatalnál (Computerimplementierte Erfindungen). ZIIW, 2005. 6. sz. p. 514–519.

FEHÉR Gábor: Szoftver szabadalmak – szabad szoftverek – szakdolgozat. 2004. 353. sz. 27 p.

GHIDINI, Gustavo – AREZZO, Emanuela: Szoftver vonatkozású találmányok szabadalmazhatóságának kérdései az Európai Unióban – 91/250 direktíva (Patent and copyright paradigms vis-à-vis derivative innovation: the case of computer programs). IIC, 2005. 2. sz. p. 159–173.

Üzleti módszer

JUHÁSZ Gábor: Az üzleti módszerek oltalmazhatóságának változása – szakdolgozat. 2004. 355. sz. 12 p.

SZABADALMAZTATÁSI ELJÁRÁS, JOGORVOSLAT

- STORTNIK, Hans-Joachim*: A találmányi bejelentés örökös megosztása elleni törekvés – nagyobb jogbiztonság a kialakítás szabadságának korlátozása nélkül (Wider die ewige Teilung Wege zu mehr Rechtssicherheit ohne Einschränkung der Gestaltungsfreiheit). GRUR, 2005. 9. sz. p. 729–736.
- KAISER, Jürgen*: Felszólalási eljárás az Európai Szabadalmi Rendszerben (Up close). PW, 2005. 176. sz. p. 21–24.
- ISACSON, John*: Az utólagos megadás jövője az amerikai szabadalmi jogrendszerben bekövetkezett változásokkal kapcsolatban (The post-grant future). Managing intellectual property, 2005. 153. sz. p. 20–22.
- BÜHLER, Alfred*: A szabadalmi ügyvivő mint bírósági szakértő (Der Patentanwalt als Gerichtsgutachter). ZIWI, 2005. 10. sz. p. 715–722.
- ROJAHN, Sabine*: Gyakorlati problémák egyes szabadalombitorlások jogkövetkezményeinek felszámolásánál: kártérítés (Praktische Probleme bei der Abwicklung der Rechtsfolgen einer Patentverletzung). GRUR, 2005. 8. sz. p. 623–632.
- BODEWIG, Theo*: Gyakorlati problémák egyes szabadalombitorlások jogkövetkezményeinek felszámolásánál: a feltaláló megnevezésének mellőzése, abbahagyásra irányuló követelés, felvilágosítás (Praktische Probleme bei der Abwicklung der Rechtsfolgen einer Patentverletzung). GRUR, 2005. 8. sz. p. 632–639.
- MEIER-BECK, Peter*: A bitorló nyeresége az oltalmi jogok megsértése révén – büntetés kártérítésre kötelezéssel a német jogban (Herausgabe des Verletzerertrags). GRUR, 2005. 8. sz. p. 617–623.
- HAEDICKE, Maximilian*: A szabadalombitorló nyereség iránti felelőssége (Die Gewinnhaftung des Patentverletzers). GRUR, 2005. 7. sz. p. 529–535.
- THORNHAM, Chris*: Peres ügyekkel kapcsolatos bírósági eljárások költségei az Egyesült Királyságban (Food for thought). PW, 2005. 176. sz. p. 18–20.

AZ OLTALOM KORLÁTAI

- FELYCINA, S.*: Az orosz szabadalmak hivatalos publikálásának jogi jelentősége és a kizárólagos szabadalmi jog keletkezésének dátuma (Pravovoe znacenie oficial'nyh publikacij rospatenta i data vozniknovenia isklucitel'nogo prava po patenty). Int. sbstvennost', 2005. 9. sz. p. 48–53.
- SZULMANNÉ BINET Mariann*: A szabadalom hatálya és korlátai – a szabadalom tárgyi, területi és időbeli hatálya, oltalmi idő, kiegészítő oltalom. Műanyag és gumi, 2005. 10. sz. p. A5
- MEIER-BECK, Peter*: Szabadalmak oltalmi köre és az Európai Szabadalmi Egyezmény 69. cikkelye: Amgen kontra Hoechst német–angol jogvita (Purposive construction oder Äquivalenz?). GRUR int., 2005. 10. sz. p. 796–801.

IPARJOGVÉDELMI INFORMÁCIÓ ÉS OKTATÁS

- BOZKOVÁ, Hana*: Bibliográfiai adatok konverzióját szolgáló egységes szoftver – az IPCONV (IPCONV – Unikátní program pro konverzi bibliografických dat). Prum. vlast., 2005. 5–6. sz. p. 87–89.
- EMRI Zsuzsa*: Számítógépes adatbázisok az iparjogvédelemben – szakdolgozat. 2003. 352. sz. 36 p.
- WILHELM Károly*: A Magyar Szabadalmi Hivatal Iparjogvédelmi Szakkönyvtárának története – szakdolgozat. 2004. 356. sz. 30 p.
- TÓTH Rita*: A Magyar Szabadalmi Hivatal nyilvános szakkönyvtárának feladatai és tevékenysége az iparjogvédelmi szaktájékoztatás területén – szakdolgozat. 2004. 348. sz. 71 p.
- VARGA András*: A Szabadalmi Tár közlőgyűjteményének szerepe az iparjogvédelmi tájékoztatásban, különös tekintettel a Szabadalmi Közlöny és Védjegyértesítőre – szakdolgozat. 2004. 350. sz. 45 p.

- UJVÁRI János: Ingyenes szabadalmi dokumentumgyűjtemények az interneten – szakdolgozat. 2004. 360. sz. 29 p.
- PICMAN, Dobroslov: A Nemzetközi Szabadalmi Osztályozás módosítása – (8. generáció) (Reforma mezinárodního patentového trideni). Prum. vlast., 2005. 5–6. sz. p. 85–87.
- Az NSZO reformjának hatása az Európai Szabadalmi Hivatal termékeire (Impact of IPC reform on EPO products). EPIDOS news, 2005. 3. sz. p. 4–5.

VÉDJEGEK ÉS EREDETMEGJELÖLÉSEK

- GALÁNNFFY Eszter: Ásványvizek a védjegyek világában – szakdolgozat. 2003. 334. sz. 25 p.
- SZILÁGYI Ildikó: A védjegy szerepe a vállalati siker elérésében – szakdolgozat. 2003. 335. sz. 32 p.
- EISENFÜHR, Günther: Összetett árujelzők (kombinált védjegyek) oltalmi köre (Der Schutzbereich zusammengesetzter Zeichen). GRUR, 2005. 10. sz. p. 811–818.
- BÜSCHER, Wolfgang: Összetett árujelzők (kombinált védjegyek) oltalmi köre (Der Schutzbereich zusammengesetzter Zeichen). GRUR, 2005. 10. sz. p. 802–810.
- SZARKA Zoltán: Védjegy és presztízs a svájci óraiparban – szakdolgozat. 2004. 361. sz. 40 p.
- RAUSCHER Judit: A kávé védjegyek Magyarországon – szakdolgozat. 2004. 359. sz. 33 p.
- SASVÁRI Gabriella: Egy gyógyszer(kiadvány) mellékhatásai. Védjegyvilág. 2001. 3. sz. p. 34–35.
- VIDA Sándor: A védjegy megkülönböztetőképességének megszerzése használattal – az Európai Bíróság „HAVE A BREAK” ügyben hozott ítélete. Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle, 2005. 5. sz. p. 36–39.
- BENSON, Christopher: Az imázs védelme a sportban – a francia, német, valamint angol joggyakorlat összehasonlítása alapján (Hitting back). CW, 2005. 153. sz. p. 13–15.
- KOVAL, L.: A cégek versenyképességének meghatározó tényezője az imázs (Imidz firmy kak faktor ee konkurentosposobnosti). Int. sobstvennost', 2005. 9. sz. p. 33–40.
- DEGKWITZ, Michael: Az egyenlő elbánás iránti igény saját, lajstromozott védjegyekre vonatkozóan (Anspruch auf Gleichbehandlung auch bezüglich eigener voreingetragener Marken). ZIIW, 2005. 7–8. sz. p. 607–608.
- NAGYGYÖRGY Imréné – GOITENNÉ Futó Judit: Hogy ne virágnyelven legyen... avagy segédlet a ROMARIN adatainak értelmezéséhez. Védjegyvilág, 2001. 3. sz. p. 1–6.
- QINGHU, An: Híres védjegyek védelmét szolgáló jogi szabályozás Kínában (Well-known marks and China's system of well-known mark protection). TMR, 2005. 3. sz. p. 705–772.
- CHONG, Stephanie: Híres védjegyek oltalma: az Egyesült Államok, Anglia, valamint Kanada joggyakorlatának összehasonlító elemzése (Protection of famous trademarks against use for unrelated goods and services: a comparative analysis of the law in the United States, the United Kingdom and Canada and recommendations for Canadian law reform). TMR, 2005. 3. sz. p. 642–704.
- SIMONOV, B.: A védjegyek kötelező használatának elve (O principe obavezatelnogo ispol'zovania tovarnogo znaka). Int. sobstvennost', 2005. 9. sz. p. 7–17.
- SZABÓNÉ KISS Sára: A védjegytiltás jogi alapjainak vizsgálata – szakdolgozat. 2004. 340. sz. 23 p.
- PAHLOW, Louis: Cégek mint árujelzők a jogi kapcsolatban (Firma und Firmenmarke im Rechtsverkehr). GRUR, 2005. 9. sz. p. 705–712.
- TATTAY Levente: Gondolatok a kereskedelmi nevek oltalmáról. Védjegyvilág, 2001. 3. sz. p. 43–47.
- NURTON, James: Nemzetközi konferencia a védjegyhamisítások elleni küzdelemről (The new battle against counterfeits). Managing intellectual property, 2005. 153. sz. p. 32–33.
- FLETCHER, Anthony: Az Egyesült Államokban működő védjegy-döntőbizottság (TTAB) működése (TTAB delay – a „qualitative view”). TMR, 2005. 3. sz. p. 583–595.

- CSÜLLÖG Katalin: Bírósági eljárás védjegyügyekben – szakdolgozat. 2004. 342. sz. 36 p.
- ROKOLYA Gábor: Az EU védjegy jogi szabályozása és a magyar védjegy jog közösségi jogi jogharmonizációja – szakdolgozat. 2000. 333. sz. 48 p.
- BÜSCHER, Wolfgang: Újabb fejlődés az Európai Bíróság és a Német Szövetségi Bíróság joggyakorlatában a földrajzi eredetmegjelölésekkel kapcsolatban (Neuere Entwicklungen der Rechtsprechung des Europäischen Gerichtshofs und des Bundesgerichtshofs zu den geographischen Herkunftsangaben). GRUR int., 2005. 10. sz. p. 801–809.
- MARKÓ Noémi: Az eredetmegjelölések és a földrajzi jelzések közösségi oltalmából eredő jogok és a gazdasági lehetőségek – szakdolgozat. 2004. 344. sz. 26 p.
- PAVKOVÁ, Jana: Közösségi védjegy kutatás Csehországban az OHIM részére (Reserch pro OHIM). Prum. vlast., 2005. 5–6. sz. p. 90–91.
- KÓMÁR András: A védjegyek territoriális védelmének feloldása az EU egységes piacán – szakdolgozat. 2004. 337. sz. 110 p.

FORMATERVEZÉSI MINTA

- HOLDER, Sara: A dizájn Indonéziában: új törvény lépett hatályba (Designs in Indonesia – a new law in action). LES nouvelles, 2005. 2. sz. p. 78–80.
- BARBER, Caroline: Lehetőségek a formatervezett termékek jogi védelmére (Paper trial). CW, 2005. 153. sz. p. 19–21.
- ZÖLDY NÉ SZITA Erzsébet: A forma lehet tökéletes, az oltalma nem? – ipari mintaoltalom, szerzői jog, használati mintaoltalom – szakdolgozat. é.n.. 357. sz. 21 p.

SZERZŐI JOG

- WEGENEK, Robert – PRYKE, Matthew: Szerzői jogi érdekeltségek átruházásának kérdései zenekalkulációkkal kapcsolatban (angol jogeset) (Plugging the legislative gap). CW, 2005. 150. sz. p. 12–14.
- TUNE, Cydney A. – Fornos, Carolina A.: A szerzői jogi védelem és a nyilvános hozzáférés ellentmondásai az amerikai szerzői jogi szabályozással kapcsolatban (A delicate balance). CW, 2005. 150. sz. p. 18–21.
- SUN, Haochen: A szerzői jogi védelem jogosultsága a globális digitális világ megosztottságával összefüggésben (Copyright law under siege: an inquiry into the legitimacy of copyright protection in the context of the global digital divide). IIC, 2005. 2. sz. p. 192–213.
- RANDLE, Paul – BRIFFA, Margaret: Szoftverek szerzői jogi szabályozásának problémái konkrét jogesetek alapján (Flights of fancy). CW, 2005. 150. sz. p. 15–17.
- AMBERG Eszter: A szerzői jog és a digitális szerzői jogkezelés. Könyvtári figyelő, 2005. 3. sz. p. 503–513.
- HAILEY, Carole: Ellentmondások az új generációs szoftverek, valamint a hagyományos szerzői jogvédelmi gyakorlat között (Blurring the lines). CW, 2005. 153. sz. p. 22–25.
- PART Krisztina: Jogdíjak – jól csengő muzsika a szerző füleinek, avagy lehet-e egy szerkesztő is szerző? Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle, 2005. 5. sz. p. 18–23.
- FUCHS, Thomas: A szerzői jog tulajdonosának további részesedése (Die weitere Beteiligung des Urhebers). Kunstrecht und Urheberrecht, 2005. 5. sz. p. 129–135.
- VON BECKER, Bernhard: Az új szerzői jog alkalmassága, hatása a versenyjogi történésekre az új médiák területén (Die Eignung des neuen Urheberrechts). ZUM, 2005. 10. sz. p. 702–710.

- GOLDMANN, Bettina C.: Építményekkel kapcsolatos szerzői jog: az építész személyiségi joga konfliktusban az újjáépítési tervvel (Das Urheberrecht an Bauwerken). GRUR, 2005. 8. sz. p. 639–646.
- RONTÓ Róbert: Népi engedetlenség: az illegális szoftverek terjesztéséről. Cash flow, 2005. 11. sz. p. 110–112.
- MAND, Elmar: Pótlólagos (kiegészítő) kártalanítási igényre vonatkozó törvényi rendelkezés a szerzői jogi törvényben (Der gesetzliche Vergütungsersatzanspruch gem. § 20 b II UrhG) GRUR, 2005. 9. sz. p. 720–728.

A SZELLEMITULAJDON-JOG ÉS A HÁLÓZAT

- REVINSKIJ, O. V.: Számítógépes programok jogi oltalma Oroszországban (Ohrana izobretenij, svazannyh s programmym obespeceniem – rossijskaja dejstviteľnosť). Patenty i licenzii, 2005. 9. sz. p. 16–23.
- HEIM, Andreas: Védjegyhasználat metajelölőkkel kapcsolatban – az eddigi trendek és egy új differenciált kezdeményezés a metajelölők védjegyjogi megengedhetőségének elbírálásához (Zur Markenbenutzung durch Meta-Tags). Computer und Recht, 2005. 3. sz. p. 200–205.
- HYUN SEO, Ik: Doménnevek és az internettel kapcsolatos védjegyek bitorlásának kérdései Dél-Koreában (Taking back domain names in Korea). Managing int. prop., 2005. 153. sz. p. 52–54.
- SPINDLER, Gerald – LEISTNER, Matthias: Felelősség a szerzői jog megsértéséért az interneten – újabb előrelépés Németországban és az Egyesült Államokban (Die Verantwortlichkeit für Urheberrechtsverletzungen im Internet). GRUR Int., 2005. 10. sz. p. 773–796.
- WOOD, Nick: Az országok doménneveinek egységesítésére irányuló törekvések Európában – egyes országok doménnevei (Harmonization needed for Europe's domain registries). Managing int. prop., 2005. 153. sz. p. 23–31.
- NÁTHON, Natalie: A védjegy és az internet – hyperlink, frame és metatag. Védjegyvilág, 2001. 3. sz. p. 7–10.
- GILLIÉRON, Philippe: Alternatív módszerek a kibertérben a szellemitulajdon-joggal kapcsolatban felmerülő vitás kérdések megoldására (Les méthodes alternatives de résolution des conflits comme voie ordinaire pour résoudre les litiges relatifs aux droits de propriété intellectuelle dans le cyberspace?). ZIIW, 2005. 10. sz. p. 723–731.
- POWELL, Eddie: A google új keresőszolgáltatása, valamint az általa elérhetővé tett digitális dokumentumokkal kapcsolatos szerzői jogi kérdések (Playing with fire?). CW, 2005. 153. sz. p. 16–18.

GAZDASÁGI KÉRDÉSEK, HASZNOSÍTÁSI TEVÉKENYSÉG (LICENCIA)

- SIEGLER András: Tudomány-technológia-integráció – az Európai Kutatási Térség a megvalósulás útján. Védjegyvilág, 2005. 3. sz. p. 18–22.
- FRITSCH, Michael: Regionális innovációs politika (Regionalization of innovation policy). Research policy, 2005. 8. sz. p. 1123–1127.
- VARGA Huba István: Az innováció fogalma és elemei – szakdolgozat. 2004. 349. sz. 30 p.
- GRIMES, Warren S.: Jogvédett termékek forgalmazásának kérdései és hatása az innovációs tevékenységre (Counterproductive incentives for innovation? – exclusionary conduct in the sale of an IP product). IIC, 2005. 2. sz. p. 214–225.
- GELLIS, Josef: Szoftverlicencia (Softwarelizenz). ZIIW, 2005. 6. sz. p. 439–452.
- JOUSMA, Harmen: A világ vezető gyógyszergyártó cégeinek gazdasági összehasonlító elemzése (Considering pharmaceutical royalties). LES nouvelles, 2005. 2. sz. p. 65–77.

- ESCOREL, Clarisse – PAUL, John*: Szabadalmi licencia és technológiára irányuló engedélyezési tevékenység Latin-Amerikában (Patent and technology licensing in Latin America). *LES nouvelles*, 2005. 2. sz. p. 81–86.
- BECKETT, Nick*: Gyógyszerekre vonatkozó licenciatevékenység japán és nyugati cégek között (A window of opportunity). *PW*, 2005. 171. sz. p. 26–29.
- MARTIN, Michael J.*: Értéknövelt licencia – a know-how és a kutatási anyagok átadásának szerepe a licenciatevékenységben (Value-added licensing – the role of know-how and research material transfers in license development). *LES nouvelles*, 2005. 2. sz. p. 55–64.
- PLATH, Kai-Uwe*: Szoftverhasználat – szoftverlicencia-szerződés, a licenciaadó fizetése képtelenségének megoldási koncepciója (Niessbrauch an Software). *Computer und Recht*, 2005. 9. sz. p. 613–619.
- LEE, Yunjoo*: Reformok Koreában az egyetemeken folyó szabadalmaztatás és licenciatevékenység területén (University patenting and licensing: recent reform in Korea). *LES nouvelles*, 2005. 2. sz. p. 94–97.

RÖVIDÍTÉSEK

CW Copyright world, London

EIPR European intellectual property review, Oxford

GRUR Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, Weinheim

GRUR int. Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, Internationaler Teil, Weinheim

IIC International review of industrial property and copyright law, Weinheim

Int. sobstvennost' Intellektual'naya sobstvennost', Moskva

J. of Jap. Group of AIPPI Journal of the Japanese Group of AIPPI, Tokyo

Mitt. Mitteilungen der deutschen Patentanwälte, München

Prum. vlast. Průmyslové vlastnictví, Prága

PW Patent world, London

Rev. rom. de prop. ind. Revista romana de proprietate industrială, Bukarest

TMR The trademark reporter, New York, N.Y.

TW Trademark world, London

WPI World patent information, Frankfurt/Main

WIPR World intellectual property report, New York, N.Y.

ZIiW Zeitschrift für Immaterialgüter-, Informations- und Wettbewerbsrecht, Zürich

SUMMARIES

VEIL DANCE AROUND THE PATENT SECRET

Dr. Miklós Bendzsel

The article deals with the complex relationship between technological innovations, secrecy, human knowledge, patent protection, public property and public interests, with special emphasis on their effect on the development of science, society and economy. As a result and at the same time for the sake of this development there must be a special contract between the owner of the knowledge and society sanctioned by the means of legal regulations. The philosophical-judicial analysis of the issues is clarified by examples of prominent personalities and pioneer performances.

ON OUR TEN-YEAR-OLD PATENT ACT – PART I.

Mihály Ficsor

It is on 1 January 1996 that the present Hungarian patent law (Act No. XXXIII of 1995 on the Protection of Inventions by Patents) entered into force. The study commemorates this anniversary by recalling the considerations underlying, and the preparations for the enactment of that Act, which paved the way for Hungary's accession to the European Patent Organisation and the European Union. It also reveals some interesting details of the debates that had preceded the comprehensive re-codification of the Hungarian intellectual property legislation.

THE COPYRIGHT-NATURED ELEMENTS OF DIGITAL RIGHTS MANAGEMENT

Anikó Gyenge – Gergely Békés

The study focuses on the elements of DRM which can be valued from the point of view of copyright. It searches whether the protection of effective technological measures and the rights management datas were organically implemented in the Hungarian copyright law or not. It proves that the possibility of the application of an effective technological measure or a rights management data can be interpreted as a new type of the author's rights.

AFTER 1996 - TOPICAL ISSUES IN THE SUI GENERIS PROTECTION OF DATABASES
AT INTERNATIONAL LEVEL – PART II. EVALUATION OF THE EUROPEAN DATABASE
DIRECTIVE

Péter Munkácsi

The database *sui generis* right was created by the Directive 96/9/EC which had to be implemented in the Member States by 1 January 1998. According to Article 16.3. of the Directive until 2001 the Commission shall submit a report on the application of the Directive to the European Parliament, the Council and the Economic and Social Committee. The long-overdue evaluation report has been released on December 2005. The study is based on the findings of this report, complementing with the practice of the Hungarian Board of Experts for Copyright and some economic considerations concerning the Hungarian software and database industries.

TRANSITIONAL PROVISIONS CONCERNING SUPPLEMENTARY PROTECTION
CERTIFICATES

Mihály Ficsor

This article deals with the interpretation of Article 19a of Council Regulation (EEC) No 1768/92 of 18 June 1992 concerning the creation of a supplementary protection certificate for medicinal products. This is a transitional provision that has been added to the Regulation by the Act of Accession on the occasion of the EU's last enlargement. The article argues in favour of an interpretation according to which these transitional rules would only apply to those products for which the first marketing authorisation was obtained within the territory of the enlarged European Economic Area after 1 January 2000.

ECJ ON LIKELIHOOD OF CONFUSION: LIFE C/A THOMSON LIFE

Sándor Vida

The owner of the trademark LIFE filed an action with the Court of Düsseldorf (Landgericht) against the use of the sign THOMSON LIFE. The owner of the latter sign is a leading undertaking worldwide in the electronic entertainment sector. The Court dismissed the claim. The claimant appealed to the High Court of Düsseldorf (Oberlandesgericht), which referred for a preliminary ruling of the ECJ. The Advocate General in his Opinion referred to Art. 5 (1)*b*) of the Trademark Directive and to the practice of the ECJ and held that a national court must base its assessment on the overall impression given by each mark, bearing in mind in particular their distinctive and dominant components, the nature of the

public concerned, the category of goods or services in question and the circumstances in which they are marketed. The ECJ ruled that where a sign is composed by juxtaposing the company name of another party and a registered mark which has normal distinctiveness and which, without alone determining the overall impression conveyed by the composite sign, still has an independent distinctive role therein.

THE PATH OF THE INVENTOR – THE OPEN AIR EXHIBITION OF MATHIAS ZDARSKY'S INVENTIONS IN THE AUSTRIAN ALPS

Ildikó Longa

The famous Austrian sportsman in the 19th century invented a new ski running method and a new type of safety ski binding. He recognized among the firsts the importance of the regular open air activity in the healthy way of life.

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

Megjelenik kéthavonta

1. (111.) évfolyam, 1. szám

Megjelent: 2006. február

Felelős kiadó:

dr. Bendzsel Miklós

Felelős szerkesztő:

Bana Zsuzsanna

Tervezőszerkesztő:

Plette Péter

Szerkesztőségvezető:

Dürr János

Szerkesztőség:

Magyar Szabadalmi Hivatal

1054 Budapest, Garibaldi u. 2., Telefon: 474 5554

Levélcím: Pf. 552, 1370, e-mail: iszjsz@hpo.hu

www.mszh.hu

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletága,

1008 Budapest, Orczy tér 1.

Előfizethető valamennyi postán, kézbesítőknél,

e-mailen (hirlapelofizetes@posta.hu), faxon: 303 3440.

További információ: 06 (80) 444 444

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk a 06 (80) 444 444 zöldszámon.

Egyes szám ára: 1150 Ft

Egy évre: 6900 Ft

MSZH – Nyomda – 2006.02

Felelős vezető:

Törőcsik Zsuzsanna

Tel.: 331 4140

HU ISSN

1587–5563

Szerkesztőbizottság:

dr. Bendzsel Miklós elnök

Bana Zsuzsanna, Dürr János, dr. Ficsor Mihály, dr. Gonda Imre,

dr. Kiss Zoltán, Kürtös József, Posteinerné Toldi Márta,

dr. Tószegi Zsuzsanna, Ujvári János